ธะราชอาณาจักลาว

กะซวงสึกสาทิกาน

ปัมปะนา

ปาดสากลาว

ฉบับ, ๔๕ กับยา - ๙ ตุลา

๑๙๗๑

ພຣະຣາຊອານາຈັກລາວ

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ປຶ້ມປະຫວັດສາດລາວ

ຈຳລັບ, ໂຮງຮຽນ ມັດທະຍົມ - ຕົ້ນ

ເຫລັ້ມ ໑

ສ າ ຣ ະ ບ າ ນ

I. ຄຳປາໄສ ຂອງ ອະທິບໍດີ ກົມ ປະຖົມ ສຶກສາ ແລະ ການ ສຶກສາ ຜູ້ ໃຫ ຍ່,
ປະທານ ຄນະ ກັມມະ ການ, ກ່າວ ໃນ ວັນ ເປີດ ສັມ ມາ ..... ໜ້າ ๑

II. ຄຳປາໄສ ຂອງ ພນະ ທ່ານ ຣອງ ນາຍ ກ ຣັ ຖ ມົນ ຕ ຣີ, ຣັ ຖ ມົນ ຕ ຣີ ວ່າ ການ ກະ ຊວ ງ ສຶກ ສາ
ທິ ການ ສິ ລ ປາ ກ ອນ ແລະ ກີ ລ າ ຍຸ ວ ຊົນ, ກ່ າ ວ ເປີ ດ ການ ສັ ມ ມ າ ๕

III. ຕາ ຕ ລ າ ງ ການ ບັ ນ ຣ ະ ຍ າ ຍ ๗

III. ດິ ນ ແ ດ ນ ສຸ ວັ ນ ນ ະ ພູ ມ ປ ະ ເ ທ ດ ๑๑

IV. ກ ຳ ເ ນີ ດ ຊ າ ຕ ລ າ ວ ๔๓

V. ຣ ັ ຊ ການ ເ ຈ ົ ້ າ ຟ ້ າ ງ ຸ ່ ມ (ພ ຣ ະ ຍ າ ຟ ້ າ ຫ ຼ ້ າ ທ ໍ ຣ ະ ນ ີ) ๕๓

VI. ຣ ັ ຊ ການ ພ ຍ າ ສ າ ມ ແ ສ ນ ໄ ທ ๕๑

VII. ລ ້ ານ ຊ ້ າ ງ ຮ ົ ມ ຂ າ ວ ຫ ຼ ວ ງ ພ ຣ ะ ບ າ ງ ແ ຕ ່ ເ ຈ ົ ້ າ ກ ິ ່ ງ ກ ີ ສ ຣ າ ດ ເ ຖ ິ ງ ເ ຈ ົ ້ າ ສຸ ຣ ິ ຍ ະ ວ ົ ງ ๕๗

VIII. ຣ ັ ຊ ການ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ດ ພ ຣ ะ ໄ ຊ ຍ ະ ເ ຊ ດ ຖ າ ທ ິ ຣ າ ຊ ເ ຈ ົ ້ າ ๖๑

IX. ຣ ັ ຊ ການ ພ ຣ ะ ສ ັ ງ ຄ ະ ລ ັ ຍ ໂ ກ ໂ ພ ທ ິ ສ ັ ດ (ພ ຣ ะ ຍ າ ແ ສ ນ ສຸ ຣ ິ ນ ທ ະ ລ ິ ໄ ຊ ຍ) ๗๑

X. ຣ ຊ ການ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ດ ພ ຣ ะ ເ ຈ ົ ້ າ ສຸ ຣ ິ ຍ ະ ວ ົ ງ ສ າ ທ ມ ມ ິ ກ ຣ າ ດ ๗๙

XI. ຣ າ ຊ ອ າ ນ າ ຈ ັ ກ ລ ້ ານ ຊ ້ າ ງ ແ ຕ ກ ເ ປ ັ ນ ๓ ອ າ ນ າ ຈ ັ ກ ๑๐๓

XII. ແ ຜ ່ ນ ດ ິ ນ ລ ้ ານ ຊ ้ า ง แ ย ่ ง เ ป ั น ๓ อ า น า จ ั ก (จ ุ ด เ ช ื ่ อ ม) ๑๑๑

XIII. ເ ຈ ົ ້ າ ອ ະ ນ ຸ ວ ົ ງ ๑๑๕

XIV. ສ ຍ າ ມ ແ ບ ່ ง ห ัว เ ม ื อ ง ล า ว อ อ ก เ ป ั น ๔ ก อ ง ใ ห ญ ่ ๑๓๕

XV. ລ າ ວ ໃ ນ ສ ັ ມ ຍ ฝ ร ั ่ ง เ ศ ด ป ก ค อ ง (แ ต ่ ๑๗๙๓ ถ ึ ง ๑๗๔๕) ๑๔๙

XVI. ປ ະ ເ ທ ດ ລ າ ວ ຕ ອ ນ ສ ັ ມ ຍ ລ າ ວ ອ ິ ດ ສ ຣ ະ ๑๗๓

XVII. ເ ອ ກ ເ ທ ດ ບ ັ ນ ທ ึ ก ก ่ ย ว ก ั บ ก า ร เ ด ิ น ท า ง ผ ่ า น เ ม ื อ ง ล า ว ใ น ส ั ต ว ั ด ท ี ่ ๑๗ ..... ๑๗๓

XVIII. ຄ ນ ะ ກ ັ ມ ມ ะ ກ າ ມ ກ າ ງ ເ ພ ื ่ อ ค ้ น ค ว ้ า ป ว ั ด ส า ล า ว ๑๗๕

XIX. ค ว า ม น ึ ก ค ิ ด ใ น ก า ร ส ั ม ม า (ข อ ง เ จ ้ า ค ำ พ ั น ว ิ ง ก ิ ด ร ั ต น ะ) ๑๗๗

XX. ส ร ุ ป ล า ย ง า น ส ั ม ม า ป ว ั ด ส า ล า ว ๑๗๗

XXI. จ ุ ด ป ะ ส ง ค ์ ข อ ง ก า ร ส ั ม ม า ป ว ั ด ส า ล

XXII. ล า ย ช ื ่ อ ค ณ ะ ร ว บ ร ว ม ถ า ม ป ว ั ด ส า ล า ว ท ี ่ จ ะ บ ั น ท ึ ก

XXIII. เ อ ก ส า ม ต ่ า ง ๆ เ พ ื ่ อ ค ้ น ค ว ้ า

XXIV. ล า ย ช ื ่ อ ผ ู ้ บ ั น ท ึ ก แ ล ะ อ า จ า ม ผ ู ้ ร ว บ ร ว ม ร ั บ บ ั น ท ึ ก

XXV. ลายชื่อ คณะผู้ร่วมงาน ด้านปัจเสาถลาง ที่เข้าสัมมะทาน ร่วมในทานสัมมา
XXVI. ลายชื่อ เจ้าสาม ต่าง ๆ (II)
XXVII. ทานุตรรม สัมมา "ปัจเสาถ"
XXVIII. ขันระยาย ในวันสัมมา "ปัจเสาถ"
XXIX. ลายชื่อ ข้าราชการจากกิมมันทยิมและกิมฝึกหัดครู ที่ได้เข้าร่วมฝังทานสัมมาปัจเสาถ
XXX. เจ้าสาม เพื่อคิมคว้า (III)

ຄຳປາໄສຂອງ ທ່ານຄຳເພົາ ພອມແກ້ວ,

ປະທານ ຄນະກັມມະການຈັດ ສັມມະນາ

ປັດສາຄລາວ

ຮອງ ພນະທ່ານ

ບັນດາ ອາຈານ ແລະ ທ່ານຜູ້ມີກຽດທັງຫຼາຍ.

ກ່ອນອື່ນ, ຂ້າພະເຈົ້າ, ໃນນາມຄນະອາຈານ ທີ່ຮ່ວມງານທັງໝົດ ຂໍຂອບໃຈ ນຳ ພນະທ່ານ ແລະທ່ານຜູ້ມີກຽດທັງຫຼາຍ ທີ່ໄດ້ມາໃຫ້ກຽດແກ່ພິທີໄຂ ສັມມະນາປັດສາຄລາວ ໃນວັນນີ້. ວັນນຶ່ງ ນັບວ່າເປັນກຽດຢ່າງສູງສຳລັບຂ້າພະເຈົ້າ ທີ່ໄດ້ຖືກແຕ່ງຕັ້ງໂດຍຄນະອາຈານ ທັງຫຼາຍ ຊຶ່ງລ້ວນແລ້ວແຕ່ເປັນຜູ້ອາວຸໂສ ແລະມີຄຸນວຸດທິສູງຝ່າຍ ປັດສາຄລາວ, ໃຫ້ເປັນຜູ້ຕາງໜ້າຂອງພວກເພິ່ນ ເພື່ອມາກ່າວຄວາມນຶກຄິດບາງສິ່ງບາງຢ່າງໃນທີ່ນີ້.

ໃນທີ່ສຸດ ຂ້າພະເຈົ້າຮູ້ສຶກມີຄວາມພາກພູມໃຈເປັນອັນມາກ ທີ່ເຫັນວ່າ ການສັມມະນາ ປັດສາຄລາວນີ້ ຈັດຕັ້ງຂຶ້ນໄດ້ຕາມນະໂຍບາຍຂອງກະຊວງສຶກສາ ທີ່ໄດ້ວາງໄວ້. ໃນຂັ້ນຕົ້ນ, ຫຼັງຈາກໄດ້ຮັບຄຳແນະນຳຈາກພນະທ່ານ ຣັຖມົນຕຣີກະຊວງສຶກສາແລ້ວ, ຂ້າພະເຈົ້າກໍໄດ້ພະຍາຍາມອົ້ງເຕັ້ນຫາຜູ້ສຳຄັນລາວຫຼາຍຄົນ. ແຕ່ເມື່ອບໍ່ທັນໄດ້ໄປຫາຍທ່ານຕໍ່ຕົ້ນດາຜູ້ອາວຸໂສ ແລະ ອາຈານທັງຫຼາຍນັ້ນ, ຂ້າພະເຈົ້ານຶກວ່າໂຄງການນີ້ຈະເປັນໄປໄດ້ຍາກ. ແຕ່ວ່າ ເມື່ອໄດ້ມີໂອກາດເຂົ້າພົບ ແລະປຶກສາຫາລືນຳພວກເພິ່ນແຕ່ລະຄົນລະຄົນໄປແລ້ວ ເຫັນວ່າ ມີແຕ່ຜູ້ສົນໃຈ ແລະ ໃຫ້ກຳລັງໃຈຮັບຮອງວ່າ ຍິນດີຈະຊ່ວຍຈົ່ມເຕັມຄວາມສາມາດຂອງພວກເພິ່ນ. ຈຸ້ຳໜ້ຳເພິ່ນຍັງມີ ຄວາມຮູ້ສຶກປາບປື້ມໃຈບໍ່ນ້ອຍ ໃນເມື່ອເຫັນນະໂຍບາຍອັນຈະພາໃຫ້ລາວທັງຊາດຮູ້ເມື່ອຄືງນີ້ ຫາກເປັນຮູບເປັນຮອຍໄວ້ໄດ້. ຄືງນີ້ເອງ, ຂ້າພະເຈົ້າ ຈຶ່ງຢາກຂໍຖືໂອກາດນີ້ຂອບໃຈນຳບັນດາທ່ານຜູ້ອາວຸໂສ ແລະທ່ານອາຈານທັງຫຼາຍໃນທີ່ນີ້ ໃນການຮ່ວມໄມ້ຮ່ວມມືຂອງເພິ່ນເປັນຢ່າງດີ. ແມ່ນວ່າ ແລ້ວວ່າ, ຖ້າວ່າບັນດາທ່ານອາຈານທັງຫຼາຍ ຫາກບໍ່ເອົາໃຈໃສ່ໃຫ້ຄວາມຮ່ວມມືແລ້ວ, ການສັມມະນານີ້ກໍອາດຈະປະກົດຕົວຂຶ້ນບໍ່ໄດ້ຢ່າງນີ້ເລີຍ.

ຫຼັງຈາກໄດ້ຮັບຄວາມສັນບສນຸນຈາກພວກເພິ່ນແຕ່ລະຄົນແລ້ວ ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ເຊີນໃຫ້ ເພິ່ນມາຮ່ວມປະຊຸມ ເພື່ອຕຽມການສັມມະນາ ໃນວັນທີ 6ກ ເດືອນສິງຫາ ແລ້ວນີ້. ທຸກ ໆ ທ່ານ ກໍມາຮ່ວມໂດຍພ້ອມພຽງ ແລະຮັບຫຼັກການແບ່ງອອກຕ່າງ ໆ ໄປຄົ້ນຄວ້າຕາມຄວາມຖນັດຂອງໃຜ ລາວ ໃນບາງຕອນຂອງປັດສາຄລາວ ຄື :

- ທ່ານມະຫາ ຄຳ ຈຳປາແກ້ວມະນີ ອາຈານສອນຢູ່ສະຖາບັນສຶກສາພຸທສາສນາ ຮັບຜິດຊອບຂຽນຕອນ "ຄົນໃດແດນສັ້ນມະພຸມປະເທດຂອງລາວ"

- ท่ามมะหา สีลา อิระอิง, ภองคิ้มค้ำแบบธรรม ภะอวงทัมมะภาม, รับขัมธะยาย ตอม "ภาคเมิดฮองอุ้มอาณาจักล้านช้าง เถิงสมัยธาตุภามพระเจ้าฟ้างุ้ม และอีกตอมนึ่ง สมัยสามอาณาจักล้านช้าง : อาณาจักวรงจัม".
- ท่าม คำจัม ปะถิด, ผู้ภอดธาตุภามภะอวงฤแลงฮ่าว, รับขัมธะยาย รัชกาม พระเจ้าสามแสมไท เถิง รัชกามพระเจ้าโพทิยะธาด และอีกตอมนึ่ง สมัยสามอาณาจักล้านช้าง : อาณาจักพูวงพระบาง.
- ท่ามมะหา แก่นจัม สีริวัด, ๑ะทิบดีกิม ขูธามะวัดถุ, ภะอวง ทัมมะภาม, รับขัมธะยาย รัชกามพระเจ้าไชเชดถา.
- ท่ามมะหา จัม อิมพุพิธาด, ๑าจามสอมผ่าสาลาว ทีวิทยาไลวรงจัม, รับขัมธะยายตอม พยาแสมสุลิมหา เถิง รัชกามพระเจ้าสุริยะอิงสา และอีกตอมนึ่ง๑าณาจักจำปาสัก และพระครูโพธสะเมัก.
- ท่ามมะหา สำริด บิวสีสวัด, ๑าจามสอม วัมมะคะด็ลาว ยู่สะถาขัมทิดพาย และภามปากอง, รับขัมธะยาย รัชกามเจ้า๑ะมุ.
- ท่าม ยุม ๑๑มพิม, มักคิ้มค้ำ โดย สันภาใจผู้นึ่ง, รับขัมธะยายตอม สมัยลาวเป้นหัวเมิองขึ้มของสยาม.
- ข้าพะเจ้าเอง, คำเผิา พอมแก้อ, ปะธิยา ฝ่ายปวัดสาดและผู้มีสาดจากปะเทดฝรั่งเสด, รับขัมธะยายตอม สมัยลาวเป้นหัวเมิองขึ้มของฝรั่งเสด.
- และ พมะท่าม สุ้ม อิไลสาม, รัถมิมตรีชวยว่าภามมักริบเก่า, อึ่งเคีย ได้ไปรวมนำคมะลาว๑ิสระ, รับขัมธะยาย ลาวใมสมัย๑ิสระ.

พมะท่าม และท่ามผู้มีกรุดทั่งหลาย, ขัมดา๑าจามทั่งหลาย ที่ท่าวมานี้ บ่ได้เป้มมักปรากด๑าจามขั้มมะหาวิทยาไลวัดคิมเลีย ถึงท่านรู้เองยู่แลอ, เพิ่มเป้มพึ่งแต่ละสังเกิ้มคำถามปวัดสาดนี้เท่านั้ม แต่ยอยมีโอกาดสะแดงความรู้ความหูกของเพิ่ม๑๓มาสู่พวกพุ่มน้อยลาว ผู้ที่เกิดใหม่ใหรลุมนี้เลีย เพาะวิชาปวัดสาดลาวนี้ เกือบจะเว้าได้อ่า บ่มีสอมยู่ในหัดสูดของโรงธรรมหัดยิมมาแต่ก่อม. ข้าพะเจ้าคิดว่า คิจะแม่นเป้มทางเว้าโพดไป ถาข้าพะเจ้าท่าวอ่า วิชานี้ท่ำก็เอ่าเข้าสอมยู่ในโรงธรรม ขั้มหัดยิมลาวระว่าง ๔-๕ ปีมาแล้วเท่านั้ม, แต่เถิงย่างนั้มก็ดี, วิชานี้กยังจะต้องสอมเป้มพาสาฝรั่งเสดยู่อีก เพาะโรงธรรมหัดยิมทุกแห่ง ในหัวปะเทด ยังบ่ได้ใช้พาสาลาวเป้มพาสาสอมวิชาต่าง ๆ, เอ้มเสิงแต่มหัดยิมแบบปะสมฝ่างุ้มเท่านั้ม. ทางนี้, บ่แม่นว่าบ่อยากให้สอมเป้ม

ພາສາລາວເຮົາດອກ, ພຽງແຕ່ວ່າ ຍ້ອນເຮົາບໍ່ມີອາຈານລາວພຽງພໍກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງຣັຖ
ບານເທົ່ານັ້ນ. ໂຄງການຜລິດອາຈານລາວນີ້ຫາກໍ່ເລີ້ມ ແຕ່ປີ ๑๙๕๔ ນີ້ມາເທົ່ານັ້ນເອງ. ອີກປະ
ການນຶ່ງ ນະໂຍບາຍຂອງຣັຖບານທີ່ໄດ້ວາງໄວ້ຕາມປະຕິຮູບ ๑๙๕๘ ນັ້ນວ່າຈະຕ້ອງຜລິດອາຈານ
ລາວ ສອນເປັນພາສາລາວ ໃຫ້ໄດ້ເຕັມໂຮງຮຽນມັທຍົມ ຂັ້ນ ๔ ປີ ນັ້ນໃຫ້ໄດ້ທຸກແຫ່ງ ໃນທ້ອປະ
ເທດ ໃນປີ ๑๙๗๕ ນີ້, ແຕ່ຣັຖບານຍັງໄດ້ ພິຈາລະນາເຫັນອີກ ຄື ຈຳພວກ ອາຈານ ທີ່ໄດ້
ກະໄວ້ນັ້ນອາດບໍ່ພຽງພໍຕາມຄວາມຄາດໝາຍ ເພາະບາງຄົນກໍ່ບໍ່ມາຮັບໃຊ້ຕາມສັນຍາເລີຍ. ຟ້າສັນ
ຣະເສີນ ແລະເຫັນໃຈຂັ້ນດາອາຈານລາວທັງຫຼາຍ ຊຶ່ງຍັງບາກບັ່ນຮັບໃຊ້ໃນການສອນຢູ່ຕໍ່ໄປໃນປະຈຸ
ບັນນີ້. ແຕ່ວ່າ ຂ້າພະເຈົ້າເຊື່ອແນ່ວ່າ ການສຶດສອນຄວາມຮູ້ໃຫ້ໝົ່ນອຍນີ້ ເປັນການໄຮຊື້ດຂອງ
ພວກອາຈານຢ່າງກົ້ບໍ່ຮູ້ຍາມພິເສສ ເປັນລັກເທື່ອ. ຂ້າພະເຈົ້າເຫັນອີກວ່າ, ໃນປະຈຸບັນນີ້, ນັບ
ນັ້ນລາວເຮົາຕົ້ນຕົວໃນການຮັກຊາດ ແລະຕົ້ນຕົວໃນຄວາມຂາດຄວາມເປັນລາວອັນຄ້ຽຖອນຂອງ
ຕົນເອງແລ້ວ ເພາະລາວເຮົາໄດ້ສົນໃຈນຳພາສາລາວຫຼາຍກ່ວາແຕ່ກ່ອນ, ສົນໃຈນຳ ປວັດສາດ
ແລະວັນນະຄະດີລາວ ແລະສົນໃຈນຳວັທນະທັນລາວຫຼາຍ. ເພາະວ່າເມື່ອພັ ๆ ສົ່ນໄດ້ລືຍ່ຳວ່າ
ກະຊວງສຶກສາຈະຈັດ ສັນນະນາປວັດສາດລາວແລ້ວ ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ຮັບໂທຣະສັບຈາກຫຼາຍທ່ານ
ທີ່ຂໍເຂົ້າຟັງສັນນະນານີ້. ແຕ່ຟ້າເສັຽໃຈ ທ້ອງປະຊຸມນີ້ຄັບແຄບເກີນໄປ ຈຶ່ງບໍ່ສາມາດຮັບໄດ້ໝົດ ๆ
ຄົນ ທີ່ສົນໃຈ. ທ້ວ່ວ່າໂອກາດໜ້າອາດຈະຈັດໄດ້ໃນວົງກ້ວາງກ່ວາເກົ່າ ອັນນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ
ລາວເຮົາສົນໃຈເຕັມທີ ໃນທຸກສິ່ງທຸກຢ່າງທີ່ອາດປຸກຈິກປຸກໃຈພວກເພົ່ນ ເພາະພວກເພົ່ນອາດບໍ່
ເຄີຍໄດ້ຮຽນກ່ຽວກັບເຣື່ອງນີ້ມາແຕ່ກ່ອນໃນໂຮງຮຽນ. ອັນນີ້ ບໍ່ແມ່ນຄວາມຜິດຂອງພວກເພົ່ນ,
ເພາະມັນເປັນທັນນະດາຢູ່ເອງ ໃນເມື່ອຕ່າງປະເທດຫາກປົກຄອງເຮົາແລ້ວ, ບໍ່ມີເລີຍທີ່ເຂົ້າເຈົ້າ
ຈະຊຸກຫາຟື້ນຟູ ວັທນະທັນອັນດີ ແລະຄວາມຈະເຣີນແຕ່ເກົ່າກ່ອນຂອງເຮົາມາສອນໃຫ້ເຮົາຕົ້ນຕົວ
ເພື່ອຕ້ານກັບເຂົ້າເຈົ້າ. ມີແຕ່ຊຸກຍູ້ທີ່ທາງປ່ອຍໃຫ້ສິ່ງເລົ່ານັ້ນເສື່ອມສູນໄປເອງເທື່ອລະນ້ອຍ
ຈົນໃຫ້ເຮົາລືມວ່າເຮົານີ້ມີຊາດເຮົາເອງ ຫຼື ບໍ່ພຸ້ນຍົ ๆ ດີ.

ພນະທ່ານ ແລະທ່ານຜູ້ມີກຽດທັງຫຼາຍ, ນັກປວັດສາດ ຜູ້ນຶ ๆ ໄດ້ຮຽນຣະວ່າງ ๘๐ ກ່ວາປີ
ກ່ອນນີ້ໄວ້ວ່າ "ປວັດສາດເປັນເຄື່ອງມືທັນດາມທີ່ສຸດຢ່າງນຶ ๆ ຊຶ ๆ ພວກປັນຍາຊົນໄດ້ຄິດແຕ່ງຂຶ້ນມາ;
ປວັດສາດພຽງແຕ່ອະທິບາຍໃຫ້ຖືກຕ້ອງ ສິ ๆ ທີ່ເຮົາຕ້ອງການຢາກໃຫ້ມີເທົ່ານັ້ນ". ດັ ๆ ນ ຂ້າພະເຈົ້າ
ນຶກວ່າ ປວັດສາດທີ່ເໝາະສົມແລະຈະຖືກຕ້ອງຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງລາວແທ ຕ້ອງແມ່ນປວັດສາດ
ລາວ ຊຶ ๆ ຂຽນຂຶ້ນດ້ວຍຄົນລາວເຮົາເອງ -ໃນເມື່ອເຮົາບໍ່ທັນມີປວັດສາດ ຜູ້ ๆ ຮອບຮູ້ນທີ່ສຸດມາກ່ອນ,
ເຮົາຈຳເປັນຈຳຕ້ອງຫາວິທີຄົ້ນຄວ້າ ແລະຂຽນຂຶ້ນໂດຍຄນະໃດຄນະນຶ ๆ ເສັຽກ່ອນ ດັ ๆ ທີ່ກະຊວງກຳ
ລັງພຍາຍາມຈັດສັນນະນາຂຶ້ນນີ້.

ພນະທ່ານ ແລະທ່ານຜູ້ມີກຽດທັງຫຼາຍ, ນັກປວັດສາດ ຜູ້ນຶ ๆ ໄດ້ຮຽນຣະວ່າງ ๘๐ ກ່ວາປີ
ກ່ອນນີ້ໄວ້ວ່າ "ປວັດສາດເປັນເຄື່ອງມືທັນດາມທີ່ສຸດຢ່າງນຶ ๆ ຊຶ ๆ ພວກປັນຍາຊົນໄດ້ຄິດແຕ່ງຂຶ້ນມາ;
ປວັດສາດພຽງແຕ່ອະທິບາຍໃຫ້ຖືກຕ້ອງ ສິ ๆ ທີ່ເຮົາຕ້ອງການຢາກໃຫ້ມີເທົ່ານັ້ນ". ດັ ๆ ນ ຂ້າພະເຈົ້າ
ນຶກວ່າ ປວັດສາດທີ່ເໝາະສົມແລະຈະຖືກຕ້ອງຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງລາວແທ ຕ້ອງແມ່ນປວັດສາດ
ລາວ ຊຶ ๆ ຂຽນຂຶ້ນດ້ວຍຄົນລາວເຮົາເອງ -ໃນເມື່ອເຮົາບໍ່ທັນມີປວັດສາດ ຜູ້ ๆ ຮອບຮູ້ນທີ່ສຸດມາກ່ອນ,
ເຮົາຈຳເປັນຈຳຕ້ອງຫາວິທີຄົ້ນຄວ້າ ແລະຂຽນຂຶ້ນໂດຍຄນະໃດຄນະນຶ ๆ ເສັຽກ່ອນ ດັ ๆ ທີ່ກະຊວງກຳ
ລັງພຍາຍາມຈັດສັນນະນາຂຶ້ນນີ້.

ดังนั้น, ข้าพะเจ้าจึงขอให้ท่านทั้งหลาย จงคิดเถิงความสำคัญของ ปัถถสาถลาว และควรมจำเป็นที่ควมจะค้นคว้าให้เพาะสิมภับความต้องการของอาถต่ไป.

ท้ายสุดนี้, ข้าพะเจ้าหวังว่า ท่านสมมะนาปัถถสาถลาว ครั้งหำอีกนี้ คิงจะเป็นโอกาดให้ข้มถ่านภค้นคว้าทั้งหลาย ที่ข้มระยายมี้ ได้แลกปลี่ยมความคิดความเห็นภันอย่างภันเองภับข้มถาอาจารย์ที่สอมอยู่โรงธรมนัทยมต่าง ๆ อีงเข้าร่อมนี้ เพื่อให้ปั้มปัถถสาถลาวอันมาตถานมีขึ้นได้.

ขอบใจ

คำຢ້ຳໄສ ຂອງທ່ານຮອງນາຍົກຣັຖມົນຕຣີ, ຣັຖມົນຕຣີກະຊວງສຶກສາທິການ, ສິລປາກອນ ແລະ ກິລາ-ຍຸວະຊົນ, ເນື່ອງໂອກາດເປີດສັມມະນາ ປັດສາດແລະ ພຸມີສາດລາວ, ໃນມື້ວັນທີ ๘๕ ກັນຍາ(ฌ) ๑ฌ๑

ພຣະທ່ານ,
ທ່ານທີ່ຮັກ ແລະ ນັບຖື,

ຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍສະແດງຄວາມຜາກພູມໃຈ ທີ່ໄດ້ຮັບກຽດ ມາເປີດສັມມະນາຂອງພວກທ່ານ ໃນວັນນີ້ ສັມມະນານີ້ ໄດ້ເປີດຂຶ້ນໃນຂອບເຂດຖ້ຽວ ເລກທີ ๓๔ฝ/ສສ ລົງວັນທີ ๑๒ ກັນຍາ (ฌ) ๑ฌ๑ ທີ່ຕັ້ງຄນະກັມມະການ ໂດຍພວກທ່ານເອງ ໄດ້ມີຄວາມເອົາເຂົ້າໃຈມາລ່ວມເປັນຄນະ ຊ່ວຍ - ລົງມັ້ນ ຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍຂອບອົກຂອບໃຈນຳ ທຸກສິ່ງທຸກປະການ ໃນສິ່ງທີ່ທ່ານຫຼ້ມີກຽດທັງ ຫຼາຍ ມີຄວາມສະລະ ແລະ ມີໃຈບຸນນຳໂມທະນາທອດເທຄຳຮູ ອັນມີຄ່າຂອງພວກທ່ານໃຫ້ເປັນ ປໂຍດສ່ວນລວມ ໃນສໄມນີ້ ແລະ ອານາຄົດ.

ການແຕ່ງຕັ້ງຄນະກັມມະການນີ້ ມີຈຸດປະສົງຢ່າງກ້ວາງຂວາງ ກ່ຽວກັບການແກ້ບັນຫາ "ປັດສາດ ແລະ ພຸມີສາດ" ຂອງລາວ. ຂ້າພະເຈົ້າ ຮູ້ສຶກວ່າ ຄຳຖາມຄົ້ນຄ້ວາ ແລະ ການເຜີ ໃສ່ຂອງເຮົາ ໃນຂແນງນີ້ ຫາກເກີດຂຶ້ນມາພາຍໃຕ້ການຳຂອງຂ້າພະເຈົ້າ ກໍຄວຍວ່າ ຜູ້ຮ່ວມງານ ຮ່ວມການມຳ ຂ້າພະເຈົ້າຢູ່ໃນກະຊວງນີ້ ກໍລ່ວນແລ້ວແຕ່ ຄນະໜຸ່ມນ້ອຍ ທີ່ມີຄວາມຮູ້ ມາລ່ວມເຊີດຊູ ກິດຈະການຂອງຂ້າພະເຈົ້າ ຄົງມັ້ນຄວາມຄິດອັນສູງສົ່ງ ອັນເພາະສົມກັບປະເທດເອກຣາດຂອງພວກ ເຮົາ ຈົ່ງຜຸ້ຂຶ້ນມາ ໃຫ້ຂ້າພະເຈົ້າຊາບ ແລະເຂົ້າໃຈດີ - ແລ້ວຂ້າພະເຈົ້າ ຈົ່ງເຫັ້ນພ້ອມໃນການ ລວບລວມເອົາຄວາມຄິດເຫັ້ນນັ້ນ ຈາກທ່ວງໃຫ້ເປັນຮ່າງເປັນຮູບ ເພື່ອປໂຍດແກ່ການສຶກສາຂອງ ປະເທດເຮົາ.

ອີກປະການນຶ່ງ ຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍໃຫ້ຄວາມສັງເກດໃນຮູບຄນະຍຸກຄົນສຳຄັນ ທີ່ມາລ່ວມງານ ໃນເວລານີ້ - ສິ່ງທີ່ພາໃຫ້ຂ້າພະເຈົ້າດີໃຈ ກໍຄ້ວ່າ ໃນວົງການສັມມະນານີ້ ເຕັມແຕ່ປັຍຍາຊົນຂອງ ຊາດແທ້ ທີ່ມາຈາກທຸກເສັ້ນຂອບຟ້າ ປະສົມໄປດ້ວຍໄວຍວົມ ແລະ ໄວແກ່ - ອັນເປັນສັນຍາຣັກ ແຫ່ງຄວາມປະສານງານທຸກສໄມ ເຊິ່ງບ່ເລືອກຊັ້ນ ແລະ ໄວມາແຕ່ໃດ ๆ.

ກ່ຽວເຣື້ອງນັກຄຸ້ນຄ້ວາມປັດສາດ ຂ້າພະເຈົ້າ ໃຄ່ຢາກສະແດງຄວາມເຫັ້ນຂອງຂ້າພະ ເຈົ້າອີກ ໂດຍເຣີ້ມເລ່ົາຄົ້ນຫຼັງ ສ່ວນນຶ່ງຂອງຄວາມປາໄສ ທີ່ຂ້າພະເຈົ້າ ໄດ້ສະແດງ ເມື່ອເຈກ ຢາຍຄ່າຍຳເນັດຢູ່ທ້ວຍາໄລວຽງຈັນ ເມື່ອວັນທີ ๘๒/ผ/๒๑ ແລ້ວນີ້.

ນັກປັດ, ກໍຄືນັກປາດບັ່ມຄົດນັ້ນເອງ, ຕ້ອງມືວິໃນອັນຄັດເຄ້ງຕໍ່ຕົນເອງ - ທັ້ງມີຄວາມ
ພິນີໃສ່ນັ້ນເລີກແລ້ວ ເພື່ອຈະຈັບເອົາຄວາມຈິງຂອງປັດສາດ ນຳເຫດການອັນເລັກໆ ນ້ອຍໆ
ກໍເປັນໄດ້. ນອກຈາກນັ້ນ ກໍຕ້ອງ ເປັນຄົນບໍ່ຟ້າວງ່າຍ ກ່ອນຈະເຊື່ອອັນໃດ ກໍຕ້ອງຫາເຫດຫາ
ຜົນຢ່າງລະມັດແມ. ຄວາມຊື່ສັດຕໍ່ຕົນເອງ ໃຫ້ຖືເປັນຫຼັກການສຳຄັນ ໃນການຊອກຫາຄວາມຈິງ
ເຮົາຕ້ອງລະວັງຜົນປໂຍດສ່ວນຕົວ ແລະ ຄວາມຮັກແພງ ຫຼົງໃຫຼໃນຕົວເອງ - ພວກນັກປາດ
ຄົ້ນຄ້ວາ ຕ້ອງຫາຄວາມຈິງ, ຄວາມຈິງນັ້ນ ຈະພຽງພໍໃຈຂອງຕົນຫຼືຄວາມນັກຂອງຕົນຫຼືບ່
ກໍບໍ່ທຸຣະ.

ສຳລັບປັດສາດຂອງບ້ານເມືອງເຮົາແລ້ວ ຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍໂອກາດອອກຄຳຄິດຄຳເຫັນ
ບາງເລັກນ້ອຍຕໍ່ພວກທ່ານ.

ກ່ອນອື່ນ ປັດສາດ ສຳລັບນັກແຕ່ງບາງຄົນ ແມ່ນວິທຍາສາດຂແນງນຶ່ງ ຊຶ່ງບໍ່ມີອັນຜູກ
ພັນກັບບຸກຄົນ ຜູ້ທີ່ປັດການໃຫ້ຄື້ນ ຄ້າເປັນດັ່ງນັ້ນແທ້ ປັດສາດນັ້ນ ກໍຈະກາຍເປັນເຫດ
ທີ່ເກີດຂຶ້ນນອກເໜືອອຳນາດ ແລະ ການເຮັດ ການທຳຂອງຄົນ - ນັ້ນກໍມີຢູ່ຫຼາຍຍ ສິ່ງຫຼາຍຢ່າງ
ທີ່ພາໃຫ້ເຮົາຄິດວ່າ ປັດການທີ່ເກີດຢູ່ໃນໂລກນີ້ ບໍ່ກ່ຽວກັບຄົນແຕ່ນ້ອຍດຽວ.

ແຕ່ຈະເອົາກັນແທ້ໆ ສິ່ງທີ່ພາຍເປັນປັດສາດໄວ້ ຈະບໍ່ແມ່ນຄົນເຮົານີ້ຫຼື ເປັນຜູ້ສ້າງ
ຜູ້ທຳຂຶ້ນໃນຊີວິດຂອງເຮົາ ຫຼື ພາຍຫຼັງເຮົາສັ່ງຊີວິດໄປ ? ຄ້າຫວນເບິ່ງອາດີດທີ່ມາຍມາແລ້ວ
ເຮົາຈຶ່ງຮູ້ວ່າ ແມ່ນການກະທຳຂອງເຮົາເອງນີ້ແລ ເປັນສິ່ງບັງເອີນໃຫ້ປັດສາດຂອງເຮົາ
ອ່ອຍໄປທາງໃດທາງນຶ່ງ ບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ເຮົາມີອັນໃດມາອ້າງອີງ ເພື່ອເວົ້າໄດ້ວ່າ ສັຕຍັ ຄັ້ນ
ແຂວງບັນພະບຸຣຸດຜູ້ນັ້ນ ຫຼື ຂອງບັນພະບຸຣຸດຜູ້ນີ້ໄດ - ແມ່ນຫຍັງຫຼາບຸຣຸດເລົ່ານັ້ນເອງ ເປັນ
ຜູ້ນຳຮອຍປັດສາດໄວ້ ດ້ວຍບຸກຄະລິລັກສະນະຂອງເພິ່ນ ແລະ ດ້ວຍຄວາມນັກໃຫ່ຽໄພ່ສຸ ຫຼື
ຈອຍຈຸ ໃນເມື່ອເພິ່ນມີຊີວິດຢູ່ - ສຸດທ້າຍ ລວມຄວາມແລ້ວ ກໍແມ່ນຄວາມອິສຣະຂອງຄົນເຮົາ
ນັ້ນເອງ ຈຶ່ງພາໃຫ້ປະເທດເຮົາມີປັດສາດໃນຮູບນຶ່ງຊຶ່ງນຶ່ງ.

ດັ່ງນັ້ນ ການວ່າ ປັດສາດ ແມ່ນເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນ ໂດຍບໍ່ມີສິ່ງກ່ຽວຂອງກັບຊີວິດຄົນ
ນັ້ນ ບໍ່ມີມູນຄວາມຈິງເລີຍ - ຄົນເຮົາມີຄວາມອິສຣະພຽງພໍ ເພື່ອກ້າວຂ້ຽວເຫດການທີ່ເຮົາ
ປະເຈີ ແລະ ສ້າງອະນາຄົດຂອງເຮົາເອງ ເພື່ອໃຫ້ມີຮອຍໄວ້ໃນປັດສາດຂອງປະເທດເຮົາ
ຄ້າເວົ້າໃນປັດຈຸບັນນີ້ເອງ ເຮົາພ້ອງໄດ້ວ່າ ພວກເຮົາສ້າງປັດປະເທດຂອງເຮົາຢູ່ ເພາະ
ເຮົາສູ້ສັຕຣູຕ່າງດາວຜູ້ມາລຸກລ້ຳບ້ານເມືອງຂອງເຮົາ.

ท่านทั้งหลาย และ นับถือ, ท่านคิดค้วาในด้านนี้, พาใช้ชีวะเจ้า พาทพูมใจฟูทาย - ถ้าเธ่ามีปีมปัวถสาณะของเธ่า อันมังคังสิมบูมแล้อ ลาวเธ่าก็จะตื่มต๊อ เพาะเธ่ารู้อ่า เธ่าเอ่ากำเกิณมาแต่ใส และ ยู่ในฐามะใด ในทามพูมองมะของโลท - เมื่อลาวรู้ ปัวถสาณะของตินดีแล้อ พอทลาวเธ่าก็จะเข้าใจบิดธงมะของอาถิด เพื่อสับพาธะปะจุบัม และ คอยหาอามาคิดเบี้องพ้า ย่างพุ่มหวง, จะมีบิดธงมันใดจะยิ่งใหญ่ และ สักสิดก่อาปัวถสาด. บุมคิม และ เทดทางในสไมก่อมมัม ได้สะแดงให้เธ่ารู้ สิ่งที่ทำได้, ที่สิ่งที่เป้มความคิดความผันอื่ๆ, ให้เธ่ารู้ทามถูกและทามผิด พ้อมถงอันมัม ก็สะแดงให้เห้นว่า สิ่งที่ทงอันยมะมุดแล้อ จะมีอันใดจะยงทลาทะอบเขดชีวิดคืมได้.

มีอีกอันนึ่ง ก็คือ่า ทามธงมรู้ ชีวะปัวถะของมะหาบูรุด อาดจะปูกความอาดหาม ของชาด อันผิ่งเลิกแล้อ ฟื้นขึ้นมาก็เป้มไปได้.

ถ้าจะเว้าเพื่อผิมปโยดอันใก้ๆ ความรู้ต๊อจิงแห้ของปัวถสาด ต้องอมให้คิมทั่งปอง เข้าใจกัม และ ปะสามงามกัม เพื่อส้างโลกมะมุด และ อยกหาความปูกมุ่มอุ่มเย้มมา สู่โลกมะมุดเพื่อมกัม.

ข อ ง ข ใ จ .

ถิมแถมสุวัมมะพุมปะเทถ

โดย: มะหาคำ จำปาแก้วมะนี

ก่อมที่จะก่าวเถิงป่วัถสาถลาวสมัยสุวัมมะพุม สีโคถตะบ่องและเสถถะปุระ-ชาย ฟ่องใค่ยากจะแมะนำให้รู้จักความพายข่องาป่วัถสาถเสิงก่อม เพาะว่าเป้นคำใหม่หาก่บ่นยัถ ข้นใช้แทม History ในพาสาอังกริถเม่บ่นามมานี้เอง ส่อมคำว่าพิ่าสาอะถาม นั้นเริา ใช้แทม Chronicle

ความพายข่องาป่วัถสาถ:

ความพายข่องป่วัถสาถมีนักปราถหลายท่านได้ให้ไว้แต่พอสรุบได้ดั่งนี้: " ป่วัถสาถ แม่นอีกาว่าด้วยเหถการมที่สำคัมในอะดีถ ทั่งที่กี่วกับการเม่ง, สังคิมและเสถถะกิถข่อง มะนุสยะชาถ โดยการบันยายรายละอียดว่าอันใดได้เกิดข้นแก่มะนุถแล้วและเพาะเหถใด นั่นจึ่งเกิดข้น

ดั่งนั้น ป่วัถสาถลาวก่อแม่น:

" อีกาว่าด้วยเหถการมที่สำคัมทางด้านการเม่ง, สังคิมและเสถถะกิถข่องปะเทถ ลาวโดยการบันยายรายละอียดว่าอันใดได้เกิดข้นแล้วแก่ชาถลาวและเพาะเหถใดนั่นจึ่ง เกิดข้น "

หลักการสร้างป่วัถสาถข้นใหม่

การข่อมป่วัถสาถข้นใหม่ให้สิมบุนได้ก่ตอ่งอาสัยหลักฐานสำคัมดั่งนี้คือ:

(๑) บุราณคะดี (Archaeology)

-บุราณว้ถถุสถานเฆ่ม เม่งร้าง โบถอาราม, เจดี, พระพุทรุบ, เทวรุปและสิลปะ ก้มอ่ม ๆ เฆ่ม พ้าไท เค่องใช้เค่องสอยเป้นต้ม.

-โคงกะถูกข่องมะนุถและสัถที่ขุถค้นพิบ

(๔) สิลาจาริก (Epigraphy)

(๕) อ้นมะก้มต่าง ๆ เฆ่นนิทานพื้นเม่ง, นิท่านก่องกับสาสนา, พิงสาอะดาม จิถพายเหถพายในและต่างปะเทถเฆ่นจิถพายเหถการมเก่นท่างข่องกริก และอาหรับ อัม อุสท่อยและมาริมี เป้นต้ม

(๔) ฐูมตราบุรามที่เว่นตราที่ใช้ก้มในสมัยนั้นอี่งขุถค้นพิบในพ้าไทเป้นต้ม.

สุวัมมะพุม:

ลักสมะทางพูมิสาด

- เป้นแหลมใหร่ยื่นออกสู่ทะเลใต้
- แหลมนี้แวดล้อมด้วยทะเล ทัง ๓ ด้านคือทางตาเว้นออกแม่มทะเลจีนใต้ทางใต้แม่มทะเลจีนใต้และมะหาสมุดอินเดัร ทางตาเว้นติกแม่มอาวเบ้งกอมอึ่งเป้นสาขาหึ่งของมะหาสมุดอินเดัร
- ทางทิดเหนือติดปะเทดจีนและตาเว้นติกส่ง เหนือติดกับแค้วมอัดสัมของอินเดัร..

คำว่าสุวัมมะพูมเป้นชื่อชาวอินเดัรเริ้มในสมัยบูรานบีผากิดอยู่ในคัมพีมะหาวิยของลังกาและชาฌีกาต่าง ๆ เว้น อะมะกะชากิดในคำพีพระไตปีกกึ่งพายเถิงแผ่นดินคำหีอุดินสีมพูม. ติงกับคำแหลมทองในพาสาลาวบีมเองปัดจุบันมีเริ้นว่า (คายสมุด) อินดูจีน เพาะอาคายสมุดมีตั้งอยู่ระหว่างปะเทดใหร่สองปะเทดคือจีนและอินเดัรและปะเทดทังสอง เทิงคายสมุดนี้ได้รับอัทมะทัมสอนใหร่มาจากอินเดัรและจีน.

พ้าทองของอินดูจีนนี้มีปะมาม ๘ ล้านตารางกิโลแมดปะกอบด้วย ๕ ปะเทดคือ:

- พะม่า
- ไท
- เขมม
- องดมาม
- ลาว
- มลายู

มีพีลเมืองทังหมดปะมาม ๑๐๐ ล้านคิม แม่น้ำที่สำคัมมีแม่น้ำอิราวะดีและสาระวินในปะเทดพะม่า, แม่น้ำของในปะเทดลาว, ไท, เขมมและองดมามใต้แม่น้ำเจ้าพยาในปะเทดไทและแมน้ำแดงในองดมามเพื่อแม่น้ำเหล่านี้ได้กายเป้นอัทมะทัมของชาวอินดูจีนในสมัยบูรานปะมามมากกว่า ๓๐๐๐ ปีมาแล้ว

ยุกปัดสากในสุวัมมะพูม

ยุกปัดสากของโลกได้แบ่งออกเป้นยุกใหร่ ๆ สองยุกคือ:

๑. ยุกกอมปัดสาก (Prehistorical Age)

อึ่งกำหนิดเอาแต่สมัยกอม ๓๐๐๐ ปีเถิงล้านกว่าปี เพาะกอม ๓๐๐๐ ปีขึ้นไปมีม มะมุดยังบ่รู้จักปะดิดโตพังสีจารึกเทดตามต่าง ๆ เลียแต่ความเป้นไปของมะนุดสมัยพูมสึกสาไดจากโบราณะคะดี

ยุກກ່ອນປວັດສາດນີ້ແບ່ງອອກເປັນ ส่วนย่อย ๆ ลิງไปอີกเป็นสามสมัยคือ:

- สมัยหินเก่า (Palaeolithic Age)
- สมัยหินกลาง (Mesolithic Age)
- สมัยหินใหม่ (Néo-lithic Age)

๒. ยุกปวัดสาด (Historical Age)

ยุกกำพิดเริ่มแต่ ๓๐๐๐ ลิงมาหาปัดจุบัน และยุกนี้มะนุดรู้จักวิทีทามจรุมพังสีบทิทาเหดุทามต่าง ๆ แล้ว ความเป็นไปของมะนุดยุกปวัดสาดสึกสาได้จากชั้นทิก่าง เป็นส่วนใหญ่ยุกนี้ยังแบ่งออกเป็นส่วนย่อย ๆ อีก มี สมัยคือ

- สมัยทองแดง
- สมัยทองสำริด
- และสมัยเหล็ก

ในสามสมัยนี้ยังแบ่งออกเป็นส่วนย่อย ๆ ลิงไปอีก ตามเหดุทามที่เกิดขึ้นในทวีบ บ้น ๆ ทีประเทดบ้น

สำหรับสุวันมะพูมอาดจะแบ่งยุกปวัดสาดได้ในแบบดรวกันแต่ยุกสมัยก่อนปวัดสาด บ้นเริ่มตันจำนามาทีคือเริ่มตันพรงสมัยหินใหม่ทีบ้นเองทังนี้โดยอาสัยหลักฐานทางบุราณะคะดี

ยุกก่อนปวัดสาด

- สมัยหินใหม่:

สมัยหินใหม่ในลาวเริ่มตันจำนวน คือเริ่มเมื่อ ๓๐๐๐ ปีเถิง ๔๐๐๐ ปีล่วงแล้วทีบ้น เอง เครื่องมือเครื่องใช้ของมะนุดสมัยหินใหม่ได้ขุดคันพบหลายบ่อน ในพระธาดุยามาจักลาว เช่นไหทีมทีทำไหหินและเครื่องใช้ต่างทีขุดคันพบ ในใต้ดินของแอ่นไหหินและทีถ้ำหลาย แหว่งของแอ่นไหหิน. และเครื่องปั้นดิน เผาและอำวุด หินทีบ้นทำเสร็จ แขวงหลวงพระบาง. นอกจากนี้ผาทิดพบยู่ทางพากเพือและพากตา เว้นออกสูงเพือของประเทดไทและถอมขะอาในอินดูมิเขัง. ผินของการสึกสาค้นคว้าจากเครื่องใช้เหล่านี้สะแดงว่าเป็นของทีสร้างขึ้นในสมัยหินใหม่และมีอายุการนย่างสูงพรง ๓๐๐๐ ปีย่างต่ำ ๔๐๐๐ ปี.

มะนุดทีเป็นเจ้าของวังแหว่งวัดถุเหล่านั้นบ่ธาดลางท่านได้ลงความเห็นว่าเป็นเชื้อชาดร้ายลาวและขะวาเชื้อชาดร้ายลาวเป็นต้นตะกูนของชาดลาว-ไท เผ่าต่าง ๆ เชื้อชาดขะวาเป็นต้นตะกูนของชาดมาเล-อินดูเนเขัง มะนุดเชื้อชาดร้ายลาวและขะวาได้ดีกจัดเข้าในเชื้อชาดมะนุดมิงโกลอยทะเลดีมิงโกมลอยไตแต่พวกร้ายลาวและขะวา

ไก้แยกอิพยิบออกไปสู่แลมอื่นคิ

- พวกอ้ายลาวไก้อิพยิบขึ้นไปทางเพื่อของประเทดจีนจีนธอดพูเอิาอันไตปะมาม ๓๐๐๐ ปีเถิง ๕๐๐๐ ปี และก็ยังคิงมีกุมใหญ่ ๆ หลาย กุมที่ยังตั้งธากฤามปู่ในอินดูจีนมี้ อีก ส่วนมากปู่ทางพากเพื่อของอินดูจีน

นอกจากมะนุดสองเผ่าใหญ่มี้แล้วยังมีเผ่าอื่น ๆ อีกแต่วาปู่กะจัดกะจายไปเป้นส่วนน้อยซึ่งมีหลายเชื้อชาดแต่จะมีคอามคมมอมปะกามใดนั้นขึ้นปู่กับอารยะธรรมคะดีในลาวเธิาจะเธียมทัน

ยุกปวัดสาด

ยุกปวัดสาดในอินดูจีนจากหลักฤามต่าง ๆ พ้สรุบไก้วาเริ่มต้นเมื่อ ๓๐๐๐ ปีลิงมา ยุกปวัดสาดนั้นไก้เริ่มขึ้นในสมัยสุวันนะพูม

๑. สมัยสุวันนะพูม

ชื่สุวันนะพูมมีผากิดปู่ในคำพีนะหาวิงของลังกาและชาดิกต่าง ๆ ในพระไตปิกและวันนะกันอิมเดียอีม ๆ ดังที่กาวมาแล้ว ชื่ที่เป้นคูกันกับสุวันนะพูมแม่นสุวันนะกับอิพยิงพายเอิาพูเกาะอินดูเมเซียและฟิลิปิน. คำพีนะหาวิกากวาสุวันนะพูมปู่ทางจามลังกาปะมาม ๓๐๐ โยด ปะมาม ๘๓๑ ปีกอน ค.ส. สมัยพระเจ้าอะโสดกาะพัดเท่างอินเดีย พระโสมะและอุดตระไก้มาเอิาพระพุทสาสมามายังปะเทดมี้อายุกามของสุวันนะพูมเอิาคักแม่ลิงไปบ่ไก้คิงจะติกาในระหว่าง สักวัดที่ ๓ กอน ค.ส. เถิงสักวัดที่ ๑ แห่ง ค.ส.

สุวันนะพูมนั้นเข้าใจกันวาแม่นแหลมอินดูจีนทั้งพิด เพาะปะเทดต่าง ๆ เทิงแหลมมี้ต่างก็อางเอิาวาปะเทดของตินเป้นสุวันนะพูม แต่พาเสียดายเธิาบ่มีหลักฤามทางบูธรามมะคะดีใด เป้นเครื่องยืนยัน เพาะวา สิลปวัดถุบูธารามที่ขุดคินพิยในสมัยปวัดสาดมี้เก่าแก่สุดกิยู่ในสมัยฝูนันที่สีโคตะบองตราทัมมะจักกวางพอบและพระพุทธรูบที่ขุดคินพิบที่เจดีปะถุมในปะเทดไทเป้นสีมีอางระหว่างสักวัดที่ ๔ เถิง ๕ แห่ง ค.ส. นมเอง และเป้นสกุมสิลปะคุบตะกันนี้

สำหับลาวเธิาก็อางตินเองวาเป้นสุวันนะพูมและบูธารามวัดถุสถานที่เก่าแก่ในพระธาตุอารามาจักลาวที่กิยู่ในยุกปวัดสาดย่างเก่าแก่ที่สุดก็สมัยสีโคตะบองปะมามสักวัดที่ ๑ เถิงสักวัดที่ ๘ แห่ง ค.ส. จึงจะก้าวในยิดต่อไปลาวเธิาอางแผ่นดินของตินวาเป้นสุวันนะพูมนั้นพอหาหลักฤามไก้ดังนี้

<u>ฐีราคะนิทาน:</u>

สุวัณณะพูม คือ เมืองลาวเดิมเป็นที่อยู่ของพวกมากจุ้งอิพยิบมาจากพ่องแสมีพยาสุวัณณะมากเป็นเจ้าแผ่นดิน และพยาสุวัณณะมากมีมีเกิดเป็นคำ ที่จุอ้าสุวัณณะพูมก็เพาะตั้งตามพยาสุวัณณะมากต่ำมาพยาตับปะเมสอมเจ้าเมืองอินทะปัดถะ (ขอม) ยิกทับมาผาบเพื่อทำอิดพยาสุวัณณะมากยิกทับต่สูและอ้างอ่าตินเป็นเจ้าแห่งสุวัณณะพูมมาก่อนจุ่มจาดอื่นใด แต่ตอนหลังสูพยาตับปะเมสอมบ่ได้เพาะจุ่มจาดดังอันมีทระยิดทักหลังคือพยาภูดโทปาปะมาก พยาสุวัณณะมาก็ยอมเป็นเมืองขึ้นพยาตับปะเมสอม..

ถือเอาใจคอามได้อ่าลาวเราเข้าใจอ่างามาจักล้ามข้างของตินเป็นสุวัณณะพูมมาหลายสัตวัดแล้วและถือตินเองว่าเป็นเจ้าของแผ่นดินต่อมนี้มาก่อนจาดอื่นใดยังพิดและคำอ่ามากมาจากพองแสก็แม่นพวกจาดลาวซึ่อายลาวเราบั้นเองอิพยิบลิงมาจากข่ามาจักพองแส

<u>จุมบุริมธาจาทิธาด:</u>

พังสีเต้มนี้แต่งขึ้นเมื่อประมาน ๔๓๐ ปี (ค.ส.๑๕๐๐-๑๕๘๐) ล่วงแล้วในธัจุกามของพยาวิจุมในพังสีเต้มนี้ได้มีคำท่าวอ่างของพระมะหาปาสัมตะเถระพิกสุจาอะเขมมผู้มาเอิ้าพระพุทสาสมาแบบลังกาเข้ามาสู่อาณาจักล้านข้างในธัจุกามของพยาฝ่าจุมว่าพยาสีทัมมะโสกะธาดได้สั่งพระอ้ายะทัมมาพระสาธิกทาดมายังสุวัณณะพูม บ่อนที่พระทาด พระพุทเจ้าปะดิสถามยู่ในเมืองลาวทั้งพิดเจ้มโพมผึงแถด, พมิมเป็นต้ม:

นี้สะแดงว่าแม่มแต่จุาอะเขมมสมัย ๙๐๐ ปีล่วงแล้วก็เข้าใจว่าเมืองลาวเป็นสุวัณณะพูม

<u>ลำสิมไจยันลูก:</u>

ก็อ่างว่าเมืองล้านข้างเป็นสุวัณณะพูม ตั้งเมื่อความว่า

" แม่นว่าสุวัณณะพูมของเมืองลาวยิดยั้งก็เถิงจะเจิมเจ้าล้านข้างมาพ้อมจุอยมี "

<u>หลักถามทางบุธามคะดี:</u>

ประจุาจุมในแถ[illegible]แม่นลาวเราบี้ในสมัยตินมียิมส่างแต่พระสถุบเจดีเจ้ม พระทาด<u>ธอยพระบาด</u> ยังบ่ทันมียิมส่างธูบพระพุทเจ้าเทื่อ<u>ความยิมแบบนี้มีมาแต่ตอนหลัง</u>พุทปะนิพามและสมัยอะโสกาและสุโคะ ความยิมในการส่างพระพุทธูบของประจุาจุมจุาวอินเดียไดเริ่มขึ้นในราว ค.ส. ๓๒ ที่แค่อมคมทาธะทางพามาเพื่อของอินเดียแล้วค่อยแผ่ลามมาสู่อินเดียฟากทางและพากใต้แลอะนามารถบ้านเมืองเรา ผากถ่าสิสปะยุกุ

ในแหลมอินดูจีนทั้งหมดได้รับอิดทิพลมาทสิลปะสกุมคุปตะและปาละของอินเดียรุ่งตุ้ยในระ
หว่างสัตวัดที่ ๔ เถิง ๑๑ แห่ง ค.ส. สอมสิลปะพระพุทธบลาวที่เก่าแก่ที่สุดมีมาตุ้ยใน
หว่างสัตวัดที่ ๑ เถิง ที่ ๘ ซึ่งได้รับอิดทิพลมาตาทสิลปะพระพุทธรูบอมทะระยุทหลาและ
คุบตะ ทาดพลิม ทาดอิงธัง เป้นต้นสร้างตามแบบย่างสิลปะอมทะระยุทหลังของอินเดียใต้
ระหว่าง ค.ส. ๕๐ เถิง ค.ส.๕๐๐ คือว่าพระทาดเดิมนั้นเป้นรูบ ๔ หลุมเคิงอิทาม,
สอมเทาทิภในทามสร้างใช้ดินจี่แผลใหญ่ ๆ มาธรุงกันแล้วใช้ปูน ผะสิมทาวพังสัดเปือกไม้
และน้ำอ้อยเป้นอุมอุงมาต่ำที่ธรอยต่อแล้วจึงผินให้ละอุดลิมเป้นเมื่อดรูอันจึงคัดลอดลาย
ลิงใส่, เถิงย่างใดปัดสาดสมัยสุวัมมะพูมย้าบ่แจ้งคักเทื่อ ปัดสาดลาวจะผาทิดแจ้งชาว
ขึมเริ่มเมื่อสมัยสีโคตะบอง..

<u>อุเมืองต่าง ๆ:</u>

ในพระราชอาณาจักลาวที่สอมที่เคียเป้นของอาณาจักล้านช้างที่มีสอมกรูอข้องกับคำ
เว้ม เมืองขรองทอง, ขรองคำ, องคำ, สุวัมมะเขด (สัมเขด) เป้นต้น.

๘. <u>สมัยโคตะบอง</u> (สรีโคตะปุระ) (ทอม ค.ส.เถิงสัตวัดที่ ๗)

<u>ที่ตางทางพูมีสาด:</u>

สีโคตะบองเป้นอีพึงของมะหาอาณาจักและสำคัมที่สุดในสมัยบูรามเทิงแหลมอิน
ดูจีน. สูมกางอำนาดของอาณาจักนี้ตั้งยู่ที่ทำพรงแม่น้ำของตอมกางของ<u>พระราชอาณาจัก
ลาวจากเมืองท่าแขกเถิงร้อยเอ็ดและจากองจาบัมเถิงสัมมะเขด.</u>

แต่อาณาเขดของบมอกแผ่ไปจิมเถิงเขมม ไทและลางเทื่อก็รอดสอมเทิงของคาบ
สมุดมาลายู มีพ้างกว้างปะมาม ๗๐๐,๐๐๐ กิโลแมดกาเร. เมืองร้างสีโคตะบองเลิก
เข้าไปตามธูเขบังไฟปะมาม ๑๕ กิโลแมด ซึ่งปัดจุบันปกคุมด้วยดิงติบเป้นสูมกางแห่งหนำ
อีดของอาณาจักนี้. คำว่าสีโคตะบองปรูมธูบมาจากคำสัมสกริดว่า<u>สรีโคตะปุระ</u> แปว่า
เมืองตาเว้มออกต่ำมากายเป้นสีโคตะบุมและโคตะบองตามลำดับ. อาณาจักนี้มีอำนาด
เริ่มตั้มแต่สัตวัดที่ ๑ ทอม ค.ส. เถิงสัตวัดที่ ๗ และปายสัตวัดที่ ๗ แห่ง ค.ส.

<u>เรื่องจากเจ้าของอาณาจักสีโคตะบอง</u>

ถ้าถือเอาตามเนื้อความในจารึกคะมีหามว่าพวกมากเป้นเจ้าของสีโคตะบอง พวก
มากนั้นได้อีพยบลิ่วมาจากพรงแสแล้ว คำว่ามากในที่นี้หมายแม่นพวกขาดลาวผู้อีพยบลิ่วมา
จากยุมมานั้นเองซึ่งบ่งนี้หมายเป้นมะมุดขาดผะสิมระหว่างพวกอายลาวที่ยังติดค้างยู่ใน
แหลมอินดูจีนและพวกขะจามที่ยังเหลือยู่ลางนักปราดเรียกว่าพวกละว้า (ลอ้า) นั้นหาย

มีขึ้นมาไว้แก้มักปรากฏทางปัจจุบันคะถึงจะพิจารณาในขั้นต่อไป แต่ถ้าพิจารณาเบื้องลักสมะพ้าตาของพระพุทธบสมัยสีโคตะบองแล้วมีความสัมพันย่างใกล้ชิดกับคิมลาอในปัจจุบัน.

มีหลายท่านเข้าใจว่าอามาจักสีโคบองเป็นอันดรอกับผู้มันที่ผากิดในลิณพายเทดจีนและหลักฐานทางปัจจัดสาดของผู้มันนั้นได้มาจากลิณพายเทดจีนเป็นส่อมใหรู.

คำว่าผู้มันตรงกับคำว่าพนมซึ่งแปว่าเมืองแห่งพูดยหลักฐานที่ทำให้เข้าใจว่าอามาจักสีโคตะบองเป็นอันดรอกันกับผู้มันนั้นมีดังนี้

- ลิณพายเทดจีนแห่งธาชุวิงหลรงบอกว่าอามาจักผู้มันมีแม่น้ำใหรูซึ่งไหลมาทางทิดตาเอ้นติกาผ่ากาง, <u>แม่น้ำของดงมอรูจันทาท่าแดกกำไหลมาทาตาเอ้นติก</u>

- บริเวนเมืองท่าแดกเต้มไปด้วยสายพูสูงอันมากหลาย.

- มีนักปราดหลายคิมลิงความเห้นว่าปากแม่น้ำของในสมัย ๘๐๐๐ ปีนั้นอยู่ที่มำติกหลีผีแดงสีหมูดงนแต่เมื่อดินฝ่าอากาดปรูนแปง ปากมำของจิ้งย้ายลิงไปยังทางกาตุยคัง และตั้งพ้าเมืองพนมเป็นเมืองหลวงของดเมม, แล้วย้ายลิงไปใต้อีกในสมัยต่มา.

- หลักฐานทางบูธานอัดถุเช่นพระทาดอิงรังและพระทาดพนมเป็นสิลปะรูนแบบมาจากอันทะระยุดหลังของอินเดรูใต้ซึ่งติกอยู่ในระหว่างสัตวัดที่ ๑ เถิงที่ ๗ ดังที่กล่าวมาแล้ว.

- เรื่องอามาจักสีโคตะบองมีส่อมพิอพันกับชีวิดของคิมลาอจนกายเป็นนิทานเหล่าเถิงพยาสีโคตะบองแรงอำจสาม นิทานนี้เหล่าติดปากต่กันมาหลายยุกหลายสมัย.

- นิทานปะรำปะระเล่ากันมรูอกับส่างอัดพูจำปาสักแดงกับพระทาดพนมผากิดว่าทาดพระนมแล้วกอน. สะแดงว่าพระทาดพระนมเป็นสิลปะก่อนวัดพูจำปาสักซึ่งเป็นสิลปะของในสัตวัดที่ ๗

- ซึ่เมืองท่าแดกในปัจจุบันนี้เร้ดให้เกิดความเข้าใจเคียเป็นท่าของพ่อค้าแดกมากอน.

ผู้สาอามาจักสีโคตะบอา:

จิดพายเทดจีนบอกว่าผู้ตั้งราชะอิงแรกในผู้มันเป็นคิมอินเดรูได้ลูกสาวหัวพ้าขาวผู้มันเป็นเมรูเมื่อเร็องว่า " ผู้ปกค่องผู้มันเดิมเป็นยิงชื่นางหลิวยี่ (ใบสิม) (Lieu-Ye) มีชายคิมนึ่งชื่อ ร่วมเจ้า (Huen-Chen) มาจากเมืองโรฟู (Ho-Fu) (คือมเดรู) เข้าถือสาสมาพรามเข้าฝันว่าเทพเจ้าได้มอบหัะมูให้และนางหลิวยี่เป็นเมรูแล้วได้เป็นเจ้าเมืองผู้มัน "

จุรังคะนิทานกำว่าเจ้าเมืองสีโคตะบองเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากวิงโคตะมะ

ຊົ່ງເປັນໂຄຄວ້ງຂອງພຣະພຸທເຈົ້າ.

ສ່ຽບຄວາມໄດ້ວ່າອາມາຈັກ ສີໂຄຕະບອງໄດ້ສ້າງຂຶ້ນໂດຍຊາວອິນເດັ່ງແລະໄດ້ນຳເອົາວັທ
ນາທັມອິນເດັ່ງມາຍັງສີໂຄຕະບອງຫລາຍສັຕວັດກ່ອນ ค.ส. ແຕ່ວ່ານາທັມອິນເດັ່ງໄດ້ຜ້ວງຮາກແກ່ວ
ລ້ວຢ່າງພັນຄ້ວງດີແລ້ວປະມານຕົ້ນສັຕວັດແຫ່ງ ค.ส.

<u>ເຈົ້າແຜ່ນດິນອ້ານາສຳຄັນຂອງອາມາຈັກສີໂຄຕະບອງ</u>

ກະສັດຟຸ້ນຕາມຈົດໝາຍເຫດຈີນເກ້ຽບທຸກ ๆ ພຣະອ້ງຂຶ້ນຕົ້ນດ້ວຍຄຳວ່າ"ຟັ້ນ" ຫຼື "ຟອງ"
ຊົ່ງຕ້ງກັບສັນສກຣິດວ່າ "ວໍຣະມັນ" ປະມານຣະຫ່ວ່າງ ค.ส., ๘๐๐ ເຖິງ ๘๘๕ ພຣະເຈົ້າຟັ້ນ
ເຈ້ນມີຂຶ້ນຄອງຣາດ ພຣະອ້ງເປັນຈອມຣະທິຣາດວ້ງທຳອິດຂອງມະຫາອາມາຈັກຟຸ້ນ ຊົ່ງມີເມືອງ
ຂຶ້ນຮວດ ๑๐ ປະເທດໃນໜັງສືຈຸຣັງຄະນິທານບ່ງຊີ້ລ້ວນຣະທິຣາດຂອງມ[illegible]ອາມາຈັກສີໂຄຕະບອງ
ອ້ງມີ່ງອ້ງພຣະນາມວ່າ ພຍາສຣິຍະວ້ງສະສິດທິເດດ ມີນະຄອນຫລວງທີ່ກຮຸງສາເກດ ອາມາເຂດ
ຂອງສີໂຄຕະບອງໃນຣັຊກາມມີ້ກ້ວ້າງໃຫ່ຽໄພສານ,ໄດ້ແຄ້ວນທະອາຣະວະດ້ຕ້ອນກ້ວ້າງຂອງປ່ະເທດ
ໃນປັຄຸ້ນແລະແຄ້ວນວິນທະປັຄຖະຕ້ອນທ້ີ່ເປັນປະເທດເຂນນໃນປັຄຸ້ນໄວ້ໃນອຳນາຄ..

ເມ້ືອຜ່ານພ້ົນຣັຊການຂອງພຣະເຈົ້າຟັ້ນເຈ້ນແລ້ວເປັນເວລາຫລາຍເກ້ຽບ ม สັຕວັດຄ້ດ
ໝາຍເຫດຈີນໄດ້ກ່າວເຖ້ງກະສັດຟຸ້ນຜຸ້ເຮ້ອງອຳນາດທ້ີ່ສຸດອ້ກ່ອ້ງນ້ຶ່ງຄ້ ພຣະເຈົ້າໂຈ-ເຍ-ປະໂມ
ອ້ງນັກປັດສາດເຂ້ົ້າໃຈວ່າແມ່ນພຣະເຈົ້າໄຊຍະວໍຣະມັນ (ເກ້ົ່ານ້ິມຄະ) ຄອງອຳນາດຣະຫ່ວ່າງ
ค.ส. ๕๗๒ ເຖ້ງ ๕๑๔ ອາມາເຂດຟຸ້ນສ້ັຍນ້ີ້ຂາຍເກ້ຽບທ້ົ່ວແຫລມອິນດູຈີນ.

ໃນໜັງສືຈຸຣັງຄະນິທານໄດ້ກ່າວວ່າກະສັດຜຸ້ຊ້ອ້ງອຳນາດທ້ີ່ສຸດລຸ້ນຫລັງພຍາສຣິຍະວ້ງສະສິດທ
ເດດແມ່ນພຍາສຸນ້ິດຕະທັນນະວ້ງສະຫ້ີ່ສຸນ້ິນທະຣາຊາ ພຣະອ້ງເປັນລັກກະພັດແຫ່ງມະຫາອາມາຈັກ
ສີໂຄຕະບອງອັນກ້ວ້າງໃຫ່ຽນ້ີ້ເນ້ືອງ[illegible]ຮວດ ๑๐๑ ປະເທດ ຣາຊທານ້ີຂອງມະຫາອາມາຈັກແຫ່ງ
ນ້ີ້ຕ້ງຢູ້່ທ້ີ່ກຮຸງມະຣຸກະຂະນະຄອນ (ຢູ້່ແຂວງພຣະທາດພ້ົນດຽວນ້ີ້ເຮ້ີ້ນວ່າເມ້ືອງພອງ) ແຕ່ຕ່ມາໄດ
ຍ້າຍມາສູ້່ສາເຫດນະຄອນອ້ກ (ຮ້ອຍເອ້ັດ)

ກະສັດອ້ງສຸດທ້າຍຂອງຟຸ້ນອ້ງພຣະນາມວ່າ "ພຣະເຈົ້າຣຸທະຣະວໍຣະມັນ" ອ້ງເປັນກະສັດ
ອ່ອນແອໃນສ້ງຄາມ ຕ່ມາຈ້ົ່ງເສ້ັຽໄຊໃຫ້ແກ່ກະສັດຂອມແຫ່ງເສດຖະບຸຣະຄ້ວ ນາມາບໍຣິເວນວັດພູຈຳປາ
ສັກ ໃນຕ້ອນປາຍສັຕວັດທ້ີ່ ๗ ແຫ່ງ ค.ส. ຕ່ຈາກນ້ັນມາຄຳວ່ຳ ຟຸ້ນກ່ທ້ົ່ວໄປຈາກ[illegible]ເຈ້ຽ ຂອງ
ຈົດໝາຍເຫດຈີນນ້ີ້ຊ້ອາມາຈັກໃໝ່ຂຶ້ນມາແທນຄ້ເຈນລະຊ້ົ່ງເປັນອາມາຈັກຂອງພວກຂອມທ້ີ່ເຂນນບຸຣາມ

ໜັງສືຈຸຣັງຄະນິທານກ່າວວ່າກະສັດອ້ງສຸດທ້າຍຂອງອາມາຈັກສີໂຄຕະບ[illegible]ອ້ງພຣະນາມວ່າ
"ນິຣຸດຖະຣາຊາ" ພຣະອ້ງອ້ງເປັນກະສັດທ້ີ່ອ່ອນແອນ້ັກແຕ່ທ່າຄວາມ[illegible]ນ້ົ່ມແກ່ຄ້ມ[illegible]ເອ້ງຈ້ົ່ງສູນເສ້ັຽ
ບ້ານເມ້ືອງໃຫ້ແກ່ສັຕຼ ຄຳວ່າສັຕຼຂອງສີໂຄຕະບ[illegible]ຄ້ງ[illegible]ພວກຂອມທ້ີ່ເສດຖະບຸຣະດ້ງກ່າວແລ້ວ

ຂ້ຍ້ຳຄວາມວ່ີກ່ວ່າເຮ້ືອງຣາວຂອງສ່ີໂຄຕະບ່ອງນ້ັນຈະເປ່ີດເຜ່ີຍຣອກມາໃ ້ແຈ່ມແຈ້ງແລະ ຄ ຳ ່ວ່າສ່ີໂຄຕະບ ່ອງຈະເປ ັ້ນ ຸ ້ດຽວກ ັບຟ ູ ັ ້ນ ຼ ້ ັ ້ນ ີ ້ ັ ້ນ ຼ ້ ັ ້ນ ີ ້ ັ ້ນ ຼ ້ ັ ້ນ ຼ ້ ັ ້ນ ີ ້ ັ ້ນ ຼ ້ ັ ້ນ ີ ້ ັ ້ນ ຼ ້ ັ ້ນ ີ

มาอยู่ที่ทางพรงแม่น้ำอิราวะดีและสาธะอินจึงกายเป็นมอม เขมม (Mon-Khmer) ต่มาอีก ไดถูกพวกอาดพะม้าธุกไล่ พวกเขาจึงแยกกันถอยลงมาทางใต้ พวกที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ริม ทะเลปากแม่น้ำอิราวะดี เรียนว่ามอญ ส่วนพวกที่อพยพเลี่ยงมารอดทางพรงแม่น้ำเจ้าพยาจนรอดประเทดเขมมปัดจุบันนี้เรียนว่า เขมมและไดแผ่อำนาดเข้ามาสู่พระธาอุอามาจักลาวเธ้าในสมัยเสดถะปุระอุยฝ่าย.

ของสาอุยฝ่าคุมอำนาดปักครองลาว

ดังกาวมาแล้วว่าอามาจักกัมพุชาของอุมอาดอรมต้างปู่บธิเอมทางพรงแม่น้ำของตอม ลุ่มแถว ๆ ทะเลสาบในสัตวัดที่ ๒ จุดหมายเดดเดิมได้กาวอุอามาจักกัมพุชาไว้สองคี.

๑. เจมละมีเขมรไดแก่ประเทดเขมมตอมทะเลสาบรอดปากแม่น้ำของคังไดแก่ อามาจักวิทยบุระตามสีลาจารึกของม

๔. เจมละบกอีงมีอามาเขดเต้มไปด้วยพูเขาไดแก่พากใต้ของลาวตอมที่เป้ม แขวงจำปาสักสายพูดิงเรักามีเมืองรินทะบุระเป้มมะคอมหลวง

ในปี ค.ส.๒๐๔ เจ้าไชยะวรระมันที่ ๔ แห่งเจมละบิกสามาดท้อมโรมอามาจักกัมพุชาได้ทั้งผิดจึ่งย้ายมะคอมหลวงไปสู่บธิเอมมะคอมวัด-มะคอมทิม (ค.ส.๒๐๕-๒๕๐)

ในปี ค.ส. ๒๗๗ พระเจ้ารินทระวรระมันที่ ๑ ทรีรินทะธาอุาได้ขึ้นครองอำนาดกัมพุชาและไดขยายอำนาดรอกไปเกียบทั่วแหลมอินดูจีน พระองเป้มผู้สางมะหาอามาจักกัมพุชาอันแท้จริง (๒๗๗--๒๒๙)

ในปี ค.ส. ๒๒๔ พระเจ้ารินทระวรระมันได้จุ้งสถาปะมาธาอุโอธิกองมีงเป้มเจ้าไชยะเหบตำเพ่งอุปรากแล้วมอบกองทับให้ยกขึ้นมาส้างเมืองที่เคมพองคำแสมเคมผึ้ง แม่น้ำของตรมกางพระธาอุอามาจักลาวเจ้าไชยะเหบได้ยกไพ่พิมขึ้นมาส้างเมืองในสะถามที่กาวแล้วและใส่อุว่าเมืองาไชยะวรระมันปุระ เพื่อสเลิมพระกฤดแด่พระเจ้าไชยะวรระมันที่ ๔ ผู้ทอมโรมแผ่มดินกัมพูชาจึงทำอิดเมืองาไชยะวรระมันปุระจำกายเป้นเมืองาสำคัมที่สุดทางพากเพื่อรอามะหาอามาจักกัมพุชาในสมัยพระเจ้าไชยะวรระมันที่ ๗ (ค.ส. ๑๑๒๑-๑๘๑๒)

คำว่าไชยะวรระมัน ปุระ จึงกายมาเป้นอายฝ้มและอายฝ่าตามลำดับตามสำนวนคิมลาวบูรามที่มักเริ่มเมืองตาง ๆ ที่มีเป้นพาสาอินเดียอย่างาย ๆ ดังคำว่าโคตะปุระเป้นโคตะบูมแล้วกโคตะบองตามลำดับ

ເປັນອັນວ່າເຣີ່ມຕັ້ງແຕ່ ค.ส. ๒๓๓ ເປັນຕົ້ນມາປະເທດລາວທັ້ງພຶດຈິງຄຶກທັ້ມພຸຊາຄອບຄຸມ
ໂດຍເດັດຂາດ ສ່ວນທາງພາກເໜືອແມ່ນຈະເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງທັ້ມພຸຊາແຕ່ກໍເປັນພຽງຊ່ວຍດອກໄມ
ເງິນໄມ້ຄຳແຕ່ເຈົ້າເມືອງຍັງເປັນຄົນລາວຢູ່ຢ່າງເດີມໃນຕອນປາຍສັຕວັດທີ ๑๗ ຊາດອ້າຍລາວຊຶ່ງ
ຕັ້ງຢູ່ທາງພາກເໜືອຂອງປະເທດລາວມີອາມາຈັກຊະອາລ້ານຊ້າງເປັນຕົ້ນກໍສາມາດຂັບໄລ່ອຳນາດ
ຂອມຫຼີເຂມນປຸຣານອອກໄປຈາກດິນແດນສ່ວນນີ້ໄດ້ໂດຍເດັດຂາດ ສ່ວນທາງພາຄຕະເວັນຕົກຂເມນ
ປຸຣານກໍຄຶກພວກອ້າຍລາວສາຂາໄທສຍາມຮຸກຮານແລະເສັຽເມືອງໃຫ້ແກ່ໄທສຍາມດ້ວຍເໜືອນັ້ນ
(ພຣະເຈົ້າ ຈັຍວຣະມັນ ປະຣະເມສວຣ ๑๗๓ (PARAMESAR) ມະຫານິປເປນ (๑๗๕๐)
(Mahanippean)

<u>ຫຼັກຖານສະແດງວ່າເມືອງລາວພາກກາງແລະພາກໃຕ້ເຄີຍເປັນທີ່ຕັ້ງສຸນກາງອຳນາດທາງວັທນະທັ້ມ
ແລະການເມືອງຂອງເຂມນປຸຣານ ຄື:</u>

๑. ປະຕິມາກັ້ມຮູບໂຄຣິບເຈັ້ມພຣະພຸທຮູບແລະເທວຮູບທີ່ສ້າງຂຶ້ນຕາມສິລປະຂອມຊຶ່ງຄຶກຄົ້ນ
ພົບຢູ່ທີ່ຊາຍຝ່ງແລະແຂວງວຽງຈັ້ນ ເຈັ້ມອະນຸສາວະຣີ ພຣະເຈົ້າໄຊຍະວໍຣະມັນທີ ๗ ທີ່ສົມັດທາດ
ຫລວງເພື່ອ ພຣະພຸທຮູບທີ່ຖ້ຳວັງຊ້າງ ?

๔. ສຖາປັດຍະກັ້ມຂອມເຈັ້ມຜາສາດຫີນວັດພູຈຳປາສັກ ວັດວາອາຣາມສ້າງທີ່ຊາຍຝ່ງ
ເຣືອນຫີນທີ່ແຂວງສັ້ນມະເຂດເປັນຕົ້ນ

๓. ສິລາເລກຂອງພຣະເຈົ້າໄຊຍະວໍຣະມັນທີ ๗ ທີ່ຊາຍຝ່ງດຽວນີ້ຢູ່ທີ່ພຣະແກ້ວວຽງຈັ້ນ.
ສິລາເລກແຜ່ນນີ້ ບອກເຣື່ອງຣາວການສ້າງໂຮງພະຍາບານຈຳນວນມາຍແຜດແລະໜ່ວຍພຍາບ...
ແລະຣາຍຣະອຽດຕ່າງ ๆ ກ່ຽວກັບ, ຣາຍການຢາແລະວິທີປົວຄົນໄຂ້ເປັນຕົ້ນ

๔. ວິດທີ່ພົ້ມທາງວັ້ມນະກັ້ມເຂມນປຸຣານທີ່ນັ້ມວັ້ມນະກັ້ມລາວສັ້ຍລ້ານຊ້າງເຈັ້ມເຣື່ອງພຣະ
ລັກພຣະຣາມຕອນພຣະເຈົ້າທະຕະຣະຖະລູກຂອງພຣະເຈົ້າຕັບປຣະເມສວນຍົກໄພ່ພົ້ນມາສ້າງວຽງ
ຈັ້ນ (ຄົງຈະເປັນຊາຍຝ່ງ) ທີ່ເມືອງລາວ ....

ก ำ เ นิ ด ข ๋ า ถ ล า ว

(โดย สีลา วีระวงส์)

คิมขาถลาวเริา มิกำเนิดเกิดขึ้นมาในโลกแต่ปางใด? เกิดยู่บ่อมใด? และเหตใดจึ่งธรงกว่า " ลาว " คำถามสองสาม ป. โยกมี้ ยังบ่มีหามู้ใด หลีพังสีฝูกาใด เหล้มใด อะทิบายไว้ แจ่มแจ้ว และ ทังบ่มีหลักฐามอันใดพ้อะยั้งยืมให้แม่มอมไก้ เพ้นมีกาวไว้ในพังสีลาวฝูกเอุมในพังสีมีหามขุมบูริมกำเป้มแต่พรงมิยาย หลี คอามคิดคอามเพ้นของอาจามผู้แต่งกาวไว้ที่มี้ม. สะมี้มจึ่งขอเล่าเรื่องกำเนิดของคิมขาถลาวตามที่พังสีเหล้ามี้มกาวไว้สูฟัง พ้อมทังสะแดงคอามคิดเพ้นของข้าพะเจ้าไว้มำก้อยดั่งต่ไปมี้ :

๑- ในพังสีขุมบูริม อันเป้มพังสี เรื่องปอักสาถของลาวโดยสะเพาะแต่งโดย พระมะหาเทพหลอง กับพระมุงคุลสิดทิ ยู่อักอิขุลมะหาอิหาม มะคอมหลองพระบาง ในสมัยของสิมเด้ดพระเจ้าอิขุล ธาขุ (ค.ส. ๑.๕๐๐ ป่าย) กาวไว้อ่า แต่กอมพระยาแถมไก้แต่งให้ขุมเคัด กับขุมคามลิงมาตั้งยู่เมืองลุมที่บริเอมทังมาม้อยจ้อยพูคี อาณาเขตเมืองแถม หลีดงมบงมฟูกุกอันมี้ พระยาแถมไก้ให้คอายตูตื่อมี่งมาเธ้ดมา คันคอายติอมี้นตาย ขุมทังสองจึ่งเอิาผังไว้ที่ที่อมา ต่มาจึ่งมีเคื่องพาภมำเต้าสองเคื่องเกิดมาจากฐูดังคอาย แล้วกมีห้อยพาภมำเต้าใหญ่สองห่อย เมื่อพาภมำเต้าใหญ่สองห่อยแก่แพ้งแล้ว ภำได้ยินสรงคิบร้องจ่อาแจอยู่ในพาภมำเต้า ขุมเคัดขุมคาม จึ่งเอิาเหล้กขีเผิาไฟให้แดงแล้วเอิามาขีพาภมำเต้าห่อยพี่ คิมกำบุบรุดกันจ้อกมาเป้นอันมาก คิมพอกจ้อกมาจากพาภมำเต้าห่อยพี่มีผิวกายกำดำ เพาะถูกขีเหล้กขี (พอกมี้เป้นพอกข้า), ปู่ลางเอิ่งเห็นคิมบุบรุดกันจ้อกมาเป้นอันคับคั่งหลาย จึ่งเอิาสื่อไปสื่อพาภมำเต้าห่อยที่สอง หลีห่อยน้อง คิมกำหลุหลั่งจ้อกมา พอกจ้อกมาทางรูสื่อ มีผิวกายขาวเพาะบ่ถูกขีเหล้กขี พอกมี้เป้นลาว.

ตั้งแต่นี้มมา จึ่งมีคิมแผ่พายฝายจ้อกไปตั้งบ้าม ตั้งเมืองต่มา และย้อมคิมเหล้ามี้เกิดมาจากพาภมำเต้า จึ่งธรงกว่า "ลาว" (คำบาลีธรงกพาภมำเต้าว่า ลาวุ คิมมาจากพากลาวุ จึ่งธรงกว่า ลาว)...

ในเรื่องมี้ ข้าพะเจ้าผู้ขรม ปะติเสถว่าบ่แม่มลักถี่ แต่กำเป้นเรื่องหื่อาจามผู้แต่งมีหามขุมบูริม อันเป้นปอักสาถลาวสะบับแรก ขรมบันระยางไว้ โถงมีจุดปะสงในหางกามเมืองและกามปกคอง ถ้างจะอิจามสูฟังต่ไปมี้ค่ะ.

ก. เรื่องที่ว่า พะยาแถนแต่งให้ขุมเคัดขุมคาม ลิ่วมาตั้งเมืองลุ่มน้ำมอากะ
แม่มเรื่องขุมขูริมธาขุาทีราขุ เจ้าแผ่มดินลาว ขุาวเมืองพองแส ขยายดินแดนลิ่วมา
ทางพากใต้ โดยมีพระธาขุจากยาให้ขุมเคัด กับ ขุมคาม ลิ่วมาตั้งทำมาหากินยู่ในดิน
แดนของพวกขอม (ข่าตาง ๆ) เพื่อบ่ให้พวกขอมผู้เป็นเจ้าของถิ่นเดิม ข่มเหงคนลาว
เพิ่นจิ่งแต่งเรื่องกำเนิดของคนขาถข่า และลาวอา เกิดมาจากพากหม่ำเต้ามำกัม
แต่พวกข้าเกิดก่อน และเกิดจากพ่อยพี่ พวกข้าจิ่งเป้นข้ายคนลาว ทั้มมะดาข้ายย่อหอม
ข่มเหงน้อง พวกข้าจิ่งได้ปะติบัดต่อคนลาวในสะถามข้ายปะติบัดต่อน้อง ทั้มมรมนี้ยังถือ
กันมาจนเถิงทุกวันนี้.

๒.- ในเรื่องที่ว่า คนลาว เกิดมาจากพากหม่ำเต้า (พากลาขุ) นั้นเห็นว่าจ
องจาม ผู้แต่งมีหามขุมขูริม คิงจะยังบ่ทันได้สืบสาวกิกเค้าเหง้ามูมคักแม่อา คนลาว
มาจากใส และเหตใดจิ่งธงก่อา" ลาว " แต่เพิ่นเป้นนักขอดรู้พาสาบาลีเห็นคำว่า
ลาขุ ให้กันกับคำว่า ลาวจิ่งแต่งใส่ว่า คนพ่อกนี้ดั่งเดิมเกิดมาจากพากหม่ำเต้า และ
คำว่าพากหม่ำเต้าใหญ่สองพ่อยนั้นเพิ่นคิงพายเอิาเต้านมของแม่สองเต้านั้นเอง โดย
จะหิบายว่าคนทุกขาถ เกิดมาต้องอาสัยเต้านมทั้งสองนั้นจิ่งใหญ่ คิงบ่พายเอิาพาม
หม่ำเต้าแท้ ๆ นั้นเป้นแม่.

๔- ในพังสีเรื่องขาถไทเดิม ของสาสดาจามพระยาจะมุนามธาขุทิม มายิก
ธาขุบันดิถสะพาปะเหตไทก่าวไว้ว่า คนขาถไทนี้แต่กอมธงก่อา ขาถข้ายลาว และ
เหตที่จะได้ธงก่อา "ลาว" นั้นมีเรื่องก่าวไว้ดั่งนี้ :

" แต่กอม มีคนจุมบ่งต้งถิ่นฐานยู่แคมแม่น้ำของในบ่ริเวนพูเอิา จันเป้นเขต
เมืองเสสอม ของจนทุกวันนี้ในคนจุมนั้นมียิงคนบ่าว ชื่นางข่าเยด มีลูกขุายยู่ ๗ คน
เอลานางจะตั้งท้องมีลูกคนที ๗ นั้นมางได้ไปส้อมปา ในแม่น้ำของ ขนะส้อมปายู่
ผากิถ่ามีขอมไม้เป้นเกัดขุา ๆ มาระดา ต่ำมางำมีลูกคนที ๗ เมื่อลูกขุายผู้เกิด
ใหม่ใหญ่พอแล่นทัน มางำไปส้อมปาที่น้ำของอีก ขนะนั้นเกิดมีดฝกมือผิม แล้วกำมีนักกอม
(มาก) ตือบ่างลอยลิ่วมาจากอากาด แล้วธองมาถามมางว่าลูกเราอยู่ใส? มางขุาเยด
มีคานติกใจ ร้องขึ้นได้คำดงว่า "เก๊าหลิ้ง" แล้วกำแล่นหนีไปพอมกับลูกขุายคนอื่มผู้
เป้นข้าย ส่วนหาอมอยผู้มองหลานั้นแล่นหนีทัน นักกอมจิ่งลิ่วมาแลบลิ้นเลียหลังขุาย
ม้อยคนนั้นแล้วกำหนีไป ต่ำมาเมื่อขุายทั่ว ๗ ใหญ่ขึ้นมีคอยคือ มองขุายคนที ๗ นั้น
ผากิถ่ามีปันยาสลาดหลักแหลมกว่าพู่ คนทั่วหลายจิ่งพอมกันยกผู้เป้นม่องหลานั้นขึ้น
เป้นหัวหน้าปกคองพู่จุมจุมเจื้องเจื้อสายต่ำมา ขุายทั่ว ๗ นั้นเองได้เป้นกษัตเค้าเหง้าก่อง

คิมชาถลาอจึงธรุกว่า ชาถอ้ายลาว แปว่าลาวเถิม ดังนี้.

ตามนิทานกาวมาสั้น ๆ นี้ เธิายังบ่เห็นคำว่า "ลาว" ใกคลุงกันกับนิทานที่กาวมานั้นแต่ยางใด แต่เถิงยางนั้นกยังมีจุดหางพะจะอิจานได้ดังต่ไปนี้ :

ก. ในพิงสาวะถามจีน พวกจีนสมัยนั้น (สมัยกอน พ.ส. ๘๐๕๕) ธรุกพวกอ้ายน้องทัง ๙ ตะกุนนั้นว่า พวกลื้ และธรุกปะเทดบ่อนปู่ของพวกลื้นี้ว่า จุก (คือปะเทดจุก) พวกลื้ชาวเมืองจุกนี้เคียทำสิงคามกับจีน เป็นสิงคามใหญ่ ในละหว่างกอน ค.ส. ๘๕๗๒.

๒. ในพังสีพิงสาวะถามโยนิก กาวเถิงเธื่องพระเจ้าอะมุธุดแห่งปะเทดพะม้าตั้งจุลสักกะธาด พระอิงได้เชินขันถากะสัดทังหลายที่เป็นเจ้าของปะเทดต่าง ๆ ในอินถูจีนนี้ไปปะชุม แต่ปะเทดโยนิก (มะคอมชุงแสม) บ่นิกะสัด พระอินจึงให้เทอะบุดติมนิงลิงมาเกิดเป็นมะนุดโดยอุปปาติกะกำเนิด (คือเกิดเป็นโตใหญ่โลด) มะนุดคินนั้นธรุกชื่อว่า ปู่เจ้าลาวจุก ๆ นี้ได้เป็นกะสัดอิงส์ชุงแสมต่มา.

เธื่องที่กาวมานี้ เป็นเธื่องเกิดขึ้นเมื่อปีตั้งจุลสักธาดคือเกิดขึ้นในปี ค.ส. ฝนิ๒ ห่างกันกับ เธื่องที่กาวในข้อ ก. เกือบ ๔.๐๐๐ ปี แต่กมีเธื่องที่คายคีกันอยู่คือปู่เจ้าลาวจุก มีชุคีกันกับชีปะเทดของพวก ลื้ (อ้ายลาว) ที่ธรุกว่าปะเทดจุก ดังนั้นเธื่องที่กาวว่า ปู่เจ้าลาวจุก ผู้เป็นต้นอิงส์กะสัดชุงแสมเป็นอุปาติกะกำเนิดนั้น คิงแม่น เจ้าลาวอิงค์นิง มาจากปะเทดจุก หลีเมืองจุก ได้มาเป็นใหญ่ในแคอมโยนิกคือมะคอมชุงแสม ในปีพระเจ้าแผ่นดินพะม้าตั้งจุลสัก ธาดนั้นกำจาดเป็นได้.

ค.- ในพิงสาวะถามจีน ได้กาวไว้อีกว่า ถิ่นถามดังเดิมของคิมลาวนั้นแม่นบ่ธิเวม ผู้อ้ายลาว ที่อยู่ในเขดเมืองเสสอมของจีนทุกวันนี้ แม่นำของบ่อนพวกอ้ายลาวตั้งถิ่นถามอยู่นั้น จีนธรุกว่า เก้าหลิ้ว ต่มาสรุงพรมไปเป็น กิอลุง หรือ กิอลุงกรุง คำว่าเก้าหลิ้ว กับ กิอลุง แม่นคำดรุงกัน แปว่า บ้างกอนหรือมากทัง ๙ (คือชาย ๙ คิมนั้นเจง).

ในพิงสาวะถามจีน ยังได้กาวไว้อีกว่า เมื่องจากคิมชาถลาว มีสะกุนสืบมาจากบ้างกอน คือ มาก พวกอ้ายลาวจึงมับถือมากและมักสักธูบมากกรองแขม (จีนหาวเมืองเสสอมมักสักธูบบ้างกอนกรองแขม เห็นจะเมื่องมาจากข้อนี้).

ง.- เมื่อพวกลาวเธ้าอิพยิพลิงมาอยู่หาวเมืองแถม (คือแขวงสิบสองปันนาและแขวงสิบสองจุไท) ในสมัยขุนลอ ตั้นตะกุนกะสัดลาว จีนกำธรุกเมืองแถมนั้นว่า เก้าหลิ้ว และธรุกแม่นำของบ่อนซึ่เมืองชรุงธุ่งในแขวงสิบสองปันนานั้นว่า กิอลุงกรุงคีกัน.

๓.- ในพับสีเรื่องท้าวธรุวฺทีท้าวเจียง ก่เอิ้มอุ้เมืองของแถมล่ (ขุมล่มั้มเอง) ว่าเมืองกาฬิง (พ้รมมาจากเก้าฬิ้งมั้มเอง) ถั่งก่าวไว้ในตอม แถมล่ลิงมาตีเมืองตุมอาง (เมืองใดบ่ฮู้) ที่ยู่ใกเขตแดนเมืองปะกัม (แขวงขุรังขอาง) ว่า :

พระบาถท้าว ล้ามโลกาแถมล่
ทัมยำทึมกาฬิง ยู่กะเสิมยุ้สาง
ขุมแถมะลียก่าว ลิ้งพ้อมไพ่พ่ล " ถั่งมี.

ส.- ในพาสาลาวแท้ ๆ ธรรม มาก ว่า "ลอง" คำว่า มาก มั้มเฒ่มพาสายบาลี และคำว่า มาก, นังกอม, ลอง ทั้ง ม คำมี้พายเอิาสัถโตกรองกัมคี : มากะ เป้มพาสายบาลี นังกอม หี นังกธ เป้มพาสาสัมสะกธิถ ลอง เป้มพาสาลาว ถั่งก่าวไว้ในพับสีคำกอมเรื่องสังสิมไชว่า

เป้มถั่งสาคอมข้าม มาลอาลิมเผถ
เทียงฆ่ายฆ้า แผงซำสิ่งพี

หีในพับสีเรื่องเวสสันตระชาถิว่า

"แป้ม จัดฆ้า ผิ้จักแต้มลายลอา ถองบี ผิ้จักใส่อุ้ฆ้า" เป้มต้ม.

ตามเรื่องที่ก่าวมาทั้ง ๆ ทั้งฆิถมี้ พ้ละสรุบไถ้ว่า คำว่า "ลาว" มี้คงจะพ้รมสรงมาจากคำที่จีมธรงกัมลาวว่า ลี้ หี พ้รมมาจากคำว่า เก้าฬิ้ง ที่มางซาเยถธรองขึ้มในเวลาฤิกลองร้องถาม แล้อ หิ้งป่รมมาเป้ม "ลุง" เพาะคำว่า ลุง ก่เป้มอี๊ของมะคอมฆองของลาว สมัยยู่ในปะเทดจีม และ เป้มอี๊ของเฒ่มาของชี้ธรงก่าว ก็อลุงกรงมั้มถ้อย แล้อ ลุง ๆป่รมมาเป้มลอง ๆถ้อยปะกามถั่งมี้.

ข้สันมิถถามที่ก่าวมานี้ เป้มข้สันมิถาม่ของข้าพะเจ้า แต่ก่มีลางท่ามแปคอาม พายคำว่า ลาว ต่าง จากที่ก่าวมาแล้อมั้มก่มีคี :

๑.- ท่ามสาสถาจาม คริฟต้มถอถ มักสอมสาสมาซาอะเมริกันก่าวไว้ว่า "ลาว" แป่ว่า "ใหง่" พายคอามซาถลาว เป้มซาถ ใหง่มีคิมฆาย และ เป้มซาถมีอัทมะทันสูง มีคอามจะเริ่มมาแล้อ.

๘.- ท่ามเจ้าคุมพระทัมมะทิราชมะหามุมี ก่าวไว้ในพับสีพิมโยมิภลายเถียมว่า คำว่า ลาว อาถพ้รมมาจากคำว่า ถาว เอิ้งพายคอามว่า ฟ้า หี สูง คีแต่กอม ลาวเริ่าตั้งถิ่มถามยู่ในที่ราบสูง ในปะเทดจีม และ เป้มผู้มีเชื้อสายสืบมาจาก ฟ้า คีพระยาแถม.

ม.- ໃນພັ ງສີ ມີ ທ ານ ຊຸ ມ ບໍ ຣິ ມ ກ າ ວ ່ າ ທ ີ ່ ຣ ຽ ກ ວ ່ າ ລ າ ວ ເ ພ າ ະ ຄ ົ ນ ພ ວ ກ ນ ີ ້ ເ ກ ີ ດ ມ າ ຈ າ ກ ພ ຣ ະ ລ າ ວ ຸ ດ ັ ່ ง ກ ່ າ ວ ແ ລ ้ ว . เ ถ ิ ง แ ม ่ ใ ด ก ็ ต า ม ค ົ ນ ช า ถ ล ่ า ว เ ร ົ า ม ี ม ั ้ ย ่ า เ ป ็ น ช า ถ เ ก ่ ົ า ช า ถ ม ี ่ ง ต า ม ค ว า ม เ ช ื ่ อ ข อ ง ม ั ก ป า ถ ห า ง อ ี ช า ป ว ั ด ส า ถ ไ ด ้ ล ิ ง ค ว า ม เ ช ื ่ อ ไ ว ้ ว ่ า ใ น โ ล ก น ี ้ ไ ด ้ ม ี ม ะ ม ุ ถ เ ก ิ ด ข ึ ้ น ม า แ ล ้ ว ข ี ้ พ ร ้ อ ย ก ่ อ ว า แ ส ม ป ี แ ล ะ ค า ถ ค ะ เ ม ่ า ถ ิ ม แ ถ ม อ ั น เ ป ็ น บ ่ อ ม เ ก ิ ด ข อ ง ม ะ ม ุ ถ ด ั ง เ ด ิ ม น ั ้ น ย ู ่ ใ จ ก า ง ห อ ี บ อ า ซ ี แ ถ ว พ ู เ ข ิ า อ ั น ไ ต ค ื ถ ิ ม แ ถ ม พ า ก ไ ต ้ ข อ ง ป ะ เ ท ถ ม ิ ง โ ก ล ถ ร ว ม ี . ม ะ ม ุ ถ ท ี ่ เ ก ิ ด จ า ก ใ จ ก า ง ท ะ อ ี บ อ า ซ ี น ี ้ ม ี ห ล า ย พ ว ก แ ต ่ พ ว ก ท ี ่ ส ำ ค ั ญ เ ป ็ น พ ว ก ใ ห ่ ๆ ม ี ๒ ถ ุ ล ำ ถ ิ ม ี .

๑.- พ ว ก จ ิ ม ต ั ้ ง ถ ิ ่ ม ฐ า ม ย ู ่ เ ล ะ ล ง ย ท ะ เ ล ส า ย แ ค ส ป ง ม ท า ง อ า ค ะ เ ม .

๘.- พ ว ก ต ่ า ถ อ า ส ั ย ย ู ่ ต า ม ล ง ย ท ะ เ ล ช า ย .

ม.- พ ว ก ช ะ ม ิ ง ย ู ้ อ า ส ั ย ย ู ่ ถ ิ ม แ ถ ม อ ั น เ ป ็ น ป ะ เ ท ถ เ ก า ห ุ ต ล อ ถ เ ถ ิ ง ถ ิ ม แ ถ ม ม ิ ง โ ก ล .

๔.- พ ว ก อ ้ า ย ล า ว ต ั ้ ง ถ ิ ่ ม ฐ า ม ย ู ่ ล ะ ห ่ า ง เ ม ่ ำ ร อ ง โ ร ภ ั บ เ ม ่ ำ ย ั ้ ง จ ี ้ อ ั น เ ป ็ น อ า ม า จ ั ก ข อ ง จ ิ ม ด ง อ ี น ี ้ .

พ ว ก อ ้ า ย ล า ว ต ั ้ ง ถ ิ ่ ม ฐ า ม ท ำ ม า ห า ก ิ ม ย ู ่ ท ี ่ น ี ้ ต ั ้ ง แ ต ่ ก อ ม ค . ส . ป ะ ม า ม ๑๐๐๐ ป ี ป า ย ม า แ ล ้ ว แ ล ะ ก ็ ค อ ย ห ล ั บ ย ้ า ย ล ง ม า ต า ม ล ำ ด ั บ เ พ ร า ะ ถ ู ก พ ว ก จ ิ ม แ ห ย ้ จ ิ ม ม า เ ถ ิ ง ล ะ ห ่ า ง ป ี ค . ส . ๑๗๑ ก ะ ส ั ด ล า ว อ ิ ง ม ี ง พ ร ะ ม า ม ่ า ช ุ ม ย ิ ร ม ร า ช า ท ิ ร า ถ ไ ด ้ ล ิ ง ม า ต ั ้ ง เ ม ื อ ง ข ึ ้ น ท ี ่ ห ้ ว ย ม า ม ้ อ ย ค ื เ ข ถ แ ถ ม เ ม ื อ ง แ ถ ม ถ ื อ ร ม ข อ ง ฝ ู ง ห ุ ก ่ อ ั น น ี ้ แ ล ้ ว พ ร ะ อ ิ ง ไ ด ้ ใ ห ้ ช ุ ม ล ำ พ ร ะ ธ า ช ุ โ อ ร ิ ด ค ิ ม ห ิ อ ป ี ข อ ง พ ร ะ อ ิ ง ย ู ่ ป ก ค อ ง เ ม ื อ ง น ี ้ . ต ่ อ ม า ใ น ล ะ ห ่ า ง ป ี ค . ส . ๑๔๐ ช ุ ม ล ำ ก ็ ไ ด ้ ย ก ล ิ ง ม า ต ี เ อ ิ า ด ิ ม แ ถ ม ม ะ ค อ ม ห ล อ ง พ ร ะ บ า ง ไ ด ้ จ า ก พ ว ก แ ข ก ช ะ อ า ห ร ื อ ข อ ม ค ิ ม ช า ถ ล า ว อ ี ง ไ ด ้ เ ข ้ ำ ม า ต ั ้ ง ห ั ก ฐ า ม ย ู ่ ใ น ด ิ ม แ ถ ม อ ั น เ ป ็ น ธ า ช ุ อ า ม า จ ั ก ล า ว ท ุ ก อ ั น น ี ้ ต ั ้ ง แ ต ่ น ั ้ น ม า .

<u>ส ิ ม เ ด ั ด พ ร ะ เ จ ้ ำ ฟ ้ ำ ง ุ ม ม ะ ห า ร า ถ .</u>

ต ั ้ ง แ ต ่ ส ม ั ย ช ุ ม ล ำ เ ข ้ ำ ม า ต ั ้ ง บ ้ า น เ ม ื อ ง ย ู ่ ใ น ธ า ช ุ อ า ม า จ ั ก ช ว ง ห อ ง ล ้ ำ ม ้ ำ ง า ง ห ล ว ง พ ร ะ บ า ง จ ิ ม ม า เ ถ ิ ง ส ม ั ย ข อ ง ส ิ ม เ ด ั ด พ ร ะ เ จ ้ ำ ฟ ้ ำ ง ุ ม ม ะ ห า ร า ถ น ั ้ น เ ป ็ น เ อ ล า เ ห ิ ง ม า น เ ถ ิ ง ๕๐๐ ป ี ป า ย เ ก ื อ บ จ ะ เ ถ ิ ง ๗๐๐ ป ี ใ น ร ะ ย ะ น ี ้ เ ห ็ น ม ี เ ร ื ่ อ ง อ ั น ใ ด ท ี ่ ก ่ า ว เ ถ ิ ง ก า ม ข ย า ย ต ั ว ข อ ง ค ิ ม ช า ถ ล า ว ใ น พ ั ง ส ี ม ี ห า ม ช ุ ม บ ร ิ ม อ ั น เ ป ็ น ป ว ั ด ส า ถ ก ็ ม ี ก ่ า ว ไ ว ้ แ ต ่ ม า น ข อ ง ก ะ ส ั ด ท ี ่ ส ิ บ ต ้ น ๆ ม า พ ุ ม ะ ล ุ ม ม ะ ล ว ย แ ล ะ ห ล า ย ผ ู ก ห ล า ย ส ะ บ ั บ ก ็ บ ่ ค ี ก ั น โ ด ย ส ะ เ พ า ะ ใ น ต อ น ก ่ า ว เ ถ ิ ง อ ิ ง อ า ม จ ุ ม เ ร ื ่ อ ง ข อ ง พ ร ะ เ จ ้ ำ ฟ ้ ำ ง ุ ม แ ล ะ ป ว ั ด ข อ ง พ ร ะ อ ิ ง เ อ ง ก ็ เ ว ้ ำ บ ่ ถ ื ก ั น ด ั ่ ง จ ะ น ำ ม า เ ล ่ ำ ส ู ่ ฟ ั ง พ ร ว ง ห ้ ๆ ๆ ต ่ ำ ไ ป น ี ้ :

พ ั ง ส ี ม ี ห า ม ช ุ ม บ ร ิ ม ธ า ช ุ ท ี ่ ร า ถ เ ป ็ น พ ั ง ส ี ป ว ั ด ส า ถ ล า ว ส ะ บ ั บ ด ั ้ ง เ ด ิ ม พ ั ง ส ี พ ิ ง ส า ว ะ ด า ม ล า ว ท ุ ก ส ะ บ ั บ ท ี ่ ม ี ผ ู ้ แ ต ่ ง ข ึ ้ น เ ป ็ น ภ า ส า ฝ ร ั ่ ง เ ส ถ ก ็ ด ี ภ า ส า ไ ท ก ็ ด ี ห ร ื อ ภ า ส า ล า ว เ อ ง ก ็ ด ี

ฌ่ม่แต่เก็บเอ๋าข้ีความมาจากพ้งสีมิหาม่ขุมบ่ริมมี้มา เป้นหู้ทสำคัม แต่อา พ้งสีมิหาม ขุมบ่ริมมี้ สั้งเภดเห้มอ่ามีผู้แต่งสิบต่ภ้มมาแต่บุธามพูายเห็อ กะเบ็งอ่าย่างห้อย่ท่คิวมิมาแล้อเถิง ๕ เห็อคิ

๑.- <u>เห็อห้ม่า ฏิ สะบับห้ม่า</u> : แต่งในสมัยของพระเจ้าอ่ชุลธาดเม็อปะมาม พ.ส.๘๐๔๗ (ค.ส.๑๕๐๗) ผู้แต่งฌ่มพระมะหาเทพพูอง ภับ พระมะหามุงคุมสิหิ อัดอ่ชุลมะหาอิหามพ่อมถวยพระเจ้าอ่ชุลธาดเอง และ เสมาะาธาขุหาม ถ้งมีข้ีความ ท่าอไอ้ในตอมสุดท้ายของมิหามขุมบ่ริมผูกมี้อา:

" ตำมามขุมบ่ริมอ้มมี้ พระมะเทพพูองเจ้า อ้มเป้มีหัมมะเสมาเจ้ิาติมพี่ผู้อัด อ่ชุลหังมะหามุงคุมสิหิเจ้าติมเป้มสังคะเสมาเจ้าติมม้อง หังเจ้าแผ่มดิมและเสมาหัง พูาย พ้อมภัมแปงไอ้ให้เป้มไป ตายต่เท่า ๕ พันอัดสา " ด้งมี้.

พ้งสี มิหาม่ขุมบ่ริมสบับพระมะหาเทพพูองแต่งมี้ มีข้ีความสุดลิงพรงสมัยของพระเจ้าอ่ชุลธาขุมั้มเอง.

๘.- <u>เห็อห้สอง ฏิ สะบับห้ ๘</u>: "คิงแต่งในสมัยของพระยาแสมสุริม เป้มเจ้าแผ่มดิมในมะคอมอรงจัม ลุมพ้งพระเจ้าไอยะเชดถาหิธาด สวัธคิตแล้อ (ปะมาม พ.ส ๘๑๑๕) ผู้แต่งฌ่มพระธะริยะอ้งโส พ้งสีสะบับมี้ มีข้ีความสุดลิงในสมัยของพระยาแสมสุริมห์เป้มเจ้าแผ่มดิมมั้มเองถ้งมีท่าอยู่ในตอมสุดท้ายของพ้งสีผูกมี้อา=

"หังพูาย คิงให้พระยาแสมรักสาเมิองได้ปีมิง พระยาแสมจะเป้มเจ้าแผ่มดิม พระยาจัมคัดค้ามพระแสมจิงข้าพระยาจัมเสิงลอดเป้มเจ้าแผ่มดิมหั้มแล; พ้งสีขุมบ่ริม ธาขุาหิธาขุเจ้าผู้มีหุง ตากไดแต้มไดธมไอ้สิบ ๆ มาพูายขุาดพูายเขุ้ม ต้งแต่มี้เมิอ พ่าบัภ่าวะเจ้าหัวพูายผู้ใดมักใคต่มไคแถม สิบต่แต่มี้ไปให้ท่อางไหขอาง ภ็จิงให้ต่มให้แปงตามแต่หู้ธาเห้มมันเถิมแผ่มดิมมี้มิตำมาม ให้แปงสิบต่ไปเถิ้ม " ด้งมี้.

ข้ีความในปโยกสุดท้ายท่อา " แผ่มดิมมี้มิตำมาม ให้แปงสิบต่ไปเถิ้ม " มีสะแดงอ่าฌ่มสมัยของพระยาแสมสุริมห์ มั้มเอง แต่พระธะริยะอ้งโสผู้แต่งตำมามบ่ หามเอ้าคอามเป้มไปของบ้ามเมิองในสมัยมั้มได้ เพาะยังเป้มปัดจุบ้มผู้ หังบ้ามจะเป้ม ภามผิดพระสาขุอาขุยาถ้อย จิงไดท่าอไอ้ย่างมั้ม.

๗.- <u>เห็อห้จ็ดฏิ สะบับห้ ๗</u>: มีข้ีความาสุดลิงในสมัยของพระพ่อมเก้าอี้บ สเอิงธาขุสิมบัด เมิองจุลสักธาขุ ๙๒๗ (พ.?. ๘๑๓๐) ผู้แต่งจะฌ่มใผบ้ผู้.

๔ - <u>เห็อห้สี่ ฏิ สะบับห้ ๔</u>: คิงแต่งอี้มในสมัยของพระไขยอิงเอ(พระไขเชดถาหัธาด ห้ ๘) ในละหว่างจุลสักธาขุ ๑๐๒๗ - ๑๐๓๐ (พ.ส. ๘๘๒-๘๘๕๑)

ผู้แต่งจะแม่มใผย้งบ่คักแม่ ซ้ำอาดจะแม่ม เพ้งสีสุทาอุมาลังภาธ ผู้ธักสาพระบางก็ได้ เพาะมีข้อความก่าวไว้ในตอมท้ายของพังสีสับบี่อ่า.

"ขัดมื้เธิายังมักให้แปงตำมานเมืองทัง ๕ ท่อเสิก ทังเมืองภอง (พอง) เมืองผ่อทังตำมานเมืองแสมเมืองมะคอม ทังติมแห่ม ติมซอง ซองกาง แถมดินและฮอบถ่ามทังมอมให้แจ้งดีซ้ำและ ผู้ใดจักเป้นซุ้เมือง ตาเมืองเป้นเอกเป้นท้ายเมือง ให้ซ้ำ. หาแต่เค้า เท้าเถิงปายแล้วและแปงไว้เถิ้ม สักธาอุได้ ผัม ต่อ (๑๐ผัก) เถือมสาม เพ้งอัม ๔ ยามแถใก้ห่งสัพพันยูพระบางเจ้าสะเด็ดจากอิอุลมะหาสะถาม ไปเฮ้าเธื่อท่าเมืองธอดจันท์ะบุธิ เดือม ๔ แธม ๔ ค่ำ อันอังคาม ยามห่งอัม ธาหมาเมือสู้อัดป่าสักซ้อง สักธาอุ ๓๐ (จุลสักธาอุ - ๑๐๓๐) เดือม ๙ ขึ้ม ๔ ค่ำ อันเสิายามภอง งาย มีกัดเธ้า พระเภสาหาตเจ้าสะเด็ดมาเมดตา เพ้งสีสุทาอุมาลังภาธผ่อเมือง ยู่ใม ถึงเป้งอันเอิาเมือไว้เหิงห่อมอมบ่อมธักสาพระบางยู่อัดป่าสักซ้อง. เพ้งสีสุทา ไฮถึง จะเอิาเงินซุ้ขันหอง ยิกจ่อเป้นพระจ่งเห้น แล้วเอิาเมือซ่องฟ้าอัคคะอ่ะธาอุครูเจ้าโธงคำ ยามภองแลงฟ้าล้มเหิงห่อบาดมื่ง จ่งเอิาอุบแก้วใส่เภสาหาต เอิาคอบแก้วใส่และถ้อยแก้วใส่อีก ยามค่ำจ่งมำเมือไว้พระบาง ไดสองคืม จ่งมำไปหาธาอุครูเจ้าห้ัดจัม ไดสองคืมธาอุครูเจ้าอัดจัม และเพ้งสีสุทา จ่งมำเมือถอายพระไอยะเถราห้ัมมิกะธาอุาทีธาอุเจ้า พระอิงสักภาธะแล้วให้มำคืมมาไว้มำพระบาง แล้วแผ่คำได้ ๕ บาด มากเบ้ง ๑ ตีธูบพระเจดีใส่เภสาหาตไว้กับพระบางเจ้าห้ัมแล" ดั่งมั้ม.

๕.- <u>เห่อห้ำ ซู สับบี่ ๕</u>: ก่าวข้อความมาแต่ต้มแล้วมาสุดลิงในสมัยของพระเจ้ามันหาตุธาอุแห่งมะคอมซ่องพระบางอันเป้นสมัยห่ออามาจักลาวทัง ม เสิงให้เห่าปะเหดไทแล้ว ผู้แต่งพังสีมีหามซุมเริ่มสับบี่ ๕ แม่มห่อพัม เมืองขูม แต่งยู่ห่าเมืองเผ้อไอ(พิไอ) เมือจุลสักธาอุได้ ๑๕ ต่อ (จุลสักธาอุได้ ๑๘๑๕) ดั่งมีข้อความก่าวไว้ในตอมท้ายของฉบังสผูกมอาดงม.

" สักธาอุได้ ๑๕ ต่อ ปีเมิงใค้ เดือมยี่ ๑๑กใพ่ ๘ ค่ำ ห่อพัมเมืองขูม ลิจมาในห่าเมืองเผ้อไอ้ไว้กับโลกแล "

ต่ำจากท้ายข้อความนี้มาอีก กำมีจิดพายเหดหย้บอกเหดกามต้งแต่สมัยของพระเจ้าสุธิยะวิงสาห้ัมมิกะธาอุ สอ้ธคิต ปีจุลสักธาอุ ๑๐๕๓ เป้นต้มมา จิมเถิงจุลสักธาอุ ๑๘๐๙ เอิงในปีนี้อ่า " ไท ลาอ ยอม ขึ้มตีเมืองพอม ได้อาดยาเมืองพอมไปยู่บางกอก " ดั่งนี้.

ພັ ງ ສີ ມີ ທາ ມ ຊຸ ມ ບໍ ຣິ ມ ທັ ງ ๕ ສ ັ ບ ທ ີ ່ ກ ່ າ ວ ມ າ ນ ี ้ ส ั บ ท ี ่ พ ร ะ ม ะ ห า เ ท พ ท อ ง แ ต ่ ง อ ั ม เ ป ็ น ส ั บ เ ด ิ ม ท ี ส ั บ ท ี ่ ๑ แ ล ะ ส ั บ ข อ ง พ ร ะ อ ะ ร ิ ย ะ อ ั ง โ ส แ ต ่ ง อ ั ม เ ป ็ น ส ั บ ท ี ่ ๔ น ั ้ น ม ี ข ้ อ ค ว า ม ต ่ า ง จ า ก ส ั บ อ ื ่ น ๆ ห ล า ย ใ น ต อ ม ข อ ง พ ร ะ เ จ ้ า ฟ ้ า ง ุ ่ ม ด ั ่ ง จ ะ ข ม ำ ม า ก ่ า ว ส ู ่ ฟ ั ง จ ั ก ส อ ง ส า ม ต อ ม ต ่ ไ ป น ี ้ .

๑.- <u>ต อ ม พ ร ะ เ จ ้ า ฟ ้ า ง ุ ่ ม ถ ึ ก ส ั บ พ ิ</u> ก ่ า ว ไ ว ้ ด ั ่ ง น ี ้ "เ ข ้ า จ ึ ่ ง เ อ ิ ้ ย า ท อ ง โ ว ่ ม ม า เ ป ็ น เ จ ้ า แ ผ ่ น ด ิ น ม ี ล ู ก ๓ ค ิ น ผ ู ้ ย ิ ง ๔ ล ู ก ๓ ค ิ น ม ี เ ร ่ า ข ี ้ จ ะ ก ่ า ว ม แ ล เ ร ่ า ก ็ จ ั ก จ า ผ ู ้ ก ิ น เ ม ื อ ง แ ท น ท อ ง โ ว ่ ม แ ล เ ข ้ า จ ึ ่ ง เ อ ิ ้ ย า ค ำ ร ว อ (ก ็ จ ึ ่ ง ฒ น ฟ ้ า ง ว อ) ผ ู ้ เ ป ็ น อ ้ า ย ม า เ ป ็ น เ จ ้ า แ ผ ่ น ด ิ น ย า ค ำ ร ว อ ม ี ล ู ก ๔ ค ิ น ผ ู ้ ย ิ ง ส อ ง ผ ู ้ ช า ย ส อ ง ผ ู ้ น อ ง ท ั ้ ง ม ี แ ข อ ง อ ก ม ี เ ท ็ ม แ ต ่ ใ ม ้ ท อ ง ม า เ ส ม า ท ั ้ ง ท ี ย ่ า เ ล ิ ก ล ้ า ง จ ั ก แ พ ้ ค ว า ม แ พ ้ เ ม ื อ ง ว ่ า ด ั ่ ง น ั ้ น เ ข ้ า จ ึ ่ ง เ อ ิ า ใ ส ่ แ พ ไ ป ล ้ ง ข อ ย ล ้ ง ท ั ้ ง ม อ ม ใ ส ่ แ พ ไ ป ด ้ ว ย " ด ั ่ ง น ี ้ .

ท ่ ี ล ๆ

๘.- <u>ต อ ม ท ี ่ จ ะ ค ื น ม า จ า ก เ ม ื อ ง ข เ ม ร</u> ก ่ า ว ไ ว ้ ว ่ า "น ั บ แ ต ่ ใ ห ่ ม า ไ ด ้ ๓ ป ี ไ ฟ ล ุ ก ส ิ ่ ง จ ึ ่ ง ม า ร อ ด ท ่ า พ ร ะ ส ั ม พ ร ะ อ ง ไ ว ้ ส า ม ป ี พ ร ะ ย า ม ะ ค อ ม จ ึ ่ ง เ อ ิ า เ ม ื อ ล ง ไ ด ้ ๓ ป ี ท ั ้ ง ม อ ม เ ป ็ น ๑๔ ป ี พ ร ะ ย า ม ะ ค อ ม จ ึ ่ ง ใ ห ้ ล ู ก ส า ว ไ ด ้ ๘ ป ี พ ร ะ ย า ม ะ ค อ ม จ ึ ่ ง เ อ ิ า พ ุ ท ธ ร า ท ั ้ ง ม อ ม ม า ถ ว า ย ต า แ ล ะ ม ั ก ข ั ด ต ะ ธ ิ ก า เ ม ื อ ง ล า ม อ ย ู ่ ๆ พ ิ จ ึ ่ ง ห อ ย ว ่ า <u>พ ่ อ เ จ ้ า ม ี แ ม ่ เ จ ้ า ม ี ต า ย แ ล ้ ว เ ข ้ า จ ึ ่ ง เ อ ิ า อ า ว เ จ ้ า</u> เ ป ็ น เ จ ้ า แ ผ ่ น ด ิ น ท ี ่ อ ย ู ่ ด ิ ง อ ย ู ่ ง ท อ ง แ ท น แ ล , พ ร ะ ย า ม ะ ค อ ม ห ว ง จ ึ ่ ง ว ่ า เ ร ่ า จ ั ก แ ต ่ ง ธ ิ พ ิ ม เ ม ื อ ค ื ค ู ่ ป ู ก แ ป ง ย ั ง จ ั ก ไ ด ้ เ ป ็ น เ จ ้ า แ ผ ่ น ด ิ น ท ี ่ อ ย ู ่ ด ิ ง อ ย ู ่ ง ท อ ง บ ่ จ า พ ิ ท ั ้ ง ห ล า ย จ ึ ่ ง ว ่ า ย ่ า ว ่ า ไ ด ้ แ ต ่ อ ย ู ่ ง ด ิ ง อ ย ู ่ ง ท อ ง ว ่ เ ถ ิ ้ ม ย ั ง จ ั ก ไ ด ้ เ ม ื อ ง ว ุ โ ย ท ิ ย า (อ ะ ย ุ ท ย า) ท ั ้ ง เ ม ื อ ง พ ิ ง อ ย ู ่ ง ใ ห ่ ท ั ้ ง เ ม ื อ ง ล ี ้ เ ม ื อ ง เ ข ิ น ท ั ้ ง เ ม ื อ ง จ ุ ล น ี พ า ท ม ้ ำ แ ห ม า น ี ้ " ด ั ่ ง น ี ้ ,

๓.- <u>ต อ ม ม ่ ำ เ ถ ้ า ท ว า พ ร ะ ข า ว</u> ก ่ า ว ไ ว ้ ว ่ า "แ ต ่ ม พ ร ะ ย า ฟ ้ า ล อ ง ม า ร อ ด ส ิ บ ฏ ั ้ ม <u>เ จ ้ า ฟ ้ า ค ำ ร ว อ ผ ู ้ เ ป ็ น อ า ว ม อ ง พ ่ อ พ ร ะ ย า ฟ ้ า</u> พ ่ อ พ ร ะ ย า ฟ ้ า ต า ย เ ส ี ย เ ข ้ า จ ึ ่ ง เ อ ิ า ม ั น เ ป ็ น เ จ ้ า แ ผ ่ น ด ิ น แ ท น ม ั น ม ี ล ู ก ย ิ ง ส อ ง ค ิ น ล ู ก ช า ย ข ี ้ ม ั น ก ็ ร ู ้ อ ่ า พ ร ะ ย า ฟ ้ า ล อ ง ม า ร อ ด ส ิ บ ฏ ุ ม ั น ก ็ ย า ม พ ร ะ ย า ฟ ้ า ข า เ ข ้ า ท ั ้ ง ส อ ง ผ ั ว เ ม ี ย ล อ ด ก ิ น ส า ม ต า ย ท ั ้ ง ส อ ง ท ั ้ ง ม แ ล " ด ั ่ ง น ี ้ ,

๔.- <u>ต อ ม อ ื ่ น ไ ป ต ิ เ ม ื อ ง ท า ว เ พ ี ย</u> ก ่ า ว ไ ว ้ ว ่ า "พ ร ะ ย า ฟ ้ า อ ื ่ น เ ม ื อ ร อ ด ท ่ า ท ้ า ว เ ธ ี ย เ ม ื อ ง เ ช ี ย ง ท ั ้ ม ย ั ง ม ี ล ู ก ท ้ า ย ข ี ้ ก ุ ด ผ ู ้ ห ิ ว ม ั น เ ป ็ น ล ู ก ม า ง แ ก ้ ว ม ะ ห า ธ ิ ร ว ก ข ี ้ ท า อ ุ ล อ ง ๆ ม ั น เ ป ็ น ห ล า น เ จ ้ า ฟ ้ า ค ำ ร ว อ ม ั น จ ึ ่ ง อ อ ก ม า ไ ห ้ ว พ ร ะ ย า ฟ ้ า ท ี ่ ท ้ า ส อ ง ค ิ ค ำ ท ั ้ ม ท ้ า อ ุ ล อ ง จ ึ ่ ง ว ่ า ข อ ย ม ี เ ป ็ น ล ู ก ม า ง แ ก ้ ว ม ะ ห า ธ ิ แ ม ้ ข อ ย เ ป ็ น ล ู ก <u>เ จ ้ า ฟ ้ า ค ำ ร ว อ</u> ก ็ ห า ก เ ป ็ น อ ั ง ส า แ ห ่ ง เ จ ้ า ภ ู ด า ย " ด ั ่ ง น ี ้ .

ส ่ ว น พ ั ง ส ี ม ี ท า ม ช ุ ม บ ร ิ ม ผ ู ก อ ื ่ น ๆ น อ ก จ า ก ๘ ผ ู ก ท ี ่ ก ่ า ว ม า แ ล ้ ว น ั ้ น ม ี ข ้ อ ค ว า ม ต ่ า ง จ า ก ๘ ผ ู ก ม ี ห ล า ย โ ด ย ส ะ เ พ า ะ เ ม น ส ั บ ท ี ่ ห ิ อ พ ั น เ ม ื อ ง ข ุ น ร ิ จ ม า ใ น ผ ู ก น ี ้ ม ี ก ่ า ว ไ ว ้ ด ั ่ ง น ี ้ .

๑.- <u>ตอมพระเจ้าฟ้างุมฤทัยพี</u> ก่าวไว้ว่าว "แต้มพระยาลังมีลูกชายผู้นึ่ง ใส่ชื่อว่าคำผิง เมื่อพระยาลังกินเมี่ยงปานั้ม ขี้ปะกอบขอบทัม เข้าลอดปิงพระยาลังเสิง เอ้าไปใส่ทับไว้ที่ขวงแผดสิบฐู้บ้ามคืทั้มแล เข้าก็เอ้าคำผิงผู้เป้นลูกแทนเล้าแล ลอดใส่ชื่อว่า พระยาคำผิงเล้าแล เมื่อนั้ม พระยาคำผิงมีลูกชายผู้นึ่ง เมื่อจะใส่ชื่อลูกของต้ม จิ่งให้ห้ำหวองเมื่อเล้าเก่าพระยาลังอ่ๆ ซ่วมพระยาเจ้าเกิดมาแล้ว จักใส่ชื่อว่าสิ่งใด ลูกพระยาเจ้าให้เผื่อข้อยมาถามพระยาเจ้าดาย.

ยามนั้ม พระยาลังต้มนั้มก่ำควดแก่เข้า เหถ่าเข้าปิงต้มเสิงถั่งนุ้ม พระยาลังลอดขี้ปากสักคำ ที่นั้มเข้าจักพิจิงอำถามพระยาลังอิกว่า พระยาเจ้าจักใส่ชื่อซ่วมพระยาเจ้าสิ่งใดแลซ่วมยามนั้มพระยาลังจิ่งว่า สูอ่ากูบ่ถีระกูพิจากเมี่ยงแล้อ ขัดมื้สูเล้ามาถามกูสังจา ปองอ่าผีฟ้าขี้สูสูมา พระยาลังอ่าที่นั้มแล้อ ข่าผู้ใจ่ก็รู้อ่าพระยาควดแก่เข้าข่าก็ลองพิมะไท้อพระยาคำผิงอ่า พระยาเจ้าควดก่าออ่า ปองอ่าผีฟ้าขี้สูสูมา อ่าถั่งนั้มตาย.

ยามนั้ม พระยาคำผิงอ่า พี่พระยาก็หาก่า ผีฟ้า ก็อ่าผีฟ้าขั้มเถิ้ม แต้มมีคิมหัวหูายลอดรงกุมาธผูมอา หาอผีฟ้า เผ่อขึมแล เมื่อมมหาอผีฟ้าหาสูงมาแลอ ก็มีลูกชาย ฝ คิม ผู้นึ่งชื่อว่าฟ้างุม ผู้นึ่งชื่อว่าฟ้างอ ผู้นึ่งชื่อว่าฟ้ายาม ผู้นึ่งชื่อว่าฟ้าคาม ผู้นึ่งชื่อว่าฟ้าก่ำ ผู้นึ่งชื่อว่าฟ้าสอง.

เมื่อนั้มหาอผีฟ้าขู้มจูดอมมางมักสมิมพี่ต้มชื่พระยาคำผิงขั้มแล พระยาคำผิงก็จิ่งฮับผีฟ้าพิจากเมี่ยงลาอหัวมอมบ่ให้ยู่ให้เจ้าที่ใดสักแห่ง ถั่งนั้มผีฟ้าลอดบ่ได้เป้นพระยาแทนพี่เผ่อนั้มแล ถ้อยแท้ตำมามผีฟ้าพี่ลูกต้ามเมี่ยง เจ้ายังจักก่าอพายผาพุมก่าอางมักแล.

๘.- <u>ในพ้าสีขุมบ่ริมอันเป้นตำมามเมี่ยาพอมก่าออ่า</u>. "เมื่อนั้มพระยาคำผิงมีลูกชายผู้นึ่งชื่อว่าผีฟ้า ๆ นั้มเล้ามีลูกชายผู้นึ่งชื่อว่า ฟ้างุม เมื่อนั้ม ผีฟ้าจิ่งคิดเม้งพี่นั้มผู้ชื่อว่ามางขอม พระยาผู้พี่จิ่งควดว่าจักข่าเสิง อ่าอันพี่นแสมหัวหูายจิ่งห้าม ให้ฮับพิจากเมี่ยงจิ่งให้ห้ำไจ ๆลๆ ไปส่งผีฟ้าหัวฟ้างุมเสิงกายลิผี ๆลๆ

๙.- <u>ตอมภับคิมก่าวไว้ถั่งนี้</u> : "ฟ้างุมจิ่งขี้ข่างแสมมางคอย พี่นพามขี้ข่างไตผิมแสม เมื่อทางเมี่ยงสอยล่องเมื่อม้าคาม ผีฟ้าจิ่งเมื่อหางม้าอู มาเจ็ว จิ่งให้เถ้าพันพามไปส่งขั้มแล เมื่อนั้มพระยาคำผิงรู้ข่าอลูกหูามต้มจักเมื่อจิ่งเมี่ยงถั่งนั้ม ก็แต่งธิพิมมาต้อมรับแต่แถมเมี่ยงหูล้าหูายที่ภ้บ่แพ้เข้าลอดไล่เมื่อจิ่มเมี่ยงจะอา เมื่อนั้ม พระยาคำผิงกุร้าย หากผูกคิตายในส้อมอายขั้มแล เมื่อนั้มเสมาหัวหูาย รู้อ่าพระยา

คำผิงหากผูกคำตาย ถ้วมันเอิาจิ่งไปเล่าแก่ฟ้าวุ่ม เสอราหมามาแทมปู่ ในอุงหอง ห้มแล เมื่อมันผีฟ้ามาหาวุเพื่อ ไปหันธอด ฟ้าวุ่ม เล่าให้ ไปต้อมข้าพ้มันเสัน ที่ห้วย สิบสาม-มาเอิองห้ม " ถ้วมี.

พ้งสีพ้งสาอะถามลาอ ที่ใอ้เป้มหู้ภสูตธอมในโธงธอมลาอมาแต่สมัยผิ้ว้เสถ ปิกคองมั้ม คิ่งแต่วอิ้มสุขามิหามบ่ริมสบับที ๕ ที่ห้อพ้ม เมื่องบุมธิจมาไอ้ จิ่งได้ก่าวอ่า ห้าอผีฟ้า พ้พระเจ้าฟ้าวุ่มได้หำมิจสาจาธภับเม้งพ้ อ้มผิดจากสบับที่พระมะหาเทพพ้วง แถว.

ข้าพะเจ้าผู้ธอม เอื่อตามสบับของพระมะหาเทพพ้วงถ้วมั้ม. ในหามธอม ปอัดสาถลาอ. ข้าพะเจ้าจิ่งได้ถือเอิาสบับมี้เป้มหู้ภ แต่เถิงย่างใดก่ดี เธิายังจะค้มค้วา หาหู้ภถามและคอามจิ่งในเธื่องมี้ต่ไปอีกยู่ ในเอลามี้ขยุติเธื่องไอ้พรงก่มี้ก่อม:

- จิบ -

๑.- ธัชกาลพระเจ้าฟ้างุ้ม (พระยาฟ้างุ้มมหาราช)

ชุมชาติลาวได้เข้ามาตั้งหลักฐานอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิประเทศ ตอนที่เป็นอาณาเขตมะคอนหลวงพระบางทุกวันนี้ ตั้งแต่คงชุมล และต่อกันมามีพระยาลาวได้สถาปนาขึ้นในมะคอนชวางทองปกครองไพร่ฟ้าเป็นสุข สืบมาถึง ๘๘ องค์ (ดังกล่าวแล้ว) กษัตริย์ที่ ๘๘ นั้น ทางพระนามว่า พระเจ้าฟ้างัวอ เรียกในตำนานบางฉบับเรียกว่า ขุนผีฟ้า (๑) เจ้าฟ้างัวอเป็นพระราชโอรสองค์เจ้าฟ้าหลวงโง่ม กับ พระยาสุวัณมะคำผง เมื่อเจ้าฟ้าหลวงโง่ม สะเด็ดสุรคตแล้ว เจ้าฟ้างัวอก็ได้สถาปนาขึ้นแทน เจ้าฟ้างัวอมีพระราชโอรสและพระราชธิดารวมทั้งหมด ๙ องค์ เป็นชาย ๘ เป็นหญิง ๘ องค์ชื่อว่า เจ้าฟ้างุ้ม.

เจ้าฟ้างุ้มประสูติในปีมะโรง จุลศักราช ๗๓๒ (ค.ส.๑๓๑๗) พระองค์เป็นพระราชโอรสองค์พระเจ้าฟ้างัวอ (หรือขุนผีฟ้า) เวลาประสูตินั้น มีพระทีมเกิดมาพร้อมทั้ง ๓๓ เหล่า พอทหารมาถึงขุมตีทางหลวย เห็นดังนี้ก็จะเป็นคิดเอาดาบแผ่นแผ่เมือง จึงพร้อมกันกายหยุดพระราชบิดา ขอให้เอาไหมน้ำเสีย พระเจ้าฟ้างัวอรักลืม คำเสนาบดีได้ จึงตัดสินให้เอาท้าวฟ้างุ้มใส่แพไหมน้ำ พร้อมด้วยพลรบนิมและข้อยใช้ คือ : ปู่ลอง ๑ มาลอง ๑ ตาลอง ๑ ยาวลอง ๑ ผีลอง ๑ ข้อยลอง ๗ คน คือ: ยาโย, ยาคุ้ม, ยาสอม, ยาจีแข, ยาจิม, ยาลู และบริวารอีก ๓๓ คน (๔).

---

(๑) คำว่า ผีฟ้า นั้น เป็นคำที่พวกลาวเรียกพวกขะแมว่าเมืองผีฟ้า ดังกล่าวไว้ในหนังสือตอนไหนท้าวฟ้างุ้มว่า "ข้อยทั้งหลายผู้มีใจไหลไปตามพระยาฟ้างุ้ม แล้วไหลไปรอดท่ามะหาเถระเจาปาสัน อันมีในเมืองมะคอนผีฟ้านั้น".

(๔) ความจริงเป็นพวกบริวารของพยาคำผงเพื่อสืบพันธุ์ตามอายุเกิดไม่ไปอยู่ในอาณาธรรมอิยาผู้ต่างประเทศเพราะในสมัยนั้นเชื้อชาติจะต่างกันแต่ในประเทศ. ถ้าออกไปธรรมต่างประเทศถือว่าเป็นการเสียเกียรติ พวกไพร่ฟ้าทั้งหลายจะยับยั้ง.

ແພະອງທ້າວຟ້າງຸ່ມໄຫຼໄປຕາມແມ່ນ້ຳຂອງໄດ້ປີນຶ່ງຈຶ່ງໄປເຖິງຫຼັ່ງເວລານັ້ນມີພໍ່ຄຸຊາວ ຂແມນຕົ້ນນຶ່ງນາມວ່າ ພຣະມະຫາປາສັນ ອາໄສຢູ່ວັດຄຸຫາໃກ້ກັບຫ້ວຍຫາດຫຼັ່ງ ພຣະມະຫາສັນ ໄດ້ເຫັນແພະອງທ້າວຟ້າງຸ່ມມາຈອດຢູ່ທີ່ນັ້ນ ແລະໄດ້ຊາບວ່າເປັນພຣະຣາຊໂອຣົດແຫ່ງກະສັດລາວ ກໍເອົາໄປລ້ຽງໄວ້ ແລ້ວສັ່ງສອນຄວາມຮູ້ສິລປະວິທຍາການຕ່າງ ໆ ໃຫ້ ເມື່ອພຣະກຸມມາມີພຣະຈຸມຈະເຣີນມາໄດ້ ຝ-ກ ປີ ຈຶ່ງເອົາເມືອຖວາຍພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນປະເທດຂແມນທີ່ເມືອງມະຄອມຫຼວງ (ຄືນະຄອນທົມທຸກວັນນີ້)...

ພຣະກຸມມາມ້ຳງຸ່ມ ປະທັບຢູ່ໃນພຣະຣາຊັ່ງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຂແມນ ໄດ້ສຶກສາສິລປະ ວິທຍາການຕ່າງ ໆ ຢ່າງດຽວກັນກັບພຣະກຸມມາມຂແມນທັ້ງຫຼາຍຈົນຊຳນານ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ຂແມນທົ່ງເຫັນຄວາມສລາດສາມາດຫຼັກແຫຼມຂອງເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງໄດ້ມອບພຣະຣາຊທິດາ ຂອງພຣະອົງ ຜູ້ມີນາມວ່າ ນາງແກ້ວເກັ່ງຍາໃຫ້ເປັນພຣະເທວີຂອງທ້າວຟ້າງຸ່ມ ໂດຍພຣະອົງມີ ພຣະປະສົງຈະຜູກໄມຕຼີກັບຈຸມຈາດລາວໄວ້ ແລະທ້າວຟ້າງຸ່ມກໍປະທັບຢູ່ທີ່ນັ້ນຕໍ່ມາຈົນພຣະຈຸມໄດ້ ມ ປີ (๑).

ໃນຣະຫ່ວ່າງປີ ค.ส.๑๓๔๓ ເຈົ້າຟ້າງົ່ວບິດາເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ສະເດັດສຸຣະຄົດ ເສນາ ອາມາດທັ້ງຫຼາຍ ຈຶ່ງເຊີນເຈົ້າຟ້າຄຳຮົ່ວ ພຣະອະນຸຊາໃຫ້ຂຶ້ນສວ້ຍຣາດແທນ ຝ່າຍເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ທີ່ປະທັບຢູ່ປະເທດຂແມນ ຄັ້ນໄດ້ຊາບຂ່າວວ່າ ພຣະຣາຊບິດາສະເດັດສຸຣະຄົດແລ້ວ ແລະອາໄດ ຄອງເມືອງແທນ ຈຶ່ງທູນຂໍເອົາກອງທັບຂແມນຂຶ້ນມາຕີເອົາປະເທດລາວ.

ການທີ່ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຂແມນມີຄວາມເມດຕາລ້ຽງເລ້ຽພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມໄວ້ຈົນເຖິງ ໄດ້ພຣະຣາຊທານພຣະທິດາໃຫ້ເປັນເທວີແລະມອບກອງທັບໃຫ້ນັ້ນ ເນື່ອງຈາກໃນເວລານັ້ນປະເທດ ຂແມນກຳລັງໄດ້ປະສົບໄພຈາກການໂຄບຊິງຂອງໄທ ທັ່ງປະເທດຂແມນກໍ່ອນອິສຣະພາບລ້ຽ ມະ ຄອນສຸໂຂໄທເຊິ່ງເປັນເມືອງຫຼວງຂອງໄທໃນສໄນັ້ນ ແຕ່ກ່ອນເຄີຍເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງຂແມນ ກໍໄດ້ແຍກອອກເປັນອິສຣະຢ່າງເດັດຂາດໂດຍອຳນາດຂອງຂຸນພາເມືອງ ແລະຂຸນບ້ານທ້າວ ເຈົ້າເມືອງບ້ານຍ່ານ ໃນປີ ค.ส.๑๔๕๗ ຕໍ່ມາເຖິງ ค.ส.๑๔๗๘ ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ເຈົ້າເມືອງ ສຸໂຂໄທ ກໍໄດ້ແຜ່ຜາຍອາມາເຂດປະເທດໄທອອກໄປຢ່າງກ້ວາງຂວາງ ໂດຍຊິ່ງເອົາແຜ່ນດິນຂອງ ຂແມນໄດ້ຫຼາຍເມືອງ ໃນທາງຕາເວັນອອກ ຕັ້ງແຕ່ເມືອງສຣະຫຼວງ ຄື ເມືອງພຣະຫານລ້ຽໄປຈົນ ເຖິງເມືອງຣ້ອຍເອັດແລະໂຄຣາດ ຝ່າຍຂແມນມີແຕ່ອ່ອນອຳນາດລົງເລ້ຽ ຈົນບໍ່ສາມາດປ້ອງກັນ ການຣະຣານຂອງໄທໄດ້.

ອາໄສເຫດດັ່ງກ່າວນີ້ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນເມືອງຂແມນ ມີຄວາມປະສົງຈະແກ້ແຄ້ນໄທ

---

(๑) ບາງຜູກກ່ານວ່າໄດ້ ๘๑ ປີ.

ทลีย่าวมัยยุ่ทพะยายามป้องกันไทบ่ให้แผ่ผายออกไปได้อีก จึงได้ริวสมัยสมุ่มเจ้าฟ้า วุ่มโดยหวังจะอาไสกำลังของเจ้าฟ้าวุ่ม ให้ช่วยป้องกันการะรามของไท.

เจ้าฟ้าวุ่มสะเด็ดกับคืมปะเทดลาว

เถิง ค.ส. ๑มิ๔๗ (พ.ส. ๑๒๗๘) พระเจ้าฟ้าวุ่ม กับพระนางแก้ว เกังยา (บ่แม่นแก้วยอดฟ้า) อัคคะมะเหสี กำภาขทูมลาพระเจ้าแผ่มดินฮะเมม ยิกาจะตุริวคะเสมาโยทาหามขึ้นมาปะเทดลาวมาเถิงเมืองปากกิบ (๑) กำยิกกองทะหามเข้าตีเมืองปากกิบได้พระยาพิมมะทัดเจ้าเมืองปากกิบถึกฟันตายกับคู้ขาว สิมเด็ดพระเจ้าฟ้าวุ่มจิ่งตั้งหลามพระยาพิมมะทัด ให้เป็นเจ้าเมืองแทม, และจิ่งตั้งผู้นึ่งให้เป็นพระยากำแพว, ผู้นึ่งเป็น พระยาดอนแดว, ผู้นึ่งเป็นพระยาโสภ, ผู้นึ่งเป็นพระยาจันทอม ผู้นึ่งเป็นพระยาคองทอง, ผู้นึ่งเป็นพระยาอ้าย บังคับให้พระยาเจ้าเมืองเหล่านี้ ส่งช่อยข้าว ช่อยคำ และของข้าทุ ๆ เมือง.

เมื่อจัดการเมืองปากกิบยิระยอมแล้ว กำยิกทับมาเถิงเมืองกะบอง (๔) เข้าตีเอาเมืองกะบองได้ พระยามันทะเสม (๕) เจ้าเมืองกะบองขี้ข้าวพี่ กอง ทับฟ้าวุ่มมาจับได้ที่ปากหวก (๔) แล้วเอาปะหารชีวิดเสัย เมื่อตีเมืองกะบองแล้ว

---

(๑) เมืองปากกิบจะแม่นเมืองใดบ่ชาย แต่สันนิดฐานว่าคิงจะแม่นเมืองยู่บ่อมปากหม้อ ไหลติกหม้มูม เชิงยู่ในเขตจังหวัดอุบมทางตาเอันติก เพาะตามละยะนี้แม่นทางเดินของพวกลาวและขแมมที่ไปมาติดต่อกัม.

(๔) เมืองกะบองแม่นเมืองโคตะบูม แต่เดิมยู่ใต้มาเขบ้างไฟพายลุมย้ายมาตั้งยู่ตาเอันติกทาดพะมิมเอิ้มว่าเมืองมะธุกะมะคอม เมื่อ ค.ส.๑๘๕๗ เจ้าสิโคตโอริดของเจ้าธามมันดิดจิ่งย้ายมายู่ฝั่งขวายคีที่เมืองเก่าท่าแขกทุกวันมี้.

(๕) พระยามันทะเสมนั้ม ในตำนานขุมบ่ริมเอิ้มว่า พระยาแปดบ่ อีกสะบับนึ่งเอิ้มว่า พระยาสามล้าม.

(๔) ปากหวกละแม่มบ่อมใดบ่ชาย.

ພຣະອົງຈຶ່ງຕັ້ງນ້ອງຊາຍພຣະຍານັນທະເສນເປັນພຣະຍາກະບອງແທນ ບັງຄັບໃຫ້ພຣະຍາກະ
ບອງໃໝ່ນີ້ ສ້າງຊ່ອຍຊ້າງຮ້ອຍຕົວ ຄົນລ້ຽງຊ້າງສອງຮ້ອຍຄົນ ຂ້ອຍຍິງຂ້ອຍຊາຍສອງຮ້ອຍຄົນ
ຄຳພັກສອງພັນຂາດ ແລະຮົ້ວແຮເພຈົ່ນສອງຮ້ອຍພັນ ເວລາປະທັບຢູ່ເມືອງກະບອງນີ້ ພຣະ
ອົງໄດ້ແຕ່ງກອງທະຫານອອກທາຕີ ເອົາບ້ານນ້ອຍເມືອງໃຫ່ຽ ໄດ້ຫລາຍເມືອງ ຄື:
ເມືອງພຣະຍາຈຳປາ, ເມືອງພຣະຍາຈົ່ມ, ເມືອງພຣະຍາຈາມ, ເມືອງພຣະຍາດອມ
ຈັກແຄ ຫລົ່ຕອມຈະແຄ, ເມືອງພຣະຍາຈະນ້ວ, ເມືອງພຣະຍາຈຸ່ງ, ເມືອງພຣະຍາ
ໂສກ (๑) ແລ້ວບັງຄັບໃຫ້ພວກເຈົ້າເມືອງເຫລ່ານັ້ນສ້ວຍຊ່ອຍ ສຸດນາມ(ຜ້າຫົ່ງ) ຜ້າຍໃໝ,
ທອງຄຳ, ຊ້າງຈຳທ່ຽງ ແລະຂ້ອຍທຸກ ๆ ເມືອງສຳເຣັດບໍຣະບອນແລ້ວຈຶ່ງຍົກທັບຂ້າມນ້ຳ
ທົ່ມຫຸ້ມ ມາເຖິງ ເມືອງວຽງ (๔) ຈັບເຈົ້າເມືອງປະຫານຊີວິຕແລ້ວຕັ້ງນ້ອງຊາຍພຣະ
ຍາວຽງ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາເຈັດວຽງແທນ ແລະຕັ້ງຜູ້ນຶ່ງ ໃຫ້ເປັນພຣະກ້ວາງສຽມ, ຜູ້
ນຶ່ງເປັນພຣະຍາກ້ວາງຫ້ວ, ຜູ້ນຶ່ງເປັນພຣະຍາເມືອງຫລວ, ພຣະຍາເມືອງນ່ານ,
ພຣະຍາເມືອງອັ່ງ, ພຣະຍາກະຕາກ ພຣະຍາຈຸມພອມ, ພຣະຍາສະໂປນ ໃຫ້ພຣະຍາ
ເຫລ່ານີ້ສ້ວຍຊ່ອຍຜ້າຍ ໄໝ, ຜ້າຫົ່ງ, ຜ້າພິຕານ ແລະຂ້ອຍຂ້າທຸກ ๆ ເມືອງສຳເຣັດແລ້ວ
ສະເດັດຍົກມາຕັ້ງຢູ່ແຄມນ້ຳກະດິງ ພຣະຍາສາມຄອນ ເຈົ້າເມືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງ (๓) ຍົກ
ທະຫານອອກຕ້ອນຮັບ ສົມເດັດເຈົ້າຟ້າງຸ່ມແຕ່ງໃຫ້ຍາຈີແຂ ເປັນແມ່ທັບອອກຮົບ ຍາຈີແຂ ຈັບພຣະ
ຍາສາມຄອນໄດ້ ເອົາໄປມັດຈົ່ມນ້ຳທີ່ປາກຫ້ວຍຍາງບາດ (๔) ແລ້ວກອງທັບຫລ່ວງ ກໍຍົກ
ເຂົ້າໄປຕັ້ງຢູ່ໃນເມືອງ.

ເຈົ້າເມືອງພອມຂ່ອມນ້ອມ

ຝ່າຍພຣະຍາເຈັດເຈືອງ ຜູ້ເປັນເຈົ້າເມືອງພອມຊຸ່ງຂວາງຄົ້ນໄດ້ຊາບຂ່າວ່ອ່ຳ
ກອງທັບຂອງສົມເດັດພຣະຍາຟ້າງຸ່ມຕີເມືອງ ພຣະນ້ຳຮຸ່ງໄດ້ ກໍມີຄວາມຢ້ານກົວພຣະເດຊຸ
ພາຍເປັນອັນມາກຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ພົ່ນຫລວງພາມ ກັບ ພົ່ນຄຳ (๕) ເປັນທູດຖືພຣະຣາຊສານລ່ວງ

---

(๑) ເມືອງເຫລ່ານີ້ຈະແມ່ນເມືອງໃດບ່ໍຊາບ.

(๔) ເມືອງວຽງຢູ່ຝາກນ້ຳທົ່ມຫຸ້ມມາທາງຕ່ຳເວັນຕົກເມືອງມີ້ໃນສໄໝພຣະໄຊເຊດຖາ ຣຽກ
ວ່າ ເມືອງສຸຣິມຫລືວຽງສຸຣິມ. (๓) ເມືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງຢູ່ແຄມນ້ຳກະດິງ ເມືອງນີ້
ໃນຕຳນານຫາດພະນົມບອກວ່າ ໄດ້ສ້າງພ້ອມກັນກັບເມືອງວຽງຄຸກແລະເມືອງສຸວັນນະພູມ.
(๔) ຫ້ວຍບາງບາດຢູ່ຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ໃນເຂດອຳເພີ້ບ້ງການ ຈັ່ງຫວັດຫນອງຄາຍ. (๕) ສອງ
ຄົນນີ້ເຂົ້າໃຈວ່າແມ່ນພຣະຍາເຜົ່ານ້ຳທ້ວມຫົວຫນ່ວມຄຳຍ ທີ່ນິງສາວະຄາມບ້ານສະບັບວ່າທ່ານ ມ.ສ.ສ
ກັບເມັ່ງພໍ ແລະຫນີມາເພິ່ງເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ.

มาຂໍ່ອ່ອນນ້ອມ ໃຈຄວາມໃນພຣະຣາຊສາມັ້ນ້ວ່າ : "ຜູ້ຂ້ານ້ີຫາກເປັນຫລານເປັນເຫລັນ ເຊື້ອແມ່ອຸນບໍຣິນຣາຊ່າທິຣາດເຈົ້າທັ້ງຊຸ່ນລໍ່ມາແຕ່ຫຼູຣາມຕີຫສິດາຍ ເທ້ີອນ້ີພຣະຍ້າຟ້າ ຈັກໄປຜາຍບ້ານຜາຍເມືອງໃດກໍດີ ຂ້າຈັກແຕ່ງຣິພົນໄປຸ່່ອຍໄປເຕີມຊຸ່ແຫ່ງຊຸ່ທ້ີແລ" ສົມ ເດັດພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມໄດ້ຊາບດ້ັ່ງນ້ັ້ນ ກ້ມີພຣະໂສມະນັດ ຈ້ິ່ງມ້ີພຣະຣາຊອາດຍາຕອບຄ້ືນໄປ່ວ່າ " ພ້ີ່ນ້ອງເຮ້ົາຍ້ັງຄ້ິດເຖ້ິງເຮ້ົາ ດ້ັ່ງນ້ັ້ນກໍ່ຊອບດ້ີແລ ບ້ານເມ້ືອງຂອງຫລານເຮ້ົາກັບນ້ອງເຮ້ົາ ແ໋ກ່ອນທ້ີ່ໃດກໍດ້ີໃຫ້ໄວ້ແກ່ນ້ອງເຮ້ົາເຖ້ີ່ມ ເຄ້ືອງເສ້ິກ ເຄ້ືອງອ້ຽກ ເຄ້ືອງເຫລ້ັກອ້ັນໃດກໍດ້ີ ເຮ້ົາຫ໋ກລ້ັກມາເອ້ົາຄ່ືນ ອ້ັນນ້ຶ່ງບ້ານເມ້ືອງທ້ີ່ເຮ້ົາຜາຍໄດ້ແ໋ກ່ເມ້ືອງຊ້ານ ເມ້ືອງມ່ອນ ກ້ໍໃຫ້ ມາໄຫ້ມ້ານ້ີບແ໋ກ່ນ້ອງເຮ້ົາ " ຄ້ັນທ້ີ່ງມ້ີພຣະຣາຊອາດຍາໄປ ດ້ັ່ງນ້ັ້ນແລ້ວ ກ້ໍຕ້ັດສ້ັ່ງໃຫ້ເຈ້ົ້າ ເມ້ືອງພ່ອນເກ່ນກ່ອງທ້ັບເຂ້ົ້າສ້ຶມທ້ີບຍ້ກໄປຕ້ີເອ້ົາທ້ີ່ອ ເມ້ືອງເຂດແດນປະເທດເກ່ວໄດ້ ມ້ີ ເມ້ືອງ ໃນປ້ີ ค.ส. ๑๗๕๑ (พ.ส. ๒๒๙๔).

ຝ້ຳຍເຈ້ົ້າແຜ່ນດ້ິນປະເທດເກ່ວຄ້ັນໄດ້ຊາບດ້ັ່ງນ້ັ້ນ ມ້ີຄວາມຍ້ານກ້ົວອ່ານຸພຸ່ານຸພາບຂອງ ພຣະເຈ້ົ້າຟ້າງຸ່ມ ຈ້ິ່ງແ໋ຕ່ງຣາຊ້ັນນາກ່ານມາຖວາຍພ້ອມກ້ັບສ່ົ່ງທູດມາເຈຣະຈາແ໋ຍ່ງປ້ັນເຂດ ແດນ ແລະພ້ິ່ນເມ້ືອງດ້ັ່ງນ້ີ້ :

๑. ພ້ິ່ນເມ້ືອງທ້ີ່ຢູ່່ເຮ້ືອນ້ີ້ຮ້ານກ້ວ້ານ້ີເສ້ົ່າ (ຄ້ືເຮ້ືອນຍ້ກພ້ົ້ນ) ໃຫ້ເປ້ັນພ້ິ່ນ ເມ້ືອງລ່ານ.

๔. ເຂ້ດແດນປະເທດລ່ານ້ັ້ນ ໃຫ້ນ້ັບແ໋ຕ່ຕ້ົ້ນສ້ານສ່ານ້ວ່າໄປເຖ້ິງນ້ໍ້ານ້ອຍ ທ້ລ້ທ້ົ່ນ ສ່ານເສ້ົ່ານ້ໍ້ເຕ້ົ່ານ້ອຍ

ม. ຫລ້ກ່ານແ໋ຍ່ງເຂ້ດແດນນ້ັ້ນ ໃຫ້ຖ້ືເອ້ົ່ານ້ໍ້ເ໋ຍ່ງ ຄ້ືຝ້ົ່ງຕ້ົ່ານ້ໍ້ ໄຫລ ລ້ົ່ງມ່ານ້ໍ້ປະເທດລ່ານ ແ໋ຕ່ບ່ອນໃດ ໃຫ້ຖ້ືເອ້ົ່ານ້ໍ້ ບ່ອນນ້ັ້ນເປ້ັນເຂ້ດແດນ ຖ້ານ້ໍ້ ໄຫລລ້ົ່ງໄປທ່ານ ເມ້ືອງແກ່ວ ກ້ໍໃຫ້ເປ້ັນດ້ິນຂອງແກ່ວ.

ເມ້ືອແ໋ຍ່ງປ້ັນເຂ້ດແດນກ້ັນແລ້ວ ສ້ົ່ນເດ້ດພຣະເຈ້ົ້າຟ້າງຸ່ມກ້ໍຍ້ກຣ້ົ່ພ້ົ່ນຂ້ົ້ນໄປຕ້ີເອ້ົ່າເມ້ືອງ ຝ້ຳຍເໜ້ືອໄດ້ ຄ້ື: ເມ້ືອງແຖ່ມ, ເມ້ືອງໄຊ, ເມ້ືອງໄລ່, ເມ້ືອງກ້ວ້ານ, ເມ້ືອງໂຮ່ມ, ເມ້ືອງກ່ານ້ລ້ານ, ເມ້ືອງສ້ົ່ງກ້ານ, ເມ້ືອງທຸ່່ມ, ເມ້ືອງວ່ານ ບ້ັງຄ້ັບໃຫ້ເຈ້ົ້າເມ້ືອງເຫລ້ົ່ານ້ີ ສ້ົ່ງຊ່ອງເງ່ິນຄ່ຳ ຂ່ອຍຂ່ານ ຜ່ານ້ັ້ງ ຜ່ານ້ໄໜ ຜ່ານ້ເຜ່ານ, ເຄ້ືອງເຫລ້ັກ, ເຄ້ືອງເສ້ິກ ນ່ານ້ານ້ແລະຫ່ອກ່ານ້ຫ້ານ ๆ ເມ້ືອງ ຕ່ໍ່ຈ່ານ້ັ້ນຈ້ິ່ງສ່ະເດ້ດໄປຕ້ີເອ້ົ່ານ້ເມ້ືອງບຸ້່ນ້ໃຕ້ແລະບຸ້່ນ ເໜ້ືອ ໄດ້ທ້ັ່ງສ່ອງເມ້ືອງ ຝ້ຳຍເຈ້ົ້າເມ້ືອງຊ່ຽງຮຸ້່ງໄດ້ນ້ົ່ມກ້ດຕ້ິສ້ັຍ ກ້ໍມ້ິດຮ່ານ້ຍ່ານ້ກ້ົ່ວ ພຣະ ເດຊ່ານຸ້ພ່ານ້ ຈ້ິ່ງແ໋ຕ່ງຍ້ັນນ່ານ້ກ່ານ້ນ່ານ້ຖ່ວ່ານ້ ນ້ເງ່ິນແສນນ້ິ່ງ ນ່ານ້ ๑๐๐ ຕ້ົ່ພ່ອນກ້ັ່ວອ່ານ ເງ່ິນອ່ານຄ່ຳແລະລ້ຳແຮ່ນ້ເ໋ນ ເປ້ັນອ້ັນນ່ານ້ກ.

ຄັ້ນຜ່ານທ້ອເມືອງທ່າງເພື່ອໄດ້ພົດແລ້ວ ພຣະອົ່ງຈົ່ງທ້ວງແຕ່ງຕັ້ງ ບ່າຈົ່ມ ໃຫ້ເປັນ ເຈົ້າແຂວງ (ຄືເຈົ້າເມືອງຝ່າຍຂວາ) ສ່ານ້ລ**ຍ**ປົກຄອງຄົ່ນແຄມຝ່າຍເໜືອທ້ວງໝົດ ແລ້ວສະ ເດັ່ດຍົກທັບລ່ວງມາ ເຖິງເມືອງນ້ອຍ ເຈົ້າເມືອງນ້ອຍອອກໄປ່ອ່ອນ້ອມ ແລະ ທ່ຳພິທີບ່າ ສີຖ້ວາຍ ພຣະອົ່ງມີຄວາມຍິນດີຕ້ອນເປັນອັນມ່າກ ຈົ່ງທ້ວງຕ້ັ້ງເມືອງນ້ອຍໃຫ້ເປັນເມືອງກ່າງ ປ່າ**ວ** ຈ່າກັ່ນຈົ່ງສະເດັ່ດມາເຖິງ ປ່າກ໊ຖ ຕັ່ດສ້ັ່ງໃຫ້ຢຸດປະທັບຕ້ັ້ງຄ່າຍຢູ່ທ້ີ່ນ້ັ້ນ.

ຝ່າຍເຈົ້າຟ້າຄ່ຳຮົ່ງ**ອ**ຜ້ົ່ເປັນອ່າວ ຄັ້ນໄດ້ຊ່າບຂ່າວ**ວ**່າເຈົ້ົ້ຟ້າງຸ້ມຍົກທັບມາຕ້ັ້ງຢູ່ປ່າກ ຽ ຖ້ັ້ງນ້ັ້ນ ກ໊ເກນຣິ**ພ**ຸ້ມ**ອ**ອກໄປ**ຕ**ໍ້ສ້ົ້ ເຖິງສ່ານເທ້ື**ອ** ແ**ຕ**ໍ່ຖ້ກ**ກ**ອງທະຫ່ານ**ຂ**ອງເຈົ້ົ້ຟ້າງຸ້ມ ຕ ແ**ຕ**ກ**ຕ**ົ້ມເມ**ື**ອເຖິງສ່ານ**ຕ**ົ້ງ ເຈົ້ົ້ຟ້າ**ຕ**ົ້ມ**ຄ**ຳຮົ່ງ**ອ**ມ**ີ**ຄ**ວ**ານ**ລ**ະ**ອ**າຍ**ໄ**ພ**ຟ**ົ້ານ**ປ**ະ**ຊ**ານ**ຸ**ົ້ມ ເ**ປ**ັ**ນ**ອ**ັ**ນ**ມ**ານ ໃ**ນ**ກ**ານ**ທ**ີ**ສ**ູ**ທ**ລ**ານ**ບ**ໍ**ໄ**ດ**ົ**ກ**ສ**ເ**ວ**ີ**ຍ**ວ**ົ**ນ**ເ**ບ**ື**ອ**ປ**ົ**ງ**ພ**ຣ**ະ**ຊ**ົ**ມ ຂ**ອ**ງ**ພ**ຣ**ະ**ອ**ົ**ງ**ເ**ອ**ງ**ເ**ສ**ົ**ຽ**ພ**ອ**ມ**ທ**ັ**ງ**ມ**ະ ເ**ຫ**ສ**ີ ພ**ຣ**ະ**ອ**ົ**ງ**ບ**ໍ**ມ**ີ**ພ**ຣ**ະ**ຣ**າ**ຊ**ໂ**ອ**ຣ**ົ**ດ ມ**ີ**ແ**ຕ**ໍ**ພ**ຣ**ະ**ຣ**າ**ຊ**ທ**ິ**ດ**າ ๔ ອ**ົ**ງ ຄ**ື ນ**າ**ງ**ແ**ກ**ົ**ວ**ມ**ະ**ທ**າ**ຣ**ີ ກ**ັ**ບ ນ**າ**ງ**ແ**ກ**ົ**ວ**ມ**ົ**ງ**ຣ**ົ**ງ**.

ເຈົ້ົ້ຟ້າ**ຕ**ົ້ມ**ຂ**ຶ້ນ**ສ**ເ**ວ**ີ**ຍ**ຣ**າ**ດ

ເ**ມ**ື**ອ**ເ**ຈ**ົ້ົ້ຟ້າ**ຄ**ຳ**ຮ**ົ**ງ**ອ**ສ**ະ**ເ**ດ**ັ**ດ**ສ**ຸ**ຣ**ະ**ຄ**ິ**ດ**ແ**ລ**ົ**ວ ເ**ສ**ນ**າ**ອ**າ**ມ**າ**ດ**ຣ**າ**ຊ**ນ**ຸ**ມ**ມ**ີ**ທ**ັ**ງ**ຫ**ລ**າ**ຍ ຈ**ົ**ງ ພ**ອ**ມ**ກ**ັ**ນ**ອ**ອ**ກ**ໄ**ປ**ເ**ຊ**ີ**ນ**ເ**ອ**ົ**າ**ເ**ຈ**ົ້ົ້ຟ້າ**ຕ**ົ້ມ ເ**ຂ**ົ້**າ**ມ**າ**ສ**ເ**ວ**ີ**ຍ**ຣ**າ**ຊ**ສ**ົ**ມ**ັ**ດ**ໃ**ນ**ມ**ະ**ຄ**ອ**ນ**ຊ**ຸ**ງ**ທ**ອ**ງ ເ**ຈ**ົ້ົ້ ຟ້າ**ຕ**ົ້ມ**ຂ**ຶ້ນ**ສ**ເ**ວ**ີ**ຍ**ຣ**າ**ດ**ປ**ີ**ມ**ະ**ເ**ສ**ັ**ງ** ຈ**ຸ**ລ**ສ**ັ**ກ**ຣ**າ**ດ ๗๑๕ (ค.ส. ๑๗๕๗) ເ**ມ**ື**ອ**ພ**ຣ**ະ**ຊ**ົ**ມ ຂ**ອ**ງ**ພ**ຣ**ະ**ອ**ົ**ງ**ໄ**ດ**ົ** ມ**ົ**ກ ປ**ີ**(๑) ພ**ອ**ກ**ອ**າ**ມ**າ**ດ**ຣ**າ**ຊ**ນ**ຸ**ມ**ມ**ີ**ທ**ັ**ງ**ຫ**ລ**າ**ຍ**ພ**ອ**ມ**ກ**ັ**ນ**ຖ**ວ**າ**ຍ**ພ**ຣ**ະ**ນ**າ**ມ**ວ**່**າ " ພ**ຣ**ະ**ຍ**າ**ຟ**ົ**ານ**ໄ**ລ**ົ**ານ**ທ**ີ**ອ**ະ**ມ**ີ**ສ**ີ**ສ**ັ**ດ**ຕ**ະ**ນ**າ**ຄ**ະ**ນ**ະ**ທ**ຸ**ດ " ເ**ມ**ື**ອ**ພ**ຣ**ະ**ອ**ົ**ງ**ສ**ເ**ວ**ີ**ຍ**ຣ**າ**ດ**ແ**ລ**ົ**ວ ກ**ໍ**ທ**ົ**ງ**ຈ**ັ**ດ ແ**ລ**ົ**ງ ແ**ຕ**ໍ**ງ**ຕ**ົ**ງ**ຣ**ະ**ບ**ຽ**ບ**ຣ**າ**ຊ**ນ**າ**ມ**ໄ**ປ**ນ**າ**ມ**ເ**ມ**ື**ອ**ງ**ໃ**ຫ**ຫ**ລ**າ**ຍ**ປ**ະ**ກ**ານ ໃ**ນ**ພ**ຣ**ະ**ແ**ມ**ກ**ປ**ົ**ກ**ຄ**ອ**ງ**ພ**ຣ**ະ**ອ**ົ**ງ ໄ**ດ**ົ**ທ**ົ**ງ**ແ**ຕ**ໍ**ງ**ຕ**ົ**ງ ຜ**ົ**ວ**ລ**ົ**ງ ພ**ົ**ວ**ລ**ົ**ງ ຂ**ອ**ງ**ພ**ຣ**ະ**ອ**ົ**ງ ບ**ັ**ນ**ດ**າ**ຜ**ູ**ທ**ີ**ໄ**ດ**ົ**ຕ**າ**ມ**ສ**ະ**ເ**ດ**ັ**ດ**ໄ**ປ**ຢ**ູ**ປ**ະ**ເ**ທ**ສ**ະ**ເ**ມ**ມ ໃ**ຫ**ສ**ະ**ຖ**ິ**ດ**ໃ**ນ**ຕ**ໍ**ານ**ານ**ສ**ໍ**ຄ**ັ**ນ ๆ ຕ**າ**ມ**ຄ**ວ**ານ**ນ**ິ**ຍ**ົ**ມ**ຊ**ອ**ບ ຄ**ື**:

ໃ**ຫ**ປ**ູ**ລ**ົ**ງ	ເ**ປ**ັ**ນ**	ແ**ສ**ນ**ເ**ມ**ື**ອ**ງ (ຕ**ໍ**ານ**ານ**ມ**ະ**ຫ**າ**ຊ**ນ**ຸ**ປ**ຣ**າ**ດ)
ໃ**ຫ**ຕ**າ**ລ**ົ**ງ	"	ຕ**ົ**ມ**ຫ**ລ**ວ**ງ
ໃ**ຫ**ອ**າ**ວ**ົ**ລ**ົ**ງ	"	ເ**ຈ**ົ**ົ**ານ**ພ**ົ**ມ**ເ**ໜ**ືອ
ໃ**ຫ**ມ**າ**ລ**ົ**ງ	"	ເ**ຈ**ົ**ົ**ານ**ພ**ົ**ມ**ໃ**ຕ**
ໃ**ຫ**ພ**ົ**ລ**ົ**ງ	"	ພ**ຣ**ະ**ຍ**າ**ກ**າ**ຊ**ັ**ກ(๑)

---

(๑) ພ**ຣ**ະ**ຍ**າ**ກ**າ**ຊ**ັ**ກ ເ**ປ**ັ**ນ**ຜ**ູ**ປ**ົ**ກ**ຄ**ອ**ງ**ພ**ວ**ກ**ລ**າ**ວ**ເ**ທ**ິ**ງ**.

ตีเมืองขวางแสม

สิมเด๊ดพระเจ้าฟ้างุ้มขึ้มสเวียราชสิมขัดได้ปีมี้ว คิปี ค.ส. ๑๓๕๔ (พ.ส. ๑๙๓๓) พระอิ้วจิ้วมอบราชการข้ามเมืองให้พระนางแก้วเก้วยายู้รักสา ในเวลามี้มพระนางหิวคัยได้ มี เดือม ส่อมพระอิ้วได้ยิกจะตุ้วคะเสมาโยหาหาม จะขึ้มไปตีเอ๊าเมืองขวางแสมโดยทางเธ๊อ สะเด๊ดไปรอดท่าหิวเธ๊อเมืองเหลือก ท้าวฐลอง เจ้าเมืองเหลือก ๑๑ภมาเผ้าและภายหูมอ่า ข๋อยมี้เป็นลูกนางแก้วมะหาธีแม่ข๋อยมี้เป็นลูกฟ้าคำธรอ ก็หากเป็นอ้วงสาแห่วงเจ้าตาย สิมเด๊ดพระยาฟ้าหล้าห้ะมี จิ่งมีพระธาขอาถยาว่า ผิ่อาเป็นถั่วมี้มแท้เมืองเหลือกมี้เจ้าจิ่วกิมเถิ้ม ให้เป็นเมืองกางเธ๊อมฑูเถิ้ม ถั่วมี้แล้อสะเด๊ดไปเถิงเมืองปากแบ่ว จับเอ๊าล่ามเมืองธุมและเจ้าเมืองปากแบ่วได้แล้อสะเด๊ดไปปะทับยู่ปากหา เข้าตีเอ๊าเมืองขวางขอว เมืองคิกธำ เมืองขวางหอว และเมืองขวางติ้ม ได้ทั้ว ๔ เมือง จิ่วหิวต๊ั้วเมืองทั้ว ๔ มี้ ไว้เป็นเมือง ๔ พื้มท้าวม้ำ ให้เจ้าเมืองขวางติ้มเป็นเจ้า ๔ พื้มจากมี้ม สะเด๊ดเข้าตีเอ๊าเมืองผา เมืองผิ่อ เมืองพูคุมและเมืองแหวได้จิ่วหิวต๊ั้วเมืองทั้ว ๔ มี้เป็นเมือง ๔ พื้มท้าวบิกา

เวลาปะทับยู่เมืองปากหามี้ พระอิ้วได้ทำบัมอุ๊ขายสะกัมในเขตหิ้พระอิ้วตีได้แล้อ มีลาว ๔๐๐,๐๐๐ คิม ..... พอหย้าวและแกวมี ๑๐๐,๐๐๐ คิม ข้าว ๕๐๐ ติอ เมื่อกอดเบิ่งบัมอุ๊พิมเสัดแล้อ จิ่งยิกขึ้มไปตีเอ๊าเมืองหิมและเมืองงาอ ได้ทั้ว ๘ เมือง จากมี้มจิ่งสะเด๊ดไปปะทับยู่เมืองดอมมูม (เมืองขวางราย).

ฝ่ายพระเจ้าสามผยา กะสัดปะเหล้ามมา เอิ้วเวลามี้มปะทับยู่เมืองขวางแสม จิ่งแต่วให้พระยาแสมเมืองเป็นแม่ทับยิกผิลโยหา สี่แสมคิม ๑๑ภมาต่สู้ ขาติ้ม (เจ้าเมืองลอา) ข๋ข้าวเข้าอุ้มพระยาแสมเมือง และฝ้มพระยาแสมเมืองตายกับค๋ข้าว กองทับเมืองขวางแสมก็เลียแตกกองทับลาอล้ามข้าวไล่ตีเถิงเมืองแพอ, เมืองเลัม, เมืองไธ, บ้านยู, เมืองยอว, หิ่วพอว, หิ่วฝาย, จิ่มเถิงเมืองขวางแลว พระเจ้าสามผยา (หลีกมามี้วอ่า ท้าวผายู) เห้มอ่าจะต้ามไอ้ย่ไก้ จิ่งแต่วให้พื้มพูหาม, ติ้มขุม และพื้มหาวเมือง เอาพระราชสามี๑๑ภมาข๋๑๑มม้อมเป็นไมตี และข๋สิ่งของเข้าเป็อกให้ปีละ ๑๐๐๐ หาบ

ພ້ອມກັບສົ່ງບັນນາການ ນຳຄວາຍເປັນອັນນາກ ຄື: ຄຳສອງພັນ ເງິນສອງແສນ ແຫວນນິນ ລູກນຶ່ງ ຊໍ່ວາ ຍວດຊຸງແສນ ແກ້ວພິທູນລູກນຶ່ງ ຊໍ່ວາ ຍວດຊຸງຣາຍ ແລະແຫວນແຕງລູກ ນຶ່ງ ຊໍ່ວາ ມະນີຟ້າລ່ວງ ນອກຈາກນີ້ ຍັງໄດ້ສົ່ງບັນນາການອື່ນ ๆ ມາໃຫ້ພວກແມ່ທັບນາຍ ກອງອີກເປັນອັນນາກ ແລ້ວພຣະກະສັດທັ້ງສອງ ຈຶ່ງໄດ້ຕົກລົງແບ່ງປັນເຂດແດນກັນ ຄື:...

ຕັ້ງແຕ່ຜາໃດລົງມາໃຫ້ເປັນເຂດແດນຂອງປະເທດລ້ານຊ້າງ ເມື່ອແບ່ງເຂດແດນກັນ ແລ້ວ. ສົມເດັດພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມຈຶ່ງສະເດັດຍົກທັບຄືນ ແລ້ວພຣະອົງໄດ້ສັ່ງໃຫ້ກວາດເອົາ ພວກຂອມເກົ່າ ທີ່ຢູ່ທ້ອນ້ຳທາແລະເມືອງຫລ້າ ເມືອງກໍ ຕລອດເຖິງແດນລົ້ຈຳນວນ ๑๐๐๐๐๐ ຄົນ ລົງມາໄວ້ໃນແດນເມືອງຊຸງທອງ ຍັງເຫລືອໄວ້ພູຄູນ ๘๐ ຄົວ ພູຈອມແຈ້ງ ๘๐ ຄົວ ແລະພູຄາ ๘๐ ຄົວ ທີ່ນັ້ນ ແລ້ວມີພຣະຣາຊໂອງການຍາສັ່ງສອນເຂົ້າວ່າ : "ສູຢ່າ ບ່າຢ່າງາມແກ່ໄທແກ່ລາວ . ສູຢ່າຍາດເອົາສິ່ງເອົາຂອງລາວອັນໃດກໍດີ ອັນນຶ່ງສູຫາກຜິດກັນ ແລະວ່າຈັກໄປຣິບໄປເຣວກໍດີ ໃຫ້ສູຈື່ຄວາມກູສັ່ງນີ້ ນີ້ກາບ ນີ້ຮັບ ນີ້ຮວາຍ ນີ້ເມືງ ນີ້ເປີກ ຫ້ານີ້ນີ້ໃຫ້ເປັນນີ້ເສີກ ສູຈັກຣິບຈັກເຣວກັນ ກໍຕາມສູ ນີ້ກັດ ນີ້ກົດ ນີ້ຣອງ ນີ້ເຕົ້າ ນີ້ກາ ຫ້ານີ້ນີ້ຢ່າໃຫ້ສູຣິບເຣວກັນ ຢ່າໃຫ້ປຸບເອົາຄວາຍບາຍເອົາເງິນກັນ ຜູ້ໃດຫາກບໍ່ຟັງຄວາມກູສັ່ງ ນີ້ ທີນ້ອຍນີ້ກູເອົາແຕ່ສິບຄາມຊຸງດົງຊຸງທອງພຸ້ນມາໄວ້ເນ່ສູນີ້ ແລະທີນ້ອຍນີ້ຫ້ານຶ່ງພັນ ຫ້ານ້ອຍບາດ ຜູ້ໃດຫາກບໍ່ຟັງຄວາມກູ ອັນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນຊຸງດົງຊຸງທອງນີ້ ໃຫ້ສູຫ້ວ ๔ ຊຸມຮາດນີ້ ຊໍ້ງເອົາເງິນທີ່ທີນ້ອຍນີ້ເລົ້າເອົາຄວາຍຕົວນຶ່ງກົນເນ່ສູ ຫລາ".

ສົມເດັດພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ສະເດັດຂຶ້ນໄປຕີເອົາຫົວເມືອງຝ່າຍເໜືອລົ້ງເວລາ ๔ ປີ ຈຶ່ງສະເດັດກັບມາເຖິງພຣະນະຄອນເວລານັ້ນພຣະມະເຫສີຊຸງພຣະອົງປະສູຕພຣະຣາຊໂອຣົດແລ້ວພວກເສນາອາມາດທັ້ງຫລາຍຈຶ່ງຕວາຍນາມວ່າ ຫ້າວ ອຸ່ມເມືອງ (ບາງສະບັບວ່າ ອຸ່ມເຮືອນ)

ສະເດັດຕີວຽງຈັນ

ເຖິງ ค.ส. ๑๓๕๗ (พ.ส. ๑๙๗๒) ສົມເດັດພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມຫົງຍົກທັບຫລວງ ນາຕີວຽງຈັນ ໃນຄາວນີ້ພຣະອົງຫົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ ບາໂຍ ກັບ ບາຈີແຂ ເປັນທັບໜ້ານາເຖິງ ເມືອງຊ້າຍ (ເມືອງດ່ານຊ້າຍ) ທັງ ໄຄ ເຈົ້າເມືອງດ່ານຊ້າຍທຳການຕ້ານ ບາໂຍ ຍົກທະຫານເຂົ້າລ້ອມຈັບຫ້າວໄຄໄດ້ແລ້ວ ເອົາໄປປະຫານຊີວິດທີ່ຊຸງສົມ (ຄຳ້ອຍສົມ) ສົມ ເດັດພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມຈຶ່ງຫົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ບາໂຍເປັນເຈົ້າເມືອງຊ້າຍ ສຳເຣັດແລ້ວກໍຍົກພົນລ ນາເຖິງຄຳເກົ້ງ, ທັບຫລວງຍົກຂຶ້ນຕັ້ງຢູ່ທ່ານາເພື່ອ (ຫົງຕາເວັນຕົກຍ່ານສີໄຄທຸກວັນນີ້)

ฝ่ายท้าวอุ่งมุง เจ้ามะคงมอ่งจัมและพระยาเผิา (ขุดท้าวอุ่งมุง) เอิ้งเปันเจ้าเมิองวอ่งคำ (๑)

คันไก้อาบว่า เจ้าฟ้างุ่มยิกทับมายฮบยำ่ดิมแถม ก็เกมขิลเมิองห้วสอ่งออก ต้สู้ ท้าวอุ่งมุงกับพระยาเผิามีพิม ๘๐๐๐ คิม อ้าว ๕๐๐ ต๋ว พระยาเผิาขี้อ้าวแสมฆางคอย สู่งเก้าสอก ท้าวอุ่งมุงขี้อ้าวอ้วยชุธี สู่งแปดสอก สิมเด้ดพระเจ้าฟ้างุ่ม หิวขี้อ้าว อุ้ดมอุ่งหอ่ง พระยาเมิองอ้าย (บาโบ) ขี้อ้าวแผ่อจักอาม บาจีแอ้ขี้อ้าวฮามลอ่งฟ้า ยิกออกมาธ์บกันหีถิ่มจำบี บาจีแอ้ไสอ้าวเอ้าอุ้มท้าวอุ่งมุง และฟันท้าวอุ่งมุง ตายกับค้อ้าว แล้วบาโบกับบาจีแอ้ จิ่งหุ้มเอ้าอุ้มอ้าวพระยาเผิา ฝ่ายพระยาเผิาเห้นยิดาตายแล้อ เหลือกำลังจะต้ามหามไอ้บ่ไก้ จิ่งฮอยกับกับคืมไปอ่งวอ่งคำ ฑอ่งกับของพระเจ้าฟ้างุ่มก็เอ้าอ่งจันไก้ แล้วพระอิ่งจิ่งตัดสั่งให้บาจืมบาสอ่ม, บาจีแอ้ ยิกกับมำตีพระย่าเผิาไปจิมเถิ่วอ่งวอ่งคำ แต่แม่กับทั่งสามบ่สามาดเอ้าตีเอิาเมิองไก้ เพาะเมิองนั้นมีกำไผ่พามเปันกำแพงล้อมไอ้ย่างแพ้มพา แม่กับทั่งสามจิ่งใอ้ทะหานกับคืมมาทายหุมให้ทิ่วชาย พระอิ่งตัดสั่ง ให้ฑอ่ง

---

(๑) ในพั่งสีพิ่งสาอะดามทั่งหลายก่าอ้างไอ้อ่า เหดที่จะไก้ชื่อ่าอ่งวอ่งคำนั้น เพาะพระเจ้าฟ้างุ่มตีจ่งวอ่งคำใส่ลูกพ้า ยิ่งสุมใส่กำไผ่ แต่คอามจิ่ง มามอ่า อ่งวอ่งคำมี้ มีมาก่อมสไมพระเจ้าฟ้างุ่มแล้อ ถั่งผาทิดยู่ในสิลาเลก ฮ่องขุนธามคำแหง เมิองสุโขไท เอิ้งจาริกไอ้แต่ปี ค.ส. ๑๘๒๔ ก่อมพระเจ้าฟ้างุ่มมาตี่อ่งวอ่งจัน อ่งวอ่งคำเถิ่ง ๗๓ ปี อ่าเขดแดนเมิอง สุโขไท เอลานั้น หิดตาเอ้นออกเถิ่งเมิอง สะหลอง ฯลฯ เมิองสะคา ภะทั่งฝั่งแม่น้ำของ เถิ่วอ่งวอ่งคำ เปันที่แล้อ ถั่งมี้และในตำนานขุนบริมเองก็เรี้ยกอ่า เมิองคำ แต่ใดมา.

พระค้างหลวง เยิกเอิาเงินและคำมาตีเป็นจรุงพ้า ได้หลายแล้วส่งไปให้แม่ทัพท้าวสามพ้อมทัพตัสั่งให้เป็นความลับไปว่า ให้เอิาลูกพ้าจรุงเงินจรุงคำยิงสุมใส่ทำไผ่ตลอดเวลาสามวันทำเพื่อมจะเอิ้าตีเอิาเมืองแล้วให้เลิกทัพกับคืนมา แม่ทัพท้าวสามก็ปะติบัดตามพระธาตุโอวกาสแล้วก็เลิกทัพกับคืนมาอรุง

สิมเด็ดพระเจ้าฟ้างุ่มทิวพักแรว้จรุงไผ่พ้น ยู่อรุงจันพ้สิมคอมแล้ว จิ่งยิกพ้นข้ามน้ำของไปตีเอิาเมืองแก่นท้าวและเมืองมะคอมไท(๑) ยู่ตีเขตแดนทุงสีอะยุทยาได้พ้ดแล้วจิ่งทิวต้ง บาจิแข้ ให้เป็นพื้นเภา สำลับผู้แลปักครุงเมืองฐานข่ด่านรับติดต่กับทุงสีอะยุทยา สำเร็ดแล้วก็สะเด็ดยิกทัยกับคืนมามะคอมอรุงจัน.

ฝ่ายอามาปะชาธาสอมเมืองอรุงคำ คับเห็นกองทัยของเจ้าฟ้างุ่มเลิกพีไปแล้ว ก็พากันออกมาทำมาหากิน และไปเห็นจรุงพ้าคำติกยู่ทางก็ไผ่ จิ่งพากันม้างถางก็ไผ่ ขอกเอิาจรุงพ้า เจ็ดก็ไผ่อันเป็นกำแพงเมืองนั้นหักมุลิงเป็นป่องหลายด่าน เมื่อสิมเด็ดพระเจ้าฟ้างุ่มได้ทิวชายด้งนั้น จิ่งยิกธิพิมโยทาไปตีเอิาเมืองอรุงคำอีก พระอิงตัดสั่งให้ทะหานเอิาไผ่ตูดก็ไผ่ขุดล้อม พวกชาวเมืองเห็นไฟไพ้ก็ไผ่ ก็พากันแตกตื่นบ่สามาดจะมอดไฟได้ ป่าไผ่หานอันเป็นกำแพงเมืองย่างแข็นมพาก็ลุกทำลายลิ้วด้อยไฟจิมเปิม สิมเด็ดพระเจ้าฟ้างุ่ม ก็ยกพิมเข้าตีเอิาเมืองได้โดยง่าย ..... และจับพระยาเพิาเจ้าเมืองได้ ต้ดสั่งให้เอิาใส่ของขึ้นไปเมืองขรุงทอง (๔) พ้ไปเถิงข้ามถิ่มแห้ว พระยาเพิาก็เถิงแก่กัมยู่ที่นั้น พายลุมมาได้ตั้วข้ามถิ่มแห้วขึ้นเป็น เมืองเว็ม่า เมืองของ ต็ ๆ มา.

สิมเด็ดพระเจ้าฟ้างุ่มมะหาธาด คับตีเมือง องุงคำได้แล้ว จิ่งสะเด็ดทัยคืนมาปะทับยู่เมืองอรุงจัน คาวนั้นพระอิงได้ทอดเบิ่งยังขุพิมขายสะกันแต่ใมดิมแดน ที่พระอิงตีได้ คือตั้งแต่เมืองปากห้อยหลวง (๕) มีไปเถิงเมืองผาได มีคิมยู่

---

(๑) ทุกวันนี้เป็นอำเพ ชื่อำเพ มะคอมไท ยู่ในเขตแดนจังหวัดเพ็ชบูน ในประเทดไท.

(๔) เหดการบ่อมเจ้าฟ้างุ่มต้ออรุงคำนี้ ในตำนานเมืองล้านช้างสะบับนึงก่าวไว้ว่า สิมเด็ดพระเจ้าฟ้างุ่มทิวเห็นพระยาเพิา มีฝีมือแขงแรงสามาดจุมช้างกับพระอิงได้ จิ่งผูกไมตีกับพระยาเพิา และมอบเมืองอรุงคำให้พระยาเพิา คอยคองถ้วงเก้า.

(๕) เมืองปากห้อยหลวง คือบ้านห้อยหลวง ยู่ในเขตอำเพิโพนพิไส จังหวัดพระคาย.

๗๐๐,๐๐๐ ข้าว ๔๐๐๐ ตัว ม้า ๑๐๐๐ ตัว ทางใต้แต่เมืองพระม้ำธุวุรงสา (๑) ลงไปเถิงแดนจามแดนขะเมมและแดนเมอ จนเถิงเมืองปาทอาง (๔) มีคน ๔๐๐,๐๐๐ คน ข้าว ๑๐๐๐ ตัว ม้า ๕๐๐ ตัว โรมพันสะทันในประเทดลาวทั่วพิดมิ ล้านคน เป็นลาว ๓๐๐,๐๐๐ คน เป็นไท ๕๐๐,๐๐๐ คน.

เมื่อเสัดสิ้งคามวรุงจันวรุงคำแล้ว พระอิงทิวัตั้งบาคุมให้เป็นพื้นจัน สำลับปิกครองเขดแขวงวรุงจัน บาสรุมให้เป็นพื้นทะบวง ปิกครองหัวเมืองฝ่ายใต้ ตั้งแต่เมืองพระม้ำธุวุรงสา ลงไปจนเถิงแดนจาม แล้วพระอิงจึ่งตัดสั้งพระยาเมืองขวาให้เอาพวกข้าเก่า ๑๐,๐๐๐ คือ ให้มายักาะแถบฝ่าแดบนอกวรุงจัน (๓) และอีก ๑๐,๐๐๐ คือ ให้ไปไว้พรงหามน้อย พรงหามหลวง และผูอามเถ้าวามปาว (๔) กับเชียงข้าย (๕) พิลเมืองลาวจึ่งได้แผ่ผายลงมา ตั้งหลักฐามยู่ในดินแดนของพวกขะเมมหลายขึ้นเป็นลำดับแต่สไมมื้มมา.

สะเด็ดลงไปตีเอาเมืองร้อยเอ็ด

หัวเมืองพากอีสามของประเทดไท นับแต่เมืองพรงหามลงไปเถิงเมืองร้อยเอ็ด แต่ก่อมเป็นหัวเมืองขึ้นของประเทดขะเมมทั้งมวม ต่มาได้ตกเป็นเมืองขึ้นของไท-ในสไมของ์ขุมธามคำแหง ระหว่าง ค.ส. ๑๘๓๔ ถึ่งก่าวแล้ว ต่มาเมืองสุโขไทของขุมธามคำแหงพิดอำมาดลง และพระเจ้าฮูทอง ได้ตั้งเมืองสีอะยุทยาขึ้นในปี ค.ส. ๑๗๕๐ (ก่อมพระเจ้าฟ้างุม ขึ้นสเวียราด พรง ๗ ปี) แดวงเมืองร้อยเอ็ด จึ่งตกเป็นเมืองขึ้นของกรุงสีอะยุทยาด้วย สะนั้น พระเจ้าฟ้างุม จึ่งลงไปตีเอาเมืองร้อยเอ็ดอีก ถึ่งจะก่าวต่อไป.

ในคาวนั้นสิมเด็กพระเจ้าฟ้างุมมะหาราด ยูดปะทับลรุงไพ่พิมยู่มะคอมวรุงจันพอสิมควมแล้ว ก็ทิวกาพิดกามลงไปตีเอาปะเทดล้ามเพร (๗)

---

(๑) เมืองพระม้ำธุวุรงยู่เมืองปากอุ้มทุกวันมี้ (๔) เมืองปากทางจะแม่มเมืองใดแท้บ่รู้ (๗) กะแถบฝ่าแดบ แม่มพรงคั่มแหเสื้อมำตามตำมานอุรังคะทาด คือบริเวมรอบเดทุกวันมี้. (๔) ผูอามปาว ยู่ในเขดจังหวัดกาละสิม ในประเทดไท. (๕) เชียงข้าย จะแม่มบอมใดยังบ่รู้จาย. (๗) ในพังสีขุมบริมเอิ้นชื่อประเทดทั้งสามคือ: ลาว, ไท และขรุงไพ่ อา ล้าม คือ ประเทดลาว อา ล้ามข้าว ขรุงไพ่ อา ล้ามมา กรุงสีอะยุทยาของไท อา ล้ามเพร.

ศักกุงสีอะยุทยา พระอิงอิ่งทิวแต่งตั้งให้พิมเกศับพิมาะยองเป็นทัพน้า พระยาเมืองขอาเป็นปีกขอา พระยาเมืองซ้ายเป็นปีกซ้าย ในพิมจัม เป็นทัพหลังโรมพิมได้ ๔๒,๐๐๐ คิม ช้าง ๕๐๐ ตัว สะเด็ดยิกทัพออกจากองจันไปทางบึงพระงาม (๑) ตีเอาบึงพระงามได้.....แล้วยิกเลียเข้าตีเอาเมืองร้อยเอ็ด จับพระยาเจ้าเมืองฮ้อยไว้ จิ่งแต่งให้ทองทัพแยกย้ายออกหาตีเอาเมืองเล็กเมืองน้อยได้อีกหลายเมืองคือ : เมืองพระสาก, เมืองพระสะงม, เมืองพระลิง, เมืองพระมาธาย, เมืองพระมาหรม, เมืองเขุะมาก (๘), เมืองสะพังสีเจ (๙), เมืองโพมผิงแดด จับเอาเจ้าเมืองเหล่านี้มาฮ้อยไว้ที่เมืองร้อยเอ็ด ทิดแล้ว จิ่งสั่งธาขุสามลิงไปหาพระธามาทิบดี ฐูทองเจ้าแผ่มดินกุงสีอะยุทยาว่า " จักธิบหลีฐูอาสิ่งใดมั้มจา "

พระธามาทิบดีฐูทอง ได้ขุาบพระธาขุสามถ้งนั้น มีความย้ามทิ่อ จิ่งตอบพระธาขุสามคืนมาว่า " เธิาหากเป็นพี้นองกันมาแต่ขุมบ่ธ์มพุมถาย เจ้าฝากไก้บ้ามได้เมืองให้เอาแต่เขตแดนดิงสามเส้ม (ดิงพระยาไฟ) เมิอเท้าพูพระยาพ่อและแดมเมืองมะคอมไทเข้มเจ้าถอม อันมึ่งขอยจักสิ่ง มาฮ้อย มาตามฮูปี อันมึ่งสุภยิงฮ้า ชุ้มาวแก้วลอดฟ้า ใหรมาแล้วจักสิ่งเมิอให้ปักเสื่อปูหอมแก่เจ้าฟ้าแล " ถ้งมีแล้วพระเจ้ากุงสีอะยุทยา จิ่งแต่งธาขุยันมากามมาถอ่าย.... คือช้างพาย ๕๑ ตัว ช้างผัง ๕๐ ตัว คำสองพึ้น เงินสองพึ้น มันเสมหมอย กับเคื่องยันมาฐากามอึ่นๆ อีกย่างละร้อย สันเด็ดพระเจ้าฟ้างุมจิ่งบ่สะเด็ดลาไปตีกุงสีอะยุทยา เวลานั้นพระอิงจะได้กะทำพิทีปะถุมมะกัน ปะทามฮือดเจ้าเมืองทั้งได้มหัวผิด เพื่อเป็นกามสลองไขปาบดาพิเสท ความมีฮาลือไปเถิงพระมะหาปาสันตะเถระเจ้า ติมเป็นอาจามพระเถระจิ่งมาฮ้องทะยาถฮือดเจ้าเมืองเหล่านั้นไว้ พระอิงก็ทิงโปดปะทามและป่อยให้คืมเมืองคองบ้ามเมืองฮองใผลาอถ้งเก่า คันสั่งสอนพอกเจ้าเมืองทั้งหลายและป่อย ให้คืมเมือ แล้วพระอิงจิ่งยิกทัพกับคืมมามะคอมองจัม.

---

(๑) บึงพระงามและบ้อทอง จะแม่นเมืองใดบ่ขุาบ.

(๘) เมืองต่าง ๆ เหล่านี้ยู่ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด, สุริม, บุริรัมุ, และสีสะเภด ในประเทดไท. (๙) เมืองสะพังสีแจเท้มจะแม่น เมืองสะสีหลงม ยู่ในเขตอำเพิสุอันมะพุม จังหวัดร้อยเอ็ด ประเทดไท.

สลอງไຊ່ຢ່ອ ງ ງຈັນ

ເມື່ອສະເດັດກັບມາເຖິງ ອ ງ ຈັນແລ້ວ ພຣະ ຣິ ງ ກໍ ທິ ງ ປະ ທາ ນ ຄວາ ມ ດີ ຄວ າ ມ ຊ ອ ບ ແລະ ເລື ອ ມ ຍົ ກ ແ ກ່ ພ ວ ກ ແ ມ່ ທັ ບ ນ າ ຍ ກ ອ ງ ຜູ ້ ມ ີ ຄ ວ າ ມ ຊ ອ ບ ຄ ອ ມ ທຸ ກ ຄົ ນ ນ ອ ກ ຈ າ ກ ນ ັ ້ ນ ກ ໍ ໃ ຫ ້ ທ ິ ງ ຈ ັ ດ ແ ຈ ່ ງ ແ ຕ ່ ງ ຕ ັ ້ ງ ຣ ະ ບ ຽ ບ ກ ານ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ແ ລ ະ ກ ານ ທ ັ ບ ຊ ົ ມ ໃ ໝ ່ ຄ ື :

๑. ທ ິ ງ ແ ຕ ່ ງ ຕ ັ ້ ງ ໃ ຫ ້ ແ ສ ນ ເ ມ ື ອ ງ ກ ັ ບ ພ ົ ນ ທ ະ ບ ອ ງ ເ ປ ັ ນ ເ ຈ ົ ້ າ ທ ິ ອ ເ ສ ົ າ (ແ ມ ่ ທ ັ ບ ໃ ຫ ຽ ่)

๔. ໃ ຫ ้ ພ ົ ນ ຫ ລ ວ ງ ๑ ພ ຣ ະ ຍ າ ເ ມ ື ອ ງ ຂ ວ າ ๑ ພ ຣ ະ ຍ າ ເ ມ ື ອ ງ ຊ ້ າ ຍ ๑ ເ ຈ ົ ້ າ ພ ູ ມ ເ ພ ີ ຍ ๑ ເ ຈ ົ ້ າ ພ ູ ມ ໃ ຕ ้ ๑ ເ ປ ັ ນ ທ ິ ອ ເ ສ ົ າ ທ ັ ว ๕ (ມ າ ຍ ທ ັ ບ ທ ັ ว ທ ້ າ)

๓. ໃ ຫ ้ ພ ຣ ะ ຍ າ ພ ົ ນ ພ ້ າ ๑ ພ ຣ ะ ຍ າ ແ ພ ນ ๑ ເ ປ ັ ນ ຣ າ ຊ ວ ັ ດ ນ ้ ໍ ້ ພ ້ າ (ເ ຈ ົ ้ າ ກ ົ ມ ຕ ໍ ຣ ວ ດ ພ ້ າ)

๔. ພ ົ ນ ມ າ ເ ພ ີ ຍ ກ ັ ບ ພ ົ ນ ມ າ ໃ ຕ ้ ເ ປ ັ ນ ຣ າ ຊ ວ ັ ດ ນ ้ ໍ ້ ຫ ລ ັ ง (ເ ຈ ົ ้ າ ກ ົ ມ ຕ ໍ ຣ ວ ດ ຫ ລ ັ ง)

๕. ໃ ຫ ้ ນ າ ຍ ທ ລ ວ ง ເ ພ ີ ย ร ั ก ษ า ค ุ ม ใ ม ้ ก ้ ำ พ ้ า (ผ ู ้ พ ิ ม พ ์ ภ า ส า ส า ม ฝ ่ า ย พ ้ า ค ื ส า ม ล ู ก ช ุ ม)

ส ่ ว ม ท ิ อ เ ม ื อ ง ต ่ า ง ๆ ม ี ม ์ พ ร ะ อ ง ค ์ ไ ด ้ จ ั ด ใ ห ้ เ ป ็ น เ ม ื อ ง ล ู ก ห ล ว ง แ ล ะ ว เ ม ื อ ง แ ล ะ เ ม ื อ ง ด ่ า ม เ ม ื อ ง ท ี ่ จ ั ด เ ป ็ น เ ม ื อ ง เ ด ็ ด ม ี ม ั ม ม ี ๘ เ ม ื อ ง ค ื :

๑. อ ง ว ล ั ม ใ ห ้ พ ิ ม ล ั ม (ข า ค ุ ม) เ ป ็ น เ จ ้ า เ ม ื อ ง

๔. อ ง ว ค ำ ใ ห ้ พ ร ะ ย า เ ผ ิ า (ค ิ ม ใ ห ่) เ ป ็ น เ จ ้ า เ ม ื อ ง

๓. อ ง ว เ ภ า ใ ห ้ พ ิ ม เ ภ า (ข า ค ี ้ แ ข) เ ป ็ น เ จ ้ า เ ม ื อ ง

๔. อ ง ว พ ร ะ ม ่ ำ ธ ุ ง ใ ห ้ พ ิ ม ม ่ ำ ธ ุ ง เ ป ็ น เ จ ้ า เ ม ื อ ง

๕. อ ง ว ป า ก ห ้ อ ย ห ล ว ง ใ ห ้ พ ร ะ ย า ป า ก ห ้ อ ย ห ล ว ง เ ป ็ น เ จ ้ า เ ม ื อ ง

๗. อ ง ว ร ุ ง ส า ใ ห ้ พ ร ะ ย า ร ุ ง ส า เ ป ็ น เ จ ้ า เ ม ื อ ง เ ม ื อ ง ด ่ า ม ม ี ๔ เ ม ื อ ง ค ื :

๑. เ ม ื อ ง แ ก ่ ม ท ้ า ว

๔. เ ม ื อ ง พ ว ง ย ิ อ

๓. เ ม ื อ ง ช ว ย ข า ว

๔. เ ม ื อ ง ส า ม พ ิ ม

ค ั ม จ ั ด แ จ ่ ง แ ต ่ ง ต ั ้ ง ร ะ บ ຽ บ ร า ช ภ า ม ้ า ม เ ม ื อ ง ส ำ เ ร ็ จ ร ้ อ ย ร ้ อ ย แ ล ้ ว พ ว ก เ ส ว ม า ช า ม า ต ร า ช ุ ม ุ ต ิ ท ั ว ห ล า ย จ ึ ง พ ร ้ อ ม ก ั น ท ำ ม ะ ห า พ ิ ธ ี ไ ช ย า ภ ิ เ ษ ก ถ ว า ย แ ด ่ ส ม เ ด ็ จ

ພຣະຍາຟ້າຫລ້າທໍຣະນີມະຫາຣາດ ເປັນການສລອງມະຫາໄຊພິຣະສາປູ່ຢູ່ວຽງຈັນ ໃນງານ
ສລອງມະຫາໄຊນີ້ ພວກເສນາອາມາດໄດ້ປຸກໂຮງຣາຊພິທີ ຂຶ້ນແຄມປາກຫ້ວຍປ່າສັກ ຝ່າຍ
ຕາເວັນຕົກ (ຄືບ້ຣິເວນໂຮງຮຽນຊ່າງທຸກວັນນີ້) .

ແລ້ວທໍາການສລອງມະຫາໄຊ ກ ວັນ ກ ຄືນ ໃນງານນີ້ ໄດ້ຂ້າງ ๑๐ ຕົວ ງົວ
๑๐๐๐ ຕົວ ຄວາຍ ๘๐๐๐ ຕົວລ້ຽງໄພ່ພົນ.

ພຣະຣາຊໂອວາດຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ

ຄັ້ນທໍາການສລອງໄຊ ຄົບ ກ ວັນ ກ ຄືນບໍຣະບ່ອນແລ້ວສົມເດັດພຣະເຈົ້າຟ້າຫລ້າ
ທໍຣະນີມະຫາຣາດ ຈຶ່ງມີພຣະຣາຊໂອວາດສັ່ງສອນເສນາອາມາດທັ້ງຫລາຍວ່າ :

๑. ເຈົ້າທັ້ງຫລາຍຮັກສາບ້ານເມືອງຢ່າໃຫ້ມີ ຂ້າລັກ ຄົນໂຈມ ອັນນຶ່ງຢ່າໄດ້ຂ້າ
ຟັນກັນ ແມ່ນ່ວາຂ້ອຍຕົນຜິດກໍດີ ເມັ່ງຕົນຜິດກໍດີ ເສນາແລະລູກຄ້າມາຜິດກໍດີ ຕົນຢ່າຫລອມ
ຂ້າຟັນເສັ່ງ ໃຫ້ຜູ້ອື່ນພິຈາຣະນາຖືກອນເປັນໂທດອັນໜັກແທ້ຈຶ່ງທໍາຕາມເຫດນັ້ນ ໂທດບໍ່ໜັກ
ຢ່າໄດ້ຂ້າ ທ່ວ່າໃຫ້ໃສ່ຄອກຂັງໄວ້ ສົມໂທດແລ້ວໃຫ້ປ່ອຍໄປຫາວຽກຫາການ, ສົມບັດອັນຈັກ
ເກີດມາໃນແຜ່ນດິນນີ້ ຄົນມີ ສົມບັດ ກໍຈຶ່ງມີ ຄັ້ນບໍ່ມີຄົນ ສົມບັດເຂົ້າຂອງກໍຫາບໍ່ໄດ້ແລ ເຮົາ
ບໍ່ໃຫ້ຂ້າຄົນເພື່ອດັ່ງນັ້ນແລ.

๔. ອັນນຶ່ງ ເຈົ້າທັ້ງຫລາຍກໍຢ່າຜິດຢ່າຂ້າກັນໃຫ້ພ້ອມກັບຖືຂອບ້ານຂອບເມືອງທັ້ງ
ນວນ ຕ່າງບ້ານຕ່າງເມືອງ ເຂົ້າຈັກກະທໍາຍຶດບ້ານເມືອງເຮົາກໍໃຫ້ເຫັນແຈ້ງ

๕. ອັນນຶ່ງ ສອງເດືອນໃດໃຫ້ໃຊ້ຄົນເມືອໄຫ້ສາທາເຮົາຊຸ້ບ້ານຊຸ້ເມືອງ ໃຫ້ເຮົາ
ຮູ້ອັນຮ້າຍອັນດີ ສາມປີຈຶ່ງໃຫ້ຕົວເຈົ້າ ທັ້ງຫລາຍ ຂຶ້ນເມືອໄຫ້ວເຮົາເມືອຮອດຊຽງດົງຊຽງ
ທອງພຸ້ມແລ້ວ ເຮົາຈັກໄດ້ບູຊາແຖມຟ້າຄົ້ນ ທັ້ງແຖມຄົນ ແຖມແຕ່ງ ແຖມຊໍ້ງ ແຖມເຄື່ອກ
ທັ້ງເຖົ້າເຍີ ເຖົ້າໂລ ແມ່ຍາງາມ ແມ່ນົດ ທັ້ງເທວະດາອັນຮັກສາຜາຕົ້ງແລະສົບຊຸ ໆລໆ
ທັ້ງຫລັກພັ້ນທ້າຍຂັນ ທັ້ງນາໄຮ່ດຽວພູເຂົ້າກ້າ ອ້ອຍນາ ທ້ວຄອງ ຢູ່ໜອງລຸ່ມພູເຂົ້າກ້າຫັ້ນ
ທັ້ງຜາຫລວງກ້ອນຟ້ານຽນ ທັ້ງກ້ອນກ້າຍຟ້າ ອັນໜ້າຍໄວ້ທີ່ຊຽງດົງຊຽງທອງນັ້ນຄັ້ນເມືອຮອດ
ແລ້ວເຮົາຈັກໄດ້ບູຊາຜີຟ້າຜີແຖນທັ້ງຫລາຍຝູງນີ້ ຄັ້ນເຖິງເດືອນຈຽງ ໃຫ້ຂຶ້ນຊຸ້ບ້ານຊຸ້ເມືອງ
ເດືອນ ມີ ໃຫ້ຮອດເມືອງຊວາ ຄັ້ນໃສ່ບໍ່ຂຶ້ນເຮົາບໍ່ວ່າຊຸ້ຕໍ່ເຮົາແລ ອັນວ່າໃຫລຽງຟ້າລຽງແຖນ
ປູ່ເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ນຫາກໄດ້ສັ່ງເຮົາໄວ້ ໃຫ້ເຮົາຮູ້ຈັກຫ້ວໃຈເຈົ້າຂຸນທ້າວນວນອັນຢູ່ເມືອງລ້ານ
ຊ້າງຜູ້ຊຸ້ແລະຜູ້ຄົດຈາກເຈົ້າແຜ່ນດິນ ທັ້ນແລ ປູ່ເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ນ ໄດ້ສັ່ງໄວ້ສົບ ຕ ມາ
ດັ່ງນີ້ແລ.

๔. ອັນນຶ່ງ ເຈົ້າທ້າວຫລາຍຢ່າເອົາໄພ່ (๑) ເມືອເປັນຂ້ອຍໄພ່ຜິດກັນເປັນອັນ ຫັກ ເປັນຕົ້ນວ່າ ມີຊູ້ສູ່ເມັຽທ່ານ ໃຫ້ໄພເອົາແຕ່ ๕ ບາດ ເຂົ້າຫາກຂ້າກັນຕາຍ ເອົາຕົວ ນັນແທນຜູ້ຕາຍນັ້ນ.

๕. ອັນນຶ່ງ ໄປເສົ່ຍຢ່າໄດ້ເອົາຄ່າຫົວໄພ່ ແຕ່ບາດນຶ່ງເຖິງສອງຕໍ່ເທົ້າເຖິງຮ້ອຍ ວ່າ ເປັນຄ່າຫົວແລ ເຈົ້າຊຸມຢ່າໄພ່ໄພ່ກາຍຮ້ອຍຂຶ້ນໄປເທິງ ຜູ້ໃດຍັງໄພ່ລັກເສັ້ງພ້ຳ ຕົວ ນັນລັກເອົາໃຊ້ຕາງໄພ່.

ຄັນທ້າວພຣະຣາຊທານພຣະບໍຣິນຣາໂຊອາດແກ່ອາມາດມຸນຕີທ້າວຫລາຍດັ່ງນີ້ແລ້ວ ພຣະ ອົງຈຶ່ງພາຣິພົນໂຍທ້າທ້າວຫລາຍສະເດັດກັບຄືນມະຄອນຊຽງທອງໂດຍທາງບົກ ເຖິງມະຄອນ ຊຽງທອງເດືອນ ๔ ๑๑ກ່ໍ ນ ຄ່ຳ ວັນອັງຄານ ປີ ຄ.ສ. ๑๗๕๗ (ພ.ສ. ๑๗๐๑).

ນຳເອົາພຣະພຸທສາສນາລັດທ໌ລັງກາວົງ ຫລືທີ່ມະຍາມ

ນາຈາກປະເທດຂເມນ

ຊົນຊາດລາວທ້າວຫລາຍຕັ້ງແຕ່ບຸຣານພ້ານັ້ນຖືຜີຟ້າຜີແຖນ ຜີພໍ່ ຜີແມ່ ຜີຕ້ໍ ຕາມລັດ ທິຂອງພວກຈີນ ເພາະເຫດດິນແດນຂອງພວກລາວແຕ່ກ່ອນຢູ່ຕິດກັນກັບຊາຕຈີນ **ທ້າວນິຄາມສ້ວງ ຄົມຕິດຕ໌** ກັນມາແລ້ວ ຕັ້ງແຕ່ສໄມຍັງຢູ່ໃນປະເທດຈີນ ຄັ້ງແຜ່ນດິນຂອງຊຸນຫລວງລີເມົ່າ ເຈົ້າມະຄອນວາຍລາວ ເມື່ອ ค.ส. ฝ๗ (พ.ส. ฝ๑๔) ນັ້ນກ່ໍຕາມລັດທິພຸທສາສນາ ທ້ໍລາວໄດ້ນັບຖືໃນຄາວນັ້ນ ແມ່ນລັດທິມະຫາຍານ ຕ່ໍມາອີກຫລາຍຮ້ອຍປີ ເມື່ອຄົນລາວເຮົ່າ ແຕກໜີມາຢູ່ປະເທດລ້ານຊ້າງ ກ່ານນັບຖືພຸທສາສນາແຕ່ເກົ່ໍ່ກ່ອນນັ້ນຄົ້ງຈົ່ດລາງໄປ ຄົງນັບ ຖືຢູ່ແຕ່ສາສນາເດີມຂອງຕົນ ຄືກ່ານຖືຜີດ້ັ່ງກ່ໍາວແລ້ວ ຄັນມາເຖິງສໄມຂອງພຣະຍ່ໍາຟ້ໍ່າຫລ້ໍ່າທໍ ຣະນີມະຫ່ໍາຣາດຟ້ໍ່າວຸ່ນນີ້ ຄົນຊາດລາວກ່ໍ່ຍັງນັບຖືສາສນາຜີຟ້ໍ່າຜີແຖນຢູ່ ໃນຄ້ັ່ງນັ້ນມສົມເດັດ ພຣະນາງແກ້ວເກ້ງຍາ ອັກຄະມະເຫສີ ໄດ້ທອດພຣະເນດເຫັນໄພ່ຟ້ໍ່າປະຊາຊົນຕລອດຈົນເສ ນາອ່ໍາມາດຣາຊມຸນຕີເຈົ້າຊຸມມຸນນາຍໃນແລະນອກພຣະຣາຊວັ່ງ ພ່ານັ້ນຖືຜີ ທ່ໍາພລີກັ່ມ ຂ້ໍ ວ້ໍ່າງ ຂ້ໍ່ຄວາຍ ບູຊາຜີຕ້ໍ ກ່ໍທ້ໍ່ງສັ່ງເວດພຣະໄທ ດ້ວຍເຫດທ້ໍ່ພຣະນາງເຈົ້ໍ່າເຄີຍໄດ້ນັບຖື ພຣະພຸທສາສນາ ເຄີຍໄດ້ສະມາທານສິນກ່ໍນທານ ມາແຕ່ເມື່ອຍັງຢູ່ໃນປະເທດຂເມນ ເມື່ອ ພຣະນາງເຫັນພລເມືອງລາວປະພຶດປະຕິບັດດ້ັ່ງນີ້ ຈ່ໍ່ງບ່ໍ່ສາມາດປະຕິບັດຕາມໄດ້ ພຣະນາງຈ່ໍ່ງ ເຂ້ົ້າໄປເຝ້ົ້າພຣະຣາຊສາມີ ຂໍ່ໃຫ້ໄປນ່ໍາເອົາພຣະພຸທສາສນາມາປະດິສຖານໃນປະເທດລາວ ເພື່ອພຣະນາງເຈົ້ໍ່າຈະໄດ້ປະຕິບັດ ບ່ໍ່ດ້ັ່ງນັ້ນພຣະນາງກ່ໍ່ຈະຂໍ່ທູນລາກັບຄົນ ໄປຢູ່ປະເທດຂເມນ ນ່ໍາພຣະຣາຊບິດາ.

ສົມເດັດພຣະຍາຝ່າຫລ້າທໍຣະນີມະຫາຣາດຝ່າງຸ່ມເຈົ້າ ໄດ້ທ້ຽວຊາບດັ່ງນີ້ນ ກໍມີພຣະໄທ
ໂສມະນັດ ຈຶ່ງຈັດແຈ່ງແຕ່ງຂ້າຣາຊການເຊີນພຣະຣາຊສານແລະເຄື່ອງນຸ່ງຄຸມຍົນມາການ ມີ
ເງິນ ສານແສນ ຄຳສານພັນ ແລະເຫ້ວນ້ຳຄັ່ງ ເຫ້ວຈອມເພັດອັນມີຄ່າ ລົງໄປຖວ່າຍພຣະເຈົ້າ
ມະຄອນຫລວງອັນເປັນພໍ່ເຖົ້າ ຂໍເອົາພຣະສາສນາເຂົ້ານາເຜີຍແຜ່ໃນປະເທດລາວ ພຣະ
ເຈົ້ານະຄອນຫລວງໄດ້ຮັບພຣະຣາຊສານນັ້ນແລ້ວ ຈຶ່ງນິມນ໌ເອົາພຣະມະຫາປາສມັນຕະເຖຣະ
ເຈົ້າແລະພຣະມະຫາເທບລັງກາ ພ້ອມດ້ວຍພິກຂຸສົງອີກ ๔๐ ຕົນ ນັກປາດຜູ້ຮຽນຈົບພຣະ
ໄຕປິຕົກອີກ ๓ ຄົນ ຄື: ນິຣະສິ ນິຣະເດດ ແລະນິຣະສາດ ໃຫ້ນຳເອົາພຣະສາສນາຂຶ້ນ
ນາປະດິສຖານໃນປະເທດລາວພ້ອມກັນນີ້ພຣະອົງໄດ້ພຣະຣາຊທານພຣະພຸທຮູບ ປັນຈະໂລຫະ
ອົງນຶ່ງນາມ່ວ່າ ພຣະບາງ ໃຫ້ນາເປັນທີ່ສັກກາຣະບູຊາ ທັ້ງພຣະຄັມພີໄຕປິຕົກແລະພໍ້ຕົ້ນມະ
ຫາໂພທິ ນອກຈາກນີ້ຍັງພຣະຣາຊທານ ພວກຊ່າງຕ່າງ ๆ ຂຶ້ນນາທຳເປັນອັນນາກ ຄື ຊ່າງ
ຫລໍ່ພຣະພຸທຮູບ ຊ່າງເຫລັກ ຊ່າງທອງ ຊ່າງຄຳ ເປັນຕົ້ນ ຕລອດເຄື່ອງຕຸຣິຍະນຸ່ນຕີ ປີ
ພາດ ຣະນາດ ຄອງວົງ ເຄື່ອງຫລິ້ນທຸກຢ່າງດ້ວຍ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າເມືອງນະຄອນຫລວງ
ໄດ້ແຕ່ງຄົນຊາວຂະເມນໃຫ້ຂຶ້ນນາທຳພຣະມະຫາປາສມັນໃນລາວນັ້ນ ມີຄົນ ๔ ພັນ ໂຮມໄດ້
๕000 ຄົນ ຄື ໂຍມອຸປຖາກພິຊຸສົງ ๑000 ຄົນ ບໍຣິວານຂອງນັກປາດທັ້ງສານ ๓000 ຄົນ
ບໍຣິວານຝ່ຳນົມຂອງພຣະນາງແກ້ວເກັ້ງຍາ ๑000 ຄົນ.

ປີ ค.ศ. ๑๗๕๙ (พ.ศ. ๑๗๐๔) ພຣະມະຫາປາສມັນຕະເຖຣະເຈົ້າກັບພວກບໍ
ຣິວານໂຍມອຸປຖາກ ກໍຍົກອອກຈາກເມືອງນະຄອນຫລວງ ຂຶ້ນນາຕານຄາວທາງໂດຍລຳດັບ
ນາເຖິງເມືອງແກ(๑). ແມ່ນົມຂອງນາງແກ້ວເກັ້ງຍາເກີດອາພາດນາບໍ່ໄດ້ ເຈົ້າພົ້ນແກ
ຈຶ່ງໃຫ້ແມ່ນົມກັບພວກບໍຣິວານເຂົ້າຢູ່ບ້ານໄຜ່ພານໄດ້ສອງເດືອນ ແມ່ນົມຈຶ່ງຫາຍຈາກພຍາດ
ຝ່າຍສົມເດັດພຣະເຈົ້າຝ່າງຸ່ມຄັ້ນໄດ້ທ້ຽວຊາບວ່າພຣະມະຫາປາສມັນຕະນາເຖິງເມືອງແກແລ້ວ
ກໍທ້ຽວຕິກແຕ່ງໃຫ້ເສນາອາມາດລົງໄປຮັບຮອດເມືອງແກ ແລ້ວພຣະມະຫາເຖຣະເຈົ້າ ກໍພາ
ບໍຣິວານແຫ່ແຫນພຣະບາງຂຶ້ນນາຕານແມ່ນ້ຳຂອງຈົນເຖິງວຽງຈັນພົ້ນຈັນ ເຈົ້ານະຄອນວຽງ
ຈັນອອກໄປຕ້ອນຮັບແລະນິມົນພຣະມະຫາປາສມັນໃຫ້ເຂົ້າຢູ່ດອນຈັນ ຊາວນະຄອນວຽງຈັນກໍ
ພາກັນອອກໄປສັກກາຣະບູຊາສົມໂພດຕລອດສານວັນສານຄືນ ຄັ້ນຄົບສານວັນແລ້ວພຣະມະ
ຫາປາສມັນຈຶ່ງໃຫ້ເຊີນພຣະບາງອອກໄປເຖິງວຽງຄຳ ເຈົ້າວຽງຄຳອອກມາຕ້ອນຮັບແລະນິ
ມົນພຣະມະຫາປາສມັນເຂົ້າໄປເຊົ້າໃນເມືອງ ພວກຊາວເມືອງວຽງຄຳກໍພາກັນມາທຳສັກກາ
ຣະພຣະບາງຕລອດສານວັນສານຄືນ.

---

(๑) ເມືອງແກຢູ່ທີ່ໃດບໍ່ຊາບ ແຕ່ສັນນິຖານວ່າ ຄົງຈະເນ ๑ຳເພີ ເມືອງແກ ໃນຈົງຫວັດ
ສະກົນນະຄອນ ປະເທດໄທ.

พระบางปะดิสถามยู่วรงคำ

คันถ้อมสามอันแล้อ จะเชิมพระบางขึ้นไปเมิองขุรงทอง คิมสำรับทามพระบางมาแต่ทอม ทามเท็อละแปดคิม ในอันนั้นทามแปดคิมบ่ขึ้ม พระเถระเจ้าจิ่ง จักคิมเข้าทาม ๑ฝ คิม จิมเถิง ๘๔ คิม ก็ยังยิกบ่ขึ้ม พอกนักปาดทัง ม ที่รักสา พระบางมานั้ม เท้มเป้มอัสจัม จิ่งให้จับสลากส่องเบิ่ง ในสลากนั้มออก่า เทพเจ้าผู้รักสาพระบางมีคามปะสิงจะให้พระบางนี้สะถิดยู่อรงคำนี้ก่อม พระมะหาเถระเจ้าได้ขายเจตมาของเทพดาดั่งนั้ม ก็มอบพายพระบางไว้ให้เจ้าเมิองวอรงคำรักสาและทำสักการะบูชา พระมะหาปาสมันจิ่งพาบ่อิอามขึ้นไปเมิองขุรงทอง โดยหางบก คันเถิงก็เข้าไปถายพระพอมสิมเด้ดพระเจ้าฟ้างุ่มให้ทิงขายทุกปะกาม สิมเด้ดพระเจ้าฟ้างุ่มพ้อมด้อยอักคะมะเทสีจิ่งมีมิมพระมะหาปาสมันให้ไปตั้งอาธามยู่เพื่อปากท้อยโรบ จิ่งเอิ้มอ่าอัดปาสมัน มาจิมทุกอันนี้ และขี้พระสิมะหาโพก็ทิงพระกะธุมาให้ปูก ไว้ในอาธามนั้ม แต่ นั้มมาพระมะหาเถระก็ได้แมะมำสั่งสอมปะชาชุมชาวลาวให้มับถือพระพุทสาสมา โดยมีพระมางแก้วเก้วยาเป้มอักคะสาสะมูปะถัมพิกา พระพุทสาสมาจิ่งได้ตั่งขี้มลิงในปะเทดลาวล้ามข้างตั่งแต่นั้มมา.

เถิงปี ค.ส. ๑๗๑๑ (พ.ส. ๑๗๐๔) สิมเด้ดพระเจ้าฟ้างุ่มมะหาราดได้ยิกธิพิมโยทาไปตีเอิาข้ามกัมราว ชาวเมิองผาและเมิองเหลือกได้ทั่งสองเมิอง แต่นั้มมาอามาเขดพระราชอามาจักลาวก็แผ่ก้างไปท่อทุกทิด เจ้าแผ่มดิมมามาปะเทดที่ยู่ใกล้ถัดลัดลง มีคามย่ามก่อพระเถชามุพาบสิมเด้ดพระเจ้าฟ้างุ่มเป้มอันมาก ก็พากันสิ่งราชบันมาทามมาถายบ่ได้ขาด ราชอามาเขดปะเทดลาวในคาวนั้ม ทิดตาเอันออกติดต่อกับปะเทดเกอตามสันพูม่าแย่ง ทางทิดอาคะเม ติดต่อดิมจามและแดมขเมมต่างแต่หลั่งขึ้นมา ทางทิดทักขิมและห้ระดีต่อแดมกุงสิอะยุทยานับแต่สายถิงพระยาไฟ ไปเถิงเมิองมะคอมไท ทางทิดปัดสิมต่อแดมปะเทดลามมานับต่างแต่เมิองผาใดลิงมา ทางทิดอุดอมติดต่อปะเทดจิมนับแต่เมิองบูมใต้ บูมเพื่อ ลิงมา.

สิมเด้ดพระเจ้าฟ้างุ่มมะหาราดทิงสเอียราชสิมบัดยู่มะคอมขุรงทอง พระอิงมีพระราชโอรดกพระราชทิดา ปะสูดจากพระมางแก้วเก้วยาอักคะมะเทสีธอม

ม ๑๖คิ: ท้าวอุ่มเมือง ๑ ท้าวคำทอง ๑ มางแก้วไกดเภสี ๑.

เถิงปี ค.ส. ๑๗๕๖ (พ.ส. ๑๗๑๑) สิมเถ้ดพระมางแก้วเก้วยาอัทคะมะเทสีก้สงพระอุ่ม แต้มมาพระ๑๖๋บ่ค่อยเอาใจใส่วงกบ้ามกามเมืองเพื่อมแต่กอม กามปกคองพายในพระมะคอมแล่ะพระธาอุอ้ง พระ๑๖๋ได้มอบให้ แสมเมืองแล่ะพอกท้าวอุมเป้นผู้เบิ่งแยง คาอนั้มจิ่งเกิดมีอำมาดทุจริตผู้มั่ง ซื่อา กวามมีอุา ได้รับพระธาอุอาดยา ให้เป้นผู้เกับข้อยจากพิลเมือง กวามมีอุาเกับเอาเกินกำหนด โดยอ้างว่าเป้นพระธาอุอาดยาสั่ง ข้มีเป้นเห่ดให้พิลเมืองได้รับคามเดือดร้อน ปะกามนึ่งขันดาเสมาข้าธาอุกามทั่วหลาย ที่เป้นข้อยเก้าของพระ๑๖๋ เอิ่งได้ตามพระ๑๖๋ไปอยู่ปะเทด๋เมมมานั้น ได้รับตำแหน่งเป้นเจ้ากล้าม เจ้าห้ พอกเจ้ากล้าม เจ้าห้ เหล่านั้น พากันธงกร้องเอาเบี้ยหวัดเงินขันหลายย่าพอกเจ้ากล้ามเจ้าห้แต่กอม เป้นกามผิดกะบิมเมือง พอกเสมาข้าธาอุกาม่เก้าทั่วหลาย กมีคอามโทมะมัดขัดเคืองใจ ปะกามนึ่ง พอกเสมาข้าธาอุกามเก้าของพระธาอุบิดา ถ้ามีผู้มาฟ้องว่าทำผิดแต่เลักน้อย พระ๑๖๋กตัดสั่งให้ลิงโทดเป้นอันหนัก ส่อมเสมาข้าใอ่ผู้ที่ได้ติดตามพระ๑๖๋ไปนั้น แม่นทำผิดพระ๑๖๋กบ่ได้ลิงโทด เหดนั้น พ่เถิงปี ค.ส. ๑๗๑ (พ.ส. ๑๗๑๕) พอกเสมาอามาดแล่ะปะอุาธาสดอมทั่วหลายจิ่งพ้อมกันบังคับให้พระ๑๖๋สะละธาอุสิมยัด แล้วเมระเทดพระ๑๖๋ ไปอยู่เมืองม่าม อยู่ที่นั้นได้ ๘ ปี กสะเด้ดสุระคิด (ค.ส. ๑๗๗๖) เมื่อพระอุ่มของพระ๑๖๋ได้ ๕๗ ปี เจ้าเมืองมะคอมม่านจิ่งสางอัดทอมอัดถีทาดของพระ๑๖๋ไอ้อัดมั่ง ใส่ซื่อา อัดอุงวางม อยู่ในมะคอมม่าม.

ຣັຊການພຍາສາມແສນໄທ (๑๓๗ - ๑๔๑๘)

(ໂດຍ ຄຳຈັນ ປຣະດິດ)

ພຍາສາມແສນໄທ ໄຕພູ່ອະນາດ ເປັນໂອຣົດຂອງພະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ແລະ ພະນາງເຈົ້າແກ້ວ ເກງຍາຈາກຂະເມນ. ພະອົງປະສູດ ໃນປີ ๑๓๕๘ ທີ່ນະຄອນຂຸງທອງ ແລະ ຊົງພະນາມເດ່ ກຳເນີດ່ວ່າ ທ້າວ ອຸ່ມເຮືອນ ຫລື ອຸ່ມເມືອງ. ພະຣາຊມານດາ ໄດ້ສເດັດສວັນຄົດຈາກ ເມື່ອ ມີພະຊົນມາຍຸໄດ້ ๑๘ ພັນສາ.

ພະອົງໄດ້ຂຶ້ນສເວີຍຣາຊສົມບັດແທນພະຣາຊບິດາ ໃນປີ ๑๓๗. ແລະສາມປີ່ຕໍ່ມາຄືປີ ๑๓๗๘ ພະອົງໄດ້ປະຕິຮູບການປົກຄອງກອງທັບ ອັດວາສາສນາ ແລະ ການທູດ.

๑- ດ້ານການປົກຄອງ : ພະອົງໄດ້ຊົງແຕ່ງຕັ້ງຕຳແໜ່ງຕ່າງ ๆ ເຫລ່ານີ້ຂຶ້ນ.

ກ. ທ້າວຄຳກອງ ພະອະມຸຊາ (ນ້ອງຊາຍ) ເປັນເຈົ້ານຫາອຸປຣາດ ຫລື ໃນສໄນນັ້ນແມ່ນແສນເມືອງ ແລະຕໍ່ມາແມ່ນໂອຣົດອົງແຣກຄື ທ້າວລ້ານຄຳ ແດງ ເປັນຜູ້ສືບແທນ.

ຂ. ທ້າວ ກ້ອນຄຳ (ພຍາຈົກຄຳ) ໄປຄອງເມືອງຂຸງສາ.

ຄ. ທ້າວ ຄຳເຕັນ (ພຍາປາກທ້ອຍຫລວງ) ໄປຄອງເມືອງປາກທ້ອຍຫລວງ.

ງ. ທ້າວ ວັງບຸຣີ (ພຍາຂີ່ປ່າສັກ) ໄປຄອງເມືອງວຽງຈັນ.

ຈ. ທ້າວ ພຶ່ນໄຊ (ພຍາພຶ່ນບ້ານ) ໄປຄອງເມືອງຕະບອງ.

ການສຳຣວດສັນໂມຄ້ວລ້ານຊ້າງ ມີປະຊາຊົນອາຍສະກັນ ๓๐๐.๐๐๐ ຄົນ ໂດຍຍໍ່ນັບເດັກ ນ້ອຍຜູ້ເຖົ້າ ຜູ້ຍິງ ແລະ ນັກບວດ. ຄືຊາຍສະກັນໄທລາວມີ ๒๐๐.๐๐๐ (ສາມແສນຄົນ) ແລະ ຊາຍສະກັນ ຂາຂອມລາວເທິງ ມີ ๔๐๐.๐๐๐ ຄົນ.

๔- ດ້ານການທະຫານ : ພະອົງຈັດກອງທັບປະເທດລ້ານຊ້າງ ອອກເປັນ ๕ ກັບ ແຕ່ລະທັບກໍມີ ๕๐.๐๐๐ ຄົນ ຄືວ່າ ๒๐.๐๐๐ ຄົນເປັນນັກຮົບ ແລະ ๓๐.๐๐๐ ຄົນເປັນຜູ້ຂົນ ອາວຸດ ແລະສະບຽງອາຫານ.

ເວລາເມືອງຂຸງແສນຍໍ່ຍອມຂຶ້ນກັບລ້ານຊ້າງ ຫລັງຈາກພຍາຟ້າງຸ່ມສວັນຄົດແລ້ວ ພຍາ ສາມແສນໄທ ກໍສົ່ງແມ່ທັບສອງທ່ານ ຄື ພຶ່ນທອກ ແລະແສນອຸ່ມ ໄປຕີເມືອງຂຸງແສນ ແລະສົ່ງ ໃຫ້ທະຫານແຂວງພວນໄປຕີເອົາເມືອງຂຸງສາ ແລະ ເມືອງຂຸງນ ມາເຂົ້າໃຕ້ການປົກຄອງຂອງ ລ້ານຊ້າງ.

ທ້າວ ລ້ານຄຳແດງ (๑๔๑๘ - ๑๔๘๗)

ທ້າວ ລ້ານຄຳແດງ ໂອຣົດຂອງ ພະເຈົ້າສາມແສນໄທ ປະສູດປີ ๑๓๗๘ ຂຶ້ນຄອງຣາຊ ສົມບັດເມື່ອ ອາຍຸໄດ້ ๔๐ ປີ ຄື ປີ ๑๔๑๘ ແທນພະຣາຊບິດາ. ພະອົງມີໂອຣົດ ສອງອົງ ຊື

ท้าว พิมทัถ และ ท้าว ยุคิม.

พะอิ้งสร้างอัถสอมแถม โถยต้ำงพระมหาสมุถสิ้ม เป้นพะสังคะเสมาเจ้าอัถสอมแถม ซึ่งบันจุอัถถิของพะเจ้าสามแสมไหพะธาขุยิถา. สอมอิกอัถมึ่ง คือัถโยถบั้ม แม่มพะมหาสัถหาทิโภเป้นเจ้า.

ในปี ๑๔๘๑ ทองทับพะเจ้าเล่เลิย ของรัมมาม ได้มาปะทะกับทองทับล้านช้าง ที่ขายแถม เมื่องจาก่อาแภวได้ปิถแอกอกจากกลิ่นใพ่ ๆ และต้องกามแผ่ผายอิถทิพิ้ม ๑๑กมาทางตาอันติก คิ แถมล้านช้าง.

พะเจ้า ล้านคำแถง ขิงสเวียธาถได้ ๑๑ ปี ก็สิ้นพะชุ้ม ในปี ๑๔๘๓ ธอมพะชุ้มมายุ ได้ ๕๑ ปี. เสมาอามาถทั้งหลาย ถวายพะเพิ่ง แล้วก็สร้างวัถ มะโมธิม ขึ้ม กอมอัถถิของพะอิ้ง.

สไม้ล้านช้าง อุ้มอาย

หลังจากพยาล้านคำแถง สอันคิดแล้อ มางแภ้อมิ่งธรง หลีแภ้อพิมพา ผู้เป้นพะธาขุมามถา ก็ยึดอำนาถได้แต่ตัมเอง เพื่อแต่งตั้งเจ้าแผ่นดินสิ้มตามชอบใจ.

พยาพิมทัถ (๑๔๘๓-๘๐)

เป้นโอธิถอิงกิกของพยาล้านคำแถง ขึ้มสเวียธาขุสิมยัถได้ ๑๐ เดือม มางแภ้อพิมพา ก็เอิาไปข้าถิ้ม ที่ผาด่ำอ ภางม้ำของ.

ท้าว คำเต้ม (๑๔๘๐ - ๘๑)

เป้นโอธิถของพยาสามแสมไห ต่างมามถากับ เจ้าล้านคำแถง. พะอิ้งเป้นเจ้าคองเมิองปากห้อยหลอง เวลามาคองธาขุสิมยัถ ได้แต่ ๕ เดือม มาง แภ้อพิมพา ก็ปิถอก. แล้อลักพิไปปากห้อยหลองคืม จิ่งสิ้มพะชุ้มขึ้ม ในปีต่มา.

ท้าว พิ้มไชย์ (๑๔๘๑ - ๘๔)

เป้นโอธิถของพยาสามแสมไห แต่ต่างมามถา กับเจ้าล้านคำแถง. พะอิ้งเป้นเจ้าเมิองตะของ ได้มาสิ้มขันลังได้แต่ ๗ เดือม กับ ๔๐ มื้ ได้ ผูกคัตายก่อมคืมจะมาลอบสังหาม.

ท้าว ฟ้าไค (๑๔๘๔ - ๘๕).

เป้นโอธิถของท้าว ฟ้าคิ้ม ซึ่งเป้นอะมุขา (น้องชาย) ของพะเจ้าสามแสมไห มาคองเมิองได้ ๘ ปี มางแภ้อพิมพา ก็ได้แต่งคืมเอิาไปข้าถิ้ม ที่ก้อมผาด่ำอกาง น้ำของ :

ท้าว ก้อมคำ (๑๔๓๕ - ๓๗).

เป็นโอรสของพะเจ้าสามแสมไท คองเมืองจุฬาสาปู่ เวลาเสมาอามาดรัม เชิมมาคองบัมลังได้แต่ ๗ เดือม มาว แก้วผิมพา ก็ให้คิมไปข่าถิ้มเสัย.

ท้าว ยุคิม (๑๔๓๗ - ๓๗).

เป็นโอรสผู้ที่สอง ของพะยาล้ามคำแดง ได้ขึ้มคองบัมลังได้ ๕ เดือม. เมื่อ จาบข่าวว่า มาว แก้วผิมพา สิ่งคิมไปสังหาม ก็พาไพ่พิมโตมพี แต่ก็ถูกข่าตาย ปู่ผา ดาวเหิงบามหาเลื่อม.

ท้าว คำเกิด (๑๔๓๗ - ๓๙).

เป็นโอรสของ ท้าว คำเต้ม พยาปากห้อยหลอว คือ เป็นหลามพะเจ้าสามแสม ไท ได้คองธาตุสิมบัด ได้สองปีก่าแล้อ ก็สิ้มพะชุม ย้อมพยาดห้องร่อว.

หลังจาก มาวแก้วผิมพา (มาวแก้วมิงธรอ) ได้ปะหัดปะหามกะสัดล้ามข่าว เถิง ๗ อิงแล้อ เสมาอามาดก็ติกลิงกันจับเอ๋ามาวโทดร้ายสามามี้ ไปข่าถิ้มห้ผาด่อ โดยเอ๋าเชือกมัดติมมัดมี แล้อเอ๋าห้อพุมหิมติมจุมน้ำ ย่างหิวทุกห้ระมาม.

รัชกามพยาไชยะจักพัด (๑๔๔๘-๙๑).

ท้าว ลิไชย์ โอริดอิงหล้าสุด ของพะเจ้าสามแสมไท ปะสูดในปี ๑๔๑๕ ได้คอง เมืองข่าย (ด่านข่าย) จินเถิงปี ๑๔๔๘ แล้อจึ่งมาคองธาตุสิมบัด และ ชุ่งพะมาม่า พะเจ้าไชยะจักพัดผ่านแผ้อ. พะอิงมีโอริด ๙ อ๋ง (ห่อมแก้อ แห่มคำ ท้าวยอม ขวันผาจอม ท้าว จอว หล้าแสมไต ท้าวของ พูไพ เหผา) และทิดา ๗ อ๋ง.

ท้าว ห่อมแก้อ โอริดใหร่ เป็นพยาแสมเมือง และเลื่อมขึ้นเป็นเจ้ามหาอุปราด หลิพะเจ้าชอวล้.

ท้าว แห่มคำ โอริดอิงที ๘ ไปคองเมืองข่าย หลิ ด่านข่าย.

ท้าว หล้าแสมไต อิงที ๙ ไปคองเมืองวรวงคำ.

ท้าว พูไพ อิงที ๑๒ ไปคองเมือง วรวงแก

ในปี ๑๔๔๗ พะอิงได้อันเชิมเอ๋าพะบางมาแต่วรวงคำ พ่มาธอดแก้วจัม เรือหล้ม และพะบางก็สเด็ดคืมมาปู่วรวงคำคีเก่า.

ในปี ๑๔๙๔ พะอิงได้ข่าวเผือก สูงเจ็ดสอกโตมิ่ง ชุ่งแม่มพยาปะตาลิบุด เจ้า เมืองแก่มท้าวมำมาถวาย.

สงคามกับแกว

ในปี ๑๔๗๙ กองทับแกวมำโดย มายพิมดิกอิง และบุยกาวจอม ได้มาติปะเทด

ล้ามข้าว เมื่องจาก่า พะเจ้าเลทัมติว แห่วอัมมาม ไดหาเรื่องมาขอิมข้าวเผือก และก็ได้รับ ฮี้ข้าว แหมมั้มเอว.

เมื่อขุกยึดเอิาเมื่องพอมได้แล้อ กองทับเมอก็เข้ามาอ้อมมะคอมขุงทอว (หลวงพระบาว). กองทับล้ามข้าว ได้จัดกัมเป้มหลายทับก่าอคิ พะมหาอุปราถ ท่อมแก้วคุมพิม ๔๐.๐๐๐ คิม ไปต้วยู่ก้วมาเข้าจ้าอ ทิดตาอัมอรก พื้มหลวงคุมพิม ๓๐.๐๐๐ และพื้มขุมคุมพิม ๒๐.๐๐๐ ยรกไปก้วมามิวคุมใท่ว และ ก้วมามิ่วคุมน้อย สอมพื้มหล่า พอมถอยมายทะหามเอก สี่ก่าม คิ มิระสิว มิระสาม มิระเคม และ มิระมาธาย ได้คุมพิม ๔๐๐๐ ไปลัดยู่ตีมพูมิ่วเมื่อว.

หลังจากริบถัมสามสี่สามคืมแลอ กองทับลาอสู้กำลังเทอ ที่หลายก่อาบ่แพ้ก็ถอย เข้าในเมื่อว เพื่อรับเอิม พะเจ้าไอยะจักพัถ และ พะบริมอิวสามุอิว กับไพ่ฟ้าข่าแผ่มดิม อิพยิบ ไป ขุวงคาม.

พระมหาอุปราถ ได้ป้องกัมในเมื่องบ่ไหอ จิ่วข้ามม้าของ สุดท้าย และจิมม้าตาย.

ท้าอ แห่มคำ โอริดอิวที สอว จิ่วเป้มเจ้าเมื่องด่ามข้าย ก็เกมพิมริบจากด่าม ข้าย อวงคำ และ อวงแก ติ้วเป้มทับ สามอ้ายม้อว แล้อก็ต่ำสู้แทอยู่ปากม้าพูมจิมแตา พี ข้ามมาหาวเมื่องขุวงทอว และ เมื่องพอม. ส่อมกองทับเมื่องพอมก็ลัดข่าแทอ พอมด้วยแม่ทับ ก็ถูกฟ้าผ่าตายอีก.

พระเจ้าไอยะจักพัถ คองราชุสิมยัดได้ มิก ปี และก็สวัมคิดในปี ๑๔๒๐ หลังจากปะชุวมพัก. พระเจ้ากุวสีอะยุทิยา คีพะธามาทิบดี ได้สิ่วโกดไม้จันและผ้าแพะขาว ๕๐๐ อามาถอาย ในงานถอายพะเพิ่งที่เมื่องขุวงคาม.

พะเจ้า สุวัมมะขัมลัว (๑๔ก๑ - ๑๔๒ก)

เจ้าแห่มคำ เป้มโอริดอิวที สอว ของพะเจ้าไอยะจักพัถ ได้ขึ้มครองราชุสิมยัด ปี ๑๔ก๑ ก่อมพะราชุบิดา สเด็ดสวัมคิดพื่วปี และหลังจากปาบเสิกแทอเป้มที่ธรงบ้อย ลิว และราชาพิเสก เป้มเจ้าสุวัมมะขัมลัว.

พะอิวได้สางอัดไอ้สองแห่ว เพื่อเป้มระบุสาวะธี สลองไอขุมะสิวคามต่ำสู้กับแทอ คือวัดสิบขุวงคาม แม่มหาดไอขุมะสิวคาม ใส่เมื่องขุมะคามเอว และต่มาก็อิกแก่วมิ่ว คือวัดสิบขุวงทอว ที่หลวงพระบาว ในปี ๑๔๒๕. จิ่วแต่งให้หัวอของ จิ่วเป้มระบุชา ไป คองเมื่องด่ามข้ายแทม.

พะอิวครองแผ่มดิม ได้ ก ปี ก็สวัมคิด.

พะยาหล้าแสมไต (๑๔๒๗ - ๗๙)

เป็นโอธิดอิงที ทิภ ของพะเจ้าไชยะจักพัด ปะสูด ในปี ๑๔๙๓ เป็นเจ้าครองเมืองวองวำ ในปี ๑๔๒๙. หลังจาก พะเชดถา สุอันมะยันลัง สอันคิด และบ่มีโอธิดสืบแทนแผ่นดินแล้ว เสนาอามาดก็ราชาพิเสกพะอิง เป็นเจ้าแผ่นดินล้านช้าง ในปี ๑๔๒๗ และแต่งให้ท้าว พูไพ อึ่งเป็นอะนุชา และครองเมืองวองแก นั้นสืบเป็นมหาอุปราด.

ในปี ๑๔๒๗ ได้อันเชิญเอาพะบางมาแต่วองวำ และปะดิสถานไว้อัดทาง แล้วจึ่งย้ายไปปะทับไว้อัด มะโนธิม แม่นพะอิงเองได้ปรึมชื่อ เมืองละวังถิ่ง ละวงทอง มาเป็นมะคอนหลวงพระบาง แต่สไมนั้นมา.

หลังจากครองราชสืมบัดได้ ๑๐ ปี พะอิงก็สวันคด ในปี ๑๔๗๙ โดยมีโอธิดอิงนึ่งชื่อ เจ้าอุมพู.

ท้าว อุมพู (๑๔๗๙ - ๑๔๗๗)

เป็นโอธิดของพะเจ้า หล้าแสม์ไต ปะสูดปี ๑๔๒๙. เมื่ออายุ ๑๐ ปี ได้ขึ้นครองราชสืมบัด และได้แต่งอาว คือ ท้าว พูไพ เป็นมหาอุปราดต่อไป. พะอิงส้างอัดอาณามุงคุม อึ่งบันจุอัดถิ ของพะราชบิดา.

แต่ครองแผ่นดินได้ ม ปี ก็สิ้นพะชม.

พะเจ้าอีอุมราด (๑๕๐๐ - ๑๔๘๐)

เป็นพะราชโอธิด อิงที แปด ของพะเจ้าไชยะจักพัด ปะสูดปี ๑๔๙๒. ได้เป็นเจ้าเมืองเภา ก่อนจะขึ้นเป็นมหาอุปราด (แสมเมืองในสไมนั้น). จนเถิง ๑๕๐๐ แล้วจึ่งได้สเวียราชสืมบัด แทนเจ้าอุมพู หลานชาย และอุ้งพะนามว่า พะเจ้าอีอุมราด.

ในปี ๑๕๐๓ พะอิงได้ย้ายพะบาง จากอัดอุงทางมาไว้อัด มะโนธิม หลังจากส้างอัดอีอุมสำเร็ด ในปี ๑๕๐๔. พะอัคมเทสี นาง พันตีมอุง ก็ได้สางหาดพากโมสำเร็ดลิงใน ๑๕๐๗. สาสมา ในราชการของพะอ้ายุ้งเรืองเหลืองเหลื่อม และมีนักปาดอาจาม หลวงหลาย พ้อมคำพี เป็นพาสา สันกริด ปาลี. ท้าวก้อมคำ เจ้าเมืองตะบองเกิดกะบิด แต่แล้ว ก็มายอมจำนิมและรอกขอดยู่กับพะสิง.

พะอิงครองราชสืมบัดได้ ๘๐ ปี ก็สิ้นพะชม ในปี ๑๕๘๐.

ພະເຈົ້າ ໂພທິສາຣະຣາດ (๑๕๘๑ - ๑๕๔๗)

ເປັນໂອຣົດ ຂອງພະເຈົ້າວິຊຸນຣາດ ປະສູດປີ ๑๕๐๑. ຫລັງຈາກພະບິດາສວັນຄົດແລ້ວ ເຈົ້າໂພທິສາຣະຣາດ ກໍຂຶ້ນຄອງແຜ່ນດິນແທນ. ພະອົງໄດ້ແຕ່ງໃຫ້ອາວ ຄີ້ທາວ ເທພາ ຊົ່ງຄອງ ຕຳແໜ່ງພື້ນຫລວງ ໃຫ້ເປັນມຫາອຸປຣາດ ແລະລູກຊາຍຂອງ ພຍາຄຳສັດທາ ຂຶ້ນເປັນເຈົ້າເມືອງ ພວມ.

ໃນປີ ๑๕๘ມ ພະອົງໄດ້ຂໍເອົາພະໄຕປິດົກ ຝ0 ຄຳພີ ພ້ອມດ້ວຍພະແອກຄຳ ມາແຕ່ຊຸງ ໃໝ່ ເນື່ອງຈາກວ່າ ພະອົງໄດ້ ເຈົ້າມາງ ຍອດຄຳທິບ ທິດາເຈົ້າແຜ່ນດິນຊຸງໃໝ່ ຄື ພະເຈົ້າ ເກດເກົ້າ ທີ ๘ ມາເປັນ ອັຄມເຫສີ.

ເນື່ອງຈາກ ພະອົງ ເຫລື້ອມໃສຕໍ່ພະພຸທສາສນາຍິ່ງ ຈຶ່ງໄດ້ອອກພະຣາຊອົງການລຶບລ້າງ ການເຊືອຜີ ໃນປີ ๑๕๘ກ. ພະອົງໄດ້ສ້າງວັດຫລາຍແຫ່ງແທນ ໂດຍສເພາະແມ່ນວັດສີສັມເທ ອະໂລກ (ວັດສັງຂ້າໂລກ) ວັດອຸໂປສົດ ແລະ ວັດພູເພົ້ອດ.

ພະອົງ ມີມເຫສີສາມອົງ ຄື ເຈົ້າມາງ ຍອດຄຳທິບ ທິດາເຈົ້າແຜ່ນດິນຊຸງໃໝ່ ເປັນອັຄ ມເຫສີ ມີໂອຣົດ ຊື່ ເຈົ້າເຊຖຽວົງ(ໄຊຍ໌ເຊດຖາທິຣາດ) ເຈົ້າຍິງແກ້ວກຸມາຣີ ແລະເຈົ້າຍິງຄຳ ເຫລົ້າ, ມເຫສີມາຈາກກຸງສີອະຍຸທິຍາ ມີໂອຣົດ ຊື່ ເຈົ້າທ່າເຮືອ ແລະເຈົ້າມາງສຸງ (ທິດາຂອງ ອາວ ທ້າວ ເທພາ ເຈົ້າເມືອງ ๆ ຂວາ) ມີໂອຣົດ ຊື່ ເຈົ້າ ວໍຣະວົງໂສ ເຈົ້າຍິງ ຄຳໃບ ແລະເຈົ້າຍິງ ແທ່ນຄຳ.

ໃນປີ ๑๕ນ๔ ພະອົງໄດ້ຊຸນລ້ຽງ ເຈົ້າ ໄຊຍະຣາຊາ ເຈົ້າ ໄທ ມາຈາກ ກຸງອະຍຸທິ ຍາຊຶ່ງຜິດກັບ ພະເຈົ້າ ອາທິຕຣາດ ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທ ແລ້ວພະອົງກໍຍົກທັບໄປອອມ ກຸງສີອະຍຸທິ ຍາ ๑๘ ນີ້ ແຕ່ເຂົ້າເມືອງບໍ່ໄດ້. ພະອົງໄດ້ສເດັດໄປອຽງຈັນ ໃນປີ ๑๕ນນ ແລະໄປ ມະ ຄອມພະນົມ ປີ ๑๕ນ๗. ໃນປີຕໍ່ມາ ຄື ๑๕๔๐ ກອງທັບໄທໄດ້ມາອອມອຽງ ແລະທ້ວສອງ ຝ່າຍກໍປະທະກັນຢູ່ທ້ວງສາລາຄຳ ຈົນກອງທັບໄທຖອຍຂ້າມຝາກໄປ. ເມື່ອຊຸມະກອງທັບໄທແລ້ວ ພະອົງກໍຄຶນໄປຫລວງພຣະບາງດັ່ງເດີມ.

ໃນປີ ๑๕๔๕ ພະເຈົ້າ ພົນມະຣາຊ ແຫ່ງຊຸງໃໝ່ ຊຶ່ງເປັນພໍ່ເຖົ້າ (ພໍ່ເມັ້ງ) ສົ້ມພະວຸ້ມ ແລະບໍ່ມີໂອຣົດສືບແທນ ພະເຈົ້າ ໂພທິສາຣະຣາດ ຈຶ່ງໃຫ້ໂອຣົດອົງຫົ ຄື ເຈົ້າ ເຊຖຽວົງ ຊຶ່ງເວລານັ້ນມີພະວຸ້ມມາຍຸໄດ້ແຕ່ ๑๘ ປີ ຂຶ້ນໄປຄອງນະຄອນຊຸງໃໝ່. ພະອົງ ໄດ້ຈັດກະບວນແຫ່ແໜ້ນດ້ວຍໄພ່ພົນຊ້າງມ້າ ໂດຍຜ່ານ ເມືອງຊຸງແສນ ຊຽງຣາຍ.

ເມື່ອກັບມາມະຄອນຫລວງພຣະບາງແລ້ວ ພະອົງກໍປະສົບອຸປັດເຫດ ຕົກຊ້າງ ສິ້ນພະຊົນ ລົງໃນປີ ๑๕๔๓ ຄອງຣາຊສົມບັດໄດ້ ๘ຝ ປີ.

ສ່ວນອາມາຈັກລ້ານຊ້າງ ກໍມີເຈົ້າ ທ່າເຮືອ ຂຶ້ນຄອງເມືອງແທນ ແລະສ່ວນອາມາຈັກ ລ້ານນາ ກໍມີເຈົ້າເຊດຖໍ່ວົງຄອງເມືອງ. ເສນາອາມາດເຫັນວ່າ ຈະມີການແບ່ງແຍກ ຈຶ່ງອັນ ເຊີນເອົາ ເຈົ້າ ເຊດຖໍ່ວົງມາຄອງອາມາຈັກລ້ານຊ້າງແທນ ຄວາຍພະນາມວ່າ ພະເຈົ້າ ໄຊ ເຊດຖາທິຣາດ.

----------OOOOOOO----------

- ล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง -

(โดย คำจัน ปธะถืด)

ຫลังจากไชย์อิ่งเว้ ได้ยึดมะครมอ่งจันแล้อ ทลามชายของพระเจ้าสุริยะอ่งสา คิ ทิ่งทิสธาด และอินทะโสม โอรดของธาสยุด และเจ้ายิง จันทะกุมาธิ ทำทิบไพทามเมือง ไปยู่เมืองพิง และ เมืองแพ่.

เจ้าทิ่งทิสธาด (๑๓๐๓ - ๑๓๑๗).

เอลาท้าอ มอง อึ่งเป้นม้องชายของ ไชย์อิ่งเว้ มาม้งข้มลัง หลวงพระบาง ม้ม เจ้าทิ่งทิสธาด และ เจ้าอิ่งมิท ทำยิทภาลังทับเมืองพิง สิบสองพันนา มาตีทับ ท้าวมอง (หลิ ท้าอลอง) แตก และ ถอยมาอ่งจันคืม และเอาพะบางลิ่งมามำด้วย.

ทิ่งทิสธาด ได้เป้นทะสัดของหลวงพระบาง ในปี ๑๓๐๓ และได้แยกอ่งจันออก มับต้งแต่ แม่น้ำเหลืองขึ้นมา. พะอิ่งได้ต้งเจ้าอิ่งมิท เป้นม่หาอุปราด ได้คองเมือง เถิง ๑๓๑๗ ทำสิ้นพะชม และมีโอธิดอิ่งม้ง ชื่ เจ้าอัคธาด แต่บ่ได้คองเมือง.

เจ้าอิ่งมิท (๑๓๑๗ - ๑๓๘๗)

เป้นโอธิดของ เจ้าอินทะกุมาม แห่งสิบสองพันนา ได้เป้นพะเจ้าแผ่นดินหลวงพะบาง แทนเจ้าทิ่งทิสธาด และได้อะพิเสกสิมธิด กับลูกสาวทั่งสอง ของพะเจ้า ทิ่งทิสธาดเอง คิ เจ้ายิง แท่นสาว และแท่นคำ มีโอธิดและทิดาธอมด้อยกัน ๑๗ อ่ง.

ต่มาเจ้าอินทะโสม ได้ชุมนุมพินธิบยู่เมืองวอย เพื่อจ ต่หลวงพระบ่าง สะม้ม เจ้า อิ่งมิท จึ่งได้เชิมมาปกคองธอมกัม และได้สาบาม่ต่กัม. แต่เอลาเจ้า อิ่งมิท ยอกไปต่มิกยู่ม้ม เจ้าอินทะโสม ทำอัดปะตูเมือง และปะกาดติมเป้นเจ้าแผ่นดินแทม.

สอมเจ้าอิ่งมิท ทำพิไปชุงใพ่เฮ้าขอด จันเถิง เสมาอำมาด เชิมใท้สึกมาเป้น เจ้าแผ่นดิม ปายพอกพะม่า. กอมละได้เป้นทะสัดชุงใพ่นี้ ไพ่ฟ้าปะชากอมได้พากัม สุงใท้ โอคำ ผู้ละสเอียธาดไหลขึ้นเพื่อ. โอคำ ของเจ้าอิ่งมิท จึ่งไหลขึ้นเพื่อตาม คำ่สุง. เจ้า อิ่งมิท จึ่งป่งมชื่เป้นเจ้าอิ่งคำ และ คองชุงใพ่ ได้ ๘๒ ปีเต้ม จึ่ง สิ้นพะชมอามาด จึ่งต้ง โอธิด ชื่ เจ้าจัม เป้นเจ้าชุงใพ่แทมต่ไป.

เจ้า อินทะโสม (๑๓๘๗ - ๔๗)

เป้นอะมุชาของ เจ้า ทิ่งทิสธาด และ โอธิดเจ้าธาชุด ได้คองเมืองในปี ๑๓๘๗ หลังจากเธัดธัดปะหามใส่ เจ้า อิ่งมิท. ในธัชุกามของพะอิ่ง ได้มีลูกชาย ของเจ้าอิ่งมิท ร่อมกัมทำกามกะบิดขึ้น แต่ถืกกองทับเจ้าอินทะโสม ปายหมิด.

พะอิ่ง มีโอธิด และทิดาธอมกัม ๑๕ อ่ง เป้นต้ม เจ้าโชติกะกุมาม เจ้าอะมุชุด เจ้าสุริยะอ่ง และเจ้าอินทะอ่งสา.

ພະອົງຄອງຣາຊສົມບັດໄດ້ ๔๗ ປີ ກໍສິ້ນພະຊົນ ໃນປີ ๑๗๔๗.

ເຈົ້າ ອິນທະວົງສາ (๑๗๔๗)

ໃນປີນີ້ ມີກອງທັບແກວມາຕີ ຫລວງພຣະບາງ ເສນາອາມາດ ຈຶ່ງສ່ຽງທາຍໃຫ້ວ່າຖ້າເຈົ້າ ຜູ້ໃດ ຣິບຊຸມະແກວ ຈະໄດ້ຄອງຣາຊສົມບັດແທນພະຣາຊບິດາ. ສະນັ້ນ ເຈົ້າອິນທະວົງສາ ໂອ ຣົດຜູ້ຫລ້າຂອງ ເຈົ້າອິນທະໂສມ ຈຶ່ງເຄມກອງທັບ ໄປຕີແກວຈົມຊຸມະ ຢູ່ເພ ຶ່ອປາກເຊ ຶ່ອງ.

ເສນາອາມາດ ຈຶ່ງອັນເຊີນເອົາ ເຈົ້າ ອິນທະວົງສາ ມາຄອງແຜ່ນດິນ ຢູ່ໄດ້ ๗ ເດືອນ ກໍມອບບັນລັງໃຫ້ ອ້າຍກົກ ປົກຄອງ ຄື ເຈົ້າ ໂຊຕິກະກຸມາມ.

ເຈົ້າ ໂຊຕິກະກຸມາມ (๑๗๔๗ - ๑๗๗๑)

ໃນຣັຊການຂອງພະອົງ ໃນປີ ๑๗๕๘ ພະເຈົ້າອົງວະ ແຫ່ງພະມ້າ ໄດ້ຍົກທັບມາຕີຫລວງ ພຣະບາງ ແລະໄດ້ຈັບເອົາມ້ອງຊາຍ ຣົງທີ ຜ ຄືເຈົ້າ ສຸຣິຍະວົງ ໄປເປັນຕົວປະກັນ.

ເຈົ້າ ໂຊຕິກະກຸມາມ ໄດ້ຕັ ຶ້ງເຈົ້າອະນຸຣຸດ ມ້ອງຊາຍ ເປັນອຸປຣາດ ບ່າ ຍພະມ້າໃຫ້ຄອຍ ໄປຫົດ.

ຕໍ ຶ່ມາ ພະມ້າ ກໍໃຫ້ເຈົ້າ ສຸຣິຍະວົງ ຂຶ ຶ້ງຄຶກເຂົ້າກັກໄວ້ເປັນຕົວປະກັນນັ ຶ້ນ ມາຕີເອົາຫລວງ ພຣະບາງ ໃນປີ ๑๗๗๑. ເຈົ້າ ໂຊຕິກະກຸມາມ ຈຶ ຶ່ງຍອມຍົກບັນລັງໃຫ້ ມ້ອງຊາຍ ສືບຕໍ ຶ່ໄປ.

ເຈົ້າ ສຸຣິຍະວົງ (๑๗๗๑ - ๑๗๙๑)

ໃນປີຕໍ ຶ່ມາ ຫລັງຈາກຄອງຣາຊສົມບັດແລ້ວ ເຈົ້າສຸຣິຍະວົງ ກໍຍົກທັບມາຕີວຽງຈັນ ສ່ວມເຈົ້າ ສີຣິບຸນຍະສານ (ເຈົ້າ ອົ່ວບຸນ) ເຈົ້າແຜ່ນດິນວຽງຈັນກໍຂໍກອງທັບພະມ້າ ມາ ຊ່ວຍຕີ ເມ ຶ່ອງ ຫລ ຶ່ວງພຣະບາງ.

ສະນັ້ນ ວຽງຈັນ ຈຶ ຶ່ງເປັນສັນພັນທະມິດກັບພະມ້າ ແລະ ຫລວງພຣະບາງ ເປັນສັນພັນທະ ມິດກັບໄທ.

ໃນປີ ๑๗๗๒ ກອງທັບໄທ ກໍມາຕີວຽງຈັນ ແລະ ເຈົ້າສຸຣິຍະວົງ ກໍສົ ຶ່ງກອງທັບໜຸນມາ ຊ ຶ່ວຍ ໄທຕີເມ ຶ່ອງວຽງຈັນ ໃນປີ ๑๗๗๙. ແຕ ຶ່ເມ ຶ່ອ ວຽງຈັນແຕກ ແລະເປັນເມ ຶ່ອງໄທແລ ້ວໄທ ກໍໃຫ້ ເຈົ້າສຸຣິຍະວົງ ແຫ ຶ່ງຫລວງພຣະບາງ ເປັນຫົວເມ ຶ່ອງຂຶ ຶ້ນໄທ ຄືນັ ຶ້ນ ໃນ ๑๗๗๒.

ພາຍຄວາມ ວ່າ ອາມາຈັກຫລວງພຣະບາງ ຊຶ ຶ່ງແຍກອອກຈາກດິນແດນລ້ານຊ ຶ້າງ ໃນປີ ๑๗๐๗ ກໍໄດ້ເປັນເອກຣາດ ພຽງແຕ ຶ່ ๗๑ ປີ ເທ ົ່ານ ັ ຶ້ນ ມີກະສັດສືບກັນມາແຕ ຶ່ ເຈົ້າ ກິ ຶ່ງກໍສຣາດ ເຖິ ຶ່ງ ສຸຣິຍະວົງ ຣວມທັງໝົດ ຜ ๑ ອົ ຶ່ງ.

--------00000000--------

ปวัตสาตลาว

๓๑ม ธัฆุทามสุมเด็ดพระไชยะเชดถาทิราชุเจ้า

ขัลยายโดย แก่มจัมหม์ สิริวัหม์

สุมเด็ดพระไชยะเชดถาทิราชุเจ้า พระมามเดิมชื่อ่า เจ้าเชดถะวังโส เป้ม พระราชุโอรุดิวิงใหย่ ๑๗สุมเด็ดพระเจ้าโพทิสาระราชุ พระมามดาทิงมาม่อา สุมเด็ดพระมาง๑๑ดคำทิบ (คิมหื่อไปมักเอิ้ม่อา พระมางหำสูง) เป้มพระธาชุทิดา ๒๑งพระมะหาธาชุ (พระเมิง๑ภดเก้าทิ ๘) แห่งภูล้ามมา มะค๑มชุงใหม่ พระวิงปะสูดเมื่อปีมะเม้ว เดิอมคง๑ ๑๒ม ๙ ค่ำ อังอาทิด เอลาห่ง๑ ค.ส. ๑๕มิ๔ มีพระ๑ะมุชุา และพระภะมิดถาธอมทัมงั้มี้ :

๑. เจ้าเชดถาถะวังโส
๔. เจ้ามาง๑แก้วภุมาธิ
๓. เจ้ามาง๑คำเหฺาา
๔. เจ้าห่าเธิ๑
๕. เจ้าอ๋ระวังโส
๖. เจ้ามาง๑คำไ๒
๗. เจ้ามาง๑แห่ง๑คำ หื แห่มคำ
๘. พระล้ามช้าง๑

สุมเด็ดพระไชยะเชดถาทิราชุเจ้า เป้มอิระภะสัดทิ่ทิงพระปิธุาสามาดใม ธาชุภามง๑ามเมิง๑ทุกย่าง๑เป้มภะสัดทิ่มิ๊อิมยามแห่ง๑ความรักชุาดย่าง๑แรงก้าพระวิง ทิง๑เสง๑สละเลิ๑ดเมื้อและชุิ๊อิด๑๑ภตฺ๋สู๊ภัยข้าเสิกสัดตรูผู้เข้ามาธุกธาม๑ธาชุ๑ามาจัก ทิง๑ปกปักรักสาปะเทดชาดบ้ามเมิง๑ใหพ้นจากไพอันตรายทังป๑ง มอกมื้พระวิง๑ยัง เป้มมักภามเมิง๑และมักภามปกค๑งทิ่มิ๊ความสลาดหักแหมย่าง๑ยอดยิ่งจิมได้รับพระ ทง๑ดิยิดอ่าเป้ม "มะหาธาชุ" วิงทิ ๘ ๒๑งธาชุ๑ามาจักล้ามช้าง๑ (มะหาธาชุวิงทิ ๑ ได้แก่สุมเด็ดพระเจ้าฟ้างุ่มมะหาธาชุ)

เมื่อยังทิงพระเยิา ได้รับภามสิกสาตามแบบภะสัดธาชุว๊งชุง๑ทอง ทิ่๊งสิกสา อิชุาสีลปะสาดและอักส๑มสาดจิมแตกสามในสำมักข๑งสุมเด็ดพระสังคะราชุสีวัมโท อิงเป้มพระมะหาธาชุครูข๑งสุมเด็ดพระเจ้าโพทิสาระราชุผู้เป้มพระธาชุบิดา

เมื่อปี ค.ส.๑๕๔๒ พระจุมมายุข๑งพระวิงได้ ๑๔ ปี (บางตำมาม่อา ๑๘ ปี) พระราชุบิดาได้ทิง๑ะพิเสกให้ไปเป้มพระเจ้าแผ่มดิมมะค๑มชุงใหม่พ้อมเป้มมะ ค๑มห๑งข๑ง๑ามาจักล้ามมา

เดกที่ได้ไปเป้มพระเจ้าแผ่มดิมค๑งมะค๑มชุงใหม่มั้ม ก็เมิ่ง๑าก่อาพระมะ หาธาชุ (พระเมิง๑ภดเก้าทิ ๘) เจ้าแผ่มดิมมะค๑มชุงใหม่เถิงแก่สอัมคิดลิง บ่มี โ๑ธิดจะสิบแทมราชุสิมบัดเสมา๑ามาดทังหายในมะค๑มชุงใหม่จึ่งได้ตุ๊ภลิงก้ม่อา

เจ้าเชตถะอังโส ซึ่งเป็นพระราชโอรัถของสุมเถัดพระเจ้าโพทิสาธะราช เจ้ากุงล้าม ข้าง เกิดแต่สุมเถัดพระมางยอดคำทิบมะเทสี ซึ่งเป็นพระราชทิดาของพระเจ้าชงใหม่ ควมได้รับราชสุมบัดคองมะคอมล้ามมาชงใหม่สืบต่ไป.

เมื่อได้ติกลิงเห็มดีพ้อมกันแล้วจึ่งได้แต่งพระราชสามสุพะอักสอมให้อามาดผู้ใหญ่ ไปอันเชิมเอิาเจ้าเชตถะอังโสจากกุงล้ามข้างมาเป็มกะสัดคองกุงล้ามมามะคอมชงใหม่ เมื่อได้รับพระราชสามแล้วสุมเถัดพระเจ้าโพทิสาธะราช พระราชบิดากได้จัดขบวมแห่ เจ้าเชตถะอังโส จากกุงล้ามข้างมะคอมชงทองไปยังมะคอมชงใหม่ โดยจัดขบวมทับเป็มทองกงกติยิดปะกอบด้วยกำลังพิม ๓๐.๐๐๐ คิม พ้อมสัมด้วยข้างม้าเป็มอัมมาก พ้อมทังเสมาอามาดผู้ใหญ่ ๗ คิมคือ :

๑. พระยากิงกางราด
๒. พระยาสีสัดทัมไตรโลก
๓. พระยาอ๋ระขุม
๔. พระยามะคอม
๕. พระยาอีอุดสิงคาม
๖. พระยาสุธะเถด
๗, พระยาทัภอิม
๘. พระยายิดลิกงด

สุมเถัดพระเจ้าโพทิสาธะราชได้ยกลิพิมโยหาทับเป็มขบวมแห่แหมพระราชโอรัถจากกุงล้ามข้างมะคอมชงทองไปถึงมะคอมชงแสมเมื่อเดือม ๗ ๑๑ภใหม่ ๑๐ คำ่ ๑๕๔๒ เดือม ๗ แรม ๗ คำ่ สะเถัดถึงมะคอมชงรายและได้สเถัดถึงผามไช ซึ่งทางมะคอมชงใหม่ได้จัดไว้ตอมรับในเดือม ๑๐ แรม ๕ คำ่ อันพะหัด.

เสมาอามาดผู้ใหญ่ทางมะคอมชงใหม่ได้พ้อมกันมาคอยรับสะเถัดยู่ที่ผามไช พ้อมด้วยกองกงกติยิดและราชบัธิอามทังหลายได้จัดเครื่องราชูปะโภคออกมาคอยถวายแก่เจ้าเชตถะอังโสยู่ที่ผามไช แล้วแห่หมมเจ้าเชตถะอังโสเข้าไปปะทับยู่วัดชงยิม ในมะคอมชงใหม่กอม ถึงอันพุด เดือม ๑๑ ขึม ๘ คำ่ ลึก ๘๗ ยามห่งจึ่งทำพิทีมุดหาพิเสก (ทิดสิง) ที่สอมแร่ แล้วตั้งพิทีอะพิเสกพระมางติมทิบและพระมางติมคำ พระราชทิดา, ของพระเจ้าชงใหม่ไว้ในตำเพ่งอัคมะเทสีข้ายขวา ถึงเดือม ๑๑ แรม ๕ คำ่ สะเถัดไปไห้อพระหาดดอยสุเทบ เดือม ๑๑ แรม ๑๐ คำ่ สะเถัดออกทำคำทิง แต่งตั้งเสมาอามาดข้าราชการทังหลายในมะคอมชงใหม่ให้ภักดำเพ่งและคองเมืองต่าง ๆ ในราชอามาจักล้ามมา และทิงแต่งตั้งพระยากิงกางราดผู้เป็มลูงให้มียิดเป็มเสมเมือง.

ค้มเสัดพิทีราชาพิเสกแล้ว สิมเด้ดพระเจ้าชิพทิสาระราช พระราชบิดาได้ทิ้ว บริจาก
จับสิมอึ้งมำมาแต่มะคอมจุฬาทองนั้มให้เป้มทานแก่พระสิงคะเจ้า และปะชาจุมผู้ยากจิม
ทั้งหลายแล้ว สะเด้ดต่าวคืมมายังพระมะคอมทุงสีสัตมาคะมะขุดล้ามข้างร์มขาวหลวง
พระบาง และทุงล้ามมามะคอมพิงจุฬาใหม่ จึงเป้มสายสัมพันข้ามพี่เมืองน้อง ข้ามลูกเมืองพร้อมสายโลหิดอันดรอกันด้วยประการ์ฉ์นี้

สะเด้ดกับคืมทุงล้ามข้าว

เมื่อสิมเด้ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราชได้ฮ้อมสเวียรจุสิมบัดที่ทุงล้ามมามะคอมจุฬาใหม่แล้ว ได้ ๘ ปี ทางทุงล้ามข้างมะคอมจุฬาทองนี้ สิมเด้ดพระเจ้าโพทิสาระราช พระราชบิดาของสิมเด้ดพระเจ้าไชยะเช ดถาทิราชได้สะเด้ดปะผาดครองข้างป่า ข้าเอิ้มเกิดจุบัดเหด ข้างพระทีนั่งล้มลิง พระอิงติกจากหลังข้างและถีกข้างเต้ง ทับ ทิ้งปะจอมหนัก เมื่อสะเด้ดต่าจคืมมาพระมะคอมจุฬาทองแล้วจึ่งสอ้มคิด

เมื่อสิมเด้ดพระเจ้าโพทิสาะราชสะเด้ดสอ้มคิดแล้ว เหดการข้ามเมืองทางอามาจักล้ามข้างกำเกิดความหยุ่งยากฮึ้ม เมื่องจากเจ้าอ๋ระวังโส ภับเจ้าท่าเรือ พระจะมุจุราชทั้งสองเกิดยากแย่งชิงถีภัม จิมเถิงได้แบ่งอามาจักล้ามข้างออกเป้ม ๘ ส่อมแล้วแบ่งภันปีกครอง คือ:

๑. ทางฝ่ายเหนือ สูนการปีกครองยู่ที่มะคอมจุฬาทองพลางพระบาง มีอามาเขดแต่แม่น้ำเหืองฮึ้มไปทาง ทิดเหนือ เป้มอามาเขดของเจ้าอ๋ระวังโส.

๘. ทางฝ่ายใต้ มีสูนการปีกครองยู่ที่มะคอมจุฬาจันมีอามาเขดแต่ลำน้ำเหืองลิงมาทางใต้เป้มอามาเขดของฝ่ายเจ้าท่าเรือ

เมื่อเสมาธามาดทั้งหลายได้เห้นเหดการข้ามเมืองเกิดความหยุ่งยากฮึ้มจิมเถิงแตกแยกออกเป้มสองผักสองฝ่ายดั่งนั้น จึ่งได้ปะชุมปีกสาหาลี และติกลิงพร้อมภันแต่งสุพะอักสอมมอบให้พระยายัด ลีกรูดไปทูนสิมเด้ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราชให้ทิ้งจาบเถิงการสะเด้ดสอ้มคิดของสิมเด้ดพระราชบิดาและเหดการข้ามเมืองที่เกิดความหยุ่งยากฮึ้มจิมเถิงแตกแยกภันเป้ม ๘ อามาจัก พร้อมทั้งทูนอ้มเชินพระอิงให้สะเด้ดกับมายังพระมะคอมจุฬาทองก่อย

ฝ่ายสิมเด้ดพระไชยะเชดถาทิราชเจ้า ค้มได้ทิ้งจาบ จำพระราชบิดาสะเด้ดสอ้มคิดแล้วจำมีพระไทโสกเสีาโสกาถูมเป้มอ้มมาก จึ่งทิ้งมอบกิลการข้ามเมืองให้พระยาทิ้งทางราดชูเป้มลูงเบิ่งแยงรักสาแล้วพระอิงจำยีกรีพิมโยหาลิงมายังพระมะคอมจุฬาทอง ค้มเถิงแล้วจำเข้า ไปถวายบังคิมพระบ่รมสิบพระราชบิดาในพระบ่ รุมมะหาราชวังทั้มที่

ในการสะเด็ดคืนมายังพระมะคอมอุรุงทองในคาวนี้สิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอดถาทิ
ธาอุได้อาธาทมาเจ้าพระพุทมะหามะมีธัตมะปะติกอมแก้วมังระกิดกับพระบุสะยะธัดลัก
กะพัดพิมิมมะมีไมมาด้วย

เมื่อสิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอดถาทิธาอุสะเด็ดมาเถิงพระมะคอมอุรุงทองแล้ว
พระอะมุอาทังสองคีเจ้าอังระวังโส และเจ้าท่าเธิอ กับพากันย้ามกิวจึ่งพาดั้มมอบเอมบ้าม
เมืองใหแก่สิมเด็ดพระเอดถาทิธาอุทังหมิด

ทิงปาบกะบิดพระล้ามอาง

อันมึ่ง ในระหว่างมีบันถาพวกเสมาฝ่ายใต้อันมีพระยาอรุง ๑ แสมมะโธ ๑
มามถาของพระล้ามอาง ๑ กวามถ้ามพ้า ๑ เป้นหัวหน้า พ้ไถ่อาบฮ่าวว่า สิมเด็ดพระ
เจ้าโพทิสาระธาอุสะเด็ดสวัมค็ดแล้ว กับอมกันคิดจะเอาพระล้ามอางขึ้นเป้นพระเจ้า
แผ่นดิม จึ่งพากันตั้ง ฮัดแฮงยู่ที่เมืองปากหวยหลวง (เมืองปากหวยหลวงคือ บ้านหวย
หลวงในเขดเมืองโพนพิไสทุกวันมี้) สิมเด็ดพระไอยะเอดถาทิธาอุเจ้าไถ่อาบถ่ามพลึงมีพระ
ธาอุอากยาแต่ง ให้พระยาสีสัดทัมมะไตโลกยิกพิมลิงมากำจัดกองทะหามของพระล้ามอางที่
ตั้ง ฮัดแฮงยู่นั่น พระล้ามอางกับพระยาสีสัดทัมมะไตโลกไถ่สู้รบกันยู่แก่ง สา พระยาอรุง
กวามถ้ามพ้าและแสมมะโธงเห็นว่าจะสู้บ่ไถ่จึ่งเอาพระล้ามอางหนีลิงไปเพิ่งพระยามะคอมที่
เมืองกะบอง (ท่าแขก) พระยามะคอมจึ่งจับคิมทังสามส่งให้พระยาสีสัดทัมมะไตโลก พอก
มิ คิมที่เป้นต้นคิดนั่นพระยาสีสัดทัมมะไตโลกให้ปะหามชีวิดเสัย คุมเอาแต่พระล้ามอางกับพระ
มามถาขึ้นมายังพระมะคอมอุรุงทอง สิมเด็ดพระไอยะเอดถาทิธาอุเจ้าไถ่ทิ่งพระกะธุมา
พระธาอุหามอะไพยะโทด แล้วมอบให้ไปยู่มำพระยาแสมเมือง

ถอายพระเพิงพระบริมสับพระธาอุบิดา
และขึ้นสเวียธาอุในพระมะคอมอุรุงทอง

เมื่อทิงจัดกามบ้ามเมืองให้สงบราบคาบแล้ว สิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอดถาทิธาอุ
จึ่งทิงจัดแจงแต่งกามทำพิทีถอายพระเพิงพระบริมสับของสิมเด็ดพระธาอุบิ ดา พระอิง
เองกไถ่สะเด็ดออกทิงหมอดลูงพระบริมสับด้วย คันพิทีกามถอายพระเพิงพระบริมสับสำ
เร็ดบริบอมแล้วพวกเสมาอามาดธาอุมุมตีและพระสิงคะเจ้าทังหลายจึ่งพร้อมกันถวาย
กามธาอุาพิเสกสิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอดถาทิธาอุให้ขึ้นเป้นพระเจ้าแผ่นดินในพระมะ
คอมอุรุงทองอีกโดยถอายะธะมามว่า "สิมเด็ดพระ พุทธมุบอมไอเอดถาพุอะบาถ
ทิปัดสีสัตมาคะมะทุด" เพาะเหดที่พระอิงทิงดำริงตำแหนงเป้นพระมะหากะสัดตาทิธาอุ

ສເວີຍຣາຊສົມບັດທັງສອງຣາຊຈາມາຈັກພ້ອມກັນຄື:

๑. ເປັນກະສັດຄອງຈາມາຈັກລ້ານນາມະຄອນຊຽງໃຫມ່ຊຶ່ງມີຊື່ເຣີ້ມວ່າ "ກຸງສັຕນະສ໊ວ໊ໄຊ ນະຄອນພິງຊຽງໃຫມ່"

๔. ເປັນກະສັດຄອງຈາມາຈັກລ້ານຊ້າງ ນະຄອນຊຽງທອງຫລວງພຣະບາງຈຶ່ງມີຊື່ເຣີ້ມວ່າ "ກຸງສີສັຕນາຄນະຫຸດລ້ານຊ້າງຣ໌ມຂາວ"

ຄັນພຣະອົງໄດ້ຂຶ້ນສເວີຍຣາຊໃນພຣະນະຄອນຊຽງທອງແລ້ວ ຈຶ່ງໄດ້ທ້າແຕ່ງຕັ້ງພຣະຍາສີສັດທັມມະໄຕໂລກຜູ້ມີຄວາມຊອບ ຂຶ້ນເປັນພຣະຍາຈັນທະບຸຣີສີສັດທັມມະໄຕໂລກນ້າອອກພຣະເປັນເຈົ້າ ແລ້ວທ້ງພຣະກະຣຸນາໂຜດເກົ້າໃຫ້ມານ້ັ່ງອຽງຈັນ ນັ້ນຄາເນ້ືອງເຫລ່ານ້ີ້ຄື: ເນ້ືອງຊຽງຄານ, ແກ່ນທ້າວ, ເນ້ືອງແກ, ເນ້ືອງພຣະນ້ໍາຣຸ ຊຽງສາ ເນ້ືອງທ້ອຍຫລວງແລະອຽງຄ້ໍາໃຫ້ຢູ່ໃນຄວາມປົກຄອງຂອງ ພຣະຍາຈັນທະບຸຣີທ້ັງມວນ ພຣະຍາຈັນທະບຸຣີຈຶ່ງຂາບຖວາຍບັງຄົນລາລ້ົງມາຢູ່ນະຄອນອຽງຈັນອັນເປັນເນ້ືອງໃຫຣ່ ແລ້ວພຣະຍາຈັນທະບຸຣີຈຶ່ງສ້ໍາງວັດຂຶ້ນ ๘ ວັດຄືວັດພຣະຍາຢູ່ທາງຕາເວັ້ນອອກ (ຄືວັດເພ້ຍວັດທຸກວ້ັນນ້ີ) ແລະວັດຈັນທະບຸຣີສີສັດທັມມະໄຕໂລກຢູ່ທາງທິດຕາເວັ້ນຕົກ (ຄືວັດຈັນທຸກວ້ັນນ້ີ).

<u>ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊ ຖາທິຣາຊສະເດັດຕ໊ີນະຄອນຊຽງໃຫມ່</u>

ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊຖາທິຣາຊ ຄັນໄດ້ຂຶ້ນສເວີຍຣາຊໃນພຣະນະຄອນຊຽງທອງແລ້ວ ກ໊ັ່ທ້ັງປະທັບຢູ່ໃນກຸງລ້ານຊ້ັ່ງຕ໊ໍ່ໄປ ເຖ້ິງປີ ค.ส. ๑๕๕๑ ພຣະອົງຈ້ົ່ງໄດ້ແຕ່ງໃຫ້ເສນາບຸຕ໊ີໄປຍາທາງນະຄອນຊຽງໃຫມ່ວ່າພຣະອົງຈະຍ້ໍ້ໄດ້ສະເດັດກັບຄ໊ືນມາ ສ່ວນຣາຊການ້ານເນ້ືອງນ້ັ້ນໍ້ຂມອບໃຫ້ພຣະນາງເຈົ້າຈິຣະປະພາເປັນຜູ້ເບ່ິ້ງແຍງ ຕ໊ໍ່ໄປ ຝ່ໍ້າຍເສນາອາມາດຜູ້ໃຫຣ່ທາງເນ້ືອງຊຽງໃຫມ່ໄດ້ຊາບຄ້ັ່ງນ້ັ້ນ ກ໊ັ່ເກ ດ ວ ິ ວ ່ າ ດ ຍ າ ດ ແ ຍ ງ ກ ັ ນ ຈ ະ ເ ປ ັ ນ ໃ ຫ ຣ ່ ຈ ົ ນ ໄ ດ ້ ຣ ົ ບ ເ ຣ ວ ກ ັ ນ ຂ ຶ ້ ນ ທ າ ງ ເ ນ ້ ື ອ ງ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ດ ພ ຣ ะ ເ ຈ ົ ້ າ ໄ ຊ ຍ ะ ເ ຊ ถ า ท ิ ร า ช ไ ด ้ ท ้ ิ ง ช า ย ถ ว า ย ก า ม ล ้ ิ ง ไ ด ้ ม ี พ ร ะ ร า ช โ อ ง ก า ม ส ั ่ ง ใ ห ้ พ ร ะ ย า ส า ม ล ้ า ม เ จ ้ า เ ม ื อ ง แ พ ่ ก ั บ พ ร ะ ย า ม ะ ค อ ม ล ้ า น ช ้ า ง แ ล ะ พ ร ะ ย า ห ้ อ ง ย ก ท ั พ ล ้ ง ข ึ ้ น ไ ป จ ั ด ก า ม เ ร ื ้ อ ง จ ึ ่ ง ส ว ิ บ ไ ป

ต ่ ม า เ ถ ิ ง ป ี ค.ส. ๑๕๕๗ ผ ว ก เ ส ม า อ า บ า ด ม ะ ค อ ม ช ย ง ใ ห ม ่ พ า ก ั บ ย ้ า ม ก ิ อ ว ่ า ส ์ ม เ ด ั จ พ ร ะ เ จ ้ า ไ ช ย ะ เ ช ถ า ท ิ ร า ช จ ะ เ อ ิ า อ า ม า จ ั ก ล ้ า ม ม า ม า เ ป ั น เ ม ื อ ง ข ึ ้ น ข อ ง ก ุ ง ล ้ า ม ช ้ า ง จ ึ ่ ง พ ้ อ ม ก ั น ไ ป เ ช ิ ญ เ อ ็ า พ ร ะ เ ม ก ุ ฏ ิ ผ ู ้ เ ป ั น เ ช ื ้ อ ส า ย ข อ ง พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ร า ย ข ึ ่ ง เ ว ล า น ี ้ ม ี ย ั ง บ อ ด เ ป ั น พ ร ะ ภ ิ ก ข ุ อ ย ู ่ ท ี ่ เ ม ื อ ง ม า ย ใ ห ล ้ า ส ิ ก ข า อ อ ก ม า อ ะ พ ิ เ ส ก เ ป ั น พ ร ะ เ จ ้ า แ ผ ่ น ด ิ น เ ม ื ่ อ ส ์ ม เ ด ั จ พ ร ะ เ จ ้ า ไ ช ย ะ เ ช ถ า ท ิ ร า ช ไ ด ้ ท ้ ิ ง ช า ย ถ ว า ย ก ้ ั ่ ง น ้ ั ้ น ก ็ ท ้ ิ ง พ ร ะ พ ิ โ ร ด เ ป ั น อ ั น ม า ก ็ เ พ ร ะ พ ร ะ อ ง ค ์ ถ ื อ ว ่ า อ า ม า จ ั ก ล ้ า ม ม า น ะ ค อ ม ช ย ง ใ ห ม ่ ย ั ง เ ป ั น ส ิ ด ข อ ง พ ร ะ อ ง ค ์ อ ย ู ่ โ ด ย ช อ บ ธ ั ม พ ร ะ อ ง ค ์ ย ั ง บ ่ ท ั น ไ ด ้ ส ะ ส ิ ด แ ห ่ ง ก า ม ค อ ง ร า ช ส ์ ม บ ั ด น ้ ี ใ ห ้ แ ก ่ ผ ู ้ ห ่ ว ง ผ ู ้ ใ ด ก า ม ท ี ่ เ ส ม า อ า ม า ถ ท ้ ว ง ห ล า ย ไ ป เ ช ิ ญ เ อ ็ า พ ร ะ เ ม ก ุ ฏ ิ ม า ส เ ว ี ย ร า ช ใ น ม ะ ค อ ม ช ย ง ใ ห ม ่ จ ึ ง เ ท ้ า ท ั บ ว ่ า ย า ถ แ ย ง เ อ ็ า ร า ช ส ์ ม บ ั ด ข อ ง พ ร ะ อ ง ค ์

โดยทิว ถั่วมั้น คัมเถิงปี ค.ส. ๑๕๕๕ พระอิงจึ่งไก้ยิกธิ์พิมโยทาทวยหานตรมหามจะไป ติมะคอมอรุงใหม่ โดยมอยใท้พระยามาคอมเป้นผู้ปู่รักสาเมิ่องหองทัยหลวงของสิมเด็ด พระเจ้าไอยะเอุดถาทิราอุ ยิกขึ้นไปเถิงน่ำหา พระอิงจึ่งมีพระราอาดยาใท้พระยา ขาวดอกหมาหยิกพิมไปต้ำยู่ดอมหาดส้อย ใท้พระยายิดลึกรูด (พายลุมมาได้เป้นพระยา แสมสุธิมข่องฟ้า) ยิกพิมไปต้ำยู่บ้ามด่าม

ฝ่ายพระเจ้าเมหุติ เจ้ามะคอมอรุงใหม่เบิ่รได้ฮาบ่อ่าสิมเด็ดพระเจ้าไอยะ เอุดถาทิราอุยิกทับขึ้นไปถ้วมั้มจึ่งแต่งใท้พระยาไอยะเสม ทับแสมม้อยเหมพิมเมิ่องฝ่าง เมิ่องอรุงรายและอรุงแสมยิกอกมาต้ำรับยู่เมิ่องผาใดพระยาไอยะเสมขี้ฮ้างอวันเมิ่อ างอยคุมทับมาหาง้ามด่ามไก้ปะทะทับหองทับอรองพระยายิดลึกรูด พระยายิดลึกรูดขี้ฮ้าง ทำแผงจั๊กเฮ้าอุบุ อ้างอวันเมิ่ององยุอรองพระยาไอยะเสมสู้บ่ไก้ลิ้มหาอล้วมน่ำอรอง พระ ยายิดลึกรูดไก้โอกาดจึ่งฟันพระยาไอย่ะเสมต้ายทับค่ฮ้าง หองทับพระยาไอยะเสมทำแตก หนีไป ฝ่ายแสมม้อยรู้อาหองทับอรองพระยาไอยะเสมแตกแล้อ และต๊อพระยาไอยะเสม เองทำถึกฮ้าตายในสมามธิบถ้วมั้มทำเกิดคอามป่ามก๊อ จึ่งพาหองทับพ่ายหนีไปยู่เมิ่องอรุงแสม

สิมเด็ดพระไอยะเอุดถาทิราอุเจ้าทำสะเด็ดยิกทับหลวงขึ้นไปต้ำยู่เมิ่องถิ่ม แล้อมีพระ ราอุอาดยาสั่งใท้พระยาจันทะบุริสีสัดทัมมะไตโลกทับพระยาแสมลุงมำไปติหอๆทับแสมม้อย ที่เมิ่องอรุงแสมใท้ไก้

<u>มายทะหามอั้มผู้ใหย่เกิดอิดสาใส่รายทันจ้มเสียคมถีอรๆอาด</u>

ในเอลาที่สิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอุดถาทิราอุตัดสั่งใท้พระยาจันทะบุริคุมหอๆทับขึ้น ไปติหอๆทับอรองแสมม้อยที่เมิ่องอรุงแสมนั้น พระยาทักขิมมีความครุดแค้มใท้พระยาจันทะ บุริเป้นเร็องส่วมต๊อยู่ จึ่งหาเหตหุบสับสิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอุดถาทิราอุว่า พระยาจัน ทะบุริคิดคิดทำระยิดเป้นใจกะบิดเฮ้าทับแสมม้อยผู้เป้นสัดตรู สิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอุดถา ทิราอุทำยังหิงพิจาธะมายู่ ยังบ่ไก้จัดหามปะหามใดคัมต่ำมา พระยาทักขิมอาไปหาจุบายปึก สาทับพระยาจันทะบุริว่า หามเสิกสิมคามคาอยู่หนักหน่วงมาก เท้นจะตีเอ้ามะคอมอรุง ใหม่บ่ไก้ สะนั้นจะเอิ้นพระยาจันทะบุริไปหุมสิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอุดถาทิราอุให้เลิกทับ ทับคืมก่อมพระยาจันทะบุริหลังเอ๊อพระยาทักขิม ทำเฮิกไปหุมสิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอุดถา ทิราอุ ตามที่ไก้ปึกสาทับพระยาทักขิมนั้นสิมเด็ดพระเจ้าไอยะเอุดถาทิราอุเจ้าพระไทว่า พระยาจันทะบุริเป้นใจกะบิดเฮ้าทับสัดตรูจิง ถึงคำพระยาทักขิมบอกไว้ ทำหิงพระพิโรด เป้นอันมาก จึ่งมีพระราอุอาดยาสั่งใท้ตำรอดหลวงจับกุมเจ้าพระยาจันทะบุริไปปะหารชีวิดเสีย

ในกองทัพอุ่าจะยกไปตีเมืองอุรุงแสมคาอม้มเมื่อพระยาจัมทะบุธิกปะหามอุ๊อดแล้ว ก็ยังเหลือแต่พระยาแสมลุงอุ่งเป้มนายทะหานอุ้นผู้ใหญ่แต่ผู้ถูกรอและบังเอิ้นในขณะมีพระยาแสมลุงก็เกิดป่วยหนักจึ่งฮาบทูมัดพระบริบธาอามุยาถวายคืมมายังมะครมอุรุงทอาพ่มา เถิงพระมะครมก็เถิงแก่อะมิถจะกัม จึ่งเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิธาอุจึ่งทำแต่งตั้งให้พระยาเมืองกางเป้มแม่ทัพยกไปตีอุรุงแสม และพระยาเมืองภาวักตีเมืองอุรุงแสมได้สิ้มปะสิ่ง แต่ต๊อแสมมะยลักหมีไปได้ แสมมุ่ยคันลักหมีไปแล้ว จะกับไปมะครมอุรุงใหม่อีกก็ยำยามพระเจ้าเมกุตีจะเอ้าโทด จึ่งเลยหมีไปเพิ่ง ,พะม้าอยู่ที่ภูทำสาอะดีสิ้มเด็ดพระไชยะเชดถาทิธาอุเจ้าจึ่งทำยกทัพหลวงอั้นไปตั่งสะถิดอยู่ที่มะครมอุรุงแสม ตั่งมะครมอุรุงแสมเป้นธาอุหามีที่ทำยำธุงอ่างบ้าธิพ้มอยู่ที่มั้นเถิง ๙ เดือน เพื่อจะตีเอ้ามะครมอุรุงใหม่คืมมาให้ได้

พะม้าแผ่อำนาดเข้ามาเถิงอามาจักล้ามมามะครมอุรุงใหม่

ในปะเทดพะม้าสมัยมั้น เกิดมีพระเจ้าแผ่ถิ่มผู้มีอำนาดอั้นอิงมิ่งทิ่งนามว่า "ขุเรงมองภะยิดิมมะหา" แต่เมื่องจากพระจิงทิ่งตั้งมะครมหลวงอยู่ที่ภูทิ่งสาอะดี คืมทั่งหลายจึ่งมักเอิ้นว่า " พระเจ้าทิ่งสาอะดีขุเรงมอง"

พระเจ้าขุเรงมองอั้นถเลิงอำนาดในปี ค.ส. ๑๕๕๓ แล้วก็ต่างหน้าปายปามย้ามมอยเมืองใหญ่ใหญ่ในอำนาดตามลำดับ มีเดชานุพายแผ่ไพสามตลอดทั่งแดมพะม้า รามั้มและไทใหญ่จิ่มได้อีกผสมะ ๑๐ ทิด บังเอิ้มในขณะที่สิ้มเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิธาอุปะทับตรมไพ้พิ้มโยหายู่ที่มะครมอุรุงแสมเพื่อจะเข้าตีเอ้ามะครมอุรุงใหม่มั้ม พระเจ้าทิ่งสาอะดีขุเรงมองก็แผ่อำนาดเข้ามาเถิงอามาจักล้ามมา

เมื่องจากพระเจ้าขุเรงมองได้ชายเหดการย้ามเมืองทางอามาจักล้ามมาจากแสมมอยที่หมีจากมะครมอุรุงแสมไปมั้มว่าทางอามาจักล้ามมากำลังเกิดความอุ่มอายทั่งกำลังธิพิมก็รอมแอ พระเจ้าขุเรงมองจึ่งกำลังหาโอกาดจะแผ่อำนาดอยู่แล้ว ก็พ้ดีเหมาะเป้นโอกาดเหมาะจึ่งตรมกำลังพิ้มยกมาตีอามาจักล้ามมาทันที มะโยขายอั้นต้มพระเจ้าขุเรงมองได้แต่งตั่งขุคลิมผู้มีอั้นมานั่งเป้นเจ้าเมืองอุมสาย แต่เมืองอุมสายนี้เป้นเมืองยู่ในอามาเขดของเมืองมาย สะมั้นเจ้าฟ้าเมืองมายเห็นว่าพะม้าเข้าบ้าก่าอายจัดธาอุกามในย้ามเมืองของต้น จึ่งกำจัดเจ้าเมืองอุมสายอั่งพะม้าแต่งตั่งมั้นเสีย พะเจ้าขุเรงมองเห็นสิ้มอุบายจึ่งฉีเป้นเหดยกกองทัพมาตีเมืองมาย เจ้าฟ้าเมืองมายได้มีสามมาหาพระเมะตีให้ยกทัพไปอุ่อยต่านทามพะม้า แต่ในขณะกรูอั้นมั้มพระเจ้าขุเรงมอง แม้ทัพหลวงของพะม้าก็ได้มีพระธาอุสามให้ธาอุทูดถือมาหาพระเมตีเอ้าสะแดงความเป้นไมตีแล้วว่าเจ้าฟ้า

เมืองมายเสิงสัดไก้ฮาเจ้าเมืองขุมสายเสิง พะม้าจิ่งยิกทับมาผาย ถ้าเจ้าเมืองมาย หนีมาเมิ่งหางขุงใหม่ก๋อยำไก้รับไอ้ ให้จัดกามส่ง ต๊อไปให้พะม้าทันหี หางพระธาขุไมตี จิ่งจะยืมยาอสีบไป

คันพระเมกุติไก้รับพระธาขุสามมั้นยังบ่ทันไก้ตรย พระเจ้าบุเรงมองขุจ้ำให้ทูกฉีหนังสือมาธิฮ่าขัดนี้เจ้าฟ้าเมืองม่ายก๋อกามาฤอายบังคืมเล่อ ฮะให้พระเจ้าขุงใหม่ไปเผ้าพระเจ้าหิงสาอะถีตั้งแม่มำคิง หางพระเมกุติเจ้าแผ่มถึมขุงใหม่ไก้แต่งธาขุทูกฉีพระธาขุสามไปหาพระเจ้าบุเรงม่อง แต่ทูกยังไปบ่ทันเถิง พระเจ้าบุเรงมองก๋ยิกมาเถิงแม่มำคิงแล้อ พ่อหัวแต่ๆทูกมาหาพระเจ้าขุงใหม่ธิฮ่าพระเจ้าหิงสาอะถีจะสะเด็ดมาพะคอมขุงใหม่ ฮะให้พระเจ้าขุงใหม่แต่งคืมอะกไปรับสะเด็กโดยไอ พ้อมกันนั้นพระเจ้าบุเรงมองก๋ยิกทับหลองติดตามเข้าเถิงพะคอมขุงใหม่ทันหี ตั้งพักทับยู่ที่ตำบินยางพิงพ้อมหัวมีคำสั่งให้พระเจ้าขุงใหม่ออกไปเผ้าที่ค่ายหลอง แต่พระเมกุติยังลังเลยู่บ่ฮู้จะทำปะกามใด พี่น้องเจ้ากองทับพะม้าธามันก๋เข้าล้อมธอบเมืองพะคอมขุงใหม่ธะถึมกำลังพิมเข้าติเป้นสามาดเป้นเวลา มิ วัน มิ คืมทะหามพะม้าก๋เข้าเมืองขุงใหม่ไก้แล้อจับกุมเอ้าพระเมกุติไปถวายพระเจ้าหิงสาอะถี ตั้งแต่มันมาอามาจักล้ามมาพะคอบขุงใหม่ก๋ติกเป้นเมืองขึ้นของพะม้าด้อยปะการดั่งนี้

สิมเด็ดพระเจ้าหิงสาอะถีบุเรงมองติไก้พะคอมขุงใหม่แล้อก๋ไก้มีพระธาขุสามให้น้อยมังเจ้ฤมาถวายสิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาที่ธาขุที่ปะทับยู่พะคอมขุงแสม ใจความในพระธาขุสามนั้นว่า "เมืองขุงใหม่เป้นเมืองลูกเธ้า เธ้าก๋ไก้ฮู้ไก้แจ้งแต่พ่อเจ้าใช้หนึ่มหวามทับมายปะทรบวิชุมให้มาบอกเล่าธอดเมืองอ้างอะพุม พระเมกุติหังแสมน้อยเอ้าไก้โคบอิงเอ้าเมืองขุงใหม่ ขัดนี้เธ้าพู้มาเอ้าพระเมกุติและแสมน้อยไก้แล้อ ขัดนี้เมืองขุงใหม่มีลูกเธ้าจักมาเอ้า เธ้าพู้จักมอบเอมให้"

คันสิมเด็ดพระไชยะเชดถาที่ธาขุเจ้าไก้ทิงขุายพระธาขุสามนั้นแล้อจิ่งแต่งให้แสมแอกเอ้าอ้างไตผิบไปถวายพระเจ้าบุเรงมองที่เมืองขุงใหม่พ้อมหัวมีพระธาขุสามไปว่า "เมืองขุงใหม่นี้หากแม่นเมืองเธ้าพู้ลูกแท้ พ่เธ้าตายเธ้าไก้เมียอดถิ่มต๋อและสางมะหาหาดหังมะหาอิหามให้หามถิ่มมมะนาขุมคุมพ่เธ้า เธ้าจิ่งฝากบ้านฝากเมืองไอ้ดอมพระสังคะเจ้าและแสนาหังมอม เอ้าบ่ยู่ในสัดจะอันเธ้าตั้งไอ้ล้อดเอ้าพระเมกุติมานั่งแทม ขัดนี้พ่เธ้ามาไก้เมืองขุงใหม่แล้อ เธ้าอถวายมอบไอ้แก่พ่เธ้าเหิ้ม เธ้าจักลองเมียเมืองล้านอ้างดั่งเก่าแล "

ພຣະເຈົ້າບຸ ເຣງນອງໄດ້ຮັບພຣະຣາຊສານນີ້ແລ້ວ ຈຶ່ງໃຫ້ນ້ອຍນັ່ງເຈັ້ງກັບຄືນມາກັບແສນແຂກອີກ ບ່ອກວ່າໃຫ້ເຊີນສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊສະເດັດໄປເອົາມະຄອນຊຽງໃຫມ່ ສົມເດັດພຣະໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊເຈົ້າທ້າວຊາຍທັນຈຸບາຍຂອງພະມ້າທີ່ຈະຫລອກລັບພຣະອົງ ເພາະພະມ້າມີກຳລັງແສນຍາມຸພາຍຫລວງຫລາຍຢູ່ໃນມະຄອນຊຽງໃຫມ່ພຣະອົງຈຶ່ງໃຫ້ລັບເອົານ້ອຍນັ່ງເຈັ້ງໄວ້ແລ້ວກໍເລີກທັບ ກັບຄືນມາມະຄອນຊຽງທອງ

ຝ່າຍພຣະເຈົ້າທ້າວສາວະດີບຸເຣງນອງ ຄັ້ນໄດ້ຊາບວ່ານ້ອຍນັ່ງເຈັ້ງຣາຊທູດຄືນລັບໄປດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງແຕ່ງ ໃຫ້ອິນເມເປັນແມ່ທັບຍົກພົນຕິດຕາມມາຕີເອົານ້ອຍນັ່ງເຈັ້ງຄືນ ກອງທະຫານພະມ້ານຳມາທັນຢຸ່ແຄມແດນເມືອງກໍຍົກກຳລັງເຂົ້າຕີກອງຣະວັງຫລັງຍາດເອົານ້ອຍນັ່ງເຈັ້ງຫຼໍ່ເປັນຣາຊທູດຄືນໄປ

ຕັ້ງພຣະນະຄອນວຽງຈັນເປັນຣາຊທານີ

ເຖິງປີ ຄ.ສ. ๑๕๗๐ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊທ້ວງພິຈາຣະນາເຫັນວ່າພຣະນະຄອນຊຽງທອງເປັນທີ່ອັນຄັບແຄບມີພູເຂົາອ້ອມຢູ່ທຸກດ້ານ ຈະຂຍາຍເປັນເມືອງໃຫຽ່ໄດ້ຍາກອີກປະການນຶ່ງກໍຢູ່ໃກ້ຊຸດກັບອານາເຂດລ້ານນາຈຶ່ງພະມ້າກຳລັງແຜ່ອຳນາດເຂົ້າມາເຖິງແລ້ວ ນະຄອນຊຽງທອງຈຶ່ງອາດຖືກພະມ້າຣຸກຮານໄດ້ງ່າຍ ຈະຫາທາງຕໍ່ສູ້ປ້ອງກັນຂ້າເສິກສັດຕຣູກໍຍາກ ສ່ວນເມືອງວຽງຈັນເປັນມະຄອນອັນໃຫຽ່ ມີບ່ອນທຳມາຫາກິນກ້ວາງຂວາງ ອຸດົມດ້ວຍເຂົ້າປາຍ່າງາມ ສົມຄວນຈະຕັ້ງເປັນພຣະນະຄອນອັນໃຫຽ່ໄດ້ ທ້ວງຈຶ່ງຕະບາກາມັ້ງນັ້ນແລ້ວຈຶ່ງປຶກສາຫາລືກັບເສນາອາມາດຣາຊມຸນຕີທ້ວງຫລາຍ ເສນາອາມາດກໍພ້ອມກັນເຫັນດີນຳ ດັ່ງນັ້ນພຣະອົງຈຶ່ງທ້ວງນອບເອົາມະຄອນຊຽງທອງໃຫ້ພຣະສັງຄະເຈົ້າຢູ່ເຝົ້າຣັກສາພ້ອມດ້ວຍພຣະບາງ ສ່ວນພຣະອົງໄດ້ເຊີນເອົາພຣະແກ້ວມໍຣະກົດແລະພຣະແຊກຄຳກັບພຣະຣາຊສົມບັດທ້ວງນອມ ຍົກຂະບວນຊ້າງມ້າຄົນເສນາໂຍທາຫວຍທາມລົງມາຢູ່ມະຄອນວຽງຈັນ ຈຶ່ງຂນານນາມມະຄອນວຽງຈັນຂຶ້ນວ່າ " ພຣະນະຄອນຈັນທະບຸຣີສັຕນາຄະນະຫຸດອຸຕະມະຣາຊທານີ" ສ່ວນມະຄອນຊຽງທອງນັ້ນເມືອງຈາກພຣະບາງຍັງສະຖິດຢູ່ທີ່ ນັ້ນຈຶ່ງເຣີ້ນວ່າ ພຣະນະຄອນ ຫຼວງພຣະບາງ ມາຕັ້ງແຕ່ເວລານັ້ນ

ເມື່ອພຣະອົງສະເດັດມາ ກໍ່ພຣະນະຄອນວຽງຈັນແລ້ວ ກໍໄດ້ສ້າງໜ້ພາສາດຣາຊວັງຫລວງຂຶ້ນໃຫ່ ພ້ອມທັ້ງສ້າງໜ້ພຣະແກ້ວພຣະແຊກຄຳຢ່າງວິຈິດພິສດານຍິ່ງນັ້ກ

ທ້ວ ພຣະນາງເຫບກະສັດຕິມາເປັນມະເຫສີ

ເຖິງປີ ຄ.ສ. ๑๕๗๘ ຄືຫລັງຈາກໄດ້ສະເດັດມາປະທັບຢູ່ພຣະນະຄອນວຽງຈັນແລ້ວໄດ້ ๘ ປີ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊໄດ້ທ້ວງຊາບຖ້ວນພຣະນາງເຫບສັດຕິອັນເປັນພຣະຣາຊທິດາຂອງພຣະມະຫາຈັກກະພັດ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນກຸງສີອະຍຸທຍາມີພຣະສີຣິໂສພາງາມເລີດ ທ້ວງເປັນຫ່ມ້ແມ່ຂອງນາງພຣະຍາຕຼກາຫານ ພຣະອົງຄິດໃຄ່ຢາກໄດ້ມາເປັນເອກັຄມະເຫສີ ຈຶ່ງແຕ່ງພຣະຣາຊສານລົງໄປຂໍເອົາ, ໃຈຄວາມໃນພຣະຣາຊສານນັ້ນວ່າ " ຂ້າພຣະອົງຜູ້ຜ່ານພິພິບກຸງສີສັຕນາຄະນະຫຸດ ຂໍ

ฤๅายอะพิวาถวัมหะมามายังสิมเถัดพระปิตลาหิธาอุผู้ผามพิพิยทุกเหบหอาธาอะถิสิอะยุหยา มะหาถิลิภพิบมิพรัตมะธาอุหามีขุธิธิม ๑ถิมถ้วยสเอถตะภุมอุอมอุาถต้อปะเสิถสิเบิงข้าพระอิงยังไป่มีเอภวัคธาอุภัลยามีหิจะสิบสิสุธิยะอิงในทุงสีสัตมาคะมะหุถต่ไป ข้าพระอิงอ่พระธาอุหามพระธาอุหิถา อันทิงพระมามอาพระเหบภะสัถติไปเป้นปิ่นสิสุธางคะมิภอมภัลยาในมะหาหมะคะเรถปาจิมหิถเป้นหางพระธาอุสัมพันหะมิถไมติ สุวันมะปะถะพิเผ่นดรวันอือ ภัลปาอะสามฯ

สิมเถัดพระมะหาจักภะพัถ พระเจ้าแผ่นถินอะยุหยาได้รับพระสามันแล้วจิ่งใหหาวพระยามุขมนตีหิงหลายมาปึกสากัน เห้นอ่าทุงสีอะยุหยากับทุงหิงสาอะถีเป้นข้าเสิกันอุอกอุ๊าปะถุจถิงวันมะโรกยู่ในหวง จะรักสายรอยาเป้นอันยาก และพระเจ้าทุงสีสัตมาคะมะหุถภเป้นเจ้าทุงภะสัถอันใหญ่ได้มีพระธาอุสามฆาแล้ว ควมหิจะพระธาอุหามีให้ จะได้เป้นหางพระธาอุสัมพันหะมิถไมติ ถ้ามีหามสิงคามพายหน้าจะได้เป้นกำลังมะหายุหทาม สิมเถัดพระมะหาจักภะพัดหิงเห้นถินำ จิ่งมีพระธาอุสามตอบคืนมา ๆ ขอให้หิงแต่งธาอุหูถไปรับเอิา

ฝ่ายสิมเถัดพระไอยะเอถฤาหิธาอุเจ้าจิ่งแต่งให้ธาอุหูถภับย่าอไพ ๕๐๐ คืนพ้อมด้วยเถ้าแก่ลิงไปรับเอิาพระนางเหบภะสัถติ ตามพิงสาอะถามไหท่าวอ่า ในขมะหิธาอุหูถลาอลิงไปเถิงทุงสีอะยุหยานั้น พ่ถิพระนางเหบภะสัถติป่วยหนัก สิมเถัดพระมะหาจักภะพัดจิ่งยิภพระนางแก้วฟ้าพระธาอุหิถาอิภ อิงมิ่งอุ่งเกิถแต่นางนักสนิมมาแหม

๒สัมมิถามเรื่องหามสิงพระนางเหบภะสัถติ

นักปาถผู้หูบางท่านสันนิถามว่า หามจะสิงพระนางแก้วฟ้ามายังพระมะคอมอรุงจันนั้นหน้าจะเป้นพระปะสิงของสิมเถัดพระมะหาจักภะพัดมาแต่เติม หลิ่ถ้ามินักคิงเป้นความปะสิงของพระมะหินทะธาอุา (ปะวัถสาถไหท่าวเถิงภะสัถหิครองทุงสีอะยุหยาในตรมินี้ยังสับสินยู่) หิงนี้เพาะพระนางเหบภะสัถติเป้นพระธาอุหิถาอุ่งเกิถจากสิมเถัดพระสีสุริโยไหเอภวัคมะเหสี ถ้าหรูบันปัถจุบันพระนางเหบภะสัถตินิยถเป้นอันเจ้าฟ้า หามหิสิมเถัดพระมะหาจักภะพัดจะพระธาอุหามพระธาอุหิถาไปถวายแก่พระมะหาภะสัถต่าๆปะเหถนักคิงรู้สึกภะถากพระไหในหรูดและสักสิของพระอิงยู่แต่คันจะบ่ปะหามให้ สิมเถัดพระเจ้าไอยะเอถฤาหิธาอุกเป้นพระมะหาภะสัถผู้มิเตอาบุผาบยิ่งใหญ่และได้มีพระธาอุสามบ่าแล้วสิมเถัดพระมะหาจักภะพัดบ่รู้จะทำปะการใด จิ่งไถ่ทำทางออกโดยปะหามพระนางแก้วฟ้าอิงเป้นพรงพระธาอุหิถาหิเกิถจากนางนักสนิมไปแหม

ที่พิงสาอะถามไทท่าออ่าพระมางเทบกะสัดติป่อย ถ้าจะผัดพ้วมใท้ริต่ำไปก่ำเกว สิมเด้ดพระเจ้าไอยะเอดถาจะเข้าพระไทผิด ไมติก่ำจะสูมไป จิ่งแต่วพระแก้วฟ่า อิ่งเป้นพระทิดาธิกอิ่งมิ่ว เกิดด้อยพระสมิมไปแทมมั้นก่ำสิมเทดสิมผิม เพาะถ่าป่อย จิ่งเสือ ก่ำฟ่าจะบอกความจิ่งกัมเสิงแต่ติ้ม ธาอุทูดทางภูงสีสัตมาคะมะทูดอิ่งยู่ที่มีมก่ำคิ่ว รู้เท้ม สิมเด้ดพระเจ้าไอยะเอดถาทิธาอุก่ำคิ่งเข้าพระไทในความบ่ริสุดใจอ่มีได้ดี ติ่อาจะส่งพระมางแก้วฟ่ามาแทม จิมสิมเด้ดพระเจ้าไอยะเอดถาทิธาอุมาทิ่งอาบ ความจิ่งเข้าทีหู้งอ่าบ่เฒ่มพระมางเทบกะสัดติ และเกิดเสิงพระไท จิมได้ส่งกับคืม ไป อิ่งถูเป้นกามกะทำที่บ่ย้งยืมต่คำพั้มสัมยาที่ติกลิงกันไว้อิ่งอาดจะเป้นทางเสิงไม ติมากก่อาจะไก้ไมติจิมปอัดสาดไทเองบางสะบับท่าออา "เรื่องที่ฝ่ายไทส่งพระแก้ว ฟ่าใท้พระไอยะเอดถาแทมพระเทบกะสัดติ้มม คิงเป้นเพาะสิมเด้ดพระมะทิมเป้นผู้ จัดกาม ถ้าสิมเด้ดพระมะทาจักกะพัดยังยู่พระอิงเป้นผู้ใทงแล้อ คิงยี้ตัดคืมคำได้งาย ๆ ด้งผู้ที่ออมเยิาอัย" (ข้อความตอมนี้คัดมาจากปอัดสาดไทของมามีทัมคองอาด พ้า ๑๔มิ)

เมื่อสิมเด้ดพระมะทาจักกะพัดพระธาอุทามใท้แล้อ พอกธาอุทูดและเถ้าเก่า จิ่งพ้อมกันแท่แทมเอิาพระมางแก้วฟ่าพ้อมด้อยเค็องธาอุปะโพกสำลับเอกอัคมะเทสี และมางสมิมบ่ริอาม ๕๐๐ คิม ข้าอุาย ๕๐๐ คิม มายังภูงสีสัตมาคะมะทูด ฝ่ายสิม เด้ดพระไอยะเอดถาทิธาอุเจ้า คันทิงอาบอ่าบ่แม่มพระมางเทบกะสัดติก่ำเสิงพระไท จิ่งทิงแต่งใท้พระยาแสม พระยามะคอม พระยาทิบมุมติเป้นธาอุทูดไปส่งพระมาง แก้วฟ้า และมำพระธาอุสามกับเค็องธาอุบันมาหามไปถวายพระมะทาจักกะพัดอิก ในพระธาอุสามม้มอ่า "เดิมพระอิงพระธาอุหามพระมางเทบกะสัดติใท้ ภิดติสับวัม นิ้กอาบท้อไปในมิคุมอุมบิดขอบขันทะสีมาภูงสีสัตมาคะมะทูดถวมแล้อ เถิงเม่มอ่าพระมาง แก้วฟ้าจะมีสีสันอันมะโสพางามก่าอาพระมางเทบกะสัดติ์รอยท้พันทีก่ำตาม ก่ำบ่ลิบล้าง ภิดติสับพระมางเทบกะสัดติเสิงได้ ก่ำเป้นที่อัปยิดอับอายมาภยิ่งทันทา ข้าพระอิงจิ่ง ขอส่งพระมางแก้วฟ่าคืมมา ขอพระอิงจิ่งพระธาอุหามพระมางเทบกะสัดติแก่ข้า ดูดจะ ด้งทิงอะมุยาดไปแต่ก่อม"

สิมเด้ดพระมะทาจักกะพัดได้อุาบพระธาอุสามนั้มแล้วมีความลักอายพระ ไทเป้นอันมาก จิ่งแต่งใท้พระยาเฒมกับย่าวไพ่ ๑๐๐๐ คิมมาส่งพระมางเทบกะสัดติ.

ພະມ້າຕິວຽາຈັມ ຄ້ຳທີ ๑

ເຖິງປີ ค.ส.๑๕๗๓ ฝ່າຍສຸມເດັດພຣະໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊເຈົ້າຄັມສ໌ງເຖົ້າແກ່ແລະ ເສນາມຸນຕີໄປຮັບເອົາພຣະນາງເທບກະສັດຕີແລ້ວ ສ່ວນພຣະອົງກ໌ຍິກຣິພຸມໂຍທາໄປຄອຍຮັບ ພຣະນາງເຈົ້າຢູ່ເມືອງພອງຕາມແລະທຳການສລອງພຣະທາດເມືອງພອງຫາມ້ວຍໂດຍທົ່ງມອບ ໃຫ້ພຣະມະຫາອຸປະຣາຊຸຢູ່ຮັກສາເມືອງ.

ໃນເວລານັ້ນ ຝ່າຍແສນ້ອຍກັບພຣະຍາສາມລ້ານເມືອງຊຽງໃໝ່ ໄດ້ເອົາໃຈອອກຫ່າງ ແລະຂັດແຂງຕໍ່ພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີບຸເຣງນອງ ๆ ຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ອິນເມເປັນແມ່ທັບລົງມາຈັບເອົາ ແສນ້ອຍກັບພຣະຍາສາມລ້ານ ຕົວແສນ້ອຍນີ້ໄປຢູ່ເມືອງຊຽງແຂງ ສ່ວນພຣະຍາສາມລ້ານໄດ້ ພາຄອບຄົວແລະບ່າວໄພ່ເຂົ້າມາເຝົ້າເມືອງລ້ານຊ້າງ ອິນເມເປັນແມ່ທັບພະມ້າຈຶ່ງຍົກພົນຕິດ ຕາມມາຕີເມືອງລ້ານຊ້າງວຽງຈັນ.

ຝ່າຍສຸມເດັດພຣະໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊເຈົ້າ ຄັມໄດ້ຊາບຂ່າວວ່າພະມ້າຍົກທັບມາຕີ ພຣະມະຄອນກໍ້ຟ້າວເລີກທັບກັບຄືນມາ ແຕ່ເວລານັ້ນພະມ້າເຂົ້າເມືອງໄດ້ແລ້ວ ພະມ້າຈຶ່ງຈັບ ເອົາເຈົ້ານາງຄຳໄຂ ๑ ເຈົ້ານາງແທ່ມຄຳ ๑ ພຣະຍາມະຄອນ ๑ ພ້ອມທັງເຈົ້າມະຫາອຸປະ ຣາຊຸພີ່ໄປເມືອງພະມ້າ ສຸມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊໄດ້ມີພຣະຣາຊອາດຍາໃຫ້ພຣະ ຍາຊ້າຍແຂມທັກນຳຕີກອງທັບພະມ້າມາຈົນເຖິງເມືອງນ່ານ ຈັບໄດ້ຊ້າງຂອງພວກພະມ້າ ๔ ໂຕ ພຣະອົງຈຶ່ງທົ່ງພຣະກະຣຸນາຕັ້ງພຣະຍາຊ້າຍແຂມທັກໃຫ້ເປັນແສນເມືອງ ແລະໃຫ້ແສນຊ້າງທ້າວ ເປັນພຣະຍາມະຄອນ ຄັມສະເດັດເຂົ້າເຖິງພຣະມະຄອນແລ້ວ ຈຶ່ງມີພຣະຣາຊອາດຍາໃຫ້ຈັບ ເອົາພຣະຍາຜ້າຂາວເຈົ້າເມືອງພ່ອນແລະແສນພິນທົ່ງຫຼາຍທັງພຣະຍາພຸມໃຕ້ມາປະຫານຊີວິດທິ້ ໂດຍທົ່ງພຣະພິໂຣດ່ວ່າພຣະຍາຜ້າຂາວແລະແສນພິນທັງຫຼາຍບໍ່ພ້ອມກັນຮັກສາເມືອງ ປ່ອຍໃຫ້ພະມ້າ ມາຕີເອົາເມືອງແລະຈັບເອົາພຣະມະຫາອຸປະຣາຊຸໄປ.

ຝ່າຍພຣະນາງເທບກະສັດຕີຊຶ່ງພຣະຍາເມມແລະບ່າວໄພ່ເໜ່ມາພຣະມະຄອນວຽງຈັມ ນັ້ນ ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາເຈົ້າເມືອງພິສນຸໂລກຊຶ່ງມີເຣື່ອງບາດໝາງຢູ່ກັບທາງກຸງສີອະຍຸທຍາ ເວລານັ້ນໄດ້ໄປທູນໃຫ້ພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີທົ່ງຊາບ ພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ກອງທະ ຫານມາລັດຕີເອົາພຣະນາງເທບກະສັດຕີໄປເມືອງຫົງສາວະດີໃນກາງທາງ.

ທ້າວສ້ວາພຣະທາດຫຼວງ

ເຖິງປີ ค.ส.๑๕๗๗ ສຸມເດັດພຣະໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊເຈົ້າໄດ້ທົ່ງພຣະຣາຊຣຳ ເພິ່ງອ່ຳນາມປົກຄອງບ້ານເມືອງນັ້ນ ຈຳຕ້ອງໄດ້ອາໄສຫຼັກພຣະພຸທສາສນາແລະສິລທັມເຂົ້າຊ່ວຍ ຈຶ່ງຈະເກີດຄວາມຮົ່ມເຢັນເປັນສຸກໄດ້ ສະນັ້ນພຣະອົງຈຶ່ງໄດ້ທົ່ງສ້ວາງພຣະທາດຫຼວງຂຶ້ນເພື່ອໃຫ້

เป็นที่ขายไหว้สักการะบูชา และเป็นมิ่งขวัญของเมืองแก่ประชาชนทั่วไป พระที่ทอง
นี้พระอิฐที่สร้างขึ้นในสมัยอุทิยานต้นตาเว้นจากแห่งพระมะคอม โดยที่ทรงเจ
ดีเก้าลูกมิ่งอันมีอยู่ในที่นั้น อิฐเจดีเก้านั้น ตามตำนานอุธังคะทาดก่าออ่า เฒ่มพระ
เจ้าอะโสกมหาราชได้ทรงสร้างทรงพระอัฐิของพระพุทเจ้า.

สมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาธิราชได้ทรงลงแรงทำริกในปีเถาะจงเพ็ง
ค.ส.๑๕๗๗ เมื่อสร้างสำเร็จบริบูรณ์แล้ว จึงขนานนามพระที่ว่า "พระที่
เจดีโลกะจุลามะนี" ดังเขาได้อยู่ในศิลาจารึกอยู่ข้างอิฐพระที่ทองเบื้องตาเว้นออก
เป็นภาษาขาลีว่า "พระสะพุบของสมเด็ดพระสัมมาสัมพุทเจ้าลูกมีชื่อว่าโลกจุลามะนี
อันสมเด็ดพระมะหาราชเจ้าทรงนามว่าไชยะเชดถาธิราชได้ทรงสร้างไว้".

ครั้นทรงสร้างแล้วพระอิฐก็ได้ทรงอุทิศถึงไร่มาและขอยข้าไว้ให้อุปะถากพระ
มะหาทดเป็นอัฒมากพร้อมกันนี้ พระอิฐก็ได้ทรงสร้างอัดสำคัม ๆ ขึ้นอีกหลายอัดคัมสร้าง
พระที่และอัดอาธารามในแขวงอรุงจันเสร็ดแล้วพระอิฐได้สะเด็ดลงไปเมืองมะ
ธุกะมะคอมคือเมืองท่าแขกเก้าหุกอันนี้ ได้ทรงที่พระเจดีกอมพระที่สีโคตบูมขึ้นอีก
เสร็ดแล้วจึงสะเด็ดไปมะนัสการพระที่พระมุม และทรงพระกะธุมาให้ช่างปะติสัง
ขรมสอมแปงพระที่พระมุมขึ้นใหม่อีกบริบูรณ์แล้วจึงสะเด็ดกับคืนมาพระมะคอม.

ในสมัยของสมเด็ดพระไชยะเชดถาธิราดเจ้านี้ พระพุทสาสนาได้จะเริ่มรุ่ง
เรืองมากมอกจากสร้างพระที่เจดีและอัดอาธารามแล้ว พระอิฐยังได้หุ้มพระพุทรูป
องค์สำคัม ๆ ขึ้นเป็นอัมมาก มีพระอิฐตื้ พระสุภ พระเสิม พระใสเป็นต้น (พระเสิม
เวลานี้อยู่อัดปะหุมวันกุงเทบ พระไสยู่อัดโพไชยงคาย ส่วนพระสุภ ว่าจิมยู่ในน้ำที่
ท่าบ่ามเอินสุภ ในเวลาไทจะเอิาลงไปกุงเทบ).

สะเด็ดไปตีเมืองพิสมุโลก

ทางกุงสีอะยุทยาระทางนั้น สมเด็ดพระมะหาจักกะพัด พระเจ้าแผ่
ดินผู้เป็นพระราชบิดาของพระนางเทบกะสัดติได้สะเด็ดออกบวด มอบให้พระมะหิน
ทะธาชาธาชโอรดเป็นพระเจ้าแผ่นดิน พระมะหินทะธาชามีความคร้ดแค้นให้พระมะ
หาทัมมะราชาเจ้าเมืองพิสมุโลกว่าเอิาใจผักไผ่ต่อพระเจ้าทรงสาวะดี จึงมีพระราช
สามลับมามัดให้สมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาลงไปตีเมืองพิสมุโลก พระมะหินทะธาชา
เองก็จะคุมทับกุงสีอะยุทยาขึ้นมา ทำที่ว่าจะมาช่อยเมืองพิสมุโลก เมื่อได้ที่แล้ว จึง
จะช่อยทันจับพระมะหาทัมมะราชา สมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาธิราชก็ทรงคร้ดแค้น

ໃຫ້ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາຢູ່ແລ້ວດ້ວຍເຣື່ອງພຣະນາງເທບກະສັດຕີ ຈຶ່ງທ້ຽຍົມດີທຳຕາມອຸ
ບາຍ ພຣະອົງໄດ້ມີພຣະຣາຊອາດຍາໃຫ້ເກນພົນໄດ ๘๐.๐๐๐ ຄົນ ກັບຊ້າງ ๘.๕๐๐ ຕົວ
ຍົກລົງໄປເມືອງພິສນຸໂລກໂດຍຜ່ານທາງເມືອງມະຄອນໄທ ເຖິງເມືອງພິສນຸໂລກໃນເດືອນຍີ່
ແຣມ ๑ນ ຄ່ຳ ค.ส.๑๕๗๓ ປະທັບຕັ້ງຄ້າຍຢູ່ຕຳບົນໂພຣງ ໄກຈາກປະຕູເມືອງພິສນຸໂລກ
ປະມານ ๘ ກິໂລເມດເຄິ່ງ ທັບພຣະຍາແສນສຸຣິນຊວງຟ່າຕັ້ງຢູ່ບ້ານເຕົ່າໄຫທັບພຣະຍາມືໄຟ
ຕັ້ງຢູ່ວັດເຊົາພານ ທັບພຣະຍາມະຄອນຕັ້ງຢູ່ບ້ານສະແກ້ວ ທັບພຣະຍາມືເຫັກຕັ້ງຢູ່ບ້ານປ່າງສະ
ແກ ຣວມເປັນ ๕ ທັບ.

ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາເຈົ້າເມືອງພິສນຸໂລກເມື່ອໄດ້ຊາບວ່າກອງທັບລາວຍົກມາ
ຍັ່ງບໍ້ຮູ້ກົນອຸບາຍຂອງພຣະມະຫິນທະຣາຊາ ຈຶ່ງຮີບສົ່ງຂ່າວໄປທາງກຸງສີອະຍຸທຍາຂໍໃຫ້ຍົກທັບ
ຂຶ້ນມາຊ່ວຍພຣະມະຫິນທະຣາຊາເທັມການສົມຄິດ ຈຶ່ງສົ່ງພຣະຍາສີທາຣາຊເດໂຊໄຊ ກັບພວ
ຍາທ້າຍມ້ຳຄຸມກຳລັງຂຶ້ນໄປກ່ອນກອງນຶ່ງ ພ້ອມທັ້ງສັ່ງເປັນຄວາມລັບວ່າ ຖ້າກອງທັບລ້ານຊ້າງ
ເຂົ້າເມືອງໄດ້ແລ້ວໃຫ້ຈັບກຸມເອົາຕົວພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາໄວ້ໃຫ້ໄດ ແຕ່ພໍພຣະຍາສີທາຣາຊ
ເດໂຊໄຊໄປເຖິງເມືອງພິສນຸໂລກແລ້ວ ເລີຍໄປບອກຄວາມລັບຍັ້ນນີ້ ແກ່ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາ
ດັ່ງນັ້ນພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາຈຶ່ງຟ້າວແຕ່ງຣາຊທູດໄປຂໍກອງທັບພະມ້ານາຊ່ວຍ.

ຝ່າຍພຣະມະຫິນທະຣາຊາ ຄັ້ນໄດ້ຊາບວ່າກອງທັບກຸງລ້ານຊ້າງຍົກລົງມາໃກ້ເມືອງ
ພິສນຸໂລກແລ້ວ ຈຶ່ງຍົກກອງທັບເຣືອຂຶ້ນມາຕາມລຳເມ່ນ້ຳ ແລ້ວມີໜັງສືບອກເຂົ້າໄປໃນເມືອງວ່າ
ຈະມາຊ່ວຍປ້ອງກັນເມືອງ ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາໄດ້ຊາບກົນອຸບາຍຂອງພຣະມະຫິນທະຣາຊາ
ກ່ອນແລ້ວ ຈຶ່ງມີໜັງສືອອກມາຫ້າມ ບໍ່ໃຫ້ພຣະມະຫິນທະຣາຊາຍົກເຂົ້າໄປໃນເມືອງ.

ຄາວນັ້ນ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊຕັ້ງຄ້າຍອອມເມືອງພິສນຸໂລກໄວ້
ແລ້ວ ຈຶ່ງຣະດົມທະຫານໃຫ້ເຂົ້າຕີເອົາເມືອງ ພວກຊາວເມືອງໄດ້ຕໍ່ສູ້ປ້ອງກັນເປັນສາມາດ
ສາດປືນແລະຫຼາວແໜລົງໃສ່ທະຫານລາວເປັນອັນມາກ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊ
ສະເດັດຂີ່ຊ້າງເຂົ້າໄປຢືນຢູ່ຂ້າງພຣະອິທານມີພຣະຣາຊໂອງການໃຫ້ທະຫານພຸ້ນດິນຂຶ້ນບັງຕົວ
ພວກຊາວເມືອງຈັດຫຼາວແລະຍິງປືນມາກໍ່ບໍ່ຖືກ ທະຫານລາວບຸກເຂົ້າໄປພ້ອມກັນຂຸດກຳແພງ
ເມືອງເກືອບຈະໄດ້ຢູ່ແລ້ວ ພໍດີພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີແຕ່ງໃຫ້ພຣະຍາເສີຍຫານກັບພຣະຍາພຸກາມ
ຄຸມທະຫານ ๑๐.๐๐๐ ຄົນມາຊ່ວຍທັນ ທັບພຣະຍາເສີຍຫານແລະພຣະຍາພຸກາມຕີຜ່າຄ້າຍຂອງ
ພຣະຍາມືເຫັກ ເຂົ້າໄປຊ່ວຍຊາວເມືອງພິສນຸໂລກໄດ ພວກຊາວເມືອງຈຶ່ງມີກຳລັງໃຈດີຂຶ້ນ
ສ່ວນກອງທັບເຣືອຂອງພະຫິນທະຣາຊານັ້ນ [illegible] ເມືອງພິສນຸໂລກເອົາໄຟເຜົາ ຈຶ່ງແຕກ
ຖອຍຄືນໄປ.

ສົ່ນເດັດພະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາດຕັ້ງລ້ອມເມືອງຢູ່ໄດ້ ๘๐ ວັນ ເມື່ອທົ່ວເຫັນວ່າຈະຕີເຂົ້າ
ເມືອງພິສນຸໂລກບໍ່ໄດ້ ຈຶ່ງມີພຣະຣາຊອາດຍາໃຫ້ເລີກທັບຄືນມາທ່າງບ້ານໝຸງດອນຂຸມຟູ ເວລາ
ຄອຍມ້ຳມ້ົມພຣະຽົງຄາດການວ່າ ພະນ້າອາດຈະຍົກຕິດຕາມມ້ຳ ພຣະຽົງຈຶ່ງຕັດສັ່ງໃຫ້ພຣະ
ຍາແສນສຸຣິມ ຂ່ອງຟ້າ ພຣະຍາເພັດ ພຣະຍາປາກ ພຣະຍາສຸຣະເສນ ລ້ຳຢູ່ທາງຫຼັງມາເຖິງ
ບ້ານຕຳບົ່ມອາຣົເປັນທ່ຽງແລ້ວ ພຣະຍາແສນສຸຣິມຈຶ່ງໃຫ້ທະຫານລັດລ້ຳຢູ່ສອງຂ້າງທາງ ຕ່ໍ
ພຣະຍາແສນສຸຣິມ ຂ່ອງຟ້າເອງກັບທະຫານກອງນ້ຳ ຂ້ຳລ້ຳໜ້ານ ๆ ສ່ວນພຣະຍາພຸກາມກັບ
ພຣະຍາເສືອຫ້ານ ເຫັນກອງທັບລາວເລີກກັບຄືນ ກໍມີໃຈຫ້ານ ເຫັນຈຶ່ງຟ້າວຍົກທະຫານອອກນ້ຳຕ່ໍ
ແລະນ້ຳກອງທະຫານລາວຢູ່ຕຳບົ່ມອາຣົ ພຣະຍາເສືອຫ້ານ ເຫັນພຣະຍາແສນສຸຣິມ ຂ່ອງຟ້າ
ມີທະຫານນ້ອຍກໍຍົກກອງທະຫານເຂົ້າໄລ່ ສົ່ນເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊ ເຫັນໄດ້ໂອ
ກາດສົມຄິດ ກໍບັງຄັບໃຫ້ທະຫານອອກຕ່ໍຕ້ານໄວ້ ທັ່ນໃດນ້ົມພວກທະຫານລາວທີ່ລ້ຳຢູ່ສອງຂ້າງ
ທາງກໍຍົກອອກຕ່ໍຂ້ານ ພວກພະນ້ານ້ົມຮູ້ຕົວກໍພ້ານ້ົມແຕກກະຈັດກະຈາຍ ກອງທະຫານລາວ
ໄລ່ຂ້າຟ້ນພວກພະນ້າລົ້ມຕາຍໃນຄ້ານ້ົມເປັນອ້ົມນາກ ແມ້ທ້ັບພະນ້າຕາຍ ๓ ຄົ້ນ ບາດເຈັບ
๘ ຄົ້ນ ເສນາຜູ້ໃຫ່ຽ່ເມືອງພິສນຸໂລກຕາຍ ๑๓ ຄົ້ນ ຈັບໄດ້ຫ້ານພຣະເຈົ້າຫ້ົງສາວະດີ້ນ້ົງ
ໄດ້ຊ້າງ ๓๕ ຕົວ ແລະທີ່ຕາຍເອົ້າແຕ່ງ ๘๕ ຕົວ ສ່ວນຕ່ວອາວຸດກໍໄດ້ຫຼວງຫຼ່ວຍ ທັ້ງພະນ້າ
ເສ້ຽຊ້າງນ້ຳຜູ້ຄົ້ນແລະເຄ້ືອງສ່ວນຕ່ວອາວຸດໃນຄ້ານ້ົມເປັນອ້ົມນາກ ຈຶ່ງພ້ານ້ົມແຕກພ້ົ້ນໄປ
ເມືອງຫ້ົງສາວະດີ ສົ່ນເດັດພຣະໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊເຈົ້ກໍພ້ານ້ົມໂຍທ່ານ້ັ້ນມ່ານພຣະນະຄອນ.

ຫ້ົງຍົກທັ້ບໄປ່ວ່ຍໄທ້ຕ່ສ້ັ້ນພະນ້ານ

ເຖິງປ ค.ส.๑๕ผ้ม ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດ້ົນພະນ້ານ້ົມຍົກທັ້ບມາຕ້ົງສ້ົ່ອຍຍ່ທຍາອ້ົກ
ພຣະນະທ້ົມທະຣາຊ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດ້ົນອ່ຍ່ທຍາ ຈຶ່ງຕ້ັດສ້ົ່ງໃຫ້ພຣະຍາຣາມ້ຜ້ເປັນເສນາ
ບ້ົ່ດ້ົ່ເຕ່ງສຸ້ພ່ະອ້ັ້ກສ່ອນ້ົ່ນາເຖິງເສນາບ້ົ່ດ້ົ່ງ ๕ ສ້ົ່ນ ๗ ຄ່ະນ່ະທຸ້ດ ຄ້ົ່ນຂ ຽ້ນແລ້ວ ຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ຂຸ
ຣາຊເສນາ ກ້ັບຂຸນ້ນ່ະທ່ານ ໄຊ ພ້ອນ້ຖ້ວຍ ບ່ານ ໄພ ๕๐ ຄ້ົ່ນ ຖ້ືອ້ົ່ນ້ນ່ານ ຝ່ານ ເສນາບ້ົ່ດ້ົ່ທ່ານ
ກ ๕ ສ້ົ່ນ ๗ ຄ່ະນ່ະທຸ້ດໄດ້ຣ ບ ສ ພ ະ ອ້ັ້ກ ສ ອ ນ ນ້ົ ນ ແ ລ້ ວ ກ ໍ ພ ່ ານ ຣ າ ຊ ທ ຸ ດ ນ ້ົ ນ ຂ ້ົ ນ ເ ຝ ້ ົ າ ສ ົ ນ ເ ດ ັ ດ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ົ ໄ ຊ ຍ ະ ເ ຊ ດ ຖ າ ທ ິ ຣ າ ຊ ๆ ໄ ດ ້ ທ ົ ່ ງ ຊ ່ ານ ຍ ່ ົ ງ ນ ້ົ ນ ແ ລ ້ ວ ກ ໍ ໄ ດ ້ ນ ້ ົ ພ ຣ ະ ຣ າ ຊ ໂ ອ ງ ການ ໃ ຫ ້ ເ ກ ນ ທ ້ ັ ບ ຈ ັ ດ ກ ຳ ລ ັ ງ ພ ົ ນ ໄ ດ ້ ๕๐.๐๐๐ ຄ ົ ນ ຊ ້ ານ ๓๐๐ ນ ້ ານ ๓.๐๐๐ ຄ ົ ນ ເ ຖ ິ ງ ວ ້ ົ ນ ເ ສ ົ ່ າ ແ ຣ ມ ๕ ຄ ່ ຳ ເ ດ ຶ ອ ນ ๗ ໄ ດ ້ ສ ຸ ພ ະ ອ າ ຄ ້ ົ ນ ມ ະ ທ ານ ຸ ງ ຄ ຸ ລ ຣ ິ ກ ແ ລ ້ ວ ກ ໍ ນ ່ ະ ເ ດ ັ ດ ຂ ້ ່ ານ ຕ ົ ນ ພ ອ ນ ຖ ້ ວ ຍ ແ ສ ນ ທ ່ ານ ພ ຣ ะ ຍ ານ ແ ລ ະ ຣ ິ ພ ົ ນ ໂ ຍ ທ ່ ານ ທ ອ ຍ ທ ານ ແ ຫ ່ ແ ຫ ນ ໄ ປ ຄ ົ ນ ເ ຖ ິ ງ ເ ມ ື ອ ງ ພ ຣ ะ ງ ານ ຝ ່ ານ ຍ ່ ານ ຂ ່ າ ວ ເ ມ ື ອ ງ ນ ະ ຄ ອ ນ ໄ ທ ຈ ຶ ່ ງ ແ ຕ ່ ງ ມ ່ ານ ໃ ຊ ້ ໄ ປ ບ ອ ກ ພ ຣ ะ ນ ະ ມ ະ ທ ່ ານ ທ ັ ້ ມ ະ ຣ າ ຊ າ ເ ຈ ົ ້ ົ ເ ມ ື ອ ງ ພ ິ ສ ນ ຸ ໂ ລ ກ ພ ຣ ະ ນ ະ ມ ະ ທ ່ ານ ທ ັ ້ ມ ະ ຣ າ ຊ ຳ ແ ຈ ່ ງ ໃ ຫ ້ ພ ຣ ะ ເ ຈ ົ ້ ົ ຫ ້ ົ ງ ສ ະ ວ ະ ດ ົ ້ ນ ້ ລ ອ ມ ກ ຸ ງ ສ ົ ້ ົ ່ ອ ຍ ຸ ທ ຍ າ ຢ ູ ່ ນ ້ ົ ນ ໃ ຫ ້ ທ ົ ່ ງ ຊ ່ ານ ເ ວ ລ ານ ້ ົ ນ ພ ຣ ะ ເ ຈ ົ ້ ົ ຫ ້ ົ ງ ສ າ ວ ະ ດ ົ ້ ລ

ຈັບພຣະຍາຣາມເສນາບໍດີກຸງສີອະຍຸທຍາຜູ້ແຕ່ງສຸພະອັກສອນມາຂໍກອງທັບຂອງຈັນນັ້ນໄດ້ແລ້ວ ພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີຈຶ່ງບັງຄັບໃຫ້ພຣະຍາຣາມແຕ່ງໜັງສືຂໍ້ນສະບັບນຶ່ງມາຕໍ່ອະສົນເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊວ່າ "ບັດນີ້ ກອງທັບຂອງພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີກຳລັງຂັດສົນດ້ວຍສະບຽງອາຫານ ໄພ່ພົນໄດ້ຮັບຄວາມລຳບາກຫຼາຍ ຈວນຈະເລີກທັບກັບໄປແລ້ວ ຂໍໃຫ້ສົມເດັດພຣະເຈົ້າລ້ານຊ້າງຝ່າວຍົກລົງມາຕີຂນາບທາງເມືອງສຣະບຸຣີໂດຍດ່ວນ ຄົນແຕ່ງໜັງສືສົ່ງມາແລ້ວພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ພຣະມະຫາອຸປະຣາຊາຍົກພົນພະນ້ຳມາລັດຢູ່ຮອມພູທາງເພື່ອເມືອງສະຣະບຸຣີ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊ ທົງເຊື່ອວ່າເປັນຄວາມຈິງຕາມສຸພະອັກສອນຈຶ່ງຕັດສິ່ງໃຫ້ພຣະຍາຈັນກອງມາງຍົກພົນ ມ໑.ooo ຄົນລົງໄປທາງເມືອງລົບບຸຣີກ່ອນ.

ກອງທັບຂອງພຣະຍາຈັນກອງມາງຍົກໄປເຖິງເມືອງລົບບຸຣີແລ້ວກໍໄດ້ປະທະກັບກອງທັບເຈົ້າຟ້າເມືອງຕອງອູ ພຣະຍາຈັນກອງມາງຍົກພົນເຂົ້າຕີ ๔ ວັນ ๔ ຄືນ ເຈົ້າເມືອງຕອງອູຕາຍກັບຄໍຊ້າງ ກອງທັບພຣະນ້ຳກໍແຕກ ທະຫານລາວໄລ່ກອງທັບພະນ້ຳໄປຈົນເຖິງເມືອງມະເລີງ ຈັບໄດ້ຊ້າງນ້ຳຜູ້ຄົນເປັນອັນມາກຈຶ່ງນຳເອົາມາຖວາຍສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊທີ່ເມືອງພຣະງາມ.

ຝ່າຍພຣະຍາມະຄອມເຫັນພຣະຍາຈັນກອງມາງຜາຍແພ້ພະນ້ຳດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງຂາບທູນສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊວ່າເມື່ອເຮົາໄດ້ໄຊຊະນະດັ່ງນີ້ ຄວນຈະຟ້າວຍົກທັບຫລວງລົງໄປຕີຂນາບພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີທີ່ກຸງສີອະຍຸທຍາ ເຫັນຈະໄດ້ໄຊຊະນະໂດຍງ່າຍ ພຣະຍາແສນສຸຣິນຂວາງຟ້າໄດ້ຍິນດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງກ່າວເປັນທຳນອງຫ້າມປາມວ່າ ພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີອົງນີ້ ທົງສລາດຫັກແຫຼມໃນກົນເສີກເປັນອັນມາກ ເຮົາຈະລົງໄປຕີເອົາໂລດເຫັນຈະບໍ່ໄດ້ ເຮົາຄວນຕັ້ງພົນຢູ່ໃນທີ່ມີກ້ອນເມື່ອໃດພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີເລີກທັບຖອຍຄືນ ເຮົາຈຶ່ງຍົກອອກຕີຂນາບຫົງ ເຫັນຈະໄດ້ໄຊຊະນະໂດຍແທ້ ພຣະຍາມະຄອມບ່ຍອມຟັງທ້ວງສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊກໍທົງເຫັນດີຕາມພຣະຍາມະຄອມດັ່ງນັ້ນພຣະຍາມະຄອມກັບພຣະຍາເພັດພລູກຈຶ່ງຍົກພົນລົງໄປທາງເທພັລມ ຂ້າມນ້ຳສັກລະອອກທົ່ງອະຍຸທຍາກໍໄປພົ້ນກອງທັບຂອງພຣະມະຫາອຸປະຣາຊາ ຯ ກໍຍົກພົນອອກຕີທັບພຣະຍາມະຄອມກໍແຕກຄືນມາເຖິງທັບຫລວງ ກອງທັບພຣະນ້ຳກໍໄລ່ຕິດຕາມຂຶ້ນມາ ຝ່າຍພຣະຍາແສນສຸຣິນຂວາງຟ້າ ພຣະຍາຈັນກອງມາງ ພຣະຍາພິລະເທບພຣະຍາເມືອງຊ້າຍ ພຣະຍາແກ່ນທ້າວ ພຣະຍາສີມະຄອນໂລກ ຈຶ່ງດ່າພົນອອກຕ້ານທານໄວ້ເພື່ອໃຫ້ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊຖອຍພົນຄືນໄດ້ ພຣະອົງຖອຍພົນຄືນມາທ່າງແມ່ນ້ຳປາສັກ ສ່ວນພຣະຍາແສນສຸຣິນຂວາງຟ້ານັ້ນຢູ່ໝຸ່ນຫລັງ ຄອຍຕຸ້ມທ້ອມເອົາໄພ່ພົນມາ ເສີກຄາວນີ້ເສັ້ງໄພ່ພົນເປັນອັນມາກ.

ພະນ້າຕື້ວຽງຈັນ ຄັ້ງທີ ๘

ເຖິງປີ ค.ส.๑๕๓๐ ພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີເທ່ງພະນ້ ຄັນຕົເອົາທ່ງສີ່ອະຍຸທຍ ມະຄອນຫຼວງຂອງໄທເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງພະນ້າໄດ້ແລ້ວກໍຕຽມກອງທັບໃຫຽ່ ຈົ່ງຮວມທັ່ງພະນ້ ມອນ ແລະໄທ ມີຈຳນວນພົນມາຫມາຍ ຈະມາຕີທ່ງສີ່ສັຕນາຄນະຫຼວງ ເມືອງວຽງຈັນອີກ ສົມເດັດ ພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊຖຖາທິຣາຊທ້ງ ຊາບຂ່າວວ່າພະນ້າຈະຍົກທັບໃຫຍ່ມາຕີວຽງຈັນ ຈຶ່ງທ້ງປຶກສາ ຣາຊການສ່ງຄາມກັບພຣະຍາແສນສຸຣິ ເມືອງຝ່ ຜູ້ເປັນແສນເມືອງ ພຣະຍາແສນສຸຣິ ຂ່ າວ່າ ກອງທັບພະນ້າທີ່ຈະຍົກມາຄາວນີ້ເປັນກອງທັບໃຫຽ່ ມີກຳລັງພົນຫຼວງຫຼາຍ ທ້ງພຣະເຈົ້າ ຫົງສາວະດີຜູ້ນີ້ທ້ງສລາດໃນການເສິກສ່ງຄາມເປັນອັນມາກ ຈຳຈະຕ່ງໃຊ້ກົນອຸບາຍຈຶ່ງຈະ ໄດ້ໄຊຊະນະ ຂ້າພະບາດເຫັນວ່າ ຄວນຈະງົບຍົບຄອບຄົວພົລເມືອງຂ້ ໄປຢູ່ທ້ງໃນດ້ານໃຕ້ ໃຫ້ເຂົ້າລີ້ຊ່ອນຢູ່ໃນປ່າໃຫ້ພົດ ສ່ວນຄອບຄົວທ້າວພຣະຍາທ້ງຫຼາຍນັ້ນ ເອົາໄປໄວ້ວຽງສຸຣິ ຖ້າພະນ້າຍົກເຂົ້າຕີວຽງຈັນຈະໄດ້ເອົາວຽງຈັນເປັນຂ່ ງສນາມ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊຖ ຖາທິຣາຊກໍທ້ງເຫັນດີຕາມແລ້ວພຣະຍາແສນສຸຣິມກໍໄດ້ລາຕາມຕາມທີ່ໄດ້ວາງໂຄງການໄວ້ທຸກ ປະການ.

ຄັ້ນຕ່ ມາເທ ຄອບຄົວອອກຈາກພຣະນະຄອນວຽງຈັນຫົດແລ້ວ ພຣະຍາແສນສຸຣິມຂ ງຝ່ ຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ພຣະຍາທານແກ້ ພຣະຍາທານຜາຍ ພຣະຍາທັມມະຄຸນ ເປັນກອງຫຼ ມ ຄຸມທະຫານ ຢູ່ຕາມປ່າຣອບນອກພຣະນະຄອນ ພ້ກອງທັບພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີຍົກເຂົ້າມາໃກ້ ພຣະຍານະຄອນ ກໍທຳອຸບາຍເພ ອນດ່ງພ່າຍເສິກ້າຍຄອບຄົວລ ງໄປທາງປາກງ ມ ພຣະເຈົ້າຫົງສາວະດີເຫັນດ່ ງ ນັ້ນກໍເຂົ້າພຣະໄທວ່າກອງທັບເມືອງລ້ານຊ້າງພ່າຍໜີ ຈ່ ຍົກໄປນ ແລະເຂົ້າຕີ ແຕ່ເມືອງທ່ າຍ ລ ງໄປເຖິງວຽງຄຸກ ໜ່ ງຄາຍ ແລ້ວເທມທະຫານສ່ າງຂ້ ຂ້ ານມ ້ ວ ງ ບ ມ ໃ ຕ ຄ ມ ສ ງ ຄີ ຍົກພົນເສ ນ ້ ຂ ານ ມ ຕ ງ ຢູ່ ແ ຄ ມ ປ າ ກ ງ ມ ດ ານ ເ ໜ ອ ສ ມ ເ ດ ັ ກ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ໄ ຊ ຍ ະ ເ ຊ ຖ ຖ າ ທ ິ ຣ າ ຊ ໄ ດ ້ ຊ ່ າ ຍ ດ ່ ງ ນ ັ ້ ນ ຈ ຶ ່ ງ ເ ທ ຄ ອ ບ ຄ ົ ວ ລ ງ ໄ ປ ຕ ່ ງ ຢ ູ ່ ພ ອ ງ ຫ ່ າ ຍ ວ ຍ .

ທັບພະນ້າທີ່ໄປຕ່ ງຢູ່ແຄມປາກງ ມ ນ ມ ຄັ ນ ້ ຍ ເ ຫ ັ ນ ກ ອ ງ ທ ະ ຫ ານ ລ າ ວ ຍ ົ ກ ອ ອ ກ ມ າ ຕ ີ ກ ໍ ພ າ ກ ັ ນ ຖ ອ ຍ ຄ ືນ ມ າ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ດ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ໄ ຊ ຍ ະ ເ ຊ ຖ ຖ າ ທ ິ ຣ າ ຊ ຈ ຶ ່ ງ ຍ ົ ກ ທ ັ ບ ນ ່ າ ຕ ່ ງ ຢ ູ ່ ແ ຄ ມ ປ າ ກ ງ ມ ດ ານ ໃ ຕ ້ ແ ລ ້ ວ ແ ຕ ່ ງ ກ ອ ງ ຫ ຼ ອ ມ ອ ອ ກ ລ ັ ດ ຕ ີ ພ ະ ນ ້ າ ພ ະ ນ ້ າ ຈ ຳ ຕ ່ າ ວ ຄ ຶ ມ ໄ ປ ຕ ້ ວ ຽ ງ ປ າ ກ ງ ມ ອ ີ ກ ໄ ດ ້ ຣ ົ ບ ກ ັ ນ ຢ ູ ່ ນ ້ ອ ຍ ບ ້ ຄ ຶ ມ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ໄ ຊ ຍ ະ ເ ຊ ຖ ຖ າ ທ ິ ຣ າ ຊ ຈ ຶ ່ ງ ທ ້ ງ ຖ ອ ຍ ຣ ີ ພ ົ ມ ໄ ປ ຢ ູ ່ ວ ຽ ງ ສ ຸ ຣ ິ ມ ่ ອ ີ ກ .

ສ່ວນພະນ້າເມ ຕ ້ ວ ຽ ງ ປ າ ກ ງ ມ ແ ລ ້ ວ ກ ໍ ບ ่ ສ າ ມ າ ດ ຈ ະ ຕ ້ ງ ຢ ູ ່ ໄ ດ ້ ເ ນ ື ່ ອ ງ ຈ າ ກ ຄ ຶ ກ ກ າ ຣ ່ ງ ທ ັ ະ ລ າ ວ ຣ ົ ບ ກ ວ ນ ປ ະ ກ ອ ບ ກ ັ ບ ເ ປ ັ ນ ຣ ະ ດ ູ ຝ ົ ນ ໄ ພ ົ ມ ເ ກ ີ ດ ຄ ວ າ ມ ເ ຈ ັ ບ ໄ ข ້ ล ົ ມ ຕ າ ย ล ิ ง เ ป ั น จ ำ น ว น ม า ก พ ຣ ะ ເ ຈ ົ ້ າ ຫ ົ ง ส า ว ะ ด ี จ ຶ ่ ง ใ ห ้ ถ อ ย ท ั บ ค ื ม ม า ต ั ้ ง ຢ ู ่ ใ ม ม ะ ค อ ม ว ຽ ง จ ั น อ ี ก .

ทัບພະນ້າທີ່ໄປຕ ້ ງ ຢ ູ ່ ແ ຄ ມ ປ າ ກ ງ ມ ນ ມ ຄ ັ ນ ບ ่ ເ ຫ ັ ນ ກ ອ ງ ທ ະ ຫ ານ ລ າ ວ ຍ ົ ກ ອ ອ ກ ມ າ ຕ ີ ກ ໍ ພ າ ກ ັ ນ ຖ ອ ຍ ຄ ືນ ມ າ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ດ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ໄ ຊ ຍ ະ ເ ຊ ຖ ຖ າ ທ ິ ຣ າ ຊ ຈ ຶ ່ ง ย ก ท ั บ ม า ต ั ้ ง ຢ ู ่ แ ค ม ป า ก ง ม ด า ม ใ ต ้ แ ล ้ ว แ ต ่ ง ก อ ง ห ล ว ง อ อ ก ล ั ด ต ี พ ะ น ้ า พ ะ น ้ า จ ำ ต ่ า ว ค ื ม ไ ป ต ้ ว ຽ ง ป า ก ง ม อ ี ก ไ ด ้ ร ົ บ ก ั ນ ย ู ่ ม ิ อ ั ม ม ิ ค ื ม พ ຣ ะ ເ ຈ ົ ้ າ ไ ຊ ย ะ ເ ຊ ถ ถ า ท ิ ร า ช จ ึ ง ท ้ ง ถ อ ย ร ี พ ล ไ ป ย ู ่ ว ຽ ง ส ຸ ร ิ ม ่ อ ี ก .

ส ่ ว น พ ะ น ้ า เ ม ื ่ อ ต ้ ว ຽ ง ป า ก ง ม แ ล ้ ว ก ็ บ ่ ส า ม า ถ จ ะ ต ้ ง ย ู ่ ไ ด ้ เ ม ื อ ง จ า ก ถ ู ก ท ห า ร ร ่ ง ท ั ะ ล า ว ร ุ บ ก ว น ป ะ ก อ บ ก ั บ เ ป ั น ร ะ ด ู ฝ ົ น ไ ข ้ พ ົ ม เ ก ิ ด ค ว า ม เ จ ็ บ ไ ข ้ ล ้ ม ต า ย ล ิ ง เ ป ั น จ ำ น ว น ม า ก พ ຣ ะ ເ ຈ ົ ้ า ห ง ส า ว ะ ด ี จ ึ ง ใ ห ้ ถ อ ย ท ั บ ค ื ม ม า ต ั ้ ง ย ู ่ ใ ม ม ะ ค อ ม ว ຽ ง จ ั น อ ี ก .

ฝ่ายพระยาขามแก้ว พระยาขามผาย พระยาขัมมะคุม ที่คุมทัพเป็นทองทูอมนั้น ก็พาทะหารออกสะกัดลักตีพวกทะหารพะม่าที่ออกไปหาอาหาร ตัดเส้นทางลำลองต่าง ๆ บ่ให้พวกพะม่าสิ่งสะบางอาหารเข้ามาล้างกับในพระนครอมได้ ทองทัพใหญ่ของพะม่าก็ได้รับความทุกยากลำบากอดอาหาร และเกิดเจ็บไข้ล้มตายลงเป็นอันมาก พระเจ้าหิวสาอะถีหมื่นไว้จึงให้เลิกทับคืนเมือ สอมสิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราชได้ทิวตรมแผมกามไว้คอยฉาอยู่แล้ว คันเห็นพะม่าถอยทับ ก็ยิกทองกำลังมาตีย่างแรงมาใหญ่ ได้ฆ่าฟันพวกพะม่าล้มตายลงเป็นอันมาก จับได้ช้างของพะม่าหลายปาย ได้ช้างที่ตายแล้ว ๘.๐๐ กว่า จับได้ช่างเลียพะม่า ม่าม เม้ง ยวม ลี้ เชมะธัด ไท เมืองค้อง เมืองยาง และเมืองชะยุทยา ๑๐.๐๐๐ คน สอมที่ล้มตายนั้นมีหลายเหลือล้นพ้นประมาม เมือพะม่าเลิกทับไปแล้ว สิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราชก็สะเด็ดคนมาสเวียราชในพระนครอมองค์จมถึงเก่า.

ตามที่สิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราชทิวถำเนินยุทสาดแบบทองโจม แม่มีกำลังทะหารน้อย ก็สามาดตีทองทับใหญ่ของพะม่าให้ล้มตายหลายในคาวนั้น ได้ลีชาผ่าดินไปทีอราชอามาจักและประเทดใกล้เคียงว่า สิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราชทิวเป็นยอดนักรบผู้มีความสลาดหักแหมและทิวพระปรีชาสามาดย่างยอดยิ่ง ยุทสาดแบบทองโจมของพระองค์ จินได้มีประเทดต่าง ๆ นำไปใช้ตลอดรอดปัดจุบันนี้.

สะเด็ดไปตีเมืองอิงกามและสิ้นพระชม

สิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราชทิวสุมเส้งพระชมชีบย้อมกามก็ระยกทัพหักหาญของพระยามะคอม เจ้าเมืองมะคอมผู้ปาถมาจะเป็นเจ้าชีอีกคองก็ลามช้าง แหมพระองค์ จึงร่วมมือกับพระสังคะราดองค์เก่าที่ถูกปดอกไปแล้วนั้นคิดกินอุบายเพื่อหาทางกำจัดพระองค์โดยกามหูอกลวงว่า พระยาเมืององกาม (แขวงอัดตะปือในปัดจุบัน) ตายเส้งแล้ว มีพระราชทิดาอยู่สององค์ มางเทบกายาและมางอุมผอม มางทั้งสองประสงจะร่วมพันทะไมตีกับกองลามช้าง สิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราชทิวหูเชื่อว่าเป็นความจิง จึงได้มีพระราชโองกาม แต่งให้พระยาโสมพะมิดเป็นทิวพาราชทูดถือพระราชสามไปยังเมืององกามให้ขุมขวางอุปะกามเป็นมายทาง เมือราชทูดไปเถิงเมืององกามแล้ว พระยาองกามชาบก็พิโรดครวดแค้มเป็นอันมากลัวไลคนะทูดบ่ให้เข้าเผ้า พระยาโสมมิดจึงพาคนะทูดตาวคืนมา มาเถิงเมืองมะ-

-ຄອນພະນົມໄດ້ເຂົ້າໄປຫາພຣະຍາມະຄອນເລົ່າເຣື່ອງໃຫ້ຟັງ ພຣະຍາມະຄອນທຳທ່ານຄຽດ
ແຄ້ນແທນສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊ ແລະຫຼຸ້ມໃຫ້ຍົກກອງທັ້ບໄປຕີເມືອງວ້ຽງຈັນ
ຕົ້ມເອງຂັ້ນອາສາໄປຕົ້ມຖ້ວຍ.

ຝ່າຍສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊ ເມື່ອຮູ້ຂ່າວເຫດການຈາກພຣະຍາໂສມ
ພະນົດແລະຄຳຊາບທູນຂອງພຣະມະຄອນແລ້ວ ກໍທ້ວງເຂົ້າໃຈວ່າເປັນຄວາມຈິງແລະເຫັນພ້ອມທີ
ຈະໄປຕີເມືອງວ້ຽງຈັນ ຈຶ່ງຕັດສິ່ງໃຫ້ເກນກຳລັງໂຍທາຍົກໄປໃນປີ ค.ส.๑๕๓๘ ເມື່ອເດີນ
ທັ້ບໄປເຖິງປ່າດົງເຂດເມືອງວ້ຽງຈັນແລ້ວ ພຣະຍາມະຄອນກໍທຳອຸບາຍຜາສົມເດັດພຣະເຈົ້າ
ໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊເຂົ້າໄປໃນຣະຫວ່າງກອງທະຫານຂອງຕົນທີ່ໄດເອົາໄປຕັ້ງຢ້ຽມຢຸ່ໃນ
ປ່າກ້ອມແລ້ວນັ້ນ ເມື່ອໄດ້ໂອກາດພໍດີແລ້ວ ກອງທະຫານຂອງພຣະຍາມະຄອນກ້ອງກໂຈມຕີ
ທັນທີ ກອງທະຫານຫຼວງຂອງສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊກຳລັງເດີນທາງໄປຕາມ
ທັມມະດາ ບໍ່ຮູ້ຕົວ ກໍແຕກກະຈັດກະຈາຍພຣະຍາມະຄອນເຈົ້າອຸບາຍ ທຳທີພາສົມເດັດພຣະ
ເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊໜີໄພ ກໍເລີຍເອົາໄປເລີຍ ບໍ່ຊາບວ່າສົມເດັດພຣະໄຊຍະເຊດຖາທິ
ຣາຊເຈົ້າຫາຍສາບສູນໄປທາງໃດ (ຄົງຈະແມ່ນພຣະຍາມະຄອນເອງເປັນຜູ້ລອຍສັ່ງຫາມ
ພຣະອົງ) ສ່ວນພຣະຍາແສນສຸຣິນວ້ຽງຝ່າພຣະຍາຈັນກອງນາງ ກໍພາທະຫານແຕກພ່ຄືນມາບ້ານ
ພຣະມະຄອນວ້ຽງຈັນ.

ສົມເດັດພຣະໄຊຍະເຊດຖາທິຣາຊເຈົ້າທ້ວງພຣະຣາຊສົມພົບ ເມື່ອປີມະເມັ້ຽ ค.ส.
๑๕๓๔ ໄດ້ສເວີຍຣາຊສົມບັດເປັນພຣະມະຫາກະສັດຢູ່ ๘๔ ປີ ກໍສະເດັດສັ້ນຄົດທີ່ເດນເມືອງ
ວ້ຽງຈັນ ເມື່ອພຣະອຸ້ມມາຍຸໄດ້ ๓๒ ປີ ພຣະວ້ຽງມີພຣະຣາຊໂອຣົດວ້ຽງນຶ່ງ ປະສູດຈາກພຣະມະເຫສີ
ຜູ້ເປັນທິດາຂອງພຣະຍາແສນສຸຣິນວ້ຽງຝ່າ ນິມາມວ່າ ພຣະນໍ້ເມືອງ ເວລານັ້ນມີພຣະອຸ້ມມາ
ຍຸໄດ້ ๕ ປີ.

ພັ ງ ສ ີ ທ ີ ່ ໃ ຊ ້ ຄ ົ ້ ນ ຄ ວ ້ າ ໃ ນ ກ ານ ຂ ຽ ນ ປ ັ ດ ສ າ ຄ ລ າ ວ
ຕ າ ມ ຣ ັ ຊ ກ ານ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ດ ພ ຣ ะ ເ ຈ ົ ້ າ ໄ ຊ ຍ ะ ເ ຊ ຖ າ ທ ິ ຣ າ ຊ .

---

๑. ພ ິ ງ ສ າ ວ ะ ດ ານ ๒๑ ภ ะ ວ ง ส ึ ก ส า ท ิ ภ า ม :
๘. ພ ຣ ะ ເ ຈ ົ ้ າ ໄ ຊ ຍ ะ ເ ຊ ຖ າ ม ะ ห า ธ า ช ุ ໂ ດ ย ฐ ู ค ำ ผ ิ ม ว ิ ง ส า
๗. ພ ิ ง ส า ว ะ ด า ม ข ุ ท ล า ว ໂ ດ ย เ จ ้ า ค ำ พ ั ้ ม ว ิ ง ภ ิ ด ร ั ต ม ะ
๔. ป ั ด ส า ค ล า ว ໂ ດ ย ส . ว ี ร ะ ส า ม
๕. ป ั ด พ ร ะ ท า ด ท ุ ว ง ໂ ดย ส ี ล า ว ี ร ะ ว ง ์
× ๖. ผ ู ้ ม ี - ป ั ด ส า ด ໂ ดย ส ม ห ง ์ ส ุ ข ส ม า , ถ ว ิ ล ส ุ ร ิ ย ิ น , ม ะ โ ม ภ ร ิ ส ม ะ จ ิ น ด า
× ๗. ผ ู ้ ม ี ป ั ด ส า ด ໂ ดย ม า ม ี ท ั ม ค ง ง า ด
× ๘. ไ ท ร ิ ย พ ะ ม ้ า ໂ ดย ส ม เ ด ็ ด ก ิ ม พ ร ะ ย า ด ำ ร ง ร า ช า ม ุ พ า ย
× ๙. พ ิ ง ส า ว ะ ด า ม ใ ย ม ิ ก ໂ ดย พ ร ะ ย า ป ร ะ ช า ท ิ ป ก ร ล ั ก
× ๑๐. ข ง ถ ี ใ น ป ั ด ส า ด ໂ ดย ส ั ง พ ั ท ใ ม ท ั ย
× ๑๑. ผ ู ้ ช ุ ม ะ ส ิ บ ท ิ ด ໂ ดย ป า ข ง บ
× ๑๔. ผ ู ้ ม ี - ป ั ด ส า ด ໂ ดย น า ย ล ะ เ ร ิ ม ไ ช ย ุ ม ะ

ห า ย เ ห ต ุ :- ท ี ่ ข ี ด ต ิ ม ภ า ห า ย ค ว า ม ว ่ า เ ป ็ น พ ั ง ส ี ไ ห

ธัชทามพระสุมังคละอัยโภโพธิสัต

(พระยาแสนสุริมหะลิจัย)

ค้งที่ ๑

โดย: มะหาจัม อิมหุพิลาส.

พระเจ้าไชยะเชฏฐาธิราดที่ ๑ (Jayajetthadhiraj I) สะเด็ด สูธะคิดในทามสะเด็ดไปผายะยิดที่เมืองอิงทาม, ทามที่พระอิงสะเด็ดสูธะคิดนี้ อาด จะเป็นทิมอุยายของพระยามะคอม ที่ อาดจะร่วมมีทับพระยาแสม สุริมหะลิจัย มำทำเป็นได้. พระเจ้าไชยะเชฏฐาธิราดได้มีพระธาชโอริด อิงนึ่งที่เกิดทับพระมะเหสี ผู้เป็นทิดาของพระยาแสมสุริมหะลิจัยพระมามว่า พระหม่อเมือง มีพระอุมพรา ๕ วัดสา.

เมื่อเห็นว่า พระเจ้าไชยะเชฏฐาธิราด สั่งพระอุมโดยหาพระบ่อริมสิบบ่พ้อแล้ว พระยาแสมสุริมหะลิจัย และพระยาจันทะสีทะราด (๔) ภาหาทะหามแตกคืนมามะคอม องจัม, และพระยาแสมสุริมหะลิจัย ในฐามะเป็นปู่ของพระพ่อเมือง ผู้ควนจะได้ธาชสิมบัด, จึงภำจำมาดในทามปกครองไว้. บ่ยิดธาชสิมบัดนั้นฉาย พระพ่อเมืองโดยอ้างว่า พระพ่อเมืองยังทิงพระเยิา จึงทำหน้าที่เป็นผู้คุมครองซึ่งผู้สำเร็ดธาชทามตางพระพ่อเมืองผู้เป็นหาน. ความจึงนั้น พระแสมสุริมหะลิจัย อาดจะยากยิดธาชบัลลังก์ ยิดติมเป็นพระเจ้าแผ่นดินแต่ตันแล้วกำเป็นได้ แต่ยังมีข้าธาชทามจำนวนผู้ใหญ่หลายคนที่บ่เห็นพวกของตัน และยังจิงรักพักดีต่อธาชอิงของพระเจ้าไชยะเชฏฐาธิราดอยู่ จึงลโอกาดฆ่าเพาะสิมปู่.

ความนั้น พระยาจันทะสีทะราด เอิ้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ผู้มีงเมื่อเห็นพระยาแสมสุริมหะลิจัย ยังเสียปู่บ่ยิดพระพ่อเมืองขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน, จึงบอกความปะสิงจะทำทามธาชาพิเสก พระพ่อเมืองขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ตามปะเพนีสิบธาชสัมตะติอิงแต่ พระยาแสมสุริมหะลิจัยบ่ยอม. ในที่สุด ข้าธาชทามกำแตกทันเป็น ๘ ฝ่าย ฝ่ายนึ่งเข้าทับพระยาแสมสุริมหะลิจัย อิกฝ่ายนึ่งเข้าทับพระยาจันทะสีทะราด เกิดย

---

(๑) เห็นในแห่งอื่นและในความเป็นมาของลาวเป็นพระยาแสมสุริมควงฟ้า และพระยาแสมสุริมหา.

(๔) เอิ้นอีกชุมว่า พระยาจันทอุมาว เพาะยู่บ้านทองบาง.

จะเกิดสิงคามหาวเมืองย้อมพระสิงคะเจ้าอุ้มผู้ใหญ่ทั้งหลายเข้าไปห้าม เหตุการณ์จึงสงบไปปะมานสามเดือน, พายลุมเกิดอิอาณัมยิก สุดวิสัยใผจะห้ามได้.

จึงได้เกิดธิบเลวัมอื้ม จันเถิงหำยุท้ายุทัดถี (เวียงจำอุ้มวัม) พระยาแสนสุริมทะลือชัยแต่งให้แสมมุมหรูมอีจำวยกธิบวับพระยาจันทะสีทะราด, แสมมุมหรูมฟังพระยาจันทะสีทะราดตายวับค้าวง. ต่แต่ม แสมามุมตีหัวหลายก็พาวับย่ามต้องำนาดยอมพระยาแสนสุริมทะลือชัย, พระยาแสนสุริม ๆ จึงปะกาดปราบดาพิเสก (๑) ติมเองอื้ม เป้นพระเจ้าแผ่มดินในปี ค.ส. ๑๕๓๘ (จ.ส. ๙๓๔/พ.ส. ๔๑๑๕) ทิงพระนามว่า พระสุมังคละอัยโภโพทิสัด (๔) แต่คนทั้งหลายมักร้องว่า พระเจ้าปู่หลาม ย้อมเพิ่นเป้นปู่ของพระพี่เมือง, เวลาบ่นอายุของเพิ่นได้ ๕๕ ปี.

เมื่อพระยาแสนสุริม ๆ อื้นเป้นเจ้าแผ่มดินแล้ว อาดจะมีความรักในเจ้าหลามหลายก่อา เหตุผิมหางกามเมืองดังที่ผู้อิมเคียเล่ามา จึงบ่ทำลายพระอินของพระพี่เมืองและคนในสมัยบ่นยังมีความถือว่า ธาอุบ่นลัง ย้อมสิมควมแก่คนเอื้อเจ้าหลีคนในร่ำอวัง ท่บ่น, ดังบ่น จึงผากิดว่า ท้อเมืองใหญ่ที่มีกำลัง จึงพากันแอวเมือง บ่ยอมส่งส่วย และมาย้อบย้อมดังเก่ามาหลังทั้งธาสดอมทั้งหลายก็ให้ความโคธิบนับถือน้อยลิง เพาะเห็นพระยาแสนสุริม ๆ บ่แม่มเอื้อเจ้าและยาดแย่ง ธาอุบ่นลังจากพระพี่เมือง จึงพากันแตกหนีตามเมืองเดิมลิงไปทางใต้นับแต่เมืองร้อยเอ็ดตลอดจนธดเขดจำปาสักพากันกว่าแตกก่อม.

เมื่อพระสุมังคละอัยโภ โพทิสัด คองธาอุสิมขัดมาได้ ๘ ปี เถิง ปี ค.ส. ๑๕๓๘ (พ.ส. ๒๑๑๕) พ่ระเจ้าแผ่มดินพะม่าเมืออุาบอ่าพระเจ้าอัยเชดถาทีธาดสะเด็ดสุระคิดแล้ว, ธาอุอามาจักลามอ่าวอูงจัม ปรมเจ้าแผ่มดินใหม่และพวมแตกกัม, ก็สอยเอิาโอกาดนี้มยิกธิพิมโยหาลิงมาตีอูงจันทันใด, พระสุมังคละอัยโภโพทิสัดได้ทำกามป้องกันพระมะคอมย่างสุดสามาด แต่เป้นคาวเคาะกันของลาวจะต้องตีกเป้นปะเทสธาดของพะม่า ปะชาชิมพิลเมืองได้รับความลำบากยากแค้นและอึมพาว ต่กามยาดแย่งอำนาดกันของเจ้านายมาแตกก่อมพ่แรงๆแล้วจึงเกิดความอึดเหี่ยย พากันอิพยิบหลิบหนีสู่ชิมดังแตกก่อมทั้งบ่เหลือมใส่ต่พระสุมังคละ ๆ แล้วพะม่าก็จับเอิาพระสุมังคละ ๆ กับพระพี่เมืองคืมเมืองไปพะม่า. ลาวเป้นปะเทสธาดพะม่าโดยบ่มีสู่ถูง.

---

(๑) ปราบดาพิเสก (ผู้มีกามอะพิเสกมาร่อดแล้ว) ผู้แผ่ผู้อิม แล้วอื้มสเวียธาอุสิมขัดเป้นเจ้าแผ่มดิน.

(๔) ความเป้นมาของลาว ใว้อ่า พระสุมังคละโพทิสัดอัยยะการาอุา.

ธัฺฒภามพระมะหาฺอุปราฺชา วัระวัฺาโส

เถิงปี ค.ส. ๑๕๗๕ (พ.ส. ๘๑๑๒) พระเจ้าแผ่นดินพะม่าที่ทุาหิงสาวะถีจึ่งแต่งให้พระมะหาฺอุปราฺชา วัธระวัฺโส ผู้เป้นพระอะนุชาธิฺาพระเจ้าไชยะเชฏฐาธิราด ที่ถืกพะม่าจับไปไว้เมืองพะม่าแตกอนพุ้น ให้คืนมาเป้นพระเจ้าแผ่นดินล้านฺชางวรฺาจัน.

เมื่อพระมะหาฺอุปราฺชา วัระวัฺโส สเวียราฺชสืบยัดได้ ๔ ปี ใน ค.ส. ๑๕๗๑ (พ.ส. ๘๑๘๘) มีคนเก่งวิชาอาคมผู้หนึ่งอยู่วัดปี คิดจะรู้เรื่องว่า พระเจ้าไชยะเชฏฐาธิราดที่สูนเสียงไปโดยบ่รู้ที่ปรายสายเหตุ จึ่งอวดอ้างตนเองว่าเป้นพระเจ้าไชยะเชฏฐาธิราดที่สูนเสียงไปนั้น นัดนี้จะคืนไปยึดเอานะครมวรฺาจันและเป้นเจ้าแผ่นดินดั่งเดิมและอุทิศอวมอามใจผิลเนืองให้เอื้อถึเป้นหลวงหลาย โดยจำเพาะพวกข้าสวยเมืองโสภ เมืองขุง แล้วยกทับเข้ามาตั้งอยู่เมืองวัดปี แล้วยกเข้าตีเมืองพั้นเมืองคำทองได้หุกเมือง.

พระมะหาฺอุปราฺชา วัธระวัฺโส ได้ทิงุาบเหตุ ก็ทิงแต่งตั้งให้พระยาวุรงใต้ ๑ พระยาวุรงเพื่อ ๑ พระยานะครม ๑ ยกทับลิงไปต่ตาม แต่ผาถือว่า ทับพระทั้งสามสู้บ่ได้ก็แตกคืนมา, พวกทะบิดตีขาจนเถิงวรงคุกและยกข้ามของล่วงมาเถิงวรงจัน, พระมะหาฺอุปราฺชา วัธระวัฺโสเห็นจะสู้บ่ได้ สดจะป้องกันนะครมไว้ได้ จึ่งเกับเอาพระมะเหสีและราชธิดา ๘ องฺ์ และบริวานที่จำเป้นลิงเรือพายจะพาไปเพื่งภูทิงสาอะถี ไปเถิงแก่งแห่งน้ำ เรือเลยหลิม, พระมะหาฺอุปราฺชา ฯ พระมะเหสีและราชธิดาก็จมน้ำสูงพระอุบหิด, พวกทะบิดก็เข้ายึดเอานะครมอรฺาจันได้โดยสะดวก.

สันนิฐานว่า ตามที่ทิงทับหลวงสู้พวกทะบิดบ่ได้นี้ คิงจะเนื่องจาก แม่ทับผู้มีสีนิเต่ปางพระเจ้าไชยะเชฏฐาธิราดพุ้นสูนเสียชีวิดไปหลายในเสิกทางเมือง เพาะเจ้ามายยาดอำมาถ้าม, แม่ทับแตกทับไปเข้ากับเจ้านายหลายพักหลายฝ่ายบ่สามัคคีกัน,

ผิลเนื่องที่จะมาเป้นทะหาบเอื้อมอื้มต่ตามสิงคามทางเนื่องมาแล้ว บ่มีแก่ใจจะรบเลอ และปะตามสุดท้ายคิงจะบ่มีเวลาได้เผิตตามรบแก่ทิงทับดั่งแตกอม.

ธัฺฒภามพระสุมังคละวัยโภโพธิสัด

(พระยาแสนสุริมทะลิไชย)

เที่อที่ ๔

เมื่อพระเจ้าแผ่นดินพะม่า ภูทิงสาอะถี ทิงุาบว่า ภูล้านฺชางวรฺาจัน เสียชัยให้แก่ทะบิดข้าสวยเมืองวัดปี จึ่งแต่งตั้งให้อิมแอะนัมภู ผู้เป้นมะหาฺอุปราด ยกทับมายายพวกทะบิดแล้วล้อมนะครมวรฺาจันจมจับเอาหัวพาทะบิดได้สิ่งไปภูทิงสาอะถี,

พระเจ้าแผ่นดินพะม้าทุงหีสาอะถีจึงมีพระราชอาณาแต่งให้พระสุมังคละอัยโภโพทิสัตภับคืนมาเป้นพะเจ้าทุงล้านช้างอรุงจันอีกเป้นเที่ยที่ ๔ ในปี ค.ส. ๑๕๓๐ (พ.ส. ๘๑๘๓)

พระสุมังคละ ๆ สเวียราชสิมบัถมาได้ ๘ ปี เถิงปี ค.ส. ๑๕๓๘ (พ.ส. ๘๑๘๔) ทำสงพระอุม, พระอุมมายุได้ ๓๕ วัดสา.

ฮับต่าวท่าวปะวัดทรงพระสุมังคละ ๆ ตลีพระยาแสนสุริมทะลัยไว้ในที่พำสิมคอม.

พระสุมังคละอัยโภโพทิสัด ตลี พระยาแสนสุริมทะลัยมีมามเถิมว่า จัม เป้นบุดของภวามขาม (พ้ขาม) ข้ามของคาย (จังหวัดของคายดรอ มี้) เกิด ปี ค.ส. ๑๕๑๑ (พ.ส. ๘๐๕๔) , เมื่อยังน้อยได้ขึ้นไปร่ำรงมือชาปู่มะคอมอรุงทอง (หลวงพระบาง) เป้นสิดของ่พระสังคะราดสีจันโท อิงเป้นพระมะหาราชครูของสิมเด็ดพระโพทิสาระราด (พระราชบิดาของสิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราด) เมื่อสึกาทพระพิกุแล้ว จามจันได้ฮับราชการ ปู่มะคอมอรุงทอง ยอมความสลาดจึงได้เลื่อมยิดขึ้นมาโดยลำดับ คือเป้น แสนพิม เมืองผา ไปเป้นคองเมืองผามำหา, เมื่อสิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราด สะเด็ดไปคองราชสิมบัดที่มะคอมอรุงให้หมดตามสะเด็ด, เมื่อพระอิงสะเด็ดภับมาคองทุงล้านช้างอีก, แสนพิมเมืองผา ก็ได้เลื่อมยิดขึ้นเป้น พระยาเดดลีกรุง (ยิสลีกรุรติ ในความเป้นมาของลาว เป้นพระยาลีกรุง) ให้ไปคองเมืองปากห้วยหลวง, คาวสิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราด ยิกภับไปตีอรุงใหม่จากพระเป้นทุ ตีพิมพระยายิดลีกรุด ก็เป้นแม่ภับตีไปเมืองอรุงแสนและตีภับพระเป้นทุตีเตาที่หาดซาย เมืองอรุงของ เมื่อภับจากเมืองอรุงแสนได้เลื่อมยิดเป้นพระยาเมืองซาย และย้างได้ทำสิงคามภับพะม้าอีกหลายเที่ยและได้อัยอุมะทุกเที่ย เมื่อพระเจ้าไชยะเชดถาทิราดย้ายราชทามีมาปู่มะคอมวรุงจันแล้ว จึงได้เลื่อมยิดเป้นพระยาแสนสุริมทะลัย (ในความเป้นมาของลาวเป้นพระยาแสนสุริมค่วงฟ้า) มีอำนาจพระยาแสนสุริม ๆ เป้นหะหานเอก เป้นค้ายภับพระภัดของสิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราด, และเพิ่มยังได้ถวายทิดาของตีมเป้นพระสนมเอกแด่สิมเด็ดพระเจ้าไชยะเชดถาทิราด จีมมีพระราชบุดคือพระพี่เมืองๆ (ในความเป้นมาของลาว เป้นพระพี่แก้วภูมาม) เมื่อพระเจ้าไชยะเชดถาทิราดไปเสิกที่เมืองอิงกาม (ในความเป้นมาของลาวรองเมืองรามลักอิงกาม)

ก็ได้เป็นผู้บังคับบัญชาทหารทั้งกับมาละครมวงจันได้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินเป็นเบื้องต้นและปะกาดตันเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่สุดเมื่อายุได้ ๗๕ ปี (ในความเป็นมาของลาวว่า อายุ ๘๐ ปี),

ธัวกามพระยามะครมน้อย

เมื่อพระสุมังคละ ฯ สังพระชนแล้ว. เสมาอามาดท้าวหลายเจ้าเป็นพักฝ่ายพระสุมังคละ ฯ ที่มีอำนาดในอาณาสืบเนื่องมาแต่สมัยพระสุมังคละ ฯ ยังมีชีวิดอยู่ได้เจ้าพระยามะครมน้อยบุด พระสุมังคละ ฯ ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน.

เสมาะามาดจุ่มผู้ใหญ่ที่เป็นพักฝ่ายพระยาจันทะสีทะราดหลีกวาที่ยังปะเพมีว่าการสืบราชบัลลังต้องแม่มเชื้อเจ้าราชวงศ์ ยังคิงจะมีหลายยู่, เมื่อเวลาพระสุมังคละสเวียราชสมบัด บ่สามาดจะเพิ่งตั้งได้ เพาะอำนาดของพระสุมังคละ ฯ แขงแรงและพักพวกของเพิ่นที่ทำอำนาดในอาณาได้พิด, แต่เมื่อเถิงสมัยของพระยามะครมน้อย ขึ้นสเวียราชสมบัด, ความนิยมชุบชูยในผู้เป็นเจ้าแผ่นดินแร่งน้อยลิงจนเถิงกับลิงมีจับเอาพระยามะครมน้อยสั่งเมือไว้ภูทิงสาวะดี, ภูล้านช้างวรงจันจึงขาดเจ้าแผ่นดินไปเถิง ๗ ปี คือเถิง ค.ส. ๑๕๗๐ (พ.ส.๘๑๓๓).

ธัวกามพระพี่เมืองา

คันเถิงปี ค.ส. ๑๕๗๑ (พ.ส. ๘๑๓๔) พวกเสมาอามาดและพระสังคะเจ้าทั้งหลาย จึงพากันขึ้นไปหูนพระเจ้าแผ่นดินพะม้าขอเอา พระพี่เมือง พระราชโอริดของพระเจ้าจัยเชดถาทิราด ที่พะมาจับไปไว้ภูทิงสาวะดีแตหอมมัม มาเป็นเจ้าแผ่นดินภูล้านช้างวรงจัน. และเจ้าแผ่นดินพะมา ก็ทิงอะนุมัดโดยดี.

พระพี่เมือง สะเด็ดจากภูทิงสาวะดี เมื่อเดือม ๘ ๑๑ขึ้น ๑๐ คำ่ วันพุด เถิงมะครมวรงจันเมื่อ เดือม ๗ ๑๑ขึ้น ๕ คำ่ ค.ส. ๑๕๗๑ (พ.ส. ๘๑๓๔), คันเถิงเดือม ๒ ๑๑ขึ้น ๗ คำ่ ปีกุงวันมัม จึงจัดราชพิธีราชาภิเสก เป็นพระเจ้าภูสีสัตมาคมะขุด ฯ ล้านช้างวรงจัน, เวลานั้นพระชันได้ ๔๐ วัดสา.

พิลเมืองคิงจะเห็นว่าได้พเมื่อเชื้อราชวงศ์ที่แท้จิงมาเป็นเจ้าแผ่นดิน จึงมีความสิหาใจหักถวมช้า บันดาท้าวเมืองที่เคียดัดแขงแต่สมัยของพระสุมังคละ ฯ และพระยามะครมน้อย พุ่มหักมาอมน้อม ถวายราชบัณฑากามดั่งเดิม แต่พระพี่เมือง มีชุมปาระนีน้อย สเวียราชสมบัดได้พรง ๗ ปี พระชันได้ ๘๗ วัดสาก็สะเด็ดสู่ระคีดี โดยบ่มีพระราชโอริดจะสืบราชสมบัด...

ธัชชาภิพระอรหันตสาวกมหากาล

เมื่อพระพุทธเจ้าสะเด็ดสุขะคิดแล้ว, พวกเจ้าในราชอาณาจักรคงจะได้ราชสมบัติ ให้ดีกว่าทุกสิ่งทุกอย่างคิดจะหาได้ยาก หรือถึงขาดคุณสมบัติ บริสุทธิ์ครบแต่ราชบัลลังก์. เหตุนี้ เสนาอามาตย์พร้อมกันเข้าคิดว่า จะเชิญเอาเจ้าอรหันตสาวกโอรสของพ่าสาวพระพุทธเจ้าชื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดิน จึงไปทูลขอจากพระเจ้าแผ่นดินพม่า, แต่พระเจ้าแผ่นดินพม่าเข้าใจว่า เจ้าอรหันตสาวกิพระองค์นี้ อัตสา คงบริสุทธิ์ครองบ้านเมืองได้ จึงบริอะนุมัติ แต่ได้แต่งให้ พระอรหันตปิตา ผู้เป็นบิดาของเจ้าอรหันตสาวก มาเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินไปพางก่อน. พระอรหันตปิตา คงจะเข้มงวดกวดขันมากจึงบริได้ชื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดิน, ได้แต่งเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน.

ในสมัยนั้น ประเทศพม่าพอมหรูงยาก เพราะพระเจ้าบุเรงนอง ผู้เข้มแข็งสะเด็ดสุขะคิด, พระราชโอรสคือพระเจ้านันทะบุเรงนอง (เดิมพระนามว่า อินอะนันทา) (๑) ได้ราชสมบัติแต่บริเข้มแข็ง เป็นเหตุให้ พระมะเรสอมแห่งกรุงสีอะยุทยาประกาศอิสระพาบและยกทัพขึ้นไปตีเอาหงสาวดี.

พวกมอญคิดว่าได้โอกาสนั้น อุบายจะกับคืนมามีอำนาจขึ้นอีก แต่ถูกกองทัพของพระเจ้าแผ่นดิน จึงส่งกองทัพไปรับเอาครอบครัวลาว และตีเมืองตามทางคือ เมืองพะเยา, เมืองเชียงลม, เมืองของแสม, เมืองหางและเมืองของราย ได้หมดแล้ว ยกเข้าล้อมเมืองของใหม่ไว้แต่ตีบริได้ ทั้งสะบงอาหารขาดเข็ญ จึงเลิกทัพกลับมา. พระอรหันตปิตา ครูดว่าพวกแม่ทัพบริตีเอาของใหม่ให้ได้ เลยบริยอมให้กองทัพเข้าเมือง และจะปราบปรามอีกแม่ทัพนายกองให้หมด.

พวกแม่ทัพนายกองจึงลักลอบเชิญเอาเจ้าอรหันตสาวกิไปกับกองทัพไปตั้งอยู่สามพะลามอุย แล้วยกทัพมาตีเอาพระนคร. กองทัพพักกองทัพล้อมรอบเลยมาอยู่เดือน ๔ เดือน ไพร่พลล้มตายหลวงหลายและเกิดทามอีกอย่างหนึ่ง. พระสังฆเจ้าจึงพากันไปถวายพระพรให้พลูกคืนดีกัน, พระสงฆ์ไปชุมนุมกันอยู่ที่ลอมจีม, เจ้าอรหันตสาวก ก็เข้าไปขอสมาขอของพาพระสงฆ์, และพระอรหันตปิตาผู้บิดาก็มอบอำนาจราชสมบัติแก่เจ้าอรหันตสาวก ส่วนตนก็พาครอบครัวกลับไปอยู่มะนอมพะมิม ในปี ค.ศ.๑๗๐๗ (พ.ศ. ๑๗๔๗).

---

(๑) ลางแห่งจึงเป็น " อะแซะมามะยะ " ก็มี

ເຈົ້າອໍຣະວິງສາ ເມື່ອຂຶ້ນສເວີຍຣາຊສົມບັດແລ້ວ ເສນາອາມາດພາກັນຖວາຍພຣະນາມ ວ່າ ພຣະອໍຣະວິງສາທັມມິກຣາຊເຈົ້າ.

ເມື່ອພຣະອໍຣະວິງສາ ທັມມິກຣາດ ສເວີຍຣາຊສົມບັດແລ້ວ ກໍປະກາດໃຫ້ກຸງລ້ານຊ້າງ ວຽງຈັນເປັນອິສຣະບໍ່ຍອມເປັນປະເທສຣາດຂອງພະມ້າຕໍ່ໄປ ໂຮມເວລາທີ່ລາວເປັນປະເທສຣາດ ຂອງພະມ້າສມັຍນັ້ນ ๘๔ ປີ, ຕັ້ມາພຣະຣາຊອາມາເຂດລ້ານຊ້າງກໍສຸກກຸມຊຸມເຢັນຕລອດມາເປັນ ເວລາຫຼາຍປີ.

ສົມເດັດພຣະອໍຣະວິງສາ ฯ ມີພຣະຣາຊໂອຣົດທີ່ພາກົດພຣະນາມຢູ່ ๘ ອົງຄື ພຣະອຸປ ຍຸວະຣາດ ກັບພຣະພ່ອມແກ້ວ.

ເມື່ອປີ ค.ส.๑๙๘๑ (พ.ส.๑๙๙๔) ສົມເດັດພຣະອໍຣະວິງສາ ฯ ໄດ້ພາເອົາພຣະ ມະເທສີ, ພຣະຣາຊໂອຣົດສະເດັດຂຶ້ນໄປໄຫ້ພຣະບາງທີ່ມະຄອມຫຼວງພຣະບາງ, ມີຜູ້ຍິວະຍິງ ວ່າ, ພຣະອຸປຍຸວະຣາດຈະຊິງເອົາຣາຊສົມບັດ, ພຣະຣາຊບິດາ ຈຶ່ງສັ່ງໃຫ້ຈັບເອົາພຣະອຸປຍຸວະ ຣາດ ຜູ້ເປັນຣາຊໂອຣົດໄປປະຫານຊີວິດ ແຕ່ພຣະອຸປຍຸວະຣາດ ຮູ້ເມື່ອຄິງຈຶ່ງພາເອົາໄພ່ພົນຂອງ ຕົນລັກໜີລົງມາກ່ອນ, ພຣະຣາຊບິດາ ແຕ່ງໃຫ້ພ່ອມໄຊຍົກກອງທະຫານມາຈັບ ມາທັນຢູ່ບ້ານຂ່ອງ ແລະຣົບກັນ ໄພ່ພົນລົ້ມຕາຍຂ້າງລະຫຼວງຫຼາຍ. ພຣະອຸປຍຸວະຣາດແຕ່ພ່າຍລົງມາ ເຂົ້າໄປຕັ້ງ ທັບຢູ່ໃນວັດນ້ຳໂມງ ວັດປະຕູວັດໄວ ພ່ອມໄຊໃຫ້ທະຫານພັງກຳແພງວັດດ້ານປາກນ້ຳ, ພຣະ ອຸປຍຸວະຣາດພ່າຍໜີໄປຕັ້ງຢູ່ວຽງຄຸກ ທາງໃນວຽງກໍມີຄົນລັກເອົາໄຟຈຸດເມືອງຂຶ້ນ.

ຝ່າຍພຣະຣາຊບິດາສະເດັດລົງມາເຖິງວຽງຈັນກໍນຳເລວພຣະອຸປຍຸວະຣາດ ແລະຍົກ ທັບໄປຕັ້ງຢູ່ທ່າແຂກ (ເພື່ອຍ້ານຊາຍຝ່ອງດຽວນີ້). ເວລານັ້ນ ຜູ້ຄຸມພົນເມືອງແລະຂ້າຣາຊ ການຜູ້ໃຫຽ່ພາກັນເຂົ້າຫາພຣະອຸປຍຸວະຣາດເປັນສ່ວນຫຼາຍຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ສົມເດັດພຣະອໍຣະວິງສາ ฯ ເສັຽພຣະທັຍ ຈຶ່ງຖອຍທັບມາຕັ້ງຢູ່ພະລານໄຊ ຢາດນ້ຳພາຍເວນ້ານເມືອງໃຫ້ແກ່ລູກແລ້ວກໍພາ ເອົາພຣະມະເທສີ, ພ່ອມໄຊ, ພຣະຍາອະນຸວົດ ແລະຣາຊບໍຣິວານໜີໄປທາງບ້ານຊຽງແຕງ (?), ພຣະອຸປຍຸວະຣາດ ໄດ້ແຕ່ງໃຫ້ພຣະຍາວຽງນຳໄປແລະໄປທັນຢູ່ບ້ານຊຽງແຕງ ພຣະຍາວຽງກໍ ປະຫານພຣະວົງພຣະອໍຣະວິງສາ ฯ ແລະຄອບຄົວເສັຽສິ້ນ.

ຣັຊການພຣະອຸປະຍຸວະຣາດ

ເມື່ອພຣະອຸປຍຸວະຣາດ ທຳປິຕຸຄາດ (ຂ້າພໍ່) ເພາະຄວາມໂລບໃນຣາຊສົມບັດ ໂດຍບໍ່ຄຶງເຖິງບາປກັມໃດ ๆ ແລ້ວ, ປີ ค.ส.๑๙๘๔ (พ.ส.๑๙๙๕) ເສນາອາມາດທັ້ງຫຼາຍ ກໍທຳພິທີຣາຊາພິເສກ ພຣະອຸປຍຸວະຣາດຂຶ້ນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນ. ພຣະອຸປຍຸວະຣາດຢູ່ໃນຣາຊສົມ ບັດພຽງ ๗ ເດືອນ ກໍສັ້ງພຣະວົງ, ພຣະວົງໄດ້ ๘๕ ວັດສາ.

ทั้งสิ้งเอื้อยในกามะรม :

๑. ผิวสาอะถามลาว ของ สีลา อิธะอิ้งส์
๔. คอามเป้มมาของลาอ ของ อู๊คำ ผิมอิ้งสา
๓. ผิวสาอะถามล้ามข้าว (พาสาไท)

คำบ้ยายพิงสาอะถามลาว

ตอม ร้อุภามสิมเด้ดพระเจ้าสุริยะอิงสาทัมมิกราด

(Suriyavongsa Dhammikaraj 1633-1690) โดย มะหาจัม อิมทุมิลาด

๑- <u>พระราอิง</u>: สิมเด้ดพระเจ้าสุริยะอิงสาทัมมิกราด เป้นพระราอุโอริดของพระเจ้าตอมคำ (พระราอุโอริดของสิมเด้ดพระพ่อมแก้ว) มีพระเอกฤา ยู่ ๑ องค์ เจาอุมพู และเจาขุมอู.

๘- <u>ก่อมสเวียราอสิมบัด:</u> ก่อมจะเถิงร้อุภามของสิมเด้ดพระเจ้าสุริยะอิงสาทัมมิกราด มี้ เหดภามบ้ามเมิองได้เกิดภามบ่ีสงิบสุกมาแต่ร้อุสมัยของพระอ่ระอิงสาทัมมิกราด (๑๙๐๓), เถิงแม่ม่าพระอ่ระอิงสา ฯ จะได้อ่ำว่าเป้นพระมะหากะสัด ผู้ปะกาดอิสระพาบของลาว ๑๑กจากความเป้นปะเทสราดของพะม้ากำตาม(๑) ก่ผากิดว่าบ่ีเร้ดให้เสมาอามาดตลอดพระราอุโอริดของพระอิงเองคือพระอุปยุ อะราดเห้นความสำคัมของความเป้นเอกราดของอาดพ่ปามใดมุอกจากมีความสงิบสุกยู่พ้อยบึ่งในตอมต้นของร้อุภามห่ีม้- ความเป้นหาดของพะม้า ๘๕ ปีที่ล่องมา บ่ีพ่จะตัดความโลบในภามสแองหาอำมาดของเจ้าในราอุอิงและของเสมาอามาดได้, ด้วม้ม พระอุปยุอะราดจิ่งได้ทำปิตุคาด (ข้าพ่ี) เส้งและได้ราอุยืนล่างหัวจากเกิดสิงคามละหว่าง "พ่ีกับลูก" ยู่หลายเดือมแล้ว..

พระอุปยุอะราดอื้มสเวียราอุสิมบัดได้พรึง ๗ เดือมบ่ีเถิงปีพระจุมได้ ๘๕ อัดสากำสะเด้ดสุระคิด. เสมาอามาดกำไปอ้างเชิมเอ้าเจ้าคองมะคอมเมิอง สีโคดของมาสเวียราดถวายพระมาม่าพระยัมดิโพทิสาระราด เอิ่ง มีพระจุมเถิง ๓๑ อัดสาแล้ว และก่หยุดจากความอุมอายบ่ีม้ม พระยาอรงผู้ตามปะหามพระอ่ระอิงสา ฯ ให้พระอุปยุอะราดม้มเองก่ภามกะบิด เถิงกับเผ่าห่ีสมามหลวง (โรงห่ีปะจุมเสมาอามาด) อดอาย แต่คิงจะผาบลิงได้ง่าย, พระยัมดิโพทิสาระราดยู่ในราอุสิมบัดต่ำมาเถิง ๔ ปี จิ่งสะเด้ดสุระคิด เม่ีอปี ค.ส. ๑๙๘๓.

คั้มแล้ว ราอุอิงได้กับคืมไปหาสายเดิมคีสายของสิมเด้ดพระอ่ระอิงสาอีก, เสมาอามาดได้พากันอ้างเชิมเอ้า เจ้าพ่อมแก้วราอุโอริดอิงที่ ๔ ของสิมเด้ดพระอ่ระอิงสาทัมมิกราดอื้มเป้นพระเจ้าแผ่นดิม ในปี ๑๙๘๓ และถวาย พระ

(๑) ลาวติกเป้นปะเทสราดของพะม้าแต่ปี ๑๕๕๗-๑๙๐๓ สิมเด้ดพระอ่ระอิงสาทัมมิกราดจิ่งปะกาดอิสระพาบลุมหัวพระมะเรสอมแห่งกุงสีอะยุทยาปะกาดอิสระพาบจากพะม้า ๑๗ ปี (ค.ส.๑๕๙๔)....

ນາມວ່າ ພຣະພອມແກ້ວພຣະອົງມີພຣະຣາຊໂອຣົດ ๔ ອົງຄື ເຈົ້າຕອມຄຳ ແລະ ເຈົ້າວິຊຸຍ...
ໃນລະຫວ່າງທີ່ພຣະພອມແກ້ວ ສເວີຍຣາຊສົມບັດນັ້ນ. ບ້ານເມືອງກໍຍັງຢູ່ໃນພາວະຮ້ອນຣົ້ມບໍ່ສງົບສຸກ
ເຈົ້າໃຜມາຍັ້ນ ລຸກນ້ອງໃຜັ້ນກໍໂຄສະນາເປັນທາງລັບ ຫັ້ນຫຸ້ນອຸ້ມເອົາພັກພວກໃຜລາວໄພ່ຟ້າຂ້າ
ແຜ່ນດິນຜຸ້ນ້ັກຄວາມວຸ່ນວາຍກໍພາກັນພ້ຶຣອນຂ້າມນ້ຳຂອງໄປສູ່ຝັ່ງຂວາກໍຫຼວງຫຼາຍ, ຄັ້ນແລ້ວຣັຊກາມ
ອົ້ນໍ້ພົ້ນ້ົມຂອງພຣະພອມແກ້ວກໍສ້ຽງສຸດລົ້ງ ເຈົ້າຕອມຄຳ ພຣະຣາຊໂອຣົດໄດ້ຣາຊສົມບັດແທນ
ແລະບໍ່ເທົ່ງກໍສະເດັດສຸຣະຄົດອີກ.

ม - <u>ສເວີຍຣາຊສົມບັດ</u>

ເມ່ືອພຣະເຈົ້າຕອມຄຳສະເດັດສຸຣະຄົດແລ້ວ ກໍເກີດວິລຫຸ້ມວຸ່ນວາຍເມ່ືອງຈາກເຈົ້ານາຍໃນພຣະຣາຊວົງບໍ່ຄ້ຶຕ້ອງຄ້ອງກັນ ພາຍປ້ອງຈະຍາດຊ້ຶງຣາຊບັນລັງ ຫ້ັ້ງຈະໄດ້ອຳນາດໃນຣາຊສົມບັດ. ບັນດາເຈົ້າໃນຣາຊວົງ ຜາກົດວ່າເຈົ້າສຸຣິຍະວຸມາມເປັ້ນຜຸ້ມີຄວາມສລາດວ່ອງໄວທຸກວົງ ແລະກຳຄວາມເຫ້ືອມໃສ່ໄດ້ຫຼາຍຈາກບັນດາພຣະຍາຕ້ີວົງ ດ້ັ່ງນ້ັ້ນ, ຄ້ານກາງຄວາມບໍ່ແນ່ນອນແຫ່ງ ເຫດການ້ານເມ້ືອງພຣະຍາຕ້ີວົງແລະເສນາອ່ານາຕ້ັ້ງຕ້ົ້ງເຊ້ີນເຈົ້າສຸຣິຍະວຸມາມຂ້ຶ້ນສເວີຍຣາວສົ. ບັດ ຈັດຣາຊພິທີຣາຊາພິເສກຖວາຍພຣະນ່ວ່າ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທ້ັມມິກຣາດ ເມ່ືອ ค.ส.๑ฝ๓๓ (ລາງສະບັບເປ້ັນປ ๑ฝ๓๗/ จ.ส.๑๐๐๐) ພຣະຊຸ້ນ ๔๕ ວັດສາ. (ເຣ່ືອງກ່ຽວ ກ້ັບພຣະຊຸ້ນມາຍຂອງພຣະຊຸ້ນມາຍຂອງພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທ້ັມມິກຣາດນ້ີ, ຕ່ມາອີກ ๗ ປີຄ ค.ส. ๑ฝ๔๑ ພ້ົ້ນ ວ້ັນວຸສ້ຕ ໄດ້ເຫ້ັນພຣະວົງຄາດຄະເນພຣະຊຸ້ນມາຍວ່ານ ๘๓ ວັດສາ ອາດຈະເປ້ັນຄາດຄະເນຜ້ິດ ຫ້ຼືອາດຈະເປ້ັນວ່ານພຣະວົງທ້ີງມ້ີພຣະສຸຂພາບດ້ີ ພຣະສະຣ້ີຣະກາຍ້ັນແຂງກໍເປ້ັນ ໄດ້ຈ້ຶງຄາດຜ້ິດໄປຫຼາຍປ.)

ເພ້ືອຕ້ັດຄວາມຫ້ຍຸງຍາກວຸ່ນວາຍ້ັນຈະເກ້ີດຈາກເຈ້ົ້ານ້ອຍແລະເຈ້ົ້ານ້ອຍາຕ້ີວົງວົງອ້ຶ່ນ ๆ ດ້ັ່ງທ້ີ່ເຄ້ີຍເປ້ັນມາແລ້ວໃນຣັຊກາມກ້ອນ ๆ, ພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທ້ັມມິກຣາດ້ຶ່ງທ້ີ່ງເ້ັ້ນ້ອຣະເຫດ ພຣະຍາຕ້ີວົງວົງສ້ຳ້ັນ ๆ ເສ້ັ່ງຈາກພຣະມະຄອນ- ກຸງສ້ີ້ສ້ຕ໌ມາຄນະທຸ້ດ ວ່ຽງ້ັນໃຫ້ໄປຢຸ້່ທ່ານ ๆ ໄວ້ ເພ້ືອບ່ໍ່ໃຫ້ເປ້ັນ້ັດຕຸ້່ຕ໌ຣາຊບ້ັນລັງ ຄ ื :

๑- ເຈ້ົ້ານຸ້ມພູ ກ້ັບ ພຣະຊ່ານາ ແລະ ແສນທ້ິບມາບ້ົວໄປຢຸ້່ເມ້ືອງເວ້-ປະເທດ ແກວ, ເຈ້ົ້ານຸ້້ມພູ້ໄດ້ໂອຣົດວົງ້ົ້ງຄ ื ເຈ້ົ້ານ້ອຍວົງເວ້ ເ້ົ້ງເປ້ັນກະ້ັ້ດສ້ຳ້ັນວົງ້ົ້ງ້ົ້ງໃນເວລ້ຳ້ັ່ນ ຄ ื ເປ້ັນພຣະເຈ້ົ້ານ້ອຍເຸ້ດຖ້ຳ້ິຣາດ້ີ ๔, ສ່ວນພຣະຊ່ານາ້ຂອງເຈ້ົ້ານຸ້້ມພູ້ັ້ນ ຄ້ັນ້ິດຸ້ນ້ຂອງພຣະ ສ້ມ້ີແລ້ວກໍເ້ົ້ານ້ັ້ບແສນທ້ິບມາບ້ົວເປ້ັນສ້ມ້ີແລະໄດ້ຍຸ້ດ້ີ້ຫ້ວ່ານລ້ອງຸ້້ມວົງ.

๔ - เจ้าขุมขุ ฟ้ไปขอฤทิธาขุพัยยู่พุทพุโธ

๕ - เจ้าปู่ (๑) โอธิฌองเจ้าอ้วย (อะมุขาฌองพระเจ้าต่อมคำ) พาคอบคิอไปยู่เมืองของคาม (๔)

๔ - เจ้าสอย น้องเจ้าปู่ ฟ้ไปยู่สะผี (๕) (ยู่อำเพ็ดธะคามผึดผิม, จ้งหวัดอุบิม ฯ.)

๔- <u>พระธาขุภะธะนิยะกิด</u> : เมื่อสิมเด้ดพระเจ้าสุริยะวิงสาห้มมิกธาดได้ฮิ้มสเวียธาด และผาบส้งมฟามคิ พระยาติวิงและเสมาธามาดผู้จะเป้มสักดุ์ตธาขุบ้มล้งแล้ว ก็ทิ้งส้างคอามพั้มคิงคอามเฮ้มแฮงและคอามจะเริ่มให้เกิณีแก่พระธาขุธาตุ จัก.

ก็พระธาขุธาตุจักฌองพระอิงนั้ม บ่อำก้อางใหอ้บ่แต่เพื่องคิธาตุจัก ล้ามข้างหูองพระบางตลองดลิงไปเถิงลี้ พ่คาโรล้งแดจิ อ้มวสีบ ได้บ้มทึก ไว้ในคาวมาเมืองลาวปี ค.ส.๑ฝ๔๑ อำฮิ้มทางบิกลาภลี้ เมืองลาภเจ้า เรือฮิ้มแก่งลี้ผ่ได้ ได้เห้มป่ายบ่อกเขดแดนลาว - แดมฌเมยู่ห้ม. นั้นบ่ อำเป้มหู้ภาดามได้ย่างนึ่ง.

ก. <u>ด้ามพระพุทสาสมา</u> : มะโยบายพายใน, พระอิงทิงยึดกามบำรุงพระพุทสาสมา โดยสิ่งเสิมกามสึกสาแก่พระสิงเป้มสำคัม : เพาะได้ผึม ๔ ปะกามไปพอมกัม คิ กำคามเชื่อมใสด้ามจิดใจฌองธาสดอมไวโดยอมอาธาสดอมนับถือพระพุท สาสมาห้างพิด เมื่ออิงพระปะมุกฌองติมยิกยองสิ่งเสิมบำรุงพระพุทสาสมา ก็ ยอมจะให้คอามไว้อางใจในพระอิงเป้มหัมมะดาน้ำปะกามนึ่ง อีกำปะกามนึ่ง กามสึกสาที่ธาสดอมจะคอมได้รับในสัยนั้มนิ้มีทางอิ้มดีไปก่อาอาสัยบาธะมี ทางพระสาสมา. ผาก็ถ่าในธัชสัยฌองพระอิงมีนักปธาดฝ่ายสิงฝ่ายคะหัด ถูกยกห้าม พระสิงสามาดแต่งและเป้มครูอาจาม หังมีพระสิงสามเณนยิมธรม คอามธู้ขูองถูกย. ห้ามอัมอุสีบขับหิกไอดอมนึ่งอำ "... ทุก ๆ ปีมีพระสิง มาจากปะเทดะเมม และไท เอิ่งมาย่สึกสาได้ ๑๐ ปี ถึ ๑๘ ปี กอมจะ

(๑-) ในคอามเป้มมาฌองลาอ โดย ๑คำ พิมอิงสา เป้นร้อย.

(๔-) ____"____ ____"____ อำไปยู่มะครมพะนม

(๕-) ____"____ ____"____ อำไปยู่สะผีของ.

ไດ້ສຳເຣັດໃນການຮຽນວິຊາໃດວິຊານຶ່ງ " ແລະອີກບ່ອນນຶ່ງຍັນທິກໄວ້ວ່າ "... ການຮຽນໃນພຣະພຸທສາສນາທົ່ວໆຈັນນີການເສຣີສະດວກຫຼາຍກ່ວາຄວາມສຳຄັນຂອງພຣະພຸທສາສນາຫຼາຍກ່ວາແຫ່ງອື່ນ "

ໃນຍັນທິກຂອງຄຸນພໍ່ ເລີຣິຍະ (Père de Leria) ແລະຄຸນພໍ່ມາລີນີ ເຂົ້າມາສູ່ຣາຊອານາຈັກລາວແຕ່ປີ ๑๗๔๘ ເຖິງ ๑๗๔๗ ແລະໄດ້ພັກຢູ່ທີ່ນະຄອນວຽງຈັນ ເຫິງພໍສົມຄວນກໍໄດ້ຢັ້ງຢືນເຖິງຄວາມສຳຄັນຂອງພຣະພຸທສາສນາຄືກັນ.

ຖ້າຫາກ່ວາ ພັງສີສັງສິນຊັຍ ອັນເປັນອັນນະຄະດີຍິ່ງໃຫຽ່ແຕ່ງໃນສມັຍຂອງສົມເດັດພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ທັນນິກຣາດໂດຍແທ້ຈິງແລ້ວ ຂໍ້ຄວາມທີ່ກ່າວໃນຄຳນາຍັນເຊື່ອເປັນຄຳພັນຣະນາເຖິງຄວາມຈົບງາມຂອງວັດວາຣາມແລະກິດຂອງພຣະສົງນັ້ນກໍຄົງຈະແມ່ນຫ້ານປ່າງຄຳເວົ້າຄວາມເປັນຢູ່ຂອງພຣະພຸທສາສນາໃນສມັຍນັ້ນເອງມາເວົ້າ, ອັນສະແດງວ່າໃນສມັຍນັ້ນມີທັງວັດບ້ານ-ວັດປ່າ, ວັດບ້ານເພິ່ນວ່າມີການຮຽນພຣະໄຕປິດົກເຖິງກັບແປຕິກາ (ຄັນພີທີ່ອະທິບາຍພຣະໄຕປິດົກຊຸ້ນທີ ๔) ແລະວ່າຝ່າຍພຣະສົງກໍພາກັນໄປຟັງເທດທຸກມື້.

" ອັນແລ້ວເຫຼືອມລົງຟັງທັນນະເທດພໍ່ພຣະເຈົ້າຕົວສ້ອຍໃຈແຈ້ງຈົດທັນ " ພຣະເຈົ້າຕົວສ້ອຍໃນທີ່ນີ້ຄົງເປັນການເວົ້າເທີດທູນພຣະກຽດຕິຍົດຂອງພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ๆ ກໍເປັນໄດ້.

๔. <u>ການຈັດລະບຽບປົກຄອງ :</u> ໃນຍັນທິກຂອງຄຸນພໍ່ເລີຣິຍະດັ່ງກ່າວຂ້າງຕົ້ນໄດ້ກ່າວໄວ້ເຊື່ອງຄວນເຊື່ອຖືໄດ້ວ່າ " ເຈົ້າຊີວິດ (ຄືພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ๆ) ມີອຳນາດເດັດຂາດເພິ່ງກິດພາຍ ບໍ່ຮັບຮູ້ຜູ້ອື່ນວ່າສູງກ່ວາພຣະອົງພຣະອົງມີສິດເດັດຂາດໃນການປົກຄອງພົລເມືອງແລະໃນດ້ານສາສນາ, ດິນແລະນ້ຳເປັນຂອງພຣະອົງຜູ້ດຽວ ພຣະອົງຈະຍົກເທຫວດໃຫ້ໃຜກໍສຸດແລ້ວ..."

ແລະໄດ້ເວົ້າເຖິງຜົນຂອງການປົກຄອງ ອັນຜົງເປັນນິສັຍຂອງຣາສດອນໄວ້ວ່າ "... ວິທີການຢູ່ກິນແລະການປະພຶດຂອງຣາສດອນຕໍ່ກັນແລະການຄຽດຮ້າຍຕໍ່ກັນໄດ້ເປັນໄປໃນທຳນອງອັນລະມ່ອນລະໄມທີ່ສຸດ. ການຜິດຖຽງແລະການຄຽດຮ້າຍຕໍ່ກັນແລະກັນຜາກິດວ່າບໍ່ມີເລີຍ. ຄຸນພໍ່ຊາວສາສນາຄຣິດຮຽນຫຼາຍທ່ານໄດ້ມາຢູ່ນຳປ່ວງຊົນຊາວລາວໄດ້ຫຼາຍປີແລ້ວກໍບໍ່ຜາກິດວ່າພວກນີ້ໄດ້ຮູ້ໄດ້ເຫັນໄດ້ຍິນວ່າ ພວກລາວຜິດກັນຫຼືວ່າບໍ່ຄືກັນຕ່ອງປ່ອງດ່ອງກັນ, ຂ້າພະເຈົ້າຂໍເວົ້າຕາມຄວາມຈິງວ່າມອກຈາກພວກຣາສດອນລາວພົລເມືອງລາວ ມັກຢູ່ໃນຄວາມສງົບແລ້ວຍັງມີກິດພາຍພິ້ນເມືອງ ເຊື່ອງຄັດເຄ້ຽວທີ່ສຸດ ຖ້າຜິດກິດພາຍແລ້ວກໍເອົາກັນໄປໃຫ້ເອົາເງິນກັນໂລດ, ບໍ່ແມ່ນສະເພາະແຕ່ພວກທີ່ຄຽດແຄ້ນຮ້າຍດ່າຕໍ່ຜູ້ນຶ່ງທີ່ນັ້ນ ແມ່ນແຕ່ພວກທີ່ສະແດງຕົນເປ່ວງຊົນໃຫ້ຮູ້ສຶກ່ວາ ມີຄວາມພິ້ນປ່ານຕ່ຳບຸກຄະ

ผู้ใดผู้มิ่ว ชุสะแดงว่าตนเป็นผู้ดีด้วยความอวดอ้างก็ยังฤทธิ์ใหญ่กันเมื่อมีเรื่องด้วงก่าวแล้ว พอกกะทำผิดก็ยินยอมไปเสียค่าปับใหโลดโดยบ่ต้องกามขึ้มโรงสาม"

ในยี้มันทีกอันกรอกันมีได้กาวเถิงตำเพ่งผู้ปกครองจุ้มใหญ่ ๆ ไอ้ว่า ต่จากอิงพระเจ้ามะหาชีวิดแล้วก็แม่นตำเพ่งมะหาอุปราด (ผู้ผู้รองคือเจ้าแผ่นดิม) ต่ลิงไปมีตำเพ่งอุปราด ๓ ตำเพ่งสำลับปกครองเขดใหญ่ ๆ ๓ เขดในพระราชอามาจัก. เขด ๓ เขดที่อุปราดปกครองที่กาวเถิงมี ยากจะเข้าใจว่า เพิ่มแข่งพระราชอามาเขดออกเป็น ๓ มิมทิมแต่ละมิมทิมก็มีข่าทูองใหญ่ที่รองว่าอุปราดเป็นผู้ปกครอง เจิ้งอีกทีมีปะเทดไทในสมัยรัชกามที่ ๕ ได้จัดแบบมีคืกัน, ยากจะเข้าใจว่าพระเจ้าสุริยะอิงสา ๆ ได้ทิงจัดมาก่อมไทแล้อ. ในบันทึกตอมต่ไปมีคอามว่า "... แต่อุปราดทัง ๓ มีก็บ่ไปยู่เขดใผมันดอกเพิ่มผากันมาเต้าโรมยู่ในพระมะคอมเพื่อเป็นที่ปีกสาให้พระบาดสิมเด็ดพระเจ้า เพื่อปะกอบขึ้มเพื่อมด้วงคมะรัดชาม ส่อมกามกำกับกามปกครองแต่ละเขดแท้ ๆ มันแต่ละอุปราดก็สิ่งแต่ผู้ของไปปกครอง เจิ้งมีสิดปกครองฝ่ายพิลเรือมและฝ่ายทะหามม้า เจิ้งมีมายทะหามของกองทับเป็นผู้บังคับบันชา และขึ้นกับอุปราดของเขดโดยกิงเจิ้งเป็นผู้มีสิดในเขดมั้มต่ทุก ๆ กองทะหามและขึ้นต่พระราชอำมาดพระบาดสิมเด็ดพระเจ้ามะหาชีวิดโดยกิงอีก. พิมทะหามทังพิด (ในกองทับ) ยู่กิมมำปะชาชุมในเขดแดองใผลาอ โดยบ่กรอเถิงพระคัมภีร์มะหาสิมบัดของพระเจ้าแผ่นดิม, เถิงย่างมั้นก็ดี พิมทะหามก็ยินยอมรับใช้ เพื่อพิมปโยดส่อมใหญ่ของพระราชอามาจักโดยบ่คิดยากทักท้วงเอาพิมปโยดตื้น"

ตามข้อความบันทึกนี้เราจะได้เห็นอิทีกามปกครองแบบกะจายอำนาดจากสูนกางคือพระมะหากะสัดตามแบบราชาทิปะไตออกไปสู่เขดปกครองต่าง ๆ ตามลำดับและกามบังคับบันชาคิงจะแพ้มพาแดงแรงรับพาให้เกิดเป็นกำลังมะหาสามแก่ปะเทดชาดในด้ามเสดกิดและด้ามกองทับ.

ในบันทึกที่อาอุปราดทัง ๓ บ่ได้ออกไปปะจำยู่ตามเขดของตินมั้น ข้าพะเจ้า (ผู้ทำคำบัรยายนี้) มีความสิงสัยอยู่อาดเป็นไปสองทาง ทางนึ่งก่ามผู้บันทึกเหดกามมั้นอาดจะได้เห็นแต่สมัยที่อุปราดเข้ามาราชกามในพระมะคอมอุดคาอแล้มีองกราชกามมิ่มตินม บ่ได้ออกไปสู่เขดของตินง่ายก็เลยเข้าใจว่า อุปราดบ่ได้ไปยู่ปะจำในเขดของติน, อีกทางนึ่งอาดเป็นย่างบันทึกนั้นก่ามอได้คืออุปราด ทำพาที่เป็นผู้กอดกามผากฎีกอดกามมิมทิมมั้น ๆ ปีนึ่งจะออกไปกอดกามในเขด

ຂອງຕົນເປັນຄົ້ງເປັນຄາວ ຕາມປົກຕິກໍ່ທຳໝາທີ່ເປັນຄາຍກັບ " ສະມາອຸກສະພາຣາຊ
ມົນຕີ " ກໍເປັນໄດ້--ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມກໍ່ນັບວ່າເປັນແບບປົກຄອງທີ່ມີລະບຽບຣ້ອຍງາມແລ້ວ
ແບບນຶ່ງໃນສມັຍບູຮານ.

ເວົ້າເຖິງພຣະນິສັຍຂອງສົມເດັດພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທັມນິກຣາດນີ້ນ ເຖິງ
ແມ່ນວ່າພຣະວົງຈະທົ່ງປົກຄອງພຣະຣາຊອານາຈັກໂດຍພຣະຣາຊອຳນາດເດັດຂາດເປັນ
ຣາຊາທິປະໄຕກໍ່ຕາມ ແຕ່ຜາກົດວ່າພຣະຈະຣິຍາວັດ (ຄວາມປະພຶດ) ທີ່ທົ່ງສະແດງອອກ
ມານັ້ນ. ພຣະວົງຢູ່ຝ່າຍປະຊາຊົນພົລເມືອງ ວົງເຮົ້ຽຍໃສ່ລະບຽບປະຊາທິປະໄຕໂດຍບໍ່
ຮູ້ເນື່ອພຣະວົງ ຄົ້ງຂໍ້ຄວາມໃນບັນທຶກຂອງຄຸນພໍ່ເລີ້ຽະອົກຕອນນຶ່ງວ່າ ... ເນື່ອມີ
ປັນຫາຕ່າງ ๆ ພຣະວົງບໍ່ໄດ້ຕັດສິນຊີ້ຂາດໂດຍພຣະວົງດຽວຈັກເທ່ືອ ຈຳຕ້ອງໃຫ້ເສນາ
(ຂ້າຣາຊການ) ຜູ້ນຶ່ງເປັນຜູ້ຕາງໜ້າເພື່ອຕິດຕໍ່ກັບຜູ້ທີ່ພາໃຫ້ເກີດມີປັນຫານັ້ນ ທັງນີ້ກໍ
ເພື່ອຈະໄດ້ຮັບສັກກາຣະບູຊາຈາກປວງຊົນ (ຍົກເວັ້ນພຣະວົງມີຄວາມຍຸຕິທັມ).

ແລະອົກເຣື່ອງນຶ່ງ ເຈົ້າຣາຊບຸດໃຊ້ອຳນາດຄວາມເປັນເຈົ້າໃນຣາຊວົງໄປທຳ
ກາເມສຸມິດສາຈາມກັບພະຣິຍາຂອງທ້າວໂກ ຜູ້ເປັນມະຫາດເລັກຂອງພຣະຣາຊບິດາ ຄື
ພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ທ້າວໂກໄດ້ຂາບທູນຝ່ອງເຈົ້າຣາຊບຸດ, ສົມເດັດພຣະເຈົ້າສຸຣິຍ
ວົງສາ ๆ ໄດ້ສືບສວນເບິ່ງເຫັນເປັນຄວາມຈິງແລ້ວ ກໍທົ່ງຕັດສິນໃຫ້ເອົາພຣະຣາຊບຸດໄປ
ປະຫານຊີວິດເສັ້ຽທີ່ຜາລ້າງ ບໍ່ໃຫ້ຄົນອື່ນເອົາເປັນຕົວຢ່າງສືບໄປ. ການກະທຳນີ້ຖ້ວ່າ
ເປັນຄວາມຍຸຕິທັມແລະເດັດຂາດຢ່າງສຸດຍອດ.

ອາດຈະເນື່ອງຈາກພຣະວົງທະຣົງຄວາມຍຸຕິທັມດັ່ງກ່າວມານີ້ເອງ ປະຊາຊົນຈົ່ງ
ພາກັນເສີມພຣະນາມວ່າ ທັມມິກຣາດທີ່ແປວ່າ ພຣະຍາທົ່ງທັມ ເຊົ່ງກໍ່ສົມຄວນແລ້ວ.

ค. <u>ການບຳຣຸງເສຖກິດ :</u> ເນື່ອງຈາກພຣະຣາຊອານາເຂດເປັນຖິ່ນດິນດີເໝາະສົມ
ແກ່ການປູກຝັ່ງຈຳພວກໄຮ່ມາແລະສວນຕ່າງ ๆ ດັ່ງນັ້ນ ອາຊີບຫຼັກຂອງພົລເມືອງກໍຄື
ການເຮັດນາ ສວນ ແລະໄຮ່ ສ່ວນການທຳປານັ້ນກໍທຳແຕ່ພໍກິນເປັນຄົ້ງເປັນຄາວ ຢ່າງດີ
ກໍທຳໄວ້ເຮັດເປັນປາແດກຫຼືປາແຫ້ງປ່ຽງໄວ້ກິນພໍ້ກຸມປີເປັນສ່ວນຫຼາຍ ເພາະສມັຍດັ່ງກ່າວ
ທ້ອງໜອງບຶງບໍ່ຍັ່ງເລິກບໍ່ຕື້ນເຂີນ ປາແລະສັດນ້ຳຢ່າງອື່ນກໍອຸດົມສົມບູນ ນອກຈາກນີ້ພົ້ນປ່າ
ກໍດົກໜາແລະປ່າໄມ້ກໍເປັນດົງໃຫຽ່ໄພສານ.

ຈຳເພາະເຂົ້ານັ້ນ ນັບວ່າເປັນພິເສດ ຈົ່ມຄຸນພໍ່ເລີ້ຽະຂຽນໄວ້ວ່າ "... ເຂົ້າ
ເຊົ່ງປູກໃນປະເທດນີ້ແມ່ນງາມຫາບ່ອນຈະປຽບບໍ່ໄດ້ ມີຣົດແລະມີກິ່ນຫອມພິເສດ, ບໍ່ແມ່ນ
ມີແຕ່ເຂົ້າ ເຄ່ືອງຂອງອື່ນ ๆ ກ່ວາມໄປຕາມ ๆ ກັນ, ມີບ່ອນນຶ່ງທີ່ເຂົ້າປູກເຂົ້າຫອມ
ຄົ່ວແມ່ນ້ອງຄຸ້ນທີ່ຢູ່ພາກຕາເວັນອອກຂອງພຣະຣາຊອານາຈັກ "ແລະວ່າ" ໃນລຳພວກ
ປະເທດຕ່າງ ๆ ໃນຕາເວັນອອກໄກນີ້ມີແຕ່ບ່ອນດຽວນີ້ທີ່ຈະມີເຂົ້າຫອມແບບນີ້ "

เมื่อจิงพระมะหากะสัด ทิงต้งพั้มใมทัมส้างกำลังทับเข้มแขง ปะเทด
จากมีความสงบสุก ไพ่ฝ่าข้าแผ่มดินก็ยู่ท่างส้างสาธาจุบของตินและแล้วเสถ
กิดของปะจาจุมก็ไหลไปตามทางอันถีกต้องของมัม เจิ่งบ่ต้องสิงสัยว่า มันเป้น
เส้นสายเลือดแห่งเสถกิดของจากไปใมตัว.

กรงกับกามค้า, ตามทัมมะดาแลอจาอลาอบ่ค่อยจำมามใมกามค้าที่มีกาม
ค้าขายก็บ่ค่อยเป้นอาจุบหัดถ้งกามเร็กไร่ใส่มา, เถิงย่างมั้มใมธัจุกามของ
สิมเด็ดพระเจ้าสุธิยะอิงสา ฯ ผากิดตามจิดพายบัมทิกของท่ามอัมอุสติบผู้เป้นพูด
กามค้าของท่ามมายพิมจิงตอมอัมถีเจแมม ผู้สำเร็กธาจุกามของโรล้งที่อิมโด
เมจุเข้ามาเถิงพระธาจุอามาจักลาอปี ค.ส. ๑๗๔๑ จ่าก่อมปี ๑๗๔๑ พ่อค้า
สาวผู้มีจุ กวามเมืองทิบ ได้ไปค้าขายคั้งและยามจิมธงถเมืองบัตเว้ง
(Batavia) แห่งอิมโดเมจุและตอมกับได้จอมเอาท่ามอัมอุสติบพ่อค้าจาอ
โธล้งแถมาจะเริ่มสัมพันทะไมตีกรงกับกามค้าใมธาจุสำนักของสิมเด็ดพระ
เจ้าสุธิยะอิงสา ฯ อิก. กามที่มีพ่อค้าไปค้าขายมองกปะเทดทางไกปากนั้นเขิ้า
ใจจ่าจากเป้นอิงกามค้าของทูองที่จากเป้นกามค้าที่ทูองมีธุมสอมมำกำไล ผากิด
จ่าใมยุกตรงกับมีทางกุงสิจะยุทยาเจิ่งมีพระมารายมะหาธาถเป้นเจ้าแผ่มดิม
ก็ได้มีกามค้าทางเรือไปสู่ปะเทดอิมแถอทะเลจีมมีคัม มันจ่ากามค้าขายทาง
ทะเลของลาวได้ทำสำเร็กมาแล้ว เถิงจ่าปะเทดติมบ่มีทางใกับทะเลก็ตาม,
และบ่ต้องสิงสัยว่ากามค้ากับปะเทดไก ๆ ย่างมั้มจะบ่ยู่ใมคามฮุปถัมกี่กาม
รับรู้ของพระเจ้ามะหาจีวิก.

๕- <u>กามทูด :</u> กามที่ใมธัจุกามของสิมเด็ดพระเจ้าสุธิยะอิงสาทันมีกราดยู่ถีสงบสุก
ปาสจากเสิกทางเพื่อ-เสือทางใต้จีมตลอดธัจุสมัยของพระอิงมั้ม. มอกจากจะ
เมื่องมาจากคามเข้มแขงทางกองทับแล้ว คิงจะเมื่องมาจากสัมพันทะไมตี
ทางกามทูดกับปะเทดใกถัดลงเป้นไปถ้อยดีย่างมีปะสิดทิผายอิกทางมั่ง.

เทดกามและพิทีกามรับต้อมธาจุทูดของปะเทดใดปะเทดมึ่งสำลับเพื่อม
บ้ามใกครงคิไท, พะม่า, ฮเมม, แถอ เป้นต้มมั้มบ่มีให้เท้มใหรู้ได้โดยจำ
เพาะ แต่กามทูดละท่างปะเทดเท้าก็คิงจะมีอยู่เลือย ๆ ย่างคักแม่, จะฮู้
กาวแต่เทดกามและพิทีกามทูดคั้งมึ่งที่มีบัมทิกไอคักแม่ และเป้นที่รับรู้จ่าเป้นจิง
ของมักปราดฝ่ายปอ้กสาดแล้อ-มั้มคือกามรับต้อมทูดกามค้าจาอโรล้งกาของผู้
สำเร็กธาจุกามโรล้งกาปะจำอิมโดเมจุ เมื่อปี ค.ส. ๑๗๔๑ อันยู่ใมธัจุกาม

ของสมเด็ดพระเจ้าสุริยะวิงสาทัมมิกราดชลำดับความโดยหรู้ดังต่ไปนี้:--

ก่อน ค.ส. ๑๗๔๑ มีพ่อค้าลาวลางคนไปค้าขายสินค้าจำพวกดังและยามรอดเมืองบัตเวง โดยไปนำเรือสะเพาของท่านอาแขมตาสมามและพ่อค้าลาวเท่านั้นไดรองขอนำท่านผู้สำเร็ดราชการโรลังกาให้ส่งพุดการค้าไปถูกสัมพันทะไมตรีกับประเทดลาวซึ่พระราชอาณาจักล้านช้างเวลานั้น.

เมื่องจากการชักชวนอ่านใจนี้เอง ความร้องขอของพ่อค้าลาวจึงได้รับความยินดีเป็นอย่างดีจากนายพินอังตอนันดีเอแมน ผู้สำเร็ดราชการ, ท่านนายพินจึงได้แต่งสุพสาม เพื่อขายบังคมทูมพระเจ้าแผ่นดินลาว โดยแต่งให้ท่านอันอุสติบเป็นทูดถือสุพสามไป เพื่อสืบสอมหาทางติดต่อทางการค้ากับราชอาณาจักลาว- คนะบุกคนที่เดินทางคราวนั้นประกอบด้วย : ผู้รองซึ่ผู้ช่วยท่านอันอุสติบ ๔ คน, ช่างแกะหอด (ตัดผ่มพ้อม ?) ๑. คน, พ่คือ ๔ คน- พวกทั้งพิดนี้ล้อมแต่เป็นชาวโรลังกามีล่ามคนลาวสำลับชาวโรลังกาผู้นึ่งชื่ อิมสีล่าม นัง (อิมสีลามนัง, ข้าพะเจ้าผู้บันรยายเข้าใจว่าจะแป่ไปจากภคำว่า อิมสีล่าม ช้าง ซึ่ อิมหะสีบัมลัง). สินค้าที่พ่อค้าโรลังกาเอาบันทุกไปในเรือมำมีจำพวกแผ่นแพและเครื่องจิ๋ม ๆ ราคามับได้ ผันด ฟูแรง กับ ๑๐ ของมาตราเงินของโรลังกาเวลานั้นและยังมีเครื่องบันมากามสำลับถวายพระเจ้ามะหาชีวิตลาวมำ.

ท่านอันอุสติบได้ออกเดินทางจากกรุงละแอกเมื่องหลวงของขแมนสมัยนั้น เมื่ออันที่ ๘๐ กันยะกะดา (ยุยเย) พ.ส. ๔๑๒๔ (๑๗๔๑) ผ่านทางเมื่องพะมิมเป็น เข้าบอกว่าเวลานั้นเป็นแต่พรรษาน้ำมอย ๆ ยู่แล้วกำรอดเมื่องสามขาบูร์ (Sambabour เมืองสามขาบูร์นี้, ข้าพะเจ้าผู้บันรยายยากจะสันนิฐานว่าเป็นคำแป่ไปจากคำว่า จัมปาปุระ ที่อาเป็นเมืองหลวงเก่าของกัมพุชานั้น ยากจะว่าเป็นเมืองเก่าของจามหลายท่อาเพาะชื่เมืองก็บอกยู่แล้ว,) เมืองสามขาบูร์ยู่ใกล้กับเมืองสัมบ์ (Samb-r) เมืองนี้, ข้าพะเจ้าเข้าใจว่าเป็นคำแป่มาจาก คำว่าจามปุระ แล้วเป็นจามโประ, จามป์ร์ แล้วเป็นจามบ์, สามบ์ ในที่สุด คือกับคำว่า สิงหะปุระแล้วเป็นสิงคะโป, สิงคะป์นั้นแล, แต่ในสมัยเมื่อฝรั่งจะเอาเมืองลาวไปจากไทตอนทำอุดพุมไทได้เกิดเสิกกับฝรั่งยู่ละยะนึ่งและมีทามเลอกันแถอเมืองสัมบ์นี้ ชาวลาวพากอิสามสมัยนั้นร้องชื่เมืองนี้แป่ไบ่เป็นสามโบก ร้องว่า เสิกสามโบก, ชื่สรมโบก, ทามผู้รู้ทางนี้บอกว่า แถบนั้นแต่

ท่อมเป็นอามาลัภูธามร้องว่า อามาจัสย้มพุปุธะ ต็มาคำนี้มแปมาเป็น สัมบ์, ขอฝากท่ามผู้ธุทุกท่ามจุ่อยสัมมิถามด้วย).

จันที่ ๑๗ สิงหา (๑๑๑๘) คมะได้มาเถิ่งบ้ามเมืองขาจองอยู่ใก้ภ้บขุรงแตว. (บ้ามขาจองหีเมืองขาจองมี้, ข้าพะเจ้าผู้บันรยายยากละออกสรงเป็นเมืองขาเจือง เพาะผูขาเจืองก็มีเป็นหูภถามปู่ เถิงจะบ่ใก้ภ้มก็คิงจะมีเธ็รื่องเมื่องเถิงภ้มเป็นแม่).

และแล้วคมะของท่ามอ้มอุสถ็บก็มาเถิงมะคอมอรงจ้มในต็มเถือมพิสจิกา.

เมื่อเธ็รื่องของท่ามอ้มอุสถ็บไปเถิงเมืองคุกหีอรงคุกเวลามี้แล้ว พิธีกามทุดก็เล็มขึ้ม.

ข้าธาขุกามขุ้มผู้ใหรู่ของสิมเด้ดพระเจ้ามะหาขีวิดลิงไปพ้เธ็รื่องท่ามอ้มอุสถ็บ เพื่อกวดเบิ่งสุพสามของท่ามผู้สำเธ็ดธาขุกามที่ท่ามอ้มอุสถ็บถืมา อ้มเป็นปะเพนีของลาวในสม้ยนั้ม แต่ก็คิงบ่กวดกาจิง ๆ เพาะผู้ถืมาคิงบ่ยอมใก้ใผอ่ามก่อมถวายเจ้าขีวิด. ต็จากนั้มก็มีกามเขิมเอ่าสุพสาม ใส่ในเธ็รื่องหูองช้างมาธับ และขาวโธลังดาก็เข้าในเธ็รื่องหูองนั้ม, มีเธ็รื่องอีกหูายลำมำมาเพื่อเป็นกรด, มีท่าวไว้ว่าเธ็รื่องหูองนั้มมีพวงเป็นธูบห้ผาสาดฝอกคำยู่กางลำเธ็รื่อ มีสีพายประมาณ ๔๐ คิม.

เมื่อเถิงที่พักธับต่อมในมะคอมอรงจ้มแล้ว, ก็มีกามเธ็ดบ้มขุเค็รื่องบ้มมากามที่จะถวายสิมเด้ดพระเจ้า ๆ ในบ้มหีท่าฝ่ายลาวได้พิจาธะมาเห้ม่าเค็รื่องบ้มมากามน้อยบ่สิมกรด และในเค็รื่องบ้มมากามนั้ม ข้าธาขุกามผู้ใหรู่ฝ่ายลาวจะต้องมีผูดได้มำ มีกามข้ดุด แก่ในที่สุดก็ติกลิงก้มได้ โดยฝ่ายท่ามอ้มอุสถ็บต้องต็มให้มีก่องสองและแผมแพ. กรอกับท้มมรมเธ็ดบ้มขุเค็รื่องบ้มมากามและข้าธาขุกามผู้ใหรู่ที่จะพาเข้าถวายสามต้องได้เค็รื่องบ้มมากามมำนี้เป็นท้มมรม ผาก็ดในกามติดต่อกามทุกละห่างลาวก้บไทสม้ยพระเจ้าสิธิบุมยะสาม (ค.ส. ๑๗๗๕-๑๗๙๑) ก็เป็นย่างนั้ม, ในอ้มมะคะดีสังสิมจ้ย ตอมขุมสีขุมคอมไปข่ลูกสาวเสกถีเมืองจำปาให้พระยาภุสธาดก่อมจะเข้าเฝ้าพระยากามหาก็ผาก็ดว่าต้องมีเค็รื่องบ้มมากามมอบแก่มะหาเอกเสมา (คิงหรุบ ธ.ม.ต. ตางปะเหด) เสังก่อม สะแดงว่าท่ามปางคำธู้ท้มมรมกามทุกในสม้ยนั้มดีแถงไว้บ่ผิด.

<u>ละบอมแหสุพสาม</u> : ท่ามอ้มอุสถ็บบ้มหีกไว้ว่า "ตอมเช้าอ้มที่ ๑ฝ โมออม (พิสจิกา) ๑ฝ๔๑, หางสำน้กพระธาขุอังสิงขางมาหูายติวเพื่อธ้บต่อมเอ่าสามของ

ท่ามมายพิมดีเอ๓มม, สามเอิาใส่ในฐบคำเทิวฬัว่อ้างถือที ๑ คมะฬูถ ฮี้อ้าง คิมละถือภายไปหาวพ้าพระธาตุอัว, สอวอ้างหาวมีหะหามยืมเถอ แล้วไปเถิว ผามไอ (เด็มหาดฬูอว ?) ลัถ้าภามเอ้ำเผ้าถอายสาม. อิภอ้อโมวมิ่วต่มา สิมเด้ดพระเจ้ามะหาชีอิด สะเด้ดมาโดยอ้าวเผิอภเป้มอ้าวพระที่มั่ว- มีหะหาม ม๐๐ คิมถีปีมย่าวก่อม, ถัดไปอีภมีหะหาม ๘,๐๐๐ คิม, ถัดเฬ้าหะหามมีอ้างที่มั่วพระมะเหสี ๕ อิวและบ่ธิอามเป้มอ้าว ๑ฝ ถือ. ฬูดโธลังถ่า อ้าธาตุภามและปะชาวุมพาทันสะแดวคอามโคริบโดยคุเฮ้ำลิว ปีมพ้าไปหาวสิมเด้ดพระเจ้า ฯ

๓อมบ่าย ๕ โมวฬูดอันอุสถิบได้ถึภาเชิมให้เฮ้าเผ้าถอายสุพสามแด่สิมเด้ดพระเจ้า พายในบ่ธิเอมพระหาดฬูอว, เคื่องบันมาภามสำลับถอายภ็เอ๋ฆมาอาวว ไอ้เทิวสาดต่พ้าพระที่มั่งห่าวปะมาม ๑ฝ ขาดย่าว ฬูดจะต๊อามีฬูบหรมแด้ ถอายมำ. ผู้พาเฮ้ำเผ้ามีอภอีอา Thévinia Lanckan , (อ้าพะเจ้าผู้บันรายยากจะอามเป้มุสองแมอุย่างมิ่วอ่ามอาเจ้าพยาทันภคำ, คำอาเจ้าพยาพิ้มฬูต่าวอาดอาดจะได้ยิมแอไปเป้มเทอิเมันฐี เตอิยา ภำได้, อิภย่างมิ่วอ่ามอา (พยา) เหพอิมัยทันภคำ ขอฝากไอ้ภับห่ามผู้รูห้าวฬายอุอยอิมิสัย).

เมื่อฬูดอันอุสถิบเฮ้ำไปขาบบังคิมโดยเอิาพ้าผากิ้มลิวแทบถิ่ม มิ เทื่อแล้อ สามห่ามผู้สำเร็ดธาตุภามอิมโดเมอีภีถีก่ามโดยพีทีย่างสิมหวด แล้อพอกมะหาดเลิกภ็รับเอิาหรมจากมีขอวฬูด (ไปถอายสิมเด้ดพระเจ้า ?) และอ่า สิมเด้ดพระเจ้าได้ทิวพระภะธุมาเป้มพิเสดให้ฬูดอันอุสถิบหรับเฮ้ำไปเผิ้จคิมแปะพระธาตุอากของพระอิวและทิวถามฬูดสะแดวคอามถีพระทัยต่ฬูดและสะแดวคอามหว้งพระทัยในภามสัมพันทะไมตรีต่เมื่อพ้า ตามทันมรมและทิวพระธาตุหามพอมเป้มที่สุด ทั่วมี้โดยพยาเหพอิมัยทันภคำเป้มผู้แปะ และก่อมจะออภจากที่เผิ้า สิมเด้ดพระเจ้าภ็ทิวพระธาตุหามเคื่องของวฬูดคิม. ต่จากนั้มภ็มีภามไปอุมภามสะแดวต่าว ๆ เป้มเสัดพิทีถอายสาม. ที่ภาอเถิวตอมห่ามอันอุสถิบมาเมิองลาวโดยพิสดามภ็เพื่อได้ฬูออเห้มพิทีภามฬูดในสมัยนั้มย่างแจ่มแจ้งพิสิมคอมที่มั่ม. ภามรับฬูดเทื่อมีภาอ่าเป้มภามพิเสดแท้ ๆ เพาะบ่เคียให้ฬูดเฮ้ำไท้พระอิวเป้มพิเสดย่างห่ามอันอุสถิบได้รับ และภามรับภ็เรัดฟุ่มอภพระธาตุอ้วฬูองคีรับยู่ที่บ่ธิเอมทิมลงมพระหาดฬูอว เมื่องในย่างบุมไท้อพระหาดฬูอว ตามทันมะดานั้ม "... พระเจ้ามะหาชีอิดทิวรับฬูดต่างปะเหดในพระที่มั่วอันอัม

ກ້ວາງຂວາງຂອງພຣະອົງ ພຣະອົງສະຖິດຢູ່ເທິງພຣະຣາຊບັນລັງສູງ ທົ່ງປະດັບເຄື່ອງ
ກຽດຕິຍົດແລະສະແດງຕອບຄວາມໂຄຣົບຂອງທຸດເຫຼົ່ານັ້ນ ໂດຍຜ່ານໄປທາງພິທີກາມທຸດ
ຂອງພຣະອົງ..." (ບັນທຶກຂອງຄຸນພໍ່ເລຶ່ອຍ).

ຝ- <u>ພຣະເຈດີສີສອງຮັກ :</u> ເຣື່ອງທີ່ພາສົນໃຈເຣື່ອງນຶ່ງ ກໍຄືການສ້າງພຣະເຈດີສີສອງຮັກ ທີ່
ເມືອງດ່ານຊ້າຍ ເພື່ອເປັນຫຼັກເຂດແດນລະຫວ່າງກຸງສີສັຕນາຄນະທຸດ ໆ ກັບກຸ່ງສີອະຍຸທ
ຍາ. ເຣື່ອງນີ້ພົງສາວະດານລາວກ່າວບໍ່ຄຶກກັນ, ພົງສາວະດານທ່ານໄທຜ່ານກ່ວ່າບໍ່ມີ
ກ່າວເຖິງເລີຍ, ແຕ່ພຣະເຈດີສີສອງຮັກນັ້ນກໍມີຕົວຈົງໃຫ້ເຫັນຢູ່ເທົ່າທຸກວັນນີ້.

ພຣະເຈດີສີສອງຮັກ, ໃນພົງສາວະດານລາວ ສະບັບຂອງກະຊວງສຶກສາທິການ
ຣິຈນາໂດຍ ມະຫາສີລາ ວີຣະວົງວ່າສ້າງໃນຣັຊການພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທັມມິກຣາດ
ເມື່ອປີ ຄ.ສ. ๑๙๓๐ ເຖິງ ๑๙๓๓ ຈົ່ງແລ້ວບໍ່ຣິບູນ, ສ່ວນໃຈຄວາມຂອງຄຳຈາຣຶກແລະ
ຮູບພຣະສົງຮູ້ຂ້າຣາຊການຜູ້ໃຫຽ່ທີ່ມາຮ່ວມນັ້ນກໍຄຶກຕ້ອງກັນເປັນສ່ວນໃຫຽ່ທັ້ງສອງສະບັບ.
ໃນຄວາມເປັນມາຂອງລາວ ອ້າງເລກ ພ.ສ.ທີ່ສ້າງເປັນ ພ.ສ.๔๑๐ນ໌ ວ່າໄດ້ຈາກຄຳ
ຈາຣຶກໃນສີລາເລກເອງ. ໃນພົງສາວະດານຊາດລາວ ຂອງເຈົ້າຄຳພັນ ວົງກິດຣັຕນະ
ວ່າສ້າງໃນຣັຊການຂອງສົມເດັດພຣະເຈົ້າຈັຍເຊດຖາທິຣາດ ເມື່ອປີ ຈ.ສ. ๗๔๗ ກົງ
ກັບ ค.ส. ๑๕๘๕ ກົງກັບຣັຊການພຣະມະຫິນທຣາທິຣາດຂອງກຸງສີອະຍຸທຍາ, ຜິດເວ
ລາກັບຄວາມເປັນມາຂອງລາວເຖິງ ๗ ປີ.

ລອງພິຈາຣະນາເຫດການເບິ່ງວ່າຈະໃກ້ຈະຄຽງກັບພົງສາວະດານສະບັບໃດ ?

- ພຣະເຈົ້າຈັຍເຊດຖາທິຣາດ ກັບພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທັມມິກຣາດເປັນພຣ
ມະຫາກະສັດເຂັ້ມແຂງ ມີກຳລັງທັບໃຫຽ່ຫຼວງຄືກັນ, ພຣະເຈົ້າຈັຍເຊດຖາທິຣາດ ຊຳນານ
ໃນການຕີເສິກແລະຮັດເສິກມາຫຼາຍພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ໆ ບໍ່ຜ່ານກ່ວ່າໄດ້ອອກຕີເສິ
ແຕ່ກໍມີກອງທັບເຂັ້ມແຂງ.

- ໃນປີ ค.ส. ๑๕๘๐ (พ.ส. ๘๑๐ນ໌) ເຊື່ອງເປັນປີທີ່ພົງສາວະດານສະບັບ
ຄວາມເປັນມາຂອງລາວ ອ້າງວ່າ ເລີ້ມສ້າງພຣະເຈດີສີສອງຮັກນັ້ນມັຜ່ານກ່ວ່າເປັນປີທີ່
ພຣະເຈົ້າຈັຍເຊດຖາທິຣາດຍ້າຍຈາກນະຄອນຫຼວງພຣະບາງ ລົງມາຕັ້ງນະຄອນຫຼວງຈັນ
ເປັນຣາຊທານີໃໝ່ ๆ ຄົງບໍ່ມີເວລາຈະຄິດການໃຫຽ່ກ່ຽວກັບການຜູກຣາຊສັມພັນທະໄມຕຣີ
ເຖິງກັບສ້າງພຣະເຈດີປານນັ້ນ.

- ໃນຣັຊສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທັມມິກຣາດ ຜ່ານກ່ວ່າແຜ່ນດິນຫວ້າງ
ເສິກສົງຄາມ ເຊື່ອງເນື່ອງມາຈາກຄວາມເຂັ້ມແຂງຂອງກອງທັບແລະການຜູກສັມພັນທະ
ໄມຕຣີອັນໄດ້ຜົນຕໍ່ປະເທດໃກ້ຄຽງ ແລະການສ້າງພຣະເຈດີສີສອງຮັກ ຄົງຈະເກີດຂຶ້ນ

ในรัชกาลของพระเจ้าสุริยะวิงสา ฯ ก็อาณาเป็นได้.

- ใน ความเป็นมาของลาว ก่าวไว้ (ในหน้า ๑๗๔) ตอนนี้ว่า "... (พระเจ้าสุริยะวิงสา ฯ) ทิวผูกสัมพันทะไมตรีกับกุงสีอะยุทยาให้สนิทสนิมแพ้นขึ้นอีก ได้ส่งคนะทูตไปจะเริ่มสัมพันทะไมตรีกับกุงสีอะยุทยา ฯหา... เมื่อ พ.ส. ๘๘๑น " ในปีถ้วงก่าอนี้ทิวกับค.ส. ๑๗๓๐ อันเป็นปีที่ ผิวสาอะถามสะบับกะของ สึกสาที่กามว่าเป็นปีสร้างพระเจดีสีสองรัก. ที่ว่าหางกุงสีสัตมาคนะทูตไปผูกสัมพันทะไมตรีเที่อนั้น อาณาจะแม่นกามไปเจรัจระจาก่องกับกามสร้างพระเจดีสีสองรัก.

โดยคิดเถิงเหตผนถ้วงก่าวมา ก็ตัดสินใจเอื่อข้างนิ่งยังบ่คัก จินกว่าจะได้หักฤามจากสีลาเลกที่แท้จิงจากพระเจดีสีสองรักาเสร็จก่อนข่อยก่ามผูรู้ไว้แต่ที่นี้.

๓- <u>สรุบเหตกามในรัชกามของพระเจ้าสุริยะวิงสาทัมมิกราด :</u>

สินเด็ดพระเจ้าสุริยะวิงสาทัมมิกราด มีพระราชโอรด-พระราชทิดา ๓ องค์ คือ เจ้าราชบุด ๑ เจ้ามางกุมารี ๑ เจ้ามางสุมังคะลา ๑.

เจ้าราชบุด ได้กับมางจันทะกุมารี ผู้เป็นม่องสาวของเจ้าอินทะกุมาม. เจ้าอินทะกุมาม เป็นเจ้าครองเมืองชรงรุง เมื่อถึกพวกพม่าตีเมือง สู้ขับไล่ได้จิ่งพาม่องสาวลิ่งมาเผิ่งบ่รินโพทิสินพามของพระเจ้าสุริยะวิงสา ฯ. เจ้าราชบุดได้โอรดกับมางจันทะกุมารีสองค์คือ เจ้ามิงกิสราด และเจ้าอินทะโสม, ฝ่ายเจ้าอินทะกุมาม ได้กับมางกำ เกิดบุดมำกับผู้มิ่งขุ เจ้าพ่อมน้อยหรือเจ้าอิ่งน้อย พายลุมคินทั่งหลายร่องว่า เจ้าอิ่งมิก. เจ้าราชบุดต่มาได้ถึกโทดเถิงปะหามชีวิดถ้วงก่าวแล้วตอนต้น.

สินเด็ดพระเจ้าสุริยะวิงสาทัมมิกราด สเวียราชสินยัดแต่ปี ค.ส. ๑๗๓๓ (พ.ส. ๘๑๗๖) เถิงปี ๑๗๓๐ (พ.ส. ๘๘๓๓) พระชนมายุได้ ๕๘ พระอัดสาสเวียราชสินยัดเทิงเถิง ๕๗ ปี ก็สะเด็ดสุระคด บ่มีพระราชโอรดสืบราชบัลลังก์.

สินเด็ดพระเจ้าสุริยะวิงสาทัมมิกราด ทิงปิกคอ่งไพ้ฟ้าข้าแผ่นดินและพระราชอาณาจักของพระอิงให้สุกกุมชุมเย็นปาสจากจะลาจินวินอายพายในประเทศและห้อ่างเว้นจากราชสัดตูพายนอกประเทศตลอดรัชกามอันยาวนานของพระอิง,

ເພື່ອສະແດງໃຫ້ເຫັນຄວາມຍິ່ງໃຫຽ່ຂອງພຣະອົງຈະຂໍອ້າງເອົາບັນທຶກເປັນຕອນ ๆ ຂອງ
ຄຸນພໍເລີຍ ຜູ້ເຫັນເຫດການໃນຣັຊການຂອງພຣະອົງເອງນັ້ນມາເປັນຫຼັກຖານດັ່ງຕໍ່ໄປ
ນີ້ :-

ຕອນນຶ່ງບັນທຶກກ່າວວ່າ " ບັດນີ້ເຮົາຈະກ່າວເຖິງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນເອງ, ຈາດ
ຈະບໍ່ມີພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນອົງໃດໃນໂລກຈະຍິ່ງໃຫຽ່ແລະແຂງແຮງກ່ວາພຣະອົງ, ຫາກຈະມີ
ກໍມີແຕ່ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນປະເທດຈີນທັ້ນ, ແຕ່ຢ່ານນັ້ນ ພຣະອົງກໍຍັງບໍ່ກ້ວຢ່ານເພີ່ນ, ຖ້າມີເຣື່ອງ
ເກີດຂຶ້ນກໍຄາດໄດ້ວ່າພຣະອົງຍັງຈະຕໍ້ຕ້ານໄດ້"

ອີກຕອນນຶ່ງກ່າວວ່າ "... ສົມເດັດພຣະເຈົ້າທົ່ວຈະເຣີນສິດທິພິເສດຫຼາຍຢ່າງ
ຈຳເພາະພຣະອົງເອງ ເຊິ່ງໝາຍເຖິງຄວາມກ້ວາງຂວາງເໜ່ງພຣະຣາຊອຳນາດຂອງ
ພຣະອົງ, ສິດທິນັ້ນຄືມີເຈົ້າຜູ້ປົກຄອງຫົວເມືອງຕ່າງ ๆ ກໍຂຶ້ນມາຫໍພຣະອົງແລະບັນດາເຈົ້າ
ໃນຣາຊວົງຂອງພຣະອົງເອງ ກໍພ້ອມພຽງກັນສະເດັດເຂົ້າມາສະແດງຄວາມໂຄຣົບນັບຖື
ພຣະອົງຢູ່ເປັນເນືອງນິດແລະຖືວ່າພຣະອົງເປັນກະສັດຜູ້ຍິ່ງໃຫຽ່ເໜືອເກົ້າເໜືອຂ່ອມຂອງ
ພົ້ດທຸກຄົນ, ພ້ອມທັ້ງນຳເຄື່ອງບັນນາການຕ່າງ ๆ ມາທູນເກົ້າຄວາຍ, ສິ່ງທີ່ກ່າວມານີ້
ແມ່ນລັກສນະອັນຕ່ຳຊ້ານັ້ນ, ຕາມທັມນະດານັ້ນແມ່ນເຄື່ອງຊີ້ບອກຄວາມສຳຄັນແລະອຳ
ນາດຂອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ"

ແລະບັນທຶກໄດ້ກ່າວເຖິງຊີວິດປະຈຳມື້ຂອງພົ້ລເນືອງໄວ້ຕອນນຶ່ງວ່າ "ພົ້ລເນືອງມີຂົນ
ທັມນຽມອັນດີເນືອງມາຈາກທັມນະຊາດປະກອບໃຫ້ມາແຕ່ເດີມ. ເຂົາເຈົ້າເປັນຄົນເວົ້າ
ນິ້ມຫ້ວນ, ສຸພາບ, ສລາດແລະຕາມປົກຕິແລ້ວມັກຄວາມສງົບແລະມັກພັກຜ່ອນເຂົາ
ເຈົ້າພໍໃຈຕ້ອນຮັບຊາວຕ່າງປະເທດ ໂດຍບໍ່ມີຄວາມຂີ້ຄຽດລະແວງສົງສັຍຫຽັງເລີຍ, ເຂົາ
ເຈົ້າປະພຶດຕົວຕໍ່ຊາວຕ່າງປະເທດຢ່າງລະມ້ອມລະໄມເປັນຢ່າງດີ, ມີຄວາມຊື່ສັດສຸຈຣິດບໍ່
ມັກສໍ້ໂກງກ້ຽວກັບຊັບສົມບັດ ຫຼືສິ່ງໃດກໍຕາມເຊິ່ງໄດ້ຈາກຊາວຕ່າງປະເທດ, ເຄື່ອງຂອງ
ຜູ້ອື່ນເມື່ອເຂົາເກັບໄດ້ແລະເມື່ອເຈົ້າຂອງເດີມມາທັກທ້ວງຮຽກຮ້ອງຂໍຄືນເຂົາກໍສົ່ງໃຫ້ໂດຍ
ດີໂດຍບໍ່ຄິດຄ່າຮັກສາແຕ່ຢ່າງໃດ ພໍແຕ່ໄດ້ຮັບຄວາມຂອບອົກຂອບໃຈທັ້ນນັ້ນກໍເປັນພໍ, ເຂົາ
ຖືວ່ານ້ຳໃຈອັນດີມີຄຸນຄ່າຫຼາຍກ່ວາສົມບັດອື່ນ "

ເຫຼົ່ານີ້ຄຣິດແຫ່ງສັນຕິສຸກທີ່ມີຢູ່ໃນຣັຊການຂອງສົມເດັດພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທັມ
ນິກຣາດ.

<u>ພ້ າສ ້ ຽ ງ ວ ິ ຊ າ ກ ານ ຂ ຽ ນ :</u>

-ຍັ ມ ທ ິ ກ ່ ຽ ວ ກ ັ ບ ກ ານ ເ ດ ີ ນ ຜ ່ ານ ເ ມ ື ອ ງ ລ າ ວ ສ ັ ຕ ວ ັ ດ ທ ີ ๑๗ ຂ ຽ ງ ໂ ປ ລ ເ ລ ວ ີ .

-ພ ິ ງ ສ າ ອ ะ ດ າ ມ ລ າ ວ ຂ ຽ ງ ມ ะ ห า ส ี ล า ว ิ ธ ะ ว ิ ง

-ค ว า ม เ ป ั ม ม า ข ຽ ง ล า ว ข ຽ ง ๑ ๗ ค ำ ผ ิ ม ว ิ ง ส า

-ต ำ ม า ม พ ร ะ ย า ง ข ຽ ง ส ี ล า ว ิ ธ ะ ว ิ ง แ ล ะ ม อ ม ๑ ๗ เ ท ม ส ั ก ด า

-ผ ิ ง ส า อ ะ ด า ม เ ม ื อ ง ล ้ า ม ช ้ า ง ส ะ ย ั บ พ า ส า ไ ท .

-เ ล ่ า เ ร ื ่ อ ง ล า ว - ไ ท ข ຽ ง ๑ ๗ ค ำ ผ ิ ม ว ิ ง ส า .

-อ ั ม ม ะ ค ะ ก ี เ ร ื ่ อ ง ส ั ง ส ิ ม ช ั ย .

ธาตุอาบาจักล้ามข้างแตกเป้น ๗ อามาจัก

โดย: จัมท์อิมทุพิลาส

เมื่อสั้งสุดธัชทามของสิมเด็ดพระเจ้าสุริยะวิงสา ทัมมิกราด ผู้เข้มแข้งแล้ว เขตฆามของประเทดก็แป่ปะมไป ธาชุขันลังอันเป้นแห่มแห่งอำนาดสูงสุดของประเทด ถึกยาดแย่งกันทั้งข้าธาชทามชั้นผู้ใหญ่และเจ้าในธาชวิงที่ถึกขับไล่หนีป่างธัชทามของสิมเด็ดพระเจ้าสุริยะวิงสา ฯ ก็พากันสร้างสุมกำลังของติม ยกเข้าสู้กุงสีสัตบาคะมะทุด ๆ อรงจัม หมายกำจำนาดปิกครองไว้ ในอิงมือของติม และผิมก็ผากิดว่า ผู้ชิ้มนั้ง ธาชุขันลังนั้มถึกข้าเป้นคาตกันสมองคาตกันต่กันหลายปี

และผิมที่ร้ายแรงก็คือเป้นต้นเหดให้ธาชอาบาจักล้ามข้าง เอิ้งเป้นข้างต๊อดรงอมือต๊อ ดรงอแต่ป่างก๊อม ต้องแบ่งพากออกเป้นข้างสามต๊อ มีสามหัอคือ อามาจักล้ามข้างหูอง พระบาง ยู่ทางเหนือ, อามาจักล้ามข้างอรง จัม ยู่ตอนกาง และ อามาจัก (ล้ามข้าง) จำปาสักยู่ทางใต้ ดังจะลำดับเหดการมาให้หูงอเห้นพ้อเป้นฐบร่างต่ไปนี้:

อามาจักล้ามข้างอรงจัม

สิมเด็ดพระเจ้าสุริยะวิงสา ฯ สะเด็ด . สุระคิดโดยบ่มีพระธาชุโอริดจะสืบธาชุขันลัง เพาะพระอิงมีพระธาชบุดยู่อิงมั่งก็ทำความผิด จิมเถิงกับพระอิงตัดสั่งให้ปะหามชีวิดเสั่งแต่ ก็มีธาชันดา (พระหูาม) ๘ อิงที่พระธาชบุดอิงถึกปะหามนั้น ปะถิ้มไว้ให้มีพระนามว่า เจ้าทิงกีสธาชกุมาม กับ เจ้าอิมทะโสม แต่ก็ยังทิงพระเย้า. ส่วมพระธาชันดาอีกอิงมั่งเอิ้งปะสูดจากเจ้านางสุมังคะลา ธาชทิดาของพระอิงทิงพระนามว่า เจ้าอิงหู ก็ยังทิงพระเย้าดังดรงกัน, เจ้าอิงอื่น ๆ ก็คิงจะมีแต่อาดจะยู่ในลักสมะ "มีชุ้ผากิด มีกบ่ลีชา". เหดนั้น เสมาบ่ดีชั้นผู้ใหญ่เวลานั้น คือ พระยาเมืองจัม จึง ยกอำนาดในธาชุขันลัง สะถาปะนาติมเองขึ้นเป้นพระเจ้าแผ่นดินโดยง่ายดายเมื่อ ปี ค.ส. ๑๗๐ (พ.ส. ๘๘๓) [๑] และแล้วพระยาเมืองจัมยังจะบังคับเจ้าเจ้านางสุมังคะลา ผู้เป้นน้างหน้ายและยังทิงคัพอีก (นามมีลูก) ยู่นั้นเป้นมะเหสีของติม แต่เจ้านางบ่ยอม. พระยาเมืองจัมมีความคิดครุดจึงคิดจะกำจัดเจ้านางสุมังคะลา และเจ้าอิงหู ผู้จะเป้นสั่งหนามธาชุขันลังของติมเสั่ง.

ເສນາອາມາດຜູ້ເປັນຝ່າຍຂອງເຈົ້ານາງຮູ້ເນື່ອຕົວຈຶ່ງພາກັນລັກເອົາເຈົ້າອົ່ງຫູ້ໂອຣົດ ຂອງເຈົ້ານາງຫນີໄປປະທັບຢູ່ເມືອງພານພູຈຸ້ມ (ຢູ່ເຂດອຳເພີ ຈັງຫວັດອຸດອນທານີ ຂອງໄທ ດຽວນີ້) ສ່ວນເຈົ້າທິງກິສຣາຊຸກມານ ແລະເຈົ້າອິນທະໂສມ ແລະເຈົ້າຈຳຫຼືເຈົ້າອົ່ງນິກ (๔) ນັ້ນ ພັກພວກຂອງເພິ່ນອາດຈະບໍ່ນິຍົມຫນັງຕີງໃດ ๆ ຫຼືອາດຈະເຂົ້າຫ່ານເປັນພັກພ່ວກກັບຜູ້ໃດ ອຳນາດໃນຣາຊບັນລັງທຸກເທື່ອມາກໍເປັນໄດ້ຈຶ່ງຢູ່ໃນມະຄອນວຽງຈັນໄດ້ໂດຍບໍ່ຄ່ຶກກຳຈັດຕ່ລອດ ມາ ຈົນເຖິງຣັຊສັມຍຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍເຊຖຖາທິຣາ ທີ ๘ (ເຈົ້າຊັຍອົ່ງເວ້) ຈຶ່ງພາກັນຫນີຍຣາຊ ພັຍໄປຢູ່ນຳຍາຕີພົ້ນອົ່ງຂອງພຣະຄຽຍອດແກ້ວ ວັດໂພ່ນສະເນັກ ໃນເດືອນ ມີ ແຣ່ມ ຝ ຄຳ ປີ ค.ส. ๑๗๓๐ ນັ້ນເອງ.

ຝ່າຍພຣະຍາເມືອງຈັນ ເຫັນຄົນໄປນັບຖືພຣະຄຽຍອດແກ້ວວັດໂພນສະເນັກຫຼາຍ ຢ້ານວ່າຈະເປັນສັດຕູ້ຕ່ຣາຊບັນລັງພາຍຫນ້າຈຶ່ງຄິດຈະກຳຈັດພຣະຄຽຍອດແກ້ວນັ້ນເສັຽ ແຕ່ເພິ່ນກໍ່ຮູ້ເນື່ອຄິງເສັຽກ່ອນ ຈຶ່ງພາຍາດໂຍນເປັນຈຳນວນ ๓,๐๐๐ ຄົນ ພ້ອມທັງເຈົ້ານາງສຸນັ້ງຄະລາ ຫນີຈາກວຽງຈັນລ່ອງລົງໄປຕາມນ້ຳຂອງ ຈົນເຖິງບ້ານງົ້ວພັນລຳສົມສຸກ ກໍພັກເຊົ່າຢູ່ນັ້ນ ສ່ວນເຈົ້ານາງ ສຸນັ້ງຄະລາ ໄດ້ໄປລີ້ອຸບນຫຼືກຣາຊພັຍຢູ່ພຸສະງ໋ຳຫຄຳ.

ອາກາມທີ່ພຣະຄຽຍອດແກ້ວວັດໂພນສະເນັກພາຄົນຕ້ວ ๓,๐๐๐ ຄົນຫນີລົງໄປທາງໃຕ້ ຈາກວຽງຈັນນັ້ນ ຄົງຈະເປັນເຫດການໃຫຽ່ອັນນຶ່ງ, ເຫດໃດ ພຣະຍາເມືອງຈັນ ຈຶ່ງບໍ່ ແຕ່ງກອງທັບໄປນຳເອົາຣາສດອນຄືນຫຼືນຳກຳຈັດເສັຽ ຫຼືວ່າເປັນຄວາມປະສົງຂອ່ງພຣະຍາເມືອງຈັນ ຢາກໃຫ້ພຣະຄຽຍອດແກ້ວຫນີໄປໄກຫູໄກຕາເສັຽ ເຣື່ອງນີ້ກໍ່ຫນ້າຄິດ ຂ້າພຣະເຈົ້າຜູ້ຮຽບຮຽຍ ຄິດວ່າ ເນື່ອພຣະຄຽຍອດແກ້ວຮູ້ເນື່ອຄົງວ່າຈະມີຣາຊພັຍມາເຖິງ ເພິ່ນຄົງຈະປ່ອຍຂ່າວໄປວ່າເພິ່ນ ຈະໄປປະຕິສັງຂອນແລະໄຫ້ພຣະທາຕຸພະນົມ ແລ້ວກໍ່ອອກເດີນທາງ່ເຣື່ອ່ໄປກັບລູກສິດພຽງບໍ່ຈັກຄົນ ສ່ວນຍາດໂຍມນັ້ນ ຄົງຈະໄດ້ນັດແນະກັນໃຫ້ທ່ອຍກັນໄປເທື່ອລະຫນ້ອຍ ຢ່າໃຫ້ຜິດປົກຕິ ແລະບອກ ບ່ອນປ່າຍທາງໃຫ້ຮູ້ວ່າໄປພ້ອມກັນທີ່ບ້ານງົ້ວພັນລຳສົມສຸກ, ແຕ່ເຈົ້ານາງສຸນັ້ງຄະລາ ຍ່ານ່ານພ່ຣະ ຄຽຍອດແກ້ວ ຄົງຈະຈັດຄົນອາຮັກຂາແລະພາຫນີໄປລີ້ຢູ່ພຸສະງ໋ຳຫຄຳເປັນພິເສດ.

ເນື່ອພຣະຍາເມືອງຈັນ ຄອງເມືອງມາໄດ້ຫົກເດືອນ, ເສນາອາມາດຜູ້ຍິດເອົາເຈົ້າ ອົ່ງຫູ້ເປັນຫົວ້ານ້ຳກ່ຍົກກອງທັບມາຕີວຽງຈັນແລະຈັ໋ພຣະຍາເມືອງຈັນໄດ້ ກ໋ຳຂ້າເສັຽ, ຍົກເອົາ ເຈົ້າອົ່ງຫູ້ຂຶ້ນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນ

---

(๑) ໃນຄວາມເປັນມາຂອງລາວວ່າ ปี ค.ส. ๑๗๓๔ (พ.ส. ๒๔๗๓).

(๔) ເຈົ້າຄຳ ໃນຄວາມເປັນມາຂອງລາວຮ້ອງວ່າ ເຈົ້າອິນຄຳ (ບຸດຂອງ ເຈົ້າອິນທະກຸມານ)

ເມື່ອເຈົ້າອົງຫຼໍ້ສເວີຍຣາຊສົມບັດມາໄດ້ ๔ ປີ, ເຈົ້ານັນທະຣາດຜູ້ເປັນໂອຣົດເຈົ້າ ປູ ທີ່ໜີໄປຢູ່ນະຄອນພະນົມ ໄດ້ຂ່າວວ່າເກີດການຈະລາຈົນອຸມວ່າຍຂຶ້ນໃນນະຄອນວຽງຈັນ, ຄົງຈະຄວງຫາໂອກາດຢູ່ແລ້ວ.

ຈຶ່ງຍົກທັບຂຶ້ນມາຕີເອົາວຽງຈັນ. ກອງທັບເມືອງຫຼວງ ຄົງຈະອ່ອນແອເຕັມທີ ຈຶ່ງຈັບເຈົ້າ ອົງຫຼໍ້ໄດ້ງ່າຍ ๆ ແລ້ວກໍຂ້າເສັຽ ແລ້ວຍົກຕົນຂຶ້ນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນແທນ ໃນ ປີ ค.ส. ๑๗๔๕ (พ.ส. ๒๘๓๒). ເຖິງແນ່ນວ່າ ຣາຊບັນລັງນັ້ນ ຈະເປື້ອນເລືອດຂອງຜູ້ຂຶ້ນສເວີຍອຳນາດມາ ແລ້ວເຖິງ ๘ ຄົນກໍຕາມ ຄວາມຢາກມີອຳນາດ ຍົ້ນຣາຊບັນລັງນັ້ນມີຫຼາຍກ່ວາຢ້ານຄວາມຕາຍ, ຄົງຈະເປັນຄຳສິດປູຣານເພີ່ນວ່າ "ໄຟນັ້ນເຖິງຈະໄໝ້ບ່ານເມືອງຕລອດກໍຜ່ານສາດຣາຊວົງ ກໍຍັງມີຄົນມີຍົ້ມໃຊ້ໄຟຢູ່ຕລອດການ" ເຫດນັ້ນ ເມື່ອເຈົ້ານັນທະຣາດຄອງເມືອງມາໄດ້ ๓ ປີ ແລະເຈົ້າຊຍົງເວ້ ໂອຣົດຂອງເຈົ້າຈຸ້ມພູ (ພຣະເຊດຖາ ຂອງສົມເດັດພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງ ສາທັມມິກຣາດ) ທີ່ຢູ່ເມືອງເວ້ ປະເທດເກວ ໄດ້ຂ່າວຄວາມວຸ້ນວາຍທີ່ມຸ້ມວ່າຍທີ່ເກີດໃນນະຄອນວຽງ ຈັນ ຈຶ່ງຈັດກອງທັບ, ເຊີ້ງອາດຈະຂໍຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອຈາກເຈົ້າແຜ່ນດິນເມືອງເວ້ນຳແດ, ຍົກມາຕີ ວຽງຈັນ ກອງທັບເມືອງຫຼວງເຊີ້ງເສັຽຂວັນແລະອອມແອມາແຕ່ໃດ ๆ ແລ້ວ ກໍພ້ຳທະລາຍລົງ ຄ້າຍກັບວ່າເມືອງຫຼວງບໍ່ມີຂ້ຶນແປ ບໍ່ມີກອງທັບແລະກຳແພງເມືອງເສັຽເລີຍແລະແລ້ວ ເຈົ້ານັ ທະຣາດ ກໍຖືກຈັບໄດ້ແລະຄາຕັ້ນກໍສມຈົງຄາຕັ້ນ ເຈົ້າເລືອດຢູ່ຊາຣາຊບັນລັງອີກອົງນຶ່ງ.

ຄວາມຈົງເຈົ້າທ້ຳແລະຖືກຂ້າເຫຼົ້ານັ້ນກໍເປັນສາຍຍາດວົນດຽວກັນ ແລະບໍ່ຫ່າງກັນເລີຍ ທ້ຳກັນໄດ້ໂດຍບໍ່ດຽມມີກ້ຍອມເຫດຜົນທາງການເມືອງບໍ່ວ່າໃນສມັຍໃດ ๆ ນັ້ນເອງ ເພາະເພີ່ນ ວ່າ "ການເມືອງບໍ່ມີພີ່ນ້ອງບໍ່ມີພໍ່ແມ່ແລະລູກ, ບໍ່ມີບ່າບໍ່ມີບຸນ, ແມ່ນແຕ່ເພື່ອນສາບານກັນ ດ້ວຍນ້ຳເລືອດກໍຂ້າກັນໄດ້".

ເມື່ອເຈົ້າຊຍົງເວ້ ປະທານເຈົ້ານັນທະຣາດແລ້ວກໍທຳພິທີປຣາດາພິເສກ ເປັນເຈົ້າ ແຜ່ນດິນໃນ ค.ส. ๑๗๙ (พ.ส. ๒๘๔๑) ເສນາອາມາດທັງປວງ ຖວາຍພຣະນາມວ່າ ພຣະເຈົ້າໄຊຍະເຊດຖາທິຣາດທີ ๘(Jayajetthadhiraj 2) ພຣະອົງຕັ້ງທ້າວລອງ ຫຼືເຈົ້າລອງ (ນ້ອງຕ່າງບິດາ-ລູກຂອງແສນມາຍົວທິບ) ເປັນເຈົ້ານະຫາອຸປຣາແລະໃຫ້ຂຶ້ນໄປຄອງ ນະຄອນຫຼວງພຣະບາງ ເຫດການທີ່ສຳຄັນທີ່ເກີດໃນຣັຊການຂອງພຣະເຈົ້າຊຍົງເຊດຖາທິຣາດທີ ๘ ທີ່ຄວນບັນທຶກໄວ້ມີດັ່ງນີ້:

ໃນປີ ค.ส. ๑๗๐๕ (พ.ส. ๒๘๔๗) ສົມເດັດພຣະເຈົ້າຊຍົງເຊດຖາທິຣາດທີ ๘ ໄດ້ມີພຣະບົຣິບຣາຊໂອງການໃຫ້ອ້າງເຊີນເອົາພຣະບາງທີ່ນະຄອນຫຼວງພຣະບາງລົງມາປະດິສຖານໄວ້ ທີ່ນະຄອນວຽງຈັນ, ອ້າງເຊີນພຣະບາງອອກຈາກວັດວິຊຸນມະຫາສະຖານ ເມື່ອວັນພະຫັດຍາມແຖ

ไท้ห่รูงเดือม ม เพ้าปี ธะกา ปะดิสถามในเธ๊ย ล่องตามน้ำของลิงมาเถิง มะคอมอรูงจัม เม๊ยอันอ้างคาม ยามหูองงา เดือม ๔ แรม ๔ คำ่ ปีกรูอกัม อาธาหมา พระบางเจ้าไปปะสิดถามไว้ห้อัดป่าสักหูอง.

กำเมืดอามาจักล้านช้างหูองพระบาง

ในปี ค.ส. ๑๗๐๗ (พ.ส. ๘๘๔๗) เจ้ากิงกิสราดกับเจ้าคำที่หมิธาอุพัย ไปยู่เมืองพิงได้ยิกกองทับลิงมาตีเอ๊ามะคอมหูองพระบาง, เจ้าลองมะหาอุปราดป้องกันเมืองไว้บ่ได้แตกลิงมาหามะคอมอรูงจัม, ฝ่ายว่าเจ้ากิงกิสราดและเจ้าอิงคำเมื่อตีได้มะคอมหูองพระบาง บ่พอระทัยแต่หมมจิ่งยิกทับลิงมาจะตีเอ๊ามะคอมอรูงจัมอีก,สมเด็ดพระเจ้าชัยเชดถาทิราดที ๘ เห็นอาจะต้ามกองทับของเจ้ากิงกิสราดบ่ได้จิ่งไห้ราชทูดเชิมพระราชสามไปถวายพระเพทราชาเจ้าแผ่นดินกูงสีอะยุทยา ขอไห้ยิกกองทับมาช่วย.

เถิงปี ค.ส. ๑๗๐๗ (พ.ส. ๘๘๕๐) สมเด็ดพระเพทราชาแห่งกูงสีอะยุทยา จิ่งไได้ยิกทับขึ้นมา แต่แหมที่จะเข้าตีช่วยข้างมะคอมอรูงจัม พระอิงกับเป้นผู้ตับทอบไห้กะสัดทั้งสองมะคอม ถือต้องค่องกันเสัง ดั่งนั้ม กะสัดทั้งสองมะคอมจิ่งแข่งป้นเขดแดมเมืองกัม คือ ตั่งแต่ ฝากน้ำเทิองยู่ในเขดเมืองขึ้มเผื่อไห้เป้นเขดแดมมะคอมหูองพระบาง ใต้มาน้ำเทิองลิงมาเป้นเขดแดมมะคอมอรูงจัม นั้มคือ ธาชอามาจักล้านช้างไดถือกแบ่งออกเป้น ๘ อามาจัก คือ ธาชอามาจักล้านช้างอรูงจัมและธาชอามาจักล้านช้างหูองพระบาง.

ตามแบ่งอามาจักออกเป้น ๘ นี้, สมเด็ดพระเพทราชาคิงจะมีส่วมปึกสาไห้ความคิดมำ คิงจะบ่แม่นความเห็นดีของเจ้ากิงกิสราด ตุ ของสมเด็ดพระเจ้าชัยเชดถาทิราดฝ่ายครูอโดยจำเพาะ เจ้ากิงกิสราด คิงจะบ่ยอมในเบื้องติม เพาะเป้นฝ่ายได้ปรบอรูงจัมยู่แล้อ, แต่อาดย้อมอำนาดกองทับของสมเด็ดพระเพทราชาขึ้มยู่ จิ่งจำใจรับข้อสเมิแบ่งแยกปะเทดก็เป้นได้, ถ้าหากว่า ข้อสเมิไห้แบ่งปะเทดออกเป้นสองส่วมเป้นของสมเด็ดพระเพทราชามันบ่าเป้นกุสโลบายอันมั่งของกูงสีอะยุทยา ที่ปะสิงจะตัดกำลังอันย่างใหรูของธาชอามาจักล้านช้าง, เป้นการได้ผิมทั้งด้านการเมือง ได้ทั้งขุมคุมด้จมสัมพันทะไมตี. ที่สุดเจ้ากิงกิสราดก็ขึ้มสเวียราชสมบัดที่มะคอมหูองพระบาง.

ในปี ค.ส. ๑๗๐๗ (พ.ส. ๘๘๕๘) พระบริมราชาเจ้าผู้คองมะคอมพะมิมได้ตั้งตัวแขงเมืองบ่ยอมออมน้อมต่อสมเด็ดพระเจ้าชัยเชดถาทิราดที่ ๘ และยังยิกกองทับขึ้นมาตีมะคอมอรูงจัม จิมเถิงกับเข้ายึดเมืองอรูงคุกและเมืองชายฝองไว้ได้แต่ก็ถือกองทับฝ่ายอรูงจัมต่ตามไว้ได้และตีจิมทับฝ่ายพระบริมราชาแตกคืม

แต่ทผายเจ้ามะคอมพะมิมมาซึ้มต่วรงจัมบ่ไก้ยู่จิมหูาย ปี, จิมเถิว ปี ค.ส. ๑๗๑๕ (พ.ส. ๘๘๕๗) พระบ่ริมธาชาส่งอีวิด จึ่งเจ้ามะคอมพะมิมมายู่ในอำนาถไก้และต้ว ไห้ห้าวคำสิงลูกเธียพระบ่ริมธาชาเป้นเจ้าเมิองมะคอมพะมิม, สอมห้าวฑูแก้วขุดชายของพระบ่ริมธาชามั้ม ไก้หมีลิงไปยู่มะคอมจำปาสัก.

ธัชุกามของพระเจ้าชัยเชฏฐาทิธาถที่ ๘ มับอ่าธิมยาวธัชุกามมิงคีมับแต่ ซึ้มสเวียธาชุสิมยัดใน ปี ค.ส. ๑๗๗๒ (พ.ส. ๘๘๔๑) จิมเถิงปี ค.ส. ๑๗๑๐ (พ.ส. ๘๘๗๓) จึ่งสะเด็ดสุธะคิด โธมยู่ในธาชุสิมยัด ๒๘ ปี.

ในปีมั้มเองพระธาชุโอริดของพระอิงมีพระนามว่าเจ้าอิงขุมกำไก้ซึ้มสเวียธาชุสิมยัดสีบธาชุยัมลัง เสมาอามาดเสิมพระนามว่า พระมะหาขุมยะชัยเชฏฐาทิธาถแต่คิมหังหูายมักเอี้มว่า พระเจ้าสิริขุมยะสาม (Siribunyasara)

ภำเมิดอามาจักล้ามอาณาจำปาสัก

ธัชุกามพระเจ้าส้อยสิมุดพุดหาญูม

(ส้อยสริสมุทพุทหาญูธ = Soysrisamudra-Buddhankura)

ค.ส. ๑๗๑๗ - ๑๗๒๑ (พ.ส. ๘๘๕๗ - ๘๘๗๑)

มะคอมจำปาสัก (จัมปาสักดิ) ดั้งเดิมเป้นเมิองของพอกลามเอี้มว่า จัมปามะคอม กะสัดผู้คองเมิองแต่เดิมมีพระนามว่าห้าวคัอมาม(๑) สืบมะสัดลิงมาจิมเถิงพระยาภามหา (๘) เมื่อพระยาภามหา สงพระชนแล้ว มีเจ้าชเมมอิงมั่ง ยิกทองทับมายึดเอ้าเมิอง จัมปามะคอม ป่งมีเมิองใหม่เป้น มะคอมภาละจัมปาภมาคบุธิ(๙) และเป้นเมิองของเจ้าชเมมสีบ ๆ กันมาจินเถิงเจ้มของเจ้าสุทัสมะธาชุาไก้คองธาชุสิมยัดมาเถิง ปี ค.ส. ๑๗๘๗ (พ.ส. ๘๑๓๑) ในธัชุกามพระะหมอมแก้ว) ก็สังว่ายพระชนโดยบ่มีโอริดจะสีบแทนเมิอง ห้าวเจ้าคองมะคอมยู่ปะมาน ๑๐ ปี เถิงปี ค.ส. ๑๗๑๙ (พ.ส. ๘๑๗๘) พอกขาวเมิองจึ่งพอมกันเจิมเอ้าอายผู้บึ่งขึ้นเป้นเจ้าเมิอง, เมื่อชายผู้บผาก็ดูผู้มสังชนแล้ว (๔) บ่มีลูกชายจะสีบสะกุมมีแต่ลูกสาวผู้บึ่งมีนามว่านางเผ็า, มาจึ่งไก้ปกคองเมิองแทนบิดา.

ตอมนี้ ท่านมะหาสีลา วีระวิงส์ผู้เป็นมักปอัดสาถลาวและวันมะคะถีลาวได้สันนิฐานว่า: เจ้าปางคำ ผู้ครองเมืองหมองบ่อลำพู (คือคำเพิ่หม่องบ่อลุมพู จังหวัดอุดรมหามีชองไทดงอมี้) และเป็นผู้แต่งวันมะคะถีสังสิมจัยได้ลิงไปมะคอมจำปาสักและไปได้มาวเผ่าเป็นเมือง (สะถานจุ?) ยู่คาวมีงเพาะปางคำได้ถิ่มร่องรอยเยื้องหูงกับเรื่องนี้ไว้ในสังสิมจัยที่เพิ่มแต่งมันหูายบ่อมจินเกิดลูกสาวมำทันคืนมีงคืนมาๆ แพง และเมื่อมานดาสงขือถ่ำได้ครองเมืองตาๆมามานดาสีบมา. มีข้าพำคึดอีกต่อมมีงว่า เมื่อเจ้าสุทัสมะธาจา สงขือถ่ำแล้วเป็นหรังจำบ่มีเจ้าขะเมมอีงอิ่มมาครองเมืองแทม คือามะพัยมะหายไปอี๋ ๆ จินสิบปี ธาสถอมแถบมันจำเลือกผู้สิมคอมจะเป็นเจ้าเมืองของเขาเจ้าขึ้มเป็นเจ้าเมืองของพวกตินต่ ๆ มา จินเถิงรัจสมัยของพระเจ้าส้อยสีสมุดพุดทาฏูม.

ข้าพะเจ้าผู้บันยายขสันนิฐานว่า ดินแดนตอมที่เป็นเขดแขวงจำปาสักเวลานี้แต่เดิมคิงจะเคียเป็นข้ามเมืองของพวกจาม คันต่มาได้ติกเป็นของอมขือเขมขูธาม และคิงก่อมที่จะเกิดมีผาสาดทีมอัดพูจำปาสัก, ทามที่พ่อกขะเมม บ่มีผู้ครองเมืองต่หลังจากทามสงขือถของเจ้าสุทัสมะธาจาแล้อ อาดจะเป็นคอามปะสิงของพวกขะเมมเองที่เล็มอิพยิบทิบถอยตินออกจากแดนดินสอมนี้ เพาะทามแจกจุมย่างมีด ๆ ข้องลาว จินถอมดินแดนสอมนี้ จินเขมมต้องถอยไปเอง ยอมเหดผินทางทามเมืองและทามทะหานเขือหมีบเต้ง, คิงจะสืมคิงดังบันทึกของท่านวันอุสตีย พ่คาจาอโรลังดาเมื่อมาพักยู่เมืองบัดจอง (ข้าพะเจ้าขอรองว่า เมืองขาเจือง) ยู่แปะกับจุงแตงได้ท่าวเถิงอัดบูธามเร็ดถ้อยทีมที่จำรุดแล้วที่เมืองบ้มเมื่อ ปี ค.ส. ๑๗๔๑ คาวเถิมทางมาพระธาจุจามาจักลาวว่า".....เมื่อ ๕๐ ปีก่อม บันดาเจ้าแผ่นดินขเมมได้ต้งพระธาจุอ้วยู่ที่นี้ แต่วายอมทามกากอมจากลาว ในสมัยบ้มเพิ่มจิงได้ยายพระธาจุอ้วจากที่นี้ไปเวลานี้ กุงเก่ากำมีแต่ไม้. เคือไม้หุ้มหมิด. ต่แต่บ่ม บันดาพระเจ้าแผ่นดินจิงไปต้งพระธาจุอ้วยู่กุงละแวก ....." เมื่อเมืองสำคัมว่า เมืองจัมปากมาคบธิ์ต้องย่ายหนี พวกขะเมมแถวมีก่อมยู่บ่ได้เอง. ติมสะกมของมางเพ่ามางแพงคิงต้องเป็นคิมลาวคักแม่ เพาะฝังจุกเป็นลาว ๆ ยู่แล้อ, ท่าวเจ้าขู้ท่าวปางคำผู้แต่งเรื่องสังสิมจัยได้ไปเมืองจำปาสักกอมแต่งเรื่องสังสิมจัย กำมีเค้าว่าเป็นไปได้เพาะปางคำได้เว้าเถิงมะคอมจำปาและพระยาทามหาไว้ และได้เว้าเผ่าคิมต่าง ๆ แถบนี้ในสมัยบูธามไว้อย่างถืกต้อง.

ເມືອງຈຳປາສັກ, ແລ້ວພ້ອມກັນທຳຣາຊາພິເສກເຈົ້າຫົ່ມກະສັດຂຶ້ນເປັນເຜ່ມດິນຈຳປາສັກ ຖວາຍ
ພຣະນາມວ່າ " ພຣະເຈົ້າສ້ອຍສີສຸມຄຸ່ພຸດທາງຖຸນ ແລະປ່ຽນນາມເມືອງເປັນ""ນະຄອນຈັນປາສັກ
ນາຄບຸຣີ" ທ່ານພຣະຄຸຍອດແກ້ວ ຄົງຈະເປັນມະຫາຣາຊຄຸຣຸຂອງພຣະເຈົ້າສ້ອຍສີສຸມຄ ฯ
ຕລອດມາ. ພຣະເຈົ້າສ້ອຍສີສຸມຄ ฯ ໄດ້ຕ່ງແຕ່ງຂ້າຣາຊການຜູ້ສົມຄວນແກ່ຕຳແໜ່ງນ້ຳ ฯ
ຢ່າງເໝາະສົມທັ້ງໃນເມືອງຫຼວງແລະຫົວເມືອງຊັ້ນນອກ.

ເປັນອັນວ່າ ຣາຊອານາຈັກລ້ານຊ້າງທີ່ ມີ ໄດ້ເກີດຂຶ້ນອີກຣ້ອງວ່າ ອານາຈັກລ້ານຊ້າງຈຳປາ
ສັກແຕ່ປີ ค.ส. ๑๗๑๔ ມາ ທ່ານພຣະຄຸຍອດແກ້ວ ຕາມປັດວ່າເພ່ມເຈ້ືອມໃສໃນພຣະທາຕຸ
ພະນົມຢ່າງຍິ່ງ, ນັກໄປໄຫ້ວແລະໄປປະຕິສັງຂອມບ່ວຣະບັດຢູ່ສເມີ ເຖິງວ່າຈະແກ່ເຖ້ຳກ້ຕາມ
ຄັນເຖິງ ค.ส. ๑๗๘๐ (พ.ส. ๘๘ນ) ກ້ເຖິງນ້ຣະມະພາບຍ້ອນໂຮຊາຍຸຣາຍຸໄດ
๗๐ ປີ(๑) ພຣະເຈົ້າສ້ອຍສີສຸມຄ ພ້ອມຂ້າຣາຊການແລະພົລເມືອງໄດ້ພາກັນຖວາຍເພ່ງອັຄຄິທາຕ
ຂອງເພ່ມສ່ວນນ້ຳ ກ້ທຸ້ຕກ້ວນໄວ້ ວັດທາຕຝຸ່ນ ຈຳປາສັກ ອີກສ່ວນນ້ຳເອົາໄປກ້ທາຕກ້ວນ
ໄວ້ຂ້າງພຣະທາຕຸພະນົມ ຍັງຢູ່ເທ້ົາທຸກວັນນ້ີ.

ອັນນ້ຳເມ້ືອ ปี ค.ส. ๑๗๑๐ ພຣະເທພຣັຕນະໂມລີ (ແກ້ວ) ເຈ້ົາວັດທາຕຸພະນົມ
ໄດ້ຢ ຮຸ້ນທ່ານພຣະຄຸຍອດແກ້ວຫຼ້ຍາຄຣຸຂ້ີຫອມໄວ້ກ້ວັດທາຕຸພະນົມ ໂດຍຢ້ຕ່ານນິມ້ດຂອງຜູ້ນ້ຳເບ້ົາ
ຂ້ຽໃນດວຍອ່ຳນາດຈ້ິດ.

ສ່ວນພຣະເຈົ້າສ້ອຍສີສຸມຄ ฯ ສເວ້ຍຣາຊສົມບັດມາເຖິງ ค.ส. ๑๗ນ๒ (พ.ส. ๘๘๑)
ກ້ສ້ຽງພຣະຊົນ. ພຣະອ້ງມ້ຣາຊໂອຣົດ ມ ອ້ງຄ້ ເຈ້ົາໄຊຍະກຸມານ ๑ ເຈ້ົາທັມມະເທໂວ ๑
ເຈ້ົາສຸຣິໂຍເຈ້ົາໄຊຍະກຸມານ ຂ້ຶນສເວ້ຍຣາຊສົມບັດແທນພຣະຣາຊບິດາຕ້ ງເຈ້ົາທັມມະເທໂວ
ເປັນມະຫາອຸປຣາດ ฯ

<u>ພ້ າສ້ ອ້ າເອ້ ຍໃນການຂຽນ</u>:

๑-/ ພ້ ງສາວະດານລາວ ຂອງສ້ ລາ ວ້ ຣະອ້ ງ ສ໌
๘-/ ຄວາມເປັນມາຂອງລາວ ຂອງອ ຸ ກ ຳ ພ້ ມວ້ ງສາ
๓-/ ພ້ ງສາວະ ຸ ດານ ລ ້ ານ ຊ ້ າ ງ (ພ ້ າສ ຸ ໄທ)
๔-/ ອ ຸ ຣ ັ ງຄະນ ້ ິ ທານ (ສະບ ັ ບຂ ອ ງພ ຣ ະເທພ ຣ ັ ຕນ ະ ໂ ມ ລ ິ)
๕-/ ເ ຖ ຣ ະ ປ ວ ັ ດ ໂ ດ ຍ ພ ຣ ະ ເ ທ ພ ຣ ັ ຕ ນ ະ ໂ ມ ລ ິ .

---

(๑) ໜ ັ ງ ສ ິ ເ ຖ ຣ ະ ປ ວ ັ ດ ພ າ ສ າ ໄ ທ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ເ ທ ພ ຣ ັ ຕ ນ ະ ໂ ມ ລ ິ ວ ັ ດ ພ ຣ ະ ທ າ ຕ ຸ ພ ະ ນ ົ ມ , ນ ະ ຄ ອ ນ ພ ະ ນ ົ ມ ໄ ຫ
ວ ່ າ ພ ຣ ະ ຄ ຸ ຍ ອ ດ ແ ກ ້ ວ ຫ ຼ ້ ຍ າ ຄ ຣ ຸ ຂ ້ ີ ຫ ອ ມ ເ ກ ີ ດ ເ ມ ື ່ ອ ປ ີ ມ ະ ແ ມ ป ี ค.ส. ๑๗๑๑ (พ.ส. ๘๑๓๔)
ທ ີ ່ ນ ้ ຳ ນ ຳ ພ ະ ລ ິ ມ ເ ມ ືອ ງ ພ ານ ຕ ິ ມ ຸ ພ ານ ຍ ອ ມ ປ ະ ດ ິ ສ ຖ ານ ພ ຣ ະ ບ າ ດ ບ ິ ວ ຍ ິ ກ ຽ ວ ນ ้ ີ , ຢ ู ່ ໃ ນ ເ ຂ ດ
ອ ຳ ເ ພ ີ ຈ ຳ ປ າ ສ ັ ກ ຈ ັ ງ ຫ ວ ັ ດ ອ ຸ ດ ອ ມ ທ ານ ີ .

ກັບກ່າວເຖິງພຣະຄຽຍດແກ້ວ ຫຼືຄົນຮ້ອງຕາມວັດຂອງເພິ້ນວ່າ ພຣະຄຽໂພນສະເນັ
ເມື່ອເພິ້ນເດີ່ນທາງຈາກນະຄອນວຽງຈັນລົງເມືອງໃຕ້ນ້ຳ ເພິ້ນໄປຮອດບ່ອນໃດມີແຕ່ຄົນສັ່ງຫວນ
ຫາມເດີ່ນທາງກໍສະດວກສະບາຍພວກຍາດໂຍມທັງຫຼາຍຈຶ່ງຮ້ອງເພິ້ນດ້ວຍຄວາມໂຄ
ຣົບວ່າ "ຍາຄຽຂີ້ຫວນ"

ຝ່າຍວ່າເຈົ້ານາງສຸມັງຄະລາ ຜູ້ໄປລີ້ຣາຊພັຍຢູ່ພູສະງ່ຳຫຼັກຄຳໄດ້ປະສູດໂອຣົດອົງນຶ່ງຢູ່ຫ້ອມ ຄວາຍ
ພຣະນາມວ່າ ເຈົ້າຫົ່ມກະສັດ ພາຍລຸນ ພຣະຄຽຍດແກ້ວໄດ້ເຊີນທັງພຣະມານດາແລະໂອຣົດມາປະ
ຫົບຢູ່ບ້ານງົ້ວພັນລຳ, ສ່ວນຕົນເພິ້ນເອງໄດ້ໄປຫຳນ້ານປະຕິສັງ2ອນພຣະທາຕຸພະນົມສຽງສາມປີ
ຈຶ່ງສຳເຣັດຕາມປະສົງ ແລ້ວລອງໄປໃຕ້ເລື້ອຍ ๆ ເພື່ອທ່ອງທ່ຽວເພາະສົມຄົນຕຳບານນົ້ງວ່າ
ເພິ້ນເຂົ້າໄປຈົນເຖິງແດນຂະເໝນ.

ແຕ່ຂະເໝນຈະເກັບຄ່າຕ່າງດ່າວ ຄົນລະ ๒ ບາດ (๒ ກີບ ?) ຈຶ່ງຄຸ້ຍມາຢູ່ເມືອງ
ຊຽງແຕງ (ຝ້ຣ່າຕັດໃຫ້ຂະເໝນ) ໄດ້ສ້າງພຣະພຸທຣູບອົງງາມໄວ້ອຸ້ງນ້ຳວ່າພຣະແສນ
(ຣັຊການທີ ๕ ຂອງໄທໃຫ້ເຊີນໄປໄວ້ວັດຫົ້ວຣັຕນາຣາມ ທົ່ມບຸຣີ ຍັງຢູ່ເທົ່າດຽວນີ້) ແລ້ວຍ້າຍມາ
ພັກຫຼໍ່ຄອນໂຂງ (๑) ໃນທີ່ສຸດໄດ້ຍ້າຍຂຶ້ນມາເຖິງເມືອງນະຄອນຈຳປາກນາຄບຸຣີຂອງ2ນາງແພງ
ກົນັກ ພຸນີປະເທດແຄວນີ້ ຈຶ່ງພາຍາດໂຍມຢູ່ແຄວໃກ້ເມືອງນີ້ນ, ນາງແພງ ຜູ້ເປັນແມ່ເມືອ2ເພັ
ຄົນທັ້ງຫຼາຍນິຍົມນັບຖືຍາຄຽຂີ້ຫວນຫຼາຍ ກໍມີມາເພິ້ນໃຫ້ເຂົ້າມາຢູ່ໃນເມືອງ ແລະຍ້ອນຄວາມເຫຼື້ອມໃສ
ໃນຄຸນສົມຄຸນທັ່ມຂອງເພິ້ນນາງແພງພ້ອມຂ້າຣາຊການແລະໄພ່ຟ້າຣາສດອນຈຶ່ງຍົກເມືອງໃຫ້ເພິ້ນ
ປົກຄອງ ຫຼັງຈາກເພິ້ນໄດ້ເປັນມະຫາປຸໂຣຫິດ (ຣາຊົມັຕີ) ຢູ່ຫຼາຍປີ.

ຄ້ວາມຈິງຍາຄຽຂີ້ຫວນ ຄົງຈະຫົ່ມຄົງໃນເພດສົມມະຢ ງແຂງແຮງ, ເພາະຖ້າເພິ້ນເປັນ
ຄົນມັກໂລບໃນຈຳນາດຣາຊສັກຈະສິ້ງອອກປະກາດຕົນເປັນກະສັດກໍຄົງໄດ້ ເພາະຣາສດອນເປັນ
ໃຈຢູ່ແລ້ວ ຫຼືອາດຈະເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນພຣະຄົ້ເປັນທັ້ງເຈົ້າແຜ່ນດິນ ໃນເພດພຣະຢ ງຄະໄລລາມະ
ຂອງທີ່ເບຄ່ໍໄດ້ແຕ່ເພິ້ນບໍ່ຄິດເຖິງປານນ້ົ່ນ ຖ້ານ້ົ່ນຕ່ານ້ົ່ນມາຍ້ເທົ່ງເພິ້ນພິຈາຣະນາເຫັນວ່າຕົນເປັນ
ສົມນະ ຈະວ່າກ່າວຣາຊການບ້ານເມືອງກໍຂັດກັບພຣະວິນັຍຂອງສົງຫຼາຍປະການ, ເຖິງ ປີ
ค.ส. ๑๗๑๔ (พ.ส. ๒๒๕๗) ພຣະຄຽຍດແກ້ວຈຶ່ງໃຫ້ຈານເຕ້ືອກັບຈານສຽງພ້ອມຍ ງາວໄພ
ຕາມສົມຄວນຂຶ້ນມາຈົ່ງເຊີນເອົາເຈົ້າຫົ່ມກະສັດ ພ້ອມກັບພຣະນາມດາ ຫົ້ວພັນລຳສົມສມຸກລົ່ງໄປ

---

(๑) ໃນຄວາມເປັນມາຂອງລາວ ຂຽນເປັນຫ້າວຄັທນາມ (ຄົງຈະເປັນສຽງແປ່ນາ, จ.)

(๒) ໃນຄວາມເປັນມາຂອງລາວ ຂຽນເປັນ ກັມະທາ (ຄຳວ່າກາມທາ (ກາມມະທາ) ຈະ
ຖືກກວ່າ, จ.)

(๓) ໃນ່ຄວາມເປັນມາຂອງລາວ ຂຽນເປັນນະຄອນຫ ະລະຈຳປາກນາຄບຸຣີສີ.

(๔) ໃນຄວາມເປັນມາຂອງລາວວ່າຄອງເມືອງມາໄດ້ ๗ ປີ (ທ້ານ) ກໍສ ງຊ້ວິດ.

แผ่นดินล้านช้างแบ่งเป็น ๓ อาณาจักร

จุดเริ่ม (โดย มะหาสีลา วีระวงส์)

พายหลังแต่พระเจ้าสุริยะวงสาทัมมิกราชสวัมมะคิตลงเมื่อปี ค.ส.๑๙๐ แล้ว ประเทดล้านช้างรัมมีอาณาเขดกว้างใหร่ไพสาม และบ้านเมืองอัดวาสาสมาที่มีความจะเริ่มรุ่งเรืองพ่ายหันหับเถือมมื้เพ้วมั้ม ก็คอยเสี่าสูมลิวคีหันหับเถือมข้างแรม ทั่วมีก็ย้อมความอาคาดครูดแค้มใพ้แก่กัม คอยยาดแย่งแยวชั้นหันปกคองประเทสของขันดา ผู้มำ ผู้มีอำมาดทั่วหาย คือในละยะเวลาพรว ๒ ปีที่มั้ม ที่มะครมองวังจันได้มีบุกคุ้ม ยาดหันขึ้นเป้นเจ้าแผ่มดินเถิว ๔ คิมคี พระยาเมืองจัม ๑ เจ้าอิวพู้ ๑ เจ้ามันทะราช ๑ และ เจ้าไชยอิวเว้ ๑.

เจ้าไชยอิวเว้ หรือพระไชยเชดถาทิราช ที่ ๔.

เจ้าไชยอิวเว้ เป้นโอริดของเจ้าขุมพู และเจ้าขุมพูเป้นพี่ชายของสิมเด้ดพระเจ้าสุริยะวิงสาทัมมิกราช เวลาเจ้าสุริยะวิงสาได้เป้นพระเจ้าแผ่มดิม เจ้าขุมพูผู้พี่ชายได้พีไพหามเมืองไปยู่เมืองเว้ประเทดองกมาม และไป่ได้ลูกยู่ที่เมืองมั้ม มีนามว่า เจ้าไชยะกุมมาม แต่คิมหั่วหายธรงว่าเจ้าไชยอิวเว้ตามเมืองที่เกิด.

ปี ค.ส.๑๙๒ เจ้าไชยอิวเว้กับมาจากประเทดองกมาม เข้ายึดเอ๋ามะครม องวังจันได้แล้วขึ้นเป้นพระเจ้าแผ่มดิม มีพระนามว่า สิมเด้ดพระไชยเชดถาทิราช ที่ ๔. ขนะมั้ม เจ้าทิ่วกิสราชกับเจ้าอินทะโสมหูามของพระเจ้าสุริยะวิงสาย้ามไพหามเมือง จิ่งพาหันลักพีไปยู่เมืองพิง เมืองแพ่ ตมาเถิงปี ค.ส.๑๗๐๒ เจ้าทิ่วกิสราชกับคืมมายึดเอ๋ามะครมหลวงพระบางได้ พระเจ้าไชยอิวเว้ องวังบ่สามาดผายเจ้าทิ่วกิสราชได้ ถิ่วมั้มปีลุมมา (ค.ส.๑๗๐๗) ทั่วสองเจ้าจิ่งได้แบ่งแผ่มดินหันเป้นสองแผ่มดิม หรือสองประเทด. เจ้าทิ่วกิสราชเป้นเจ้าแผ่มดินมะครมหลวงพระบาง พระไชยเชดถาทิราชที่สองเป้นเจ้าแผ่มดินองวังจัน ต่จากนี้มาอีก ๗ ปีคี่เถิงปี ค.ส. ๑๗๑๔ หาวมะครมจำปาสักก็ได้แยกออกเป้นเอกราชมิ่งต่างหาก โดยมีเจ้าสัวยสีสมุท มูามของพระเจ้าสุริยะวิงสาทัมมิกราช เป้นเจ้าแผ่มดิม, แผ่มดินประเทดลาวล้านช้างที่ว้างขวาง ได้แตกออกเป้น มิ ประเทดคือ

๑- อาณาจักล้านช้างร่มขาวองวังจัน (แม่มพระไชยเชดถาทิราชที่ ๔ คือพระไชยอิวเว้เป้นเจ้าแผ่มดิม)

๔- อาณาจักล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง (แม่มเจ้าทิ่วกิสราชเป้นเจ้าแผ่มดิม)

๓- อาณาจักมะครมจำปาสัก (แม่มเจ้าสัวยสีสมุทพุทหั่วภูธเป้นเจ้าแผ่มดิม)

ອານາຈັກລ້ານຊ້າງ

ອານາຈັກລາວລ້ານຊ້າງ ຕັ້ງແຕ່ໄດ້ແຕກແຍກກັນອອກເປັນ ມີ ອານາຈັກແລ້ວ ສຳຫຼັບອານາຈັກວຽງຈັນໄດ້ມີເຈົ້າແຜ່ນດິນປົກຄອງສືບຕໍ່ກັນມາພຽງ ๔ ເຊັ່ນວິງກຸ໊ະສັຕ ກໍເສັຽອິສຣະພ່າບເສັຽຄວາມເປັນເອກຣາຊລົງ ໃນສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາຣຄອງມະຄອນວຽງຈັນ ເມື່ອປີ ค.ส.๑๗๗ ປົດຽວກັນນີ້ອານາຈັກຫຼວງພຣະບາງແລະຈຳປາສັກກໍເສັຽເອກຣາຊເສັຽອິສຣະພາບລົງພ້ອມກັນດ້ວຍ ດັ່ງຈະກ່າວເຖິງເຫດການຫຍໍ້ ๆ ຕໍ່ໄປນີ້ ะ

ຈຸດເສັຽອິສຣະພ່າບ

ປີ ค.ส. ๑๗๙๙ ພຣະອໍຣະຣາຊວົງສາ ເຊື້ອເປັນເສນາບໍດີຜູ້ໃຫຽ່ຂອງພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາຣ ຜິດໃຈກັນດ້ວຍເຫດໃດບໍ່ແຈ້ງ ພຣະອໍຣະຣາຊໄດ້ອົບພຍົບ ວົງຄອບຄົວນ່າວໄພ່ພີ່ລາກວຽງຈັນໄປຕັ້ງຢູ່ເມືອງພອງບົວລຳພູ (ໃນເຂດຈັງຫວັດອຸດອມດຽວນີ້) ຕັ້ງແຂງເມືອງບໍ່ຍອມຂຶ້ນກັບມະຄອນວຽງຈັນ ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາຣພຍາຍາມຜ່າບຢູ່ເຖິງ ๔ ປີ ບໍ່ສຳເຣັດ ຈຶ່ງໄປຂໍໃຫ້ພຣະຍາມະຄອນຣາຊສີມາ ເຈົ້າເມືອງມະຄອນຣາຊສີມາ ມາຊ່ວຍ ພຣະອໍຣະຣາຊວົງສາກໍແຕກໜີລົງໄປຢູ່ບ້ານດອນມົດແດງ ຄື ເມືອງອຸບົນດຽວນີ້ແລະເຂົ້າອ່ອນນ້ອມຕໍ່ພຣະໄຊຍຸມມາຣເຈົ້າມະຄອນຈຳປາສັກ.

ພາຍລຸ່ມມາຜິດໃຈກັບເຈົ້າມະຄອນຈຳປາສັກ ຈຶ່ງຍົກຄອບຄົວໜີມາຢູ່ບ້ານດອນມົດແດງຂອງເກົ່າແລ້ວແຕ່ງໃຫ້ລູກຊາຍ ຊື່ທ້າວກໍ່ ນຳເຄື່ອງບັນນາການໄປຂໍອ່ອນນ້ອມຕໍ່ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທ.

ເຖິງປີ ค.ส. ๑๗๑๐ ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາຣໄດ້ຊົງຊາບວ່າ ເຈົ້າຕາກສິນໄດ້ຕັ້ງຕົວຂຶ້ນເປັນພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທ ແລະມີຄວາມເຂັ້ມແຂງຈົນສາມາດຂັບໄລ່ພະມ້າອອກຈາກດິນແດນໄທໄດ້.

ດັ່ງນັ້ນ ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາຣ ຈຶ່ງໄດ້ແຕ່ງຣາຊທູຕໄປທູນສົມເດັ່ຈພຣະເຈົ້າຕາກສິນໄວ້ ຝ່າຍພຣະເຈົ້າຕາກສິນໄດ້ຮັບພຣະຣາຊສານແລ້ວ ກໍແຕ່ງທູຕມາຈະເຣີນທາງພຣະຣາຊໄມຕຣີຕອບແລະໃນພຣະຣາຊສານນັ້ນພຣະເຈົ້າຕາກສິນໃຫ້ເສນາບໍດີກຽງເທພຂໍເອົາພຣະຣາຊບຸຕຕີພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາຣໄປເປັນອັຄມະເທສີ ແລະຂໍໃຫ້ທາງວຽງຈັນຊື້ມ້າສົ່ງໄປໃຫ້ ๓๐๐ ຕົວດ້ວຍ ເພື່ອຈະໄດ້ຍົກທັບໄປຕີພະມ້າ. ພຣະຣາຊສານພຣະເຈົ້າຕາກສິນມາປີ ๑๗๑.

ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາມໄດ້ຮັບພຣະຣາຊສານຂອງພຣະເຈົ້າຕາກສິນແລ້ວ ກໍຍົກທັບຈັດແຈງປະການໃດ ຕໍ່ມາເຖິງປີ ค.ส.๑๗๗๓ ພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສ໌ແຫ່ງມະຄອນຫຼວງພຣະບາງໄດ້ຍົກກຳລັງລົງມາຕີວຽງຈັນ ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາມເຫັນວ່າພະມ້າຍັງມີກຳລັງແຂງແຮງຢູ່ ຈຶ່ງມີໜັງສືໄປຫາໂປ່ສຸພລາແມ່ທັບພະມ້າຢູ່ຽງໃຫ້ລົງມາຕີຫຼວງພຣະບາງ ພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະ

ວ່ຽງສ໌ ຈຶ່ງຖອຍທັບກັບຄືນ ເວລານັ້ນພະນ້າພວມຊອກຫາຊ່ອງທາງຈະແກ້ແຄ້ນໄທ ຈຶ່ງບໍ່ທຳຮ້າຍ ໃຫ້ແກ່ນະຄອນຫຼວງພຣະບາງ ແລະໄດ້ຍົກກຳລັງມາເຖິງວຽງຈັນແລ້ວ ໂປ່ສຸພລາໄດ້ບັງຄັບເອົາ ພຣະຣາຊບຸຕ ພຣະຣາຊນັດດາກັບຂ້າຣາຊການຜູ້ໃຫຍ່ ຂອງພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສານ ຂຶ້ນໄປໄວ້ ເມືອງພະນ້າເພື່ອເປັນປະກັນດ້ວຍ.

ເຖິງປີ ๑๗๓๔ ໂປ່ສຸພລາ ເມືອງຊຽງໃໝ່ໄດ້ຊວນພັງສີລັບມາຊັກຊວນເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສານ ໃຫ້ຊ່ວຍຕີປະເທດໄທ, ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສານບໍ່ປະຕິເສດ ແຕ່ກໍ່ບໍ່ໄດ້ປະຕິບັດຕາມເປັນແຕ່ ທຳອຸບາຍໃຫ້ພະນ້າກັບຄືນໄປ ຄວາມລັບລະຫ່ວາງວຽງຈັນກັບພະນ້ານີ້ຮົ່ວໄຫຼໄປຮອດພຣະເຈົ້າ ຕາກສິນ ๆ ຈຶ່ງໃຫ້ເສນາບໍດີພັງສີມາຕ້ວາພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສານຢ່າງເຈັບແສບພ້ອມກັນນີ້ ພຣະເຈົ້າຕາກສິນກໍໄດ້ຈັດສົ່ງພຣະຍາຫຼວງເມືອແສນກັບຂ້າຣາຊການລາວຊາຍຍິງອີກ ๗๔ ຄົນ ທີ່ພາຍພິຄາກພະນ້າໃຫ້ຄືນມາວຽງຈັນ.

ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສານໄດ້ຮັບສານຕ້ວາຢ່າງເຈັບແສບ ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງແຕ່ງທູຕໄປອີກ ຄັ້ງທີ ๔ ພ້ອມກັບພຣະຣາຊສານແລະສານຂອງພຣະຍາຫຼວງເມືອງແສນຂໍຂອບພຣະຄຸນກັບສົມ ນະສານຂອງສົມເດັດພຣະສັງຄະຣາຊວຽງຈັນອີກສະບັບນຶ່ງ.

ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທ ໄດ້ສົ່ງທູຕແລະຕອບພຣະຣາຊສານມາອີກເປັນຄັ້ງທີ ๔ ໃຈຄວາມ ໃນພຣະຣາຊສານນັ້ນບອກວ່າ ຂໍໃຫ້ທາງວຽງຈັນຊ່ວຍບຳຮຸງກອງທັບໄທ ດ້ວຍເຂົ້າປາອາຫານ ແລະກຳລັງອື່ນ ๆ ໄທຈະໄປຕີພະນ້ານຳເອົາພຣະຣາຊບຸຕຂອງພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສານອີກ.

ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສານ ໄດ້ສົ່ງທູຕແລະຕອບພຣະຣາຊສານໄປເປັນຄັ້ງທີ ๓ ໃຈຄວາມ ໃນສາມຄັ້ງທີ ๓ ນີ້ມີ:

๑- ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສານຍອມຍົກພຣະຣາຊທິດາມາ[illegible] ນາງແກ້ວຍອດຟ້າ ກັລຍາ ມີສຣີກະສັຕໃຫ້ ແຕ່ໃຫ້ທາງໄທຂຶ້ນມາຮັບເອົາເອງ.

๘- ທາງວຽງຈັນໄດ້ຈັດແຈງເຂົ້າເປືອກໄວ້ໃຫ້ ๕๐๐ ກຽມ ໃຫ້ທາງກຣຸງເທພຂຶ້ນມາຂົນເອົາເອງ.

๓- ທາງວຽງຈັນ ບໍ່ມີປືນພຽງພໍສຳຫຼັບຮັກສາເມືອງ ຂໍໃຫ້ທາງໄທສົ່ງປືນມາໃຫ້ ๘๐๐๐ ບອກ.

ຄນະທູຕລາວໄປເຖິງກຣຸງເທພເດືອນ ๑๐ ແຮມ ๗ ຄ่ຳ ປີມະແມ ຈຸລສັກຣາຊ ๑๑๓๗ (ค.ส. ๑๗๗๕).

ພຣະເຈົ້າຕາກສິນໃຫ້ຕອບຄືນມາ ມີໃຈຄວາມສຳຄັນວ່າ "ຕາມເນື້ອໃນໃຈຄວາມຂອງ ຣາຊສານນັ້ນ ເຫັນວ່າ ທາງວຽງຈັນບໍ່ແຈ້ງໃຈແທ້ເປັນແຕ່ພຽງເວົ້າບ່ຽງບ່າຍໄປທີ່ນັ້ນ ຫາມ ຈະໃຫ້ຂຶ້ນໄປຂົນເຂົ້າເອົາເອງນັ້ນໄປບໍ່ໄດ້ ເພາະເສິກພວມຕິດພັນກັນຢູ່ ທາງວຽງຈັນບໍ່ຢາກ

ຊ່ວຍກໍຕາມໃຈ" ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາກາມຕິດຕໍ່ກັນກໍເລີຍຂາດສູນໄປ ເນື່ອງຈາກຄວາມບໍ່ເຕັມໃຈບໍ່ພໍໃຈຂອງວຽງຈັນ.

ອັນນີ້ເປັນມູລເຫດສຳຄັນທີ່ເປັນເຫດໃຫ້ກອງທັບໄທມາຕີວຽງຈັນໃນພາຍຫຼັງ ຄື ຕໍ່ມາເຖິງ ປີ ค.ส.๑๗๗๗ ເມື່ອທາງວຽງຈັນໄດ້ຊາບວ່າ ພຣະອໍຣະຣາຊວົງສາ ຜິດໃຈກັບພຣະເຈົ້າໄຊຍກຸມມາຣ ແລະແຕກພົມາຢູ່ນຳຄອມມິດເດງຂອງເກົ່າແລ້ວ ຈຶ່ງໃຫ້ພຣະຍາສຸໂພຍົກກຳລັງລົງໄປຜາບ ຈັບພຣະອໍຣະຣາຊຂາເສັ ຝ່າຍທ້າວກໍ່ບຸຕຂອງພຣະອໍຣະຣາຊຫຼົບໜີໄດ້ ຈຶ່ງຂຽນໜັງສືລົງໄປບອກພຣະຍາເຈົ້າເມືອງນະຄອນຣາຊສີມາ ໃຫ້ບອກລົງໄປກຣຸງເທພທົມບຸຣີ ພຣະເຈົ້າຕາກສິນມີຄວາມຫົມເພງແຄງໃຈໃຫ້ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາຣຢູ່ແຕ່ກອງມແລ້ວ ເມື່ອໄດ້ຮັບໜັງສືບອກຂອງທ້າວກໍ່ ກໍພິໂຣທ ຈຶ່ງໃຫ້ຍົກທັພມາຕີວຽງຈັນ ໂດຍຍົກຂຶ້ນມາທາງປະເທດຂເມນ ໃນປີ ค.ส.๑๗๗๒ ໄທເຂົ້າຍຶດເອົານະຄອນຈຳປາສັກໄດ້ແລ້ວກໍຍົກຂຶ້ນມາລ້ອມວຽງຈັນໄວ້ໃນປີ ค.ส. ๑๗๗๓.

ຝ່າຍພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສ໌ເຫັນນະຄອນຫຼວງພຣະບາງໄດ້ຊາບຂ່າວວ່າ ໄທຂຶ້ນມາຕີວຽງຈັນຈຶ່ງໃຫ້ຍົກກອງທັພຫຼວງພຣະບ່າງລົງມາຕີຂນາບທາງດ້ານເໜືອ ຜົນສຸດທ້າຍໄທກໍເຂົ້າວຽງຈັນໄດ້ໃນມື້ເດືອນ ๑๐ ແຮມ ๓ ค่ำ ปีกุน ຈຸລສັກຣາຊ ๑๑๔๑ (ค.ส.๑๗๗๓) ພຣະເຈົ້າສິຣິບຸນຍະສາຣກັບພຣະຣາຊໂອຣົສ ຄືເຈົ້າອິນ ເຈົ້າຝົນ ແລະຄົນສຳຄັນລັກລົງເຮືອລ່ອງໜີໄປຢູ່ເມືອງຄຳເກີດ.

ກອງທັບໄທເຂົ້າເມືອງໄດ້ຈຶ່ງກວາດເກັບເອົາພຣະຣາຊວັ້ພທັ້ງຫຼາຍພ້ອມພຣະແກ້ວມໍຣະກົຕແລະພຣະບາງ ແລະຈັບເອົາພຣະຣາຊໂອຣົສພຣະຣາຊບຸຕຕີ ຄືນາງແກ້ວຍອດຟ້າກັລຍາມີໄປນຳ ໃນຂນະດຽວກັນນີ້ ແມ່ທັພໄທກໍບັງຄັບໃຫ້ເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສ໌ເຫັນນະຄອນຫຼວງພຣະບາງ ຍອມຈອມມົງກຸຕໃຫ້ດ້ວຍ. ຈຶ່ງເປັນຣັ່ວ່າ ປະເທດລາວລ້ານຊ້າງ ທີ່ແຕກກັນເປັນ ๓ ອານາຈັກ ມາແຕ່ປີ ค.ส. ๑๗๐๗ ນັ້ນໄດ້ເສັຽອິສຣະພາບແລະເສັຽເອກຣາຊລົງຂອມກັນໃນປີ ค.ส. ๑๗๗๗ ນີ້ເອງ.

----------0000000000----------

ຄຳບັນຍາຍປວັດສາດລາວ

ຕອນ

ເຈົ້າອະນຸວົງ

ໂດຍ: ສັນຣິດ ບົວສີສັດ

ນັບແຕ່ປະເທດລາວໄດ້ແບ່ງອອກເປັນ ນ ອານາຈັກ ຕັ້ງແຕ່ປີ ຄ.ສ.๑๗๐๗ ມາຈົນ ຄ.ສ.๑๗๗๙ ຈຶ່ງໄດ້ເສັ້ງອິສຣະພາບໃຫ້ແກ່ປະເທດໄທລົ້ງພ້ອມກັນທັ້ງ ນ ອານາຈັກ. ແຕ່ຍັ້ງມີກະສັດຄອງຣາຊສົມບັດໃນຖານະເປັນພຣະເທສຣາດຂອງໄທສືບຕໍ່ກັນມາທັ້ງ ນ ອານາຈັກສະເພາະຣາຊອານາຈັກວຽງຈັນເອີ້ງມີອານາເຂດກ້ວ້າງໃຫ່ຽໄພສານ້ວ່າພູ້ນັ້ນໄດ້ມີກະສັດສືບຕໍ່ກັນມາດັ່ງນີ້:

ຣ້ອຍການພຣະເຈົ້າມັນທະເສນ

ສົມເດັດພຣະເຈົ້າສີຣິບຸນຍະສານ ກະສັດເອກຣາດແຫ່ງນະຄອນວຽງຈັນອົ່ງສຸດທ້າຍໄດ້ເສັ້ງເມືອງໃຫ້ແກ່ປ່ະເທ່ດໄທ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຕາກສົມເຈົ້າກຸງທົ່ນບຸຣີ. ພຣະອົ່ງມີຣາຊໂອຣົດແລະຣາຊທິດານປ່າກົດນ່ານ່ຽ ๔ ອົ່ງຄື ເຈົ້ານັນທະເສນ ๑ ເຈົ້າອິນທະວົ່ງ ๑ ເຈົ້າອະນຸວົ່ງ ๑ ເຈົ້າພົ່ນມະວົ່ງ ๑ ກັບນ່າງແກ້ວຍອດຟ້າກ້ລຍ່ານີ ๑ ຕອນກອງທັບໄທເຂ້ົ່າຕີເອົ່າວຽງຈັນໄດ້ ສົມເດັດພຣະສີຣິບຸນຍະສານໄດ້ພ່າເອົ່າເຈົ້າອິນທະວົ່ງແລະເຈົ້າພົ່ນມະວົ່ງລັກພ່ານ້ລົ່ງໄປຢູ່ເມືອງຄ່ຳເກ໋ດ ເມ່ທັບໄທຄຸມເອົ່າເຈົ້ານັນທະເສນ ແລະເຈົ້າອະນຸວົ່ງກັບນ່າງແກ້ວຍອດຟ້າກ້ລຍ່ານີ້ລົ່ງໄປກຸງທົ່ນບຸຣີ. ເມ່ືອກອງທັບໄທຖອຍຫ້ີໄປແລ້ວສົມເດັດພຣະເຈົ້າສີຣິບຸນຍະສານຈຶ່ງກັບຄືນມ່ານວຽງຈັນ (ค.ส.๑๗๙๐) ແລະຂ້ົ້ນຄອງເມືອງຕ່ໍ່ມ່ານ້ກປົກຮອກ່ໍ້ສ້ົ້ມພຣະຊົ່ນ. ເຖ້ິງປີ ค.ส.๑๗๙๑ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດ້ິນໄທຈ້ິ່ງສ່ົ່ງເຈົ້ານັນທະເສນ້ົ້ນ່ານ້ເປັນເຈົ້າແຜ່ນດ້ິນວຽງຈັນ ຊົ່ງພຣະນ່ານ້ວ່າ ພຣະເຈົ້ານັນທະເສນ ພ້ົ່ນມ່ະລາວແລ້ວພຣະອົ່ງຈ້ົ່ງຕ້ັ່ງເຈົ້າພົ່ນມະວົ່ງເປັນມ່ະຫາອຸປຣາດ ສ່ວນເຈົ້າພົ່ນມະວົ່ງແລະເຈົ້າອະນຸວົ່ງສ່ົ່ງລົ່ງໄປໄວ້ເມືອງໄທເພ້ືອເປັນປ່ະກັນ ໃນເວລາພຣະເຈົ້ານັນທ່ະເສນກັບຄືນມ່ານວຽງຈັນຄ້ັ່ງນ້ີ້ພຣະອົ່ງໄດ້ຂໍເອົ່າພຣະບ່າງຄືນ່ານ້ານ.

ປີ ค.ส.๑๗๙๗ ພຣະເຈົ້ານັນທະເສນໄດ້ຍົກທັບຂ້ົ້ນໄປຕ້ີເມືອງຊຽງຂ່ານ້ໂດຍສ່ົ່ງເຫດນ້ີ່ານ້ັ່ງ ນ້ັ່ນເຈົ້າໄກເຊ້ົ່ນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດ້ິນປ່ະເທດເກ່ວຕ້ົ່ງເກ່ງປ່ະທັ່ບຢູ່ເມືອງແ່ງ່ອານ້ໄດ້ແຕ່ງກ່ໍາລັງທ່ະຫ່ານແກ່ວນ່າຄວບຄຸມເມືອງຊຽງຂ່ານ້ເຈົ້າຊຸມພູ ເຈົ້າເມືອງຊຽງຂ່ານ້ກ່ໍ່ຍ້ົ່ມຍອມສ່ົ່ງບ້ັ່ນ່ານ້ານ້ໃຫ້ແກ່ແກ່ວ ພຣະເຈົ້ານ້ັ່ນທ່ະເສນຈ້ົ່ງຍົກທ້ັ່ບຂ້ົ້ນໄປຕ້ີຊຽງຂ່ານ້ແລະຈ້ັ່ບເຈົ້າຊຸມພູ້ໄດ້ ແລະຄຸ່ບຕ່ົ່ວລົ່ງ່ານ້ວຽງຈ້ັ່ນ ເຈົ້າໄກເຊ້ົ່ນຈ້ົ່ງແຕ່ງໃຫ້ອ່ົ່ງຈ່ອງບ່າອ່ົ່ງລ່ອງ່ອ່ົ່ນ ເປັນແມ່ທ້ັ່ບຄຸມທ່ະຫ່ານແກ່ວ ນ.๐๐๐ ຄົ່ນ ກ້ັ່ບຊ່າວເມືອງຊຽງຂ່ານ້ອ້ີກ ນ.๐๐๐ ຄົ່ນ ລົ່ງ່ານ້ຕ້ີມ່ະຄອນວຽງຈ້ັ່ນ ໃນປີ ค.ส.๑๗๙๘. ພຣະເຈົ້ານ້ັ່ນທ່ະເສນ້ກ້ັ່ບ່ານ້ຈ່ະເປັນກ່ານ້ສ່ົ່ງຄ່ານ້ທ້ຽ່ງໃຫ່ຽ່ຈ້ົ່ງຍອມສ່ົ່ງ-

ເຈົ້າຊຸມພູຄຶມໄປຄອງເມືອງຊຽງຂວາງ ຕາມຄຳຂໍ້ຮ້ອງຂອງແມ່ທັບແກວ ແຕ່ໃຫ້ເຈົ້າຊຸມພູສ້ຳ
ຊ່ວຍໃຫ້ອົງຈັນເຄິ່ງນຶ່ງດ້ວຍກອງທັບແກວແລ້ວກອງທັບແກວກໍເລີກຄຶມໄປ.

ປີ ຄ.ສ.๑๗๒๙ ພຣະເຈົ້ານັນທະເສນຂໍ້ຍົກກັບໄປຕີນະຄອນຫຼວງພຣະບາງໂດຍອ້າງ
ສາເຫດວ່າເຈົ້ານະຄອນຫຼວງພຣະບາງໄດ້ສົມຄົບກັບພວກພະມ້າແລະພວກເຈົ້າຊົງຮຸ່ງເປັນກະ
ບົດຕໍ່ປະເທດໄທ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທກໍອະນຸຍາດ ພຣະເຈົ້ານັນທະເສນໄດ້ຕັ້ງຄ້າຍລອມເມືອງ
ໄວ້ແລະໄດ້ສູ້ຮົບກັນຢູ່ເຖິງ ๑๕ ວັນ ຈຶ່ງເຂົ້າເມືອງໄດ້ແລ້ວຈັບເຈົ້າອະນຸຸທະ ເຈົ້ານະຄອນຫຼວງ
ພຣະບາງ ເຈົ້າອຸປຣາດມາກ ເຈົ້ານັນທາຕຸຣາດ ແລະຄອບຄົວທັງໝົດສົ່ງໄປກຸງເທພ ພວກເຈົ້າ
ອະນຸຸທະ ຄຶກກັກຕົວຢູ່ກຸງເທພເຖິງ ๔ ປີ ໃນປີດຽວກັນນີ້ ເຈົ້າແຜ່ນດິນປະເທດໄທໄດ້ເກນເອົາ
ຣາສດອນທິວເມືອງລາວຫຼາຍພື້ນຄຶມລົງໄປຊຸດຄອງໃນບາງກອກ ພວກຣາສດອນທີ່ຄຶກເກນໄປນັ້ນ
ໄດ້ຮັບຄວາມຂອບຂັ້ນເຫັ້ງຢ່າງແສນສາຫັດແລະໄດ້ລົ້ມຕາຍລົງດ້ວຍໂຣກອະຫິວາເກືອບໝົດ.

ປີ ຄ.ສ.๑๗๓๐ ເຈົ້າອະນຸຸທະຈຶ່ງໄດ້ຄຶມມານະຄອນຫຼວງພຣະບາງ ເຈົ້າອະນຸຸ
ທະຄຶມມາຄອງເມືອງອີກປີດຽວພໍເຖິງປີ ຄ.ສ.๑๗๓๔ ກໍຈັດການຝ່ອງເຈົ້ານັນທະເສນເຈົ້າແຜ
ດິນວຽງຈັນວ່າ ສົມຄົບກັບພຣະບໍຣົມຣາຊາເຈົ້າເມືອງນະຄອນພະນົມທຳການຕິດຕໍ່ກັບແກວຈະ
ເປັນກະບົດພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຈຶ່ງສັ່ງໃຫ້ເຈົ້ານັນທະເສນກັບພຣະບໍຣົມຣາຊາລົງໄປກຸງເທບ
ແລະຕໍ່ສູ້ແກ້ຄະດີຢູ່ເຖິງ ๘ ປີ ກໍສິ້ນພຣະຊົນຢູ່ໃນກຸງເທບນັ້ນເອງ.

ຄວາມອາຄາດພະຍາບາດກັນໂດຍບໍ່ມີສ້ຽງສຸດລະຫ່ວ່າງຣາຊວົງວຽງຈັນກັບຫຼວງ
ພຣະບາງນັບວ່າເປັນສາຍເຫດອັນສຳຄັນທີ່ທຳໃຫ້ບ້ານເມືອງເສ້ຽອິສຣະພາບແກ່ໄທ. ຝ່າຍໄທ
ຍູ່ທ່ວງເກັບກ່ອຜົນປໂຍດຂອງຕົນຈາກຄວາມອ່ອນຜິດຖ້ຽງກັນລະຫ່ວ່າງລາວຕໍ່ລາວໂດຍບໍ່ຕ້ອງລົງ
ທຶນຫ້ຽງພ້ຽງແຕ່ນັ່ງເປັນຕຸລາການທຳຕົນເປັນຜູ້ຊົງຍຸຕິທັມໃນຂນະດຽວກັນກໍໃສ່ເຊື້ອແຫ່ງຄວາມ
ພຍາບາດໃຫ້ຫຸ້ມຢູ່ເລ້ຽຍ ເພື່ອແຍກແລະຄອບຄຸມໄວ້ໃນອຳນາດຕລອດໄປ.

ລາວໃນຂນະນັ້ນຄຶກໄຟແຫ່ງຄວາມອາຄາດເຫ້ຽສາຄອບງຳຈຶ່ງບໍ່ຫລົງເຫັນພັຍອັນໃຫ້ຽ
ຫຼວງຂອງຊາດ ມີແຕ່ຍາດແຍ່ງແຂ່ງດີກັນໂດຍຫວັງເອົາຊາດອື່ນເປັນທີ່ເພ້ິງ ມີຊັບສິນເງິນຄຳ
ເທົ່າໃດກໍຂົນໃຫ້ເພື່ອເອົາໃຈໃຫ້ຕົນໄດ້ຊ້ຍຊຸມະເຮ້ອງນີ້ຈະເຫັນໄດ້ໃນການຕໍ່ສູ້ຄະດີຄ້ັງນັ້ນ ເຈົ້າ
ນາຍແລະເສນາບໍດີຜູ້ໃຫ້ຽຝ່າຍໄທໄດ້ຮັບຜົນປໂຍດຢ່າງມະຫາສານ ເມື່ອຜູ້ກ້ຽວຕາຍແລະເງິນໝົດ
ຄະດີກໍ້ສິ້ນສຸດ.

ธัຊกามเจ้าอิมทะอ้า

ปี ค.ส.๑๗๕ เจ้าอิมทะอ้า ๑ะมุซาะอ๋างเจ้ามันทะเสมไก้ฮั้มเป้นเจ้าแผ่นดินอ๋างจัม แล้อต้ำเจ้าะมุอ้า ผู้มอ๋างให้เป้นอุปราด ในปีฮั้มคอ๋างเมือ๋างนั้มเอ๋างเจ้าอิมทะอ้าไก้ยิกทับฮั้มไปตีเมือ๋างแถ๋งเหื๋อมื๋า ต่มาในปี ค.ส.๑๗๒๒ และ ๑๗๗ ไก้โปดให้เจ้าะมุอ้าเป้นแม่ทับไปธ์บพะม้าฮ่อยไทและปี ค.ส.๑๒๐๓ กำไก้ให้เจ้าะมุอ้าไปธ์บพะม้าฮู่เมือ๋างฮุงแสม.

พระเจ้าอิมทะอ้าคอ๋างธาซุสิบขัดมาเถิงปี ค.ส.๑๒๐๓ กำฮั้มพระฮุม พระอ๊้าม์ธาซุทิดาอ๊้าม์๋างไก้เป้นเจ้าจอมในพระเจ้าแผ่นดินไทธัซุกามที่ ๑ และมีธาซุทิดาอ๊้าม์๋างมียิดเป้นเจ้าฟ้า พระนามว่า เจ้าฟ้างุมทิมทิพยะอะดิ.

เจ้าะมุอ้า

สิมเด้ดพระเจ้าะมุอ้าหื๋อะมุธุทธาด เอ๊้าคิมทั้งหลายธ์ฮกพระอ๊้าว่า เจ้าะมุนั้มเป้นพระธาซุโอธ์ดของพระเจ้าสีธิบุมยะสาม พระเจ้าแผ่นดินเอกธาดล้ามฮ้าง อ๋างจัม คีลุมหัวจากพระเจ้าสีธิบุมยะสามมาแล้อ ภะสัดอ๋างจัมตลอดขัวพระบาวและจำปาสักเป้นภะสัดฮู่พายใต้อำม่าดของธาซุอามาจักสยามจึ๊งมับว่าเป้นภะสัดปะเทดธาด บ่เฒ่มภะสัดเอกธาด. พระเจ้าะมุอ้าสิมพิบเมื๋องปึกุม จุลสักธาด ๑๑๘๗ ค.ส.๑๗๒๕ ที่พระบ่ธิมมะหาธาซุอ้างมะคอมอ๋างจัม. พระอ๊้างเป้นภะสัดที่มีพระนามลือชาปากด มีคิมธ์จักพระนามหายที่สุดพระอ๊้างนึ๋ง ทั้งนี้กเมื๋องจากว่าพระอ๊้างไก้ทำกามกู้อิสระพายของลาวให้พ้นจากอำนาดของไท แต่กามภะทำของพระอ๊้างในคาอั้นบ่เป้นผิมสำเร็ดตามปะสิ๊งจึ๊งถืกฝ่ายกิ๋งกันข้ามปะนามว่าเป้นภะบิด. แต่คิมลาวทั่ว ๆ ไปบ่มีความธ์สึกดั๋ง ว่านั้มเลียกิ๋งกันข้ามเธ้าธ์สึกเป้นพื้นบุมคุมของพระอ๊้างเป้นอันมากที่ฝากธอยจาธึกในกามธักและสงอมอิสระพายไว้ให้คิมธุมหัวไก้เทิมแม่มพระอ๊้างพ้อมด้อยพระบ่ธิมอ๊้างสามุอ๊้างและมะคอมอ๋างจัมจะถืกทำลายให้พินาดย้อมมาบ่มีข้าเสึก แต่อิมยามแห่งกามต้สู้เพื่ออิสระพายนั้มบ่มีทางทำลายได้มีแต่มับอันจะพัทมาเลื๋อยไป.

สะนั้มเธ้าจึ๊งสิมควรจะต้องสึกสาเธื๋องธาวและธาซุทำระนิยะภิดของอ๊้าง อันเป้นอัดถุปะสิ๊งสำคันในกามบันยายอันนี้:

สิมเด้ดเจ้าะมุอ๊้างได้ลี้งไปฮู่ภูงเทย แต่พระฮุมได้ ๑๑ ปี ในฤกามะเข้มต้อปะกันย้ามลาวกู้อิสระพาย, พระอ๊้างได้สึกสาอิฐาพามต่างๆ ร่วมกับขัมดาพระธาซุโอธ์ด พระธาซุมัดดาของพระเจ้าแผ่นดินไทในพระบ่ธิมมะหาธาซุอ้างตลอดมาจิมพระฮุมพันสา

ได้ ๘๓ ปี.

เมื่อจากพระอิ่งได้ปะทับอยู่ในธาตุสำมักไทเป็นเวลาเหิงมามเถิง ๑๗ ปี พระอิ่งจึ่งได้รู้เห็นแบบย่างฮมิบหำมรมและล้ำเคียธักแพงกับขัมถาเจ้ามายเอื้อสายกะสัดไทเป็นอัมมากโดยสะเพาะย่างยิ่งพระเจ้าแผ่นดินไทธัลกามที่ ๔ เอิ่งอิ่งพระมามอ่า พระพุทเลิดหล้ามะพาลัย ต้งแต่ยังอิ่งพระเยิาอัยมามำกัม.

เมื่อเจ้าอินทะอิ่งได้มาเป็นเจ้าแผ่นดินอยุงจันแล้อ พระอิ่งจึ่งอิ่งสะถาปะมา เจ้าอะมุอิ่งผู้มองขึ้มเป็นเจ้ามะหาอุปราถ ตามพระธาตุปะเพนีสืบมา.

<u>ธาตุกามสิาคาม</u>

เจ้าอะมุเป็นแม่ทับไปธิบพะม้าหางเมืองธะแหง

ในปี ค.ส.๑๗๙ หางปะเทดไทได้ฮาบอ่าพอกพะม้าจะยิกทับลิ่งมาตีเอ้าเมืองอยุงใพ่และหิ้อเมืองลาวหัวหล่ายหางตาเอ้นอกแม่น้ำของ พระเจ้าแผ่นดินไทจึ่งสั่งใพ้หิ้อเมืองฝ่ายเพือ ยิกทับไปป้องกันเมืองอยุงใพ่และไปลัดด่ามหางพะม้าจะยิกเข้ามา ดั่งนั้นพระเจ้าอินทะอิ่งจึ่งแต่งตั้งใพ้เจ้ามะหาอุปราถอะมุเป็นแม่ทับลาว คุมทะหามลาวไปตั้งค่ายธับพะม้าอยู่เมืองธะแหง. ฝ่ายพะม้ายิกพิมลิ่งมาตั้งอยู่เมืองตองอูตลอดพิดละถูผิมก็บ่ยิกลิ่งมา แต่พิดละถูผิมแล้อก็ถอยคืมไปจึ่งบ่มีหามสู้ธบกันในคาอนั้ม ฝ่ายพระเจ้าอะมุคันได้ฮาบอ่าพะม้าถอยคืมไปแล้อ ก็เลิกทับกับมามะคอมอยุงจัม.

เป็นแม่ทับไปธิบพะม้าที่เมืองอยุงแสม

เถิง ค.ส.๑๒๐๔ พอกพะม้ายิกทับลิ่งมาตีเอ้าเมืองอยุงแสมได้แล้อเลียยิกลิ่งมาตั้งค่ายล้อมเมืองอยุงใพ่ไอ้เถิง ๓ ทอง แต่ละเข้าตีเอ้าเมืองยังบ่ได้ ถอยอ่าเจ้าหาอีละเจ้ามะคอมอยุงใพ่ได้หำหามธักสาเมืองไอ้อย่างแฮงแธงแล้อมีพังสียอกไปบางกอก พระเจ้าแผ่นดินบางกอกได้ฮาบพังสีมั้มแล้อ จึ่งแต่งใพ้เจ้าฝ่ากิมมะหูองเทพหะธิรัทกับพระยายิมธาดเรมคิมไทเมืองเพือ ๒ หิ้อเมืองเป็นทับมึ่งและใพ้เจ้าอะมุคุมทะหามลาวเป็นทับมึ่งยิกขึ้มไปตีพะม้าที่เมืองอยุงใพ่. แต่กองทับพระเจ้าอะมุไปบ่ทันกองทับไทได้เข้าตีพะม้าแตกไปก่อมแล้อเถิง ๓ อัม กองทับเจ้าอะมุจึ่งไปเถิง ดั่งนั้มเจ้าอะมุจึ่งฮ้อาสาไปตีพะม้าที่เมืองอยุงแสม. กิมพระธาตุอังบ่อมสะถามบิงคิมแม่ทับใหย่ของไทจึ่งสั่งใพ้กองทับเจ้าฝ่ากิมหูองเทพหะธิรัท ๑ ทับเมืองมะคอมลำปาง ๑ ทับเมืองม่าม ๑ ทับอยุงใพ่ ๑ ยิกขึ้มไปตีอยุงแสมฮอยพระเจ้าอะมุ.

ແມ່ທັບທັງ ๕ ມະຄອມພັກເຊົ້າລ້ຽງໄຜ່ພົ້ມຢູ່ປີ ๑ ເຖິງປີ ค.ส.๑๒๐๕ ຈຶ່ງພ້ອມກັນຍົກລົ້ມ
ໄປຕັ້ງຄ້າຍລ້ອມເມືອງຊຽງແສນໄວ້ ຝ່າຍພວກພະມ້າທີ່ຢູ່ໃນເມືອງຊຽງແສນບໍ່ໄດ້ຍົກອອກມາຣົບ
ເປັນແຕ່ຮັກສາເມືອງໄວ້ຢ່າງແຂງແຮງ ກອງທັບທັງ ๕ ຫົວເມືອງບໍ່ສາມາດເຂົ້າຕີເມືອງໄດ້ ພໍ
ເຖິງລະດູເດືອນ ๗ ຝົນຕົກລົງມາຫຼາຍໄພ້ພົ້ມໃນກອງທັບເກີດໄຂ້ເຈັບລົ້ມຕາຍລົງເປັນອັນມາກທັ້ງ
ສະບຽງອາຫານກໍໜ້ອຍລົງອີກປະການໜຶ່ງໄດ້ຊາບວ່າກອງທັບພະມ້າເມືອງອັງວະຈະຍົກລົງມາຕີເປັນ
ເສິກຂນາບດັ່ງນັ້ນແມ່ທັບເມືອງອື່ນ ๆ ຈຶ່ງເລີກຄົ້ນຫົດ ແຕ່ພຣະເຈົ້າອະນຸບໍ່ຍອມຖອຍຄົນຊ້ຳພາ
ພົ້ນພຣະໄທ ຈະຕີເອົາເມືອງຊຽງແສນໃຫ້ໄດ້ ຈຶ່ງຕັ້ງຄ້າຍອອມເມືອງໄວ້ຢ່າງເໜັ້ນໜາ. ຝ່າຍພວກ
ຊາວເມືອງຊຽງແສນໄດ້ຮັບຄວາມອຶດຢາກຫຼາຍກໍພາກັນລັກອອກມາຈ່ອນບ້ອນຕໍ່ກອງທັບເຈົ້າອະນຸ
ເປັນອັນມາກ ໂປມະຍຸງ້ວນເມ່ທັບພະມ້າຈະບັງຄັບປ້ອງກັນໄວ້ບໍ່ໃຫ້ຈຶ່ງພາທະຫານແຕກໜີ ພຣະເຈົ້າ
ອະນຸເຫັນໄດ້ທີກໍຍົກກອງທະຫານເຂົ້າຕີກອງທັບພະມ້າແຕກໄປມະຍຸງ້ວນເມ່ທັບຄຶກປືນຕາຍຄາສນາມ
ຣົບ. ພຣະຍາມາຂອງທີ່ເມ່ທັບພະມ້າຕັ້ງໃຫ້ເປັນເຈົ້າເມືອງຊຽງແສນນັ້ນພາຄອບຄົວລັກໜີໄດ້ ພຣະ
ເຈົ້າອະນຸຈຶ່ງໃຫ້ກວາດເອົາຄອບຄົວຊາກເມືອງໄດ້ ๘ม.๐๐๐ ຄົນປາຍ ແລ້ວຊົງສັ່ງນ້ຳງເພກຳ
ແພງເມືອງແລະເອົາໄຟຈຸດເສັ. ສຳເຣັດບໍຣະບອນແລ້ວກໍເລີກທັບກັບຄືນາແລະຄອບຄົວຊາວ
ເມືອງຊຽງແສນນັ້ນໄດ້ແບ່ງເປັນ ๕ ສ່ວນ ສ່ວນ ๑ ໃຫ້ພຣະເຈົ້າຊຽງໃໝ່ ສ່ວນ ๑ ໃຫ້ເມືອງ
ມະຄອມລຳປາງ ສ່ວນນຶ່ງໃຫ້ເມືອງນ່ານສ່ວນນຶ່ງເອົາຖວາຍພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນບ້ານກອກ ອີກສ່ວນ
ນຶ່ງເອົາມາໄວ້ອຽງຈັນ.

ຝ່າຍພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນບ້ານກອກໄດ້ຊົງຊາບດັ່ງນັ້ນກໍຊົງພິໂຣດໃຫ້ເຈົ້າຟ້າກົ່ມຫຼວງເທພ
ທະຣິຣັກແລະພຣະຍາຍົມຣາດຜູ້ເປັນເມ່ທັບໄທ່ວ່າບໍ່ຫຼັກທໍ່ລາວແລະເປັນຄົນຂີ້ຢ້ານຕາຂາວ ຈຶ່ງໃຫ້
ລົງພຣະຣາຊອາດຍາເມ່ທັບທັ້ງສອງເອົາໃສ່ຄຸກໄວ້ ແຕ່ນັ້ນມາພຣະກຽດຕິຍົດຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸ
ກໍລືຊາຜາກົດເປັນອັນມາກ່ວາເປັນນັກຣົບຜູ້ມີສົມເປັນຍອດຍິ່ງໃນບັນດາເມ່ທັບຂອງຫົວເມືອງປະເທດ
ຣາດທັ້ງຫຼາຍຂອງໄທ ຈົນເມ່ທັບຝ່າຍໄທເອງກໍໄດ້ເຫັນສົມຂອງພຣະອົງ.

ຂົ້ນສເວີຍຣາດແລະທຳການຟື້ນຟູປະເທດ

ຢູ່ມາເຖິງປີ ค.ส.๑๒๐๔ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າອິນທະວິງຜູ້ເປັນພຣະເຊດຖາຄອງຣາຊສົມບັດ
ມາໄດ້ ๑๐ ປີ ກໍສະເດັດສວັຣຄົດ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຈຶ່ງອະພິເສກເຈົ້າມະຫາອຸປຣາດອະນຸວົງ
ຂົ້ນເປັນພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໃນປີນັ້ນເອງ ເວລາຂົ້ນສເວີຍຣາດ ນັ້ນພຣະອົງມີພຣະຊົນໄດ້ ๓๗ ປີ
ເມື່ອໄດ້ສເວີຍຣາດແລ້ວພຣະອົງກໍໄດ້ຟ້າວຈັດການຟື້ນຟູແລະບູຣະປະເທດຂົ້ນຢ່າງແຂງແຮງ ໃນ
ທາງພຣະພຸທສາສນາພຣະອົງກໍຊົງຈັດການປະຕິສັງຂອນປົງແປງແລະສ້າງວັດວາອາຣາມຂົ້ນຫຼາຍ
ແຫ່ງຕລອດຈົນຫໍໂຮງພຣະຣາຊວັງຖນົນຫົນທາງກໍໄດ້ປະຕິສັງຂອນສ້າງແປງຂົ້ນເປັນອັນມາກ

ໃນດ້ານທາມທະທານພຣະອົງກໍ່ບໍ່ໄດ້ຢຸດຢ່ອນທໍ້ຖ້ອຍໄດ້ທຳການບຳຮຸງສ້ຽງເສີມໃຫ້ເຂັ້ມແຂ່ງຢູ່ ສເມີ ໃນດ້ານທາມເມືອງພຣະອົງກໍໄດ້ພຍາຍາມທຳການຕິດຕໍ່ສມານໄມຕຣີກັບພຣະເຈົ້າມັ ທາຕຸຣາແຫ່ງມະຄອນຫຼວງພຣະບາງໄວ້ເປັນຢ່າງດີເພື່ອໃຫ້ລືມເຫດການອັນຜິດຂອງຕ່ອງຄຽງ ບາດພາງກັນມາແຕ່ກ່ອນ ๆ ນັ້ນເສັຽຈົນຕລ່ອດທັງປະເທດວຽດນາມພຣະອົງກໍໄດ້ທຳການຕິດ ຕໍ່ເປັນໄມຕຣີໄວ້ເປັນອັນດີ ໃນປະເທດໄທເອງພຣະອົງກໍ່ໄດ້ທຳການຕິດຕໍ່ເປັນໄມຕີໄວ້ເປັນອັນດີ ແລະເປັນທີ່ໄວ້ວາງພຣະໄທຂອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນີ ຣັຊການທີ ๘ ແລະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທ ພຣະອົງ ນີ້ກໍ່ຊົງຮັກແພງສນິດສນົມກັບພຣະອົງເປັນອັນນາກ.

ເຫດການແລະພຣະຣາຊກຸຣະນີຍະກິດທີ່ສຳຄັນ

ปี ค.ส.๑๙๐๕ ได้สเด็ดฮิทัพไปตีเมืองซวงตุว เมืองซวงรุ่งตลอดเมืองลี้ ท้วงฮายซ่อยทองทับไท ได้ช้างม้าสาสตาอาวุดเป็นอันมาก

ปี ค.ส.๑๙๐๗ ได้อิ้วสร้างพระธาตุอังและหໍ่โรงอิ้มในมะคอมอรงจันเป็นอันมาก

ปี ค.ส.๑๙๐๙ ได้สะเด็ดไปทำขุมสลองฮือวัดทาดพระนิมในเมืองมะคอมพระนิม

ปี ค.ส.๑๙๐๙ ได้สะเด็ดไปสร้างวัดสีบุมเรืองและวัดอื่ม ๆ ในเมืองพวงคาย

ปี ค.ส.๑๙๐๗ สิมเด็ดพระเลิดฮามะพาลัยพระเจ้าแผ่นดินไทได้ให้เจ้าพระยา จักกรีรมจิดพายมาหาเจ้าอะมุอิงฝากความรักแพงและคิดเถิงเมื่อมีความสุกสำราม ยากให้มีความสุกด้วย.

ปี ค.ส.๑๙๑๐ พระอิงได้สร้างหໍ่พระแก้วอิ้มหົ้วด้วางเผือหันามสีซวงใพ่ และได้ปะติสังฮอมพระพุทธรูบที่เป็นพระปะทามในสิมใพ่ พ้อมสิ่งต่างๆ ฮายปะทาม. ทั่วสร้างฮือข้ามมำฮองบอมฮือวัดฮูบมุงใส่บอมใต้วัดด้วางเผือก.

ปี ค.ส.๑๙๑๑ ได้สะเด็ดไปมะมัสการพระทาดพะนิมและทำขุมสลองหໍ่พระแก้วในมะคอมอรงจันอีก ในคาอันี้พระอิงได้ทานผ้าจีออมเถิง ก.๐๐๐ ผืน.

ปี ค.ส.๑๙๑๒ พระอิงได้สร้างวัดสะตะสะหัดสารามคือวัด สีสะเกดทุกวันนี้ ในทานสร้างวัดสะตะสะหัดสาราม.(วัดแสม) นี้พระอิงสร้างพระปะทามใหญ่ในสิม ๑ อิง และพระพุทธรูบอื่ม ๆ อีกมากมาย.

ปี ค.ส.๑๙๑๗ ได้แต่งให้พิมเรืองคำเป็นกลอนสรรเรืองคำ ๘ ลำไปถวายเจ้ามัม ทาตุราด เจ้าแผ่นดินมะมคอมหลวงพระบาง เพื่อผูกสัมพันทะไมตีและปีลุมมากໍได้ส่ง ข้างต้อมีงสูง ก สอกไปถวายอีกทั้งนี้เพื่อผูกสัมพันทะไมตีและประสามรอยเหงความบาดพางแต่เก่าก่อม.

ในปี ๑๒๐๗ มีได้เกิดเหตสำคัมอั้นหางเมืองลำปาสัก คือ มีพิกขุอะลัดอุติมมังอุ่ สาปู้บ้ามพุบเลาเตาปูม แขวงเมืองสระบูรี ได้เดินทัมมะจาริกมาพักเอาำปู่พูเลัดโว้ง แขวงเมืองจำปาสักพิกขุสาสะแดงออกอางตัมว่าเป้นผู้มีริดเดดเก้งกาสามาดรงก เอาไฟจำกัดอวงอาทิดใหม่าให้บ้ามให้เมืองกำได้ โดยเอาแก้วอุองใส่กวงอาทิดแล้ว เอาเอื้อไฟ ธองรับแส่งไว้ปากถ่ำไฟให้ได้จิง ๆ คันทังหลายหูงเอื้อและยอมเข้าเป้นลูกสิดเป้นอันมากพิกขุสาเห็นว่ามีคันนับถือหลายแล้ว กำตั้งเป้นกองทัยท่องตีเอาบ้ามเลักน้อยได้หลายบ้ามจินมาเถิงเมืองจำปาสัก เอลานั้นเจ้าพ้ายน้อยเป้นเจ้ามะคอมจำปาสัก เจ้าพ้ายน้อยบ่ทันรู้เมื่อและท้างหาบ่ทันจิงแตกเข้าป่าพิกขุสากำยีกำเมืองจำปาสักได้.

พระยามะคอมธาอุสีมากับพระโพทิสาธาดเจ้าเมืองโขงยิกทับมาตีจามสา พ้อมกันนั้นกำมีพังสิบอกไปบางกอก ฝ่ายจามสาเกับธิบโธมเข้าของไว้แล้ว กำแตกพีไปอยู่พูเขาย่าปุเมืองอัตปื พระเจ้าแผ่นดินไทได้อุายจากพังสิบอกของพระยามะคอมธาอุสีมาจิ่งอุ่งแต่งให้พระยามะหาอำมาดเป้นแม่ทับขึ้นมาตีจามสาแต่จับจามสาบ่ได้ จิ่งคุมเอาเจ้าพ้ายน้อยลิ่งไปบางกอกและเจ้าพ้ายน้อยก็ไปเถิงแก่พิราลัยอยู่ในบางกอกนั้นเอง.

คาวนั้นพระเจ้าแผ่นดินบางกอกอุ่งสั่งให้เจ้าอะมุไปนำตีทับจามสา พระอุ่งจิ่งอุ่งแต่งให้เจ้าธาอุบุดโย้ พระธาอุโอรดของพระอุ่งยิกทับไปตีจามสาและจับจามสาได้ สั่งไปบางกอกด้วยคามดีคามอุยอันมีสืมเด็ดพระเจ้าอะมุจิ่งตั้งเจ้าธาอุบุดโย้ไปเป้นเจ้ามะคอมจำปาสักและให้เจ้าคำป้อมไปเป้นเจ้าอุปราดในปี ค.ส.๑๒๘๑.

เจ้าธาอุบุดโย้เมื่อได้เป้นเจ้าคองมะคอมจำปาสักแล้ว กำเกมไพ่มีอุดถิมคูมขึ้มเป้นกำแพงเมืองและล้างก็กำแพงอังขึ้มพ้อมกับล้างข้พระแก้วขึ้มไว้เป้นย่อมถือมาข้พระพิพิทสัดจา.

ปี ค.ส.๑๒๘๔ เกิดลมพายุหูองผัดข้พระบางเพและผัดหุ้โรงเพหลายหลังหัวเกิดแผ่นดินไหว้ถ้วย. ในปีนี้เองพระเจ้าแผ่นดินไทรัอุกามที ๔ ทีรักแพงกับพระเจ้าอะมุสะเด็ดสวัรคิด. รัอุกามที่สามพระมาอ่าพระนั่งเก้าขึ้มสเวียดาดเพม. เมื่องในงามปิ่งสิบคาวมีสืมเด็ดพระเจ้าอะมุได้สะเด็ดลิ่งไปภูงเทยและพาข่าวไพ่เสมาข้าธาอุกามลิ่งไปมำเป้นจำมวมมาก เมื่อเสดงามปิ่งสิบแล้วพระเจ้าแผ่นดินไทอุ่งใพ่ได้บังคับให้คิมลาวที่ลิ่งไปมำพระเจ้าอะมุนั้นให้ไปตัดต้นตามเมืองสุพันบุรีแก่ไปลิ่งเมืองสมุดปากาม ไพ่พ้นได้รับความทิมทุกข์ทระมานเป้นอันมากและในกามสั่งให้ไปตัด

ต้นตามคาวมี ผระเจ้าอะมุไก้รับคามเจับอาพระไทเป้นอันมาก พ่เถิงละถูผิ่มพระเจ้าอะมุไก้ภัยฮี้มมามะคอมอ่งจันและเมื่อละมานั้นไก้ทูมขอเอิาพอภละคอมผู้ยิงอาวอัว ๑ เจ้ายิงถองคำ ๑ และคอยคือลาวอาวเมืองสระบุรีที่ฉภาวถตอมไปแต่คั้ง พระเจ้าตากสินนั้นฮี้มมาอ่งจันคืม ๑ แต่พระเจ้าแผ่นดินไทบ่ยอมใท้จักย่าง อันมี้เป้นเหตใท้พระอิงอิงคอดแค้มตื้มฮี้มอีก ดั่งนั้น พระอิงจึ่งคิดภูอิสระพายจากอำนาดของไทตั้งแต่นั้นมา.

คามจิงพระเจ้าอะมุไก้คิดจะภูอิสระพายมาเหิงนามแล้อ แต่อาพระเจ้าแผ่นดินไทรัชกานที่ ๔ มีคามรักแพงกับพระอิงหลาย และบ่ไก้สแดงกานภักฮี้มเหัง คืมลาว พระอิงอิงคิดเหันขุมคุมยู่เพาะพระอิงเป้นคิมกะตันยู จึ่งบ่หานทำกานภูอิสระพายโดยกานเป้นกะบิดต่พระเจ้าแผ่นดิน องที่ ๔ นั้นไก้.

ทำกานภูอิสระพาย

ตั้งแต่กับมาจากยางกอกเมื่อปี ค.ส.๑๒๘๗ นั้น สิมเดัดพระเจ้าอะมุอิงกิอิงคิดหาทางที่จะทำกานภูอิสระพายยู่สมี และเมื่อมาอิงคิดเถิงเหดกานที่พระเจ้าแผ่นดินไทใท้ไปตัดตื้มตามอันเป้นกานทำระมานไพ่พิ่มของพระอิงนั้นมันเป้นกานสะแดงอำนาดใส่พระอิงย่างแจ้งชัดเป้นกานปะพาดหาจ้อมใท้เห้นว่าพระอิงบ่มีทิมทางป้องกันไพ่พิ่มของพระอิงใท้มีคามสุกไก้ ทั้งมีอากเป้นเพาะเจ้าแผ่นดินไทอิงใพ่ บ่ไอ้พระทัยจึ่งสะแดงอำนาดผายไอ้เพื่อใท้ยานกือ พระเจ้าอะมุกำลองพระทัยเจ้าแผมดินไทโดยขอเอิาเจ้ายิงถองคำ พอกันางละคอม และคอยคือลาวอาวเมืองสระบุรีฮี้มมาอ่งจัน ผิมปากิดว่าบ่ไก้จักย่าง พระอิงจึ่งแม่พระทัยว่าเจ้าแผ่นดินไทตัดสายสัมพันกับพระอิงโดยสิ้นแล้อ จึ่งอิงโหมะมัดคักแค้มพระทัยหลาย สะนั้นจึ่งตัดสินพระทัยทำกานภูอิสระพาย ปะกาดติอเป้นเอกราดขาดคามเป้นปะเหดราดของไท ในปี ค.ส.๑๒๘๗.

เมื่อปะกาดติอเป้นเอกราดแล้อพระอิงจึ่งไก้ปะชุมเจ้านายเสมากุมตีทั่วหลาย บันดาเจ้านายและเสมาอามาดได้เข้าปึกสาหาลือในคาวนั้นมีะ

๑. เจ้ามะหาอุปราด	(ติดสะ)
๔. เจ้าสุดทิสาม	(โป้)
๓. เจ้าราชอิง	(เหว้า)

๔. เจ้าธาตุ (ไย)
๕. พระยาเมืองจัม
๖. พระยาเมืองแสม
๗. พระยาเมืองภาง
๘. พระยาเมืองข้าย
๙. ปลัดเมืองแสม
๑๐. ปลัดเมืองจัม
๑๑. เพีย ขาอุม ทิมพระสัสดี

สมเด็ดเจ้าอะนุ มิพระราชอาดยาว่า เอลามื้ไมยางภอภ พวกเจ้ามายมิแต่คิมพุ้มน้อยขุมมางเสมาผู้ใหญ่ภ้บ่มิขาย สิไม้ลายมิกามเสิกก่อมแอ บ่แฮงแรงเพื่อมแต่กอม ทังเจ้าพระยาเมืองมะคอมธาตุสิมาก็บ่ยู่ห้อเมืองตามลายทางก็บ่มิเมืองใดพ่ะฮักฮอางเธ้าได้ และอีกปะกามมึงได้ขาบฮาวอ่าพวกอังกิดก็เข้ามาก็ภอมยู่ทางพากใต้ฮองปะเทดไท เธ้าพระอิงเห็นว่าเป็นกามสิมคอมแล้อ ที่ฮะต้องลิงมือทำกามแก้แค้มเมืองไท.

ฝ่ายเจ้าอุปราดติดสะหูมคักค้ามว่า เมืองไทเป็นเมืองใหญ่ เถิงแม่ว่าเธ้าตีได้แล้อ ก็เห็นฮะไปตั้งเป็นเจ้าอยู่ที่มิ้มบ่ได้ พวกไพ่พ่ลเมืองฮะโรมกันเข้าเป็นกะบิด พวกเธ้าก็เพื่อมมอมอยู่เทิงพาม.

สิมเด็ดพระเจ้าอะนุมิพระราชอาดยาตอบว่า "ถ้าเห็นว่าฮะตั้งอยู่บ่ได้ เธ้าก็ฮะกวาดเอาคอบคัวผู้คิมขึ้นมาไว้ในเมืองเธ้าแล้อจักกามป้องกันรักสาดามฮองแคบไว้ กองทับไทคิงฮะมาทำอันตรายเธ้าบ่ได้ ปะกามมึงทางที่ฮะส่งสะบองอาหุามก็ลำบากและไกยิ่ง เฒ่มฮะทำเสียยู่เป็นบีเธ้าก็บ่ยามราสดอนหัวเมืองใหน้อยที่ขึ้นยู่กับเธ้าเอลามื้กมิเถิง ๗๙ หัวเมือง.

ให้เจ้าอุปราดไปก้องก่อมพ่ลเมือง

เมื่อปึกสาติกลิงกันแล้อ สิมเด็ดพระเจ้าอะนุจึงมีพระราชอาดยาให้เจ้าอุปราดลิงไปก้องก่อมบาวไพ่พ่ลเมืองในแฮองภาละสิม, ร้อยเอ็ด, สุอันมะพูม, อุบ่ด และฮอมแต่ม เจ้าอุปราดไปเถิงภาละสิม เจ้าเมืองภาละสิมบ่เห็นดีมาเจ้าอุปราดก็ให้ปะหามอีกเสัง แต่มันหัวเมืองทังหุายก็เข้ามาฮอมน้อมโดยดี เจ้าอุปราดอุ้กฮอมหัวเมืองเท่านั้มได้ขึดแล้อ ก็ยกทับลิงไปเถิงเมืองสุอันมะพูม (แฮองร้อยเอ็ด)

ສົ່ມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸໄດ້ມີພຣະຣາຊອາດຍາໃຫ້ເຈົ້າຣາຊບຸດໂຍ້ນະຄອນຈຳປາສັກຍົກທັບລົ້ງ ໄປກວາດເອົາຄົວເມືອງເຂັມຣາດເມືອງອຸບົ່ມ ເມືອງສີສະເກດ ເມືອງເດອຸດົ່ມ ເມືອງຍະໂສທອນສົ່ງຂຶ້ນໄປວຽງຈັນໃຫ້ໝົດແລ້ວ ກຳມົດໃຫ້ຍົກທັບໄປພ້ອມກັນທີ່ເມືອງນະຄອນຣາຊສີມາ ເຈົ້າຣາຊບຸດກໍຍົກທັບໄປຕາມພຣະຣາຊອາດຍາ.

ເວລາສົ່ມເດັດເຈົ້າອະນຸພ້ອມເກນກອງທັບຢູ່ເມືອງວຽງຈັນຄັ້ງນັ້ນເກີດອາເພດແຜ່ນດິນໄຫວ ຮຸ່ງເຊົ້າມາເຫັນແຜ່ນດິນໃນກຳແພງທາງທ້າຍເມືອງຍະອອກຈາກກັນປະມານ ๘ ວາ ກ້ວາງສອກປາຍ ແລະເລິກລົ້ງໄປປະມານ ๘๐ ວາ.

ເມື່ອຈັດກອງທັບແລ້ວສົ່ມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸກໍຍົກຣີພົ່ນໂຍທາຫານຂ້ານມ້ຳຂອງໄປຕັ້ງຢູ່ບ້ານພັ້ນພ້າວ ໃຫ້ພັກເຊົ້າແອບຝົກກອງທັບຢູ່ທີ່ນັ້ນ.

ຄັ້ນເຖິງເດືອນຍີ່ເຣ່ມ ປີຈໍ (ค.ส.๑๘๔๗) ສົ່ມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸໄດ້ມີພຣະຣາຊອາດຍາສັ່ງໃຫ້ເຈົ້າຣາຊວົ່ງພຣະຣາຊໂອຣົດແມ່ທັບໜ້າຄຸມທະຫານ ๓.๐๐๐ ຄົນລົ້ງໄປກ່ອນ ເຈົ້າຣາຊວົ່ງໄປເຖິງເມືອງນະຄອນຣາຊສີມາແລ້ວເຂົ້າໄປບອກເລ່ົາພຣະຍາຍົກກະບັດກົ່ມນະການເມືອງນະຄອນຣາຊສີມາວ່າເວລານີ້ ພວກອັງກິດຈະຍົກກອງທັບເຂົ້າມາຕີບ້ານເມືອງ ຈົ່ງໄດ້ເກນກອງທັບຈະລົ້ງໄປຊ່ວຍປ້ອງກັນພຣະນະຄອນແລະເຈົ້າຍ່າກະພ້ອມ ກໍລົ່ງມານ້ຳເວລາຄ້ັ້ນຕ້ັ້ງຢູ່ນ້ຳເຊ່ົ ອີກສອງສາມວັນກໍຈະມາເຖິງ ຂໍໃຫ້ພຣະຍາຍົກກະບັດເບີກເຂົ້າໃຫ້ກອງທັບດ້ວຍ. ພຣະຍາຍົກກະບັດກໍຈັດການເບີກໃຫ້ຕາມປະສົງ ເຈົ້າຣາຊວົ່ງເບີກເຂົ້າໄດ້ແລ້ວ ກໍໃຫ້ພຣະຍາເມືອງຂວາກັບພຣະຍາຊຽງໃຕ້ເປັນກອງພ້າຍົກລົ້ງໄປເມ່ືອງສຣະບຸຣີກ່ອນ ເຈົ້າຣາຊວົ່ງສະເດັດຕາມລົ້ງໄປຕ້ັ້ງຢູ່ບ້ານຂອນຂ້ວາງ.

ຝ່ົ້ายสົ่มเดัดเจ้ົ้าอะมุและเจ้ົ้าสุดทิสามพระธราชุโอรัด ศัมเถิ่งวัมมะหาพิชัยธิก ถึกยามดีแล้ว กำยิกกองทัพลงไปเถิ่งเมืองนะคอมธาชุสีมา เจ้ำต้ั่งค่ายปู่ทางทะเลหว้าทางตะเว้มออกเมืองเถิ่ง ๗ ค่าย มีพลทะหาม ๒๐.๐๐๐ คน.

เวลานั้นเจ้าพระยานะคอมธาชุสีมาจอกไปจัดธาชุทามปู่เมืองชุฉัม สุ่ม เด้ัดพระเจ้ัาอะมุ จึ่งมีธาชุอาดยาสั่งให้พระยาพิมยกกะบัดเมืองนะคอมธาชุสีมา จอกไปเผ้ัาที่ค้ายแล้วมีธาชุอาดยารับสั่งว่า เจ้ัาพระยานะคอมธาชุสีมาบงดบงมไพ่บ้ามพิลเมืองให้ได้รับความทุกร้อม เธ้าพระอิงมาทางนี้มีคนเอ้ามาร้องทุกปู่บ่ขาด จึ่งให้เจ้ัาทอาดเอ้าคอบคัวเมืองนะคอมธาชุสีมาขึ้นไปวงจันให้ทันพายในกำมิด ๔ วัน พระยาพิมยกกะบัดจัดแจงตามพระธาชุอาดยา.

เจ้ัาอุปราดติดสะคิดกะบิดต่ีพระเจ้ัาอะมุ

เวลานั้นพระสุริยะพักดิ์ ข้าทูลองไทกับบ่าวไพร่ออกไปสักเล็กและสำรอดพ้นเมือง ทิวเมืองลาวอยู่เมืองยะโสทอม ได้รับฮาวเจ้าอุปราดติดสะยิกทับลิงมาตั้งอยู่เมืองสุวันมะพูม จึงฟาวเข้าไปเฝ้าเจ้ามะหาอุปราด เอ้าจาก้มเป้นความลับเจ้าอุปราดสั่งพระสุริยะพักดิ์อ่า ฮ่ำให้ลิงไปภาบทูมพระเจ้าฟ้าทิวบางกอกก่อ ต่อฮาพะเจ้าม็ยี่ได้คิดทะบัดต่อพระเจ้าฟ้าทิว แต่หากย่ามก่ออำนาดพระเจ้าอะมุจึงได้ยิกทับลิงมาแล้วเจ้าอุปราด ก่ทำพังสีให้พระสุริยะพักดิ์ สะบัดบึงใจความอา "พระสุริยะพักดิ์ได้ถอายสัจสาบามฮ่อมม้อมแล้ว ขันมีฮ่โอกาดลิงไปรับเอ้าคอบคัวฮื้มมา"

ฝ่ายคือเมืองมะคอมราชสีมาที่ภองทะหามลาวองจันอันมีเพ็งธามพิชัย เป้นแม่ภองคุมคือชาวเมืองฮื้มมาองจันม้ม พ่เดิมหางมาเถิงท่งสำริด ก่ตั้งคือพักแรมคืม ผอมท้อพ้าชาวเมืองมะคอมราชสีมาอันมีคุมยิงโมเม้งปลัดเมืองเป้นท้อพ้าได้ออกอุบายใช้สุราสาธิเป้นเคื่องล้ผอกมายคุมทู้งเจ็ด ถึกเกิงเท้าจันเม้าขับไท ผอกชาวคือเต้มได้ทำสัยาดแย่งเอ้าอาวุดฮ้าผอกมายคุมตายลิงเกิงบพักโรมทั้งเพ็งธามพิชัยท้อพ้าแม่ภองคุมนำเจ้าอะมุได้สั่งภองทะหามไปผายแต่ผอกคือต้วคายได้แล้ว จึงต่สู่ย่างแฮงแซ่งภองทะหามบ่สามาดผายได้ถอมไปตากองทับใหญ่

เจ้าราชอ้วงที่พ้าคือเมืองสระบุรีฮื้มมาธอดเมืองมะคอมราชสีมา ก็เฮ้าเผ้าเจ้าอะมุทูมเรื่องไทยิกภองทับใหญ่ฮื้มมาตามทางสายต่างๆ

เจ้าอะมุเห็นจำเป้นต้องป่งมยุทวิธีจากธุกเป้นร้บ เพาะเป้นเสิกาฮมาย พระอ้วเลือกเอ้าเมืองพองบัวลำพูเป้นบ่อมต้วร้บฮ่าเสิกา สอมภองทับเจ้าราชอ้วเมืองป่อยคือเมืองสระบุรีไปแล้ว ก่ยิกไปตั้วร้บยู่เมืองทูม พระเจ้าอะมุให้พระยาสุโพและพระราชมิมต้วคายยู่พูเฮ้าสามบ่อมมิ้ง พระยามะร้บต้วคายยู่พองบัวบ่อมมิ้ง ให้พระยาชวงสาต้วคายยู่สมิม และให้พระยาภองคำต้วยู่ชวงวิอแตก สอมพระอ้วต้วคายยู่เทิงพูเฮ้าสาม เอสามันมภองทับเจ้าอุปราดเดสะ ต้วยู่เมืองสุอันมะพูม.

ฝ่ายพระเจ้าแผ่นดินไทรัชกาลที่สาม เมื่อได้ชาบฮ่าวเสิกจึงให้ตุกแต่งป่องกันพระมะคอมย่างแฮงฮันและเกมภองทับหิอเมืองฝ่ายใต้ฮ่ายเพื่อได้พ่อมแล้ว ก็มพระราชอ้วงบ่อมณฑันทูลกิดฮื้มมาหางเมืองสระบุรีถึงพระยาไทเพื่อเฮ้าตีทับเจ้าอะมุ.

ภองทับมอมณฑันทับอื่ พระยามะหาโยหายกฮื้มมาหางถึงพระยาภาษีทับม้ำยกมาหางเมืองพิสมุโลกะเพื่อเฮ้าตีภองทับเจ้าราชอ้วงหางเมืองทูม อีกทับม้ำยกฮื้มมาหางเมืองปาจิมหางเมืองปะจันตะคาม เมืองสุริม อีกภองม้ำยกมาหางเมืองพัดตะบอง

เป็น ๔ ทัพ เพื่อเข้าตีทัพเจ้าอุปราชติสะ ที่ตั้งอยู่เมืองสุอัมมะพูม.

ฝ่ายทัพหลวงไทยยกขึ้นมาถึงเมืองมะคอมธาตุสีมาแม่ทัพใหญ่ไทจึงให้พระยาสุพาอะถีเป็นแม่ทัพยกแยกไปทางเมืองจำปาสัก ทัพไทฝ่ายนี้ ได้ปะทะกองทัพลาวของเจ้าโถงอยู่เขตเมืองพิมาย เจ้าโถงผาทะหานต่สู้ข้าเสิกอยู่หลายอัมแต่ข้าเสิกมีกำลังหลายก่วาจึงถอยทัพมาทางเมืองสุอัมพูมหาเจ้าอุปราชติสะ ฝ่ายทัพไทจึงตามาทางเมืองของมแกม.

ทางเมืองพองยิอลำพูแม่ทัพไทได้แต่งแม่ทัพคุมคิมโทถเป็นฝ่ายโจมมีกำลังประมาม ๕.๔๐๐ คิม เข้าตีค่ายพระยามะธิม พระยามะธิมแม่ทัพลาวมีทะหานแต่พรง ม.๐๐๐ คิม ถึงด้วมันก็ต่สู้ได้ถึง ๔ อัม แม่ทัพขุนพูใหญ่ของไทถึกข้าตายหลายคิม ในที่สุดม้านอยย่อมบ่แพ้ไฟ ฝ่ายทัพพระยามะธิมแตกพระยามะธิมถึกไทจับได้ทำอิด แม่ทัพใหญ่ของไทจะขุบล้งพระยามะธิมไว้ในฝ่ายทัพเพาะเห็นว่าพระยามะธิมเป็นแม่ทัพที่เข้มแขงและสามาถก้าหามในหามเสิก แต่พระยามะธิมเป็นชายชาถทะหานแท้ จึงบ่ยอมเอ่าหรูดและสักสีของทะหานลาวไปแลกกับชีวิดและลาบยิดของตัวเอง พระยามะธิมสิตายย่างชายชาถทะหานโดยก่าวว่า "ข้าพะเจ้าเป็นชายชาถทะหานถ้าเสิ้งชัยก็ต้องตายบ่สามาถจะเป็นข้าสองมายได้" ด้วมันแม่ทัพใหญ่ไทจึงให้เอ่าอาวุางแหงพระยามะธิมตาย.

เมื่อฝ่ายทัพไทตีค่ายพระยามะธิมแตกแล้วจึงยกฝ่ายทัพขึ้นมาตั้งอยู่ห่างสัมป่อย ไกลาก่องเข้าสามปะมาม ๑๐ กิโลกิโล ส่วนฝ่ายทัพเจ้าธาชุวิงที่ตั้งอยู่เมืองพุ้มได้ถึกฝ่ายทัพข้าเสิก มี ทัพยกเข้าตีพ้อมกัม เจ้าธาชุวิงได้ตามยันข้าเสิกอยู่หลายอัมแต่เมืองจากกำลังพิมมีพ้อยก่วา จึงถอยทัพมาหาพระเจ้าอะมุทาองชุองเข้าสามพองบ่อลำพู.

เมื่อสิมเด็ดเจ้าอะมุชิงชาย่าค่ายพระยามะธิมเสิ้งแก่ข้าเสิกแล้วจึงแต่งให้พระยาสุโพและพระยาพิมมีผู้รักสาค่าย ส่วนพระอิงพ้อมด้วยเจ้าธาชุวิงเจ้าสุดที สามฟ่าอคิมมาอางจัมเพื่อป้องกันพระมะคอม.

ฝ่ายทัพข้าเสิกที่ตั้งอยู่ห่างสัมป่อยได้ถึกฝ่ายทัพลาว ๔ ฝ่ายคือฝ่ายทัพของพระยาชุางสาและฝ่ายทัพของพระยาฝ่ายคำยกเข้าล้อมไว้ส่วนทัพสุโพและพระยาพิมก็ยกเข้าล้อมไว้ริกด้านมึงเป็นสามด้านทะหานไทบ่ก่าวยกต่สู้กับทะหานลาวถึกทะหานลาวล้อมไว้อิดเข้าสิ้นตายค่ายข้าเสิกเกือบจะแตกอยู่แล้วฝ่ายทัพข้าเสิกฝ่ายมึงยกขึ้นมาสมทบ ก็ถึกฝ่ายทัพลาวล้อมไว้ได้อีกพอดีฝ่ายทัพไทอีกฝ่ายมึงแม่ทัพชื่

ก็ยิ่งเสมือนบ่อรักยกทะหารเข้าตีกองทัพลาวด้านหลังกองทัพข้าเสึกก็ล้อมจับตีแตก
๑๑ก็ได้ กองทัพลาวถึกตีฮบายจึ่งแตกแยกไปคนละทางพระยาอุรงสาพาทะหารถอย
ไปตั้งยู่โพนอุรงหว้างแคนห้อยหูองเมืองโพนีสัย.

เมื่องจากว่าเวลานั้นกำลังทะหารฝ่ายลาวเรารี้ยู่มะคอนอรงจันมีพ้อย
ทะหารส่อนหูายถึกส่งไปตั้งยู่ตามจุดยุทยาถต่าง ๆ ดั่งก่าวแล้ว คันเจ้าอะนุวิงวุาย
อ่าคายทะหารลาวที่ตั้งรับข้าเสึกยู่พูเข้าสามแตกแล้ว พระอิงพ้อมทั้งเจ้าธาวุวิง
จึ่งพาพระบริมวิงสามุวิงสะเด็ดไปขอความอุ่ยเหยืองจากพระเจ้าแผ่นดินอรงถนามที่
เมืองแวงาม.

สิมเด็ดพระเจ้าอะนุสะเด็ดรอดจากกองจันไปแล้วได้ ๕ อัม กองทัพไท
จึ่งขึ้นมาเถิงเมืองพันพ้าว ส่อมกองทะหารลาวที่ยี่ทันเห็นว่าเป็นการจอมตัวแล้ว
กะเข้าล้อมห้อมตีกองทัพไท.

แม่ทัพไทได้พาทะหารข้ามของมามะคอนอรงจัน เมื่อเกับกวาดเอาชัย
สิมบัดไม้ท้องพะคังหูองและตามพระธาวุอังหะโรงฮ่องเจ้ามายตลอดจนถึงตามบ้านเรือน
ของธาสดอมจนหมดกรงแล้วกำสั่งทะหารให้ตัดต้นไม้ที่พาก่ผมกินได้ถิ่มหมด แล้วเอาไฟ
จุดเมืองบังคับให้คนลาวที่ยังติดค้างยู่มะคอนอรงจันนั้นม้างเผากำแพงเมืองจนหมด
มะคอนอรงจันจึ่งเหยืองแต่ซากก.

ทางมะคอนจำปาสักกำลังไทยกขึ้นมารอดมะคอนธาวุสีมานั้น เจ้าอ
บุดโย้เจ้ามะคอนจำปาสักเอลานั้นตั้งทัพยู่เมืองสีสะเกด กำสั่งถอยทัพขึ้นมาทางเมือง
อุบิมพวกชาวเมืองอุบิมก็กามอ้นอายขึ้น เจ้าธาวุบุดจึงถอยทัพไปยังมะคอนจำปาสัก
สอมเจ้าธุยที่ยู่ในมะคอนจำปาสักเอลานั้นได้ยิอะเย้าให้ธาสดอมชาวเมืองก็กามจะ
ลาจนเอาไฟจุดเมือง เมื่อเจ้าธาวุบุดถอยทัพมารอดเมืองจำปาสักเห็นว่าจะเข้า
เมืองบ่ได้จึ่งพาทะหารคนสนิดข้ามของไปทางตาเอ้มออก เมื่อกองทัพไทเข้าจำปาสัก
ได้แล้วเจ้าธุยจึ่งแต่งทะหารมาจับเจ้าธาวุบุดและพักพวกมาให้แม่ทัพไท คันกองทัพ
ไทยกขึ้นมารอดพันพ้าวแล้วก็ได้สั่งเจ้าธาวุบุดและพักพวกลงไปไว้กุงเทบ.

กองทัพไท เมื่อเกับกวาดเอาชัยสิมบัดชาวม้าและธิบโธมเอาคนลาวได้
หายแล้ว กำสั่งให้ก่าเจดียับจุพระเสิมไว้ที่เมืองพันพ้าว หากมีถามว้าง ๕ อา สูง
๙ อา ๔ สอก จาธึกไว้ว่า "เจดียายอง" แล้วแม่ทัยใหญ่ไทจึ่งแต่งให้พระยาธาวุ
สุพาอะดีกับพวกลาวที่เข้าล้อมยอมตีกองทัพไทนั้นให้ยู่เกับกวาดธิบโธมเอาคนลาว
ตื่ม แล้วแม่ทัยใหญ่ไทเลิกทัยกับคืม.

ຄັ້ນພຣະຍາຣາຊສຸພາອະດີເກັບຫວາດຣິບໂຣມເຮົາຄົວລາວໄດ້ຫຼາຍແລ້ວກໍແຍ່ງໄວ້ອຽງຈັນ
ແດ່ເລັກນ້ອຍ ນອກນັ້ນກວາດຕ້ອນລົງໄປໄວ້ດົນໄຫ້ຜິດ ຄັ້ນລາວທີ່ຄຶກກອງທັບໄຫກວາດຕ້ອນໄປ
ເປັນຊະເລີຍໃນຄາວນີ້ບໍ່ຕ່ຳກວ່າແສນຄົນ ຂ່າເຈົ້າໄດ້ຮັບຄວາມທຸກຍາກລຳບາກແສນສາຫັດ
ຄຶກແຈກຢ່າຍໄປໄວ້ຕາມແຂວງຊົ້ນໃນໄກກຸງເທບຫຼາຍແຂວງຄວບຄົວສຳຄັນຈຶ່ງໃຫ້ຢູ່ກຸງເທບ.
ເມື່ອພຣະຍາຣາຊສຸພາອະດີແມ່ທັບໄຫເດີນທາງເຖິງກຸງເທບຈຶ່ງເຂົ້າເຝົ້າເຈົ້າແຜ່ນດິນ ໆ
ຈຶ່ງຕັດສັ່ງວ່າ "ຕົວເຈົ້າອະນຸກໍຍັງຈັບບໍ່ໄດ້ຈະຄົນມາຕັ້ງບ້ານເມືອງອີກປະການໃດ ກໍຍັງບໍ່ແຈ້ງ
ເມືອງອຽງຈັນບໍ່ຄວນເອົາໄວ້ເປັນບ້ານເປັນເມືອງຕໍ່ໄປໃຫ້ກັບຄົນໄປນ້ຳງເພທຳລາຍເສັຽໃຫ້ກຽງ
ຢ່າໃຫ້ຕັ້ງເປັນບ້ານເປັນເມືອງໄດ້".

ພຣະຍາຣາຊສຸພາອະດີແມ່ທັບໄຫຈຶ່ງນຳທະຫານກັບຄົນມາອີກໃນ ค.ส.๑๘๑๘ ແມ່
ທັບໄຫຂົ້ນມາຮອດໜອງບົວລຳພູຈຶ່ງແຕ່ງທະຫານກອງນ້ຳງມາຕັ້ງຢູ່ເມືອງພັນພ້າວກ້ອມແລະອີກກອງ
ນ້ຳງຂ້ວນຂອງມາຕັ້ງຄ້າຍຢູ່ວັດກາງມີພົ້ມປະນານ ๓๐๐ ຄົນ.

ຝ່າຍສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸສະເດັດໄປເຖິງເມືອງແກວແລ້ວ ກໍໄປຂໍ່ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອ
ຈາກແມ່ທັບໃຫຽ່ຂອງແກວ ๆ ຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ສັດຕະຄຸມຕຽມຍົນເປັນແມ່ທັບພ້າຍົກພົ້ມ ๘๐.๐๐๐
ຄົນມາຕັ້ງຢູ່ເມືອງຕາມດອງເພື່ອຈະມາຊ່ວຍອຽງຈັນແລ້ວສັດຕະຄຸມຕຽມຍົນໄດ້ມີໜັງສືມາເຖິງ
ພຣະຍາຣາຊສຸພາອະດີສະບັບນ້ຳງໃຈຄວາມວ່າ: "ເມືອງອຽງຈັນກັບກຸງເທບເປັນເມືອງໄມຕີ
ສນິດປຽບເໝືອນຮົ້ມສິບກັບແຂ້ວບໍ່ມີເຫດອັນໃດ ເຫດໃດຈຶ່ງຍົກກອງທັບຂົ້ນມາທຳລາຍຮົ້ເມືອງ
ອຽງຈັນເສັຽໃຫ້ໄພ່ບ້ານພົນເມືອງແຕກຕື່ນໄປ ແລະເມືອງອຽງຈັນກໍເປັນແດ່ນກຸງອຽດນາມ
ບັດນີ້ແມ່ທັບໃຫຽ່ໃຊ້ຂ່າພະເຈົ້າຄຸມກອງທັບຍົກມາ ๔๐.๐๐๐ ຄົນມາ ຕັ້ງຢູ່ເມືອງຕາມດອງ
ຈຶ່ງມີໜັງສືມາໃຫ້ແຈ້ງໃຫ້ທ່ານຍົກກອງທັບກັບໄປຢູ່ແດນຂອງທ່ານ ແລະທ່ານກວາດເອົາຄວບຄົວ
ແດນແກວໄປເທົ່າໃດຂໍໃຫ້ສົ່ງຄືນມາ ທາງໄມຕີຈະໄດ້ຮວບຄວບຍົນຍາວສເມີໄປ ຖ້າທ່ານ
ບໍ່ຟັງຂ່າພະເຈົ້າກໍຈະບໍ່ລະຖ້າອີງກົນເຫຼືອກແມ່ທັບໃຫຽ່ຍົກລົງມາເຖິງແລ້ວ ກໍຈະບໍ່ຟັງກັນ ແຕ່
ທ່ານຕື່ນນ້ຳງກໍບໍ່ໃຫ້ເຫຼືອໄວ້ບອກມາທັງນີ້ເປັນຄວາມສັດຈິງ ໃຫ້ທຳຕາມຄຳຂ່າພະເຈົ້າ".

<u>ພຣະຍາຣາຊສຸພາອະດີໄດ້ຮັບໜັງສືນ້ຳແລ້ວກໍບໍ່ຕອບ</u>

ສົມເດັດເຈົ້າອະນຸປະທັບຢູ່ເມືອງແງ່ວາມປະເທດແກວປະນານ ๑ ປີ ພຣະເຈົ້າ
ແຜ່ນດິນອຽດນາມຈຶ່ງໃຫ້ຄຳພັ້ນສັນຍາ ກັບພຣະອົງວ່າ ຈະສົ່ງທູດຖືພຣະຣາຊສານພຣະເຈົ້າແຜ່ນ
ດິນອຽດນາມໄປຂໍໂທດຕໍ່ກະສັດໄທທາງເຮືອໃຫ້ພຣະອົງຈຶ່ງສະເດັດກັບຄືນມາປະເທດລາວ.
ພຣະອົງພ້ອມດ້ວຍຣາຊວົງມາເຖິງອຽງຈັນມີຄົນມານຳປະນານພັນປ່າຍ ທະຫານແກວ ๒๐.. ຄົນ
ພຣະອົງໄປພັກເຊົາຢູ່ທ້ຳພຣະແກ້ວ.

ພຣະຍາຣາຊສຸພາວະດີຍົກທັບຂຶ້ນມາເຖິງເມືອງພົ້ມພ້າວ ເວລານັ້ນກອງທະຫານຂອງ
ພຣະເຈົ້າອະນຸໄດ້ຍົກກຳລັງເຂົ້າລ້ອມທະຫານໄທທີ່ຕັ້ງຄ້າຍຢູ່ວັດກາງດ້ວຍເຫດວ່າພວກທະຫານ
ລາວໄດ້ໄປເບີກເຂົ້ານຳທະຫານໄທເພາະທະຫານໄທເກັບເຂົ້າໄປກັກໄວ້ໜົດ ແຕ່ທະຫານໄທ
ສະແດງອາການຖືພົ້ມປຽດທຽມລາວແລະບໍ່ໃຫ້ເຂົ້າທະຫານໄທ ๓๐๐ ຄົນທີ່ຢູ່ວັດກາງຄຶກຂ້າ
ຕາຍເກືອບໜົດທັ້ນໄດ້ລອຍຂ້າມຂອງໜີໄປພຽງ ๔๕ ຄົນ.

ພຣະຍາຣາຊສຸພາວະດີແມ່ທັບໄທພາທະຫານຫຼົບໜີຈາກຄ້າຍພົ້ມພ້າວລັດໄປເມືອງຍະໂສ-
-ທອນໃນເວລາກາງຄືນ ໂດຍມີພຣະຍາຊຽງສາເປັນຜູ້ນຳທາງ ສ່ວນເດັດເຈົ້າອະນຸໄດ້ໃຫ້ຄົນໄປ
ນ້ຽງເພເຈດີປາຫຍວຽງແລ້ວເອົາພຣະເສີມຄືນມາໄວ້ວຽງຈັນດັ່ງເກົ່າ.

ສ່ວນເຈົ້າຣາຊວົງໄດ້ພາທະຫານຕິດຕາມກອງທັບພຣະຣາຊສຸພາວະດີໄປທັນຢູ່ບ້ານບຸກ-
-ທວາມນາຣີ (ເຂົ້າໃຈວ່າຢູ່ໃນແຂວງໜອງຄາຍ) ໄດ້ສູ້ຣົບກັນເຖິງຕລຸມບອນແມ່ທັບທັ້ງສອງ
ຝ່າຍສູ້ກັນຕົວຕໍ່ຕົວ ເຈົ້າຣາຊວົງຂີ່ມ້າຄຶຫອກສັ້ນພາຍດາບ ພຣະຍາຣາຊສຸພາວະດີຂີ່ມ້າເພື່ອມ
ກັນພຣະຍາຣາຊສຸພາວະດີເສັ່ງທີ່ມ້າລົ້ມທັບເຈົ້າຣາຊວົງຊັດຫອກສັ້ນຄຶກທ້ອງນ້ອຍຄາກລົ້ງໃສ່ຂາ
ປັກຄາຕິດດິນໄວ້ກຳລັງຄວດດາບຈະຟັນ ພຣະພີ່ດນ້ອງຊາຍພຣະຍາຣາຊສຸພາວະດີກຳດາບ
ໂດດເຂົ້າຊ່ວຍແຕ່ຊ້າໄປເຈົ້າຣາຊວົງຕັດຂາດເຄິ່ງ ພໍດີທະຫານໄທສຸມປືນໃສ່ເຈົ້າຣາຊວົງຄຶກ
ເຂົ້າຕີກັນທະຫານທັ້ງສອງຝ່າຍເຂົ້າຊຸດເອົາມ້າຍຂອງຕົນເຈົ້າຣາຊວົງຄວຍຄືນມາວຽງຈັນ.
ຝ່າຍພຣະຍາຣາຊສຸພາວະດີສະບັດຕາຍໄປ ຄັນຮູ້ເມື່ອຄາວຄົນແລ້ວກວດເບິ່ງບາດແຜເຫັນວ່າ
ບໍ່ເຂົ້າເລິກຈຶ່ງໃສ່ຢາແລ້ວໃຫ້ທະຫານຫານຕິດຕາມເຈົ້າຣາຊວົງມາວຽງຈັນ. ເຈົ້າຣາຊວົງຊົງ
ທຸກສ້າກັບເຈົ້າອະນຸຈະໜີໄປປະເທດແກວອີກເພາະເຫັນວ່າໄພ່ພົນລາວເຮົາເຫຼືອນ້ອຍ ເມື່ອຕົກ
ລົ້ງກັນແລ້ວເຈົ້າອະນຸກໍສະເດັດອອກຈາກວຽງຈັນອີກໂດຍລັດໄປທາງມາຂົ່ມນາງ ເຂົ້າເຂດ
ເມືອງຊຽງຂວາງ ສ່ວນເຈົ້າຣາຊວົງຂີ່ເຮືອລອງໄປທາງເມືອງມະຫາໄຊກອງແກ້ວ.

ເຈົ້ານ້ອຍເມືອງພອມຜູ້ເປັນຣາຊບຸດເຂີຍຂອງເຈົ້າອະນຸແຈ້ງຄວາມມາເຖິງເມ່ທັບໄທ
ທ້ອງວຽງຈັນວ່າ ໄດ້ແຕ່ງທະຫານອອກລາດຕາເວັ້ນ ຕາມທາງເຖິງກັນທຸກເຂດຕາແສງ ຖ້າເຫັນ
ເຈົ້າອະນຸຂຶ້ນໄປຈະຈັບສົ່ງໃຫ້ບໍ່ທັນໃຫ້ໜີໄປໄດ້ ຕໍ່ມາເຈົ້ານ້ອຍໃຫ້ຄົນມາແຈ້ງຕໍ່ແມ່ທັບໄທທ້ອງວຽງຈັນ
ອີກວ່າພໍ້ເຈົ້າອະນຸຢຸ່ມ້ຳໄຮ່ຄ້ງໄຂ ໃຫ້ທະຫານ ๕๐ ຄົນຄຸມໄວ້ໃຫ້ແມ່ທັບໄທແຕ່ງຄົນຂຶ້ນໄປຈັບເອົາ
ແມ່ທັບໄທຈຶ່ງໃຫ້ພຣະຍາອິນທະເດດ ພຣະສຸພົນຊຽງສາຍົກທະຫານ ๓๐๐ ຄົນ ໄປຈັບ ເມື່ອ
ເດີນທາງໄປເຖິງຫາດເດີ່ຍພໍ້ກັບພາມຂັດຕິຍະເມືອງນ່ານກັບທ້າວມະຫາພົມເມືອງຫຼວງພຣະບາງ
ຄຸມເຈົ້າອະນຸ ພຣະມະເຫສີພ້ອມດ້ວຍໂອຣົດທິດາພ້ອມເດີນທາງມາຈຶ່ງພາກັນຄຸບຕົວເຈົ້າອະນຸ
ພ້ອມທັ້ງພວກມາວຽງຈັນ.

ພຣະຍາຣາຊສຸພາວະດີຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ພຣະອະນຸຣັກໂຍທາ ພຣະໂຍທາສົງຄາມຫຼວງເທ-
-ເພນພຣະມະຄອນເຈົ້າເມືອງຂອນແກ່ນແລ່ະຣາຊວົງເມືອງຈຸມຍິດກັບພົນ ม๐๐ ຄົນຄຸມພຣະ
ເຈົ້າອະນຸກັບພຣະຍາຕົນາລົງໄປສົ່ງເຖິງເມືອງສຣະບຸຣີຝ່າຍພຣະຍາພິໄຊຍະອາມີຂົ້ນມາຕ້ອນຮັບ
ຄອບຄົວແລະສົ່ງສ່ະບຽງຢູ່ເມືອງສຣະບຸຣີຈຶ່ງເອົາຄ່ອກຂ້ຶງໃສ່ພຣະເຈົ້າອະນຸຕ້ຽງປະຈານໄວ້ໃນ
ເຮືອແລ້ວໃຫ້ພຣະອະນຸຣັກໂຍທາກັບພຣະໂຍທາສົງຄາມພາຕະເອນລົງໄປເຖິງກຸງເທບ ພຣະ
ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທກໍໃຫ້ເອົາເຈົ້າອະນຸຂັງໄວ້ສ່ອນຂຸດຫຼາມແລະພຣະຊາຍາຂອງພຣະອົງນັ້ນສົ່ງໄປ
ເປັນພ່ອກຫຽ່ເສ່ອແລ້ວພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທໃຫ້ທຳເຄື່ອງປະຈານລົງພ້າພຣະທີ່ນັ່ງທຳເປັນກົງ
ເຫຼັກໃຫ່ຽໃສ່ເຈົ້າອະນຸມີກົ່ງເຫຼັກນ້ອຍ ๆ ສຳລັບໃສ່ພຣະຍາຕີຈັ່ງ ລູກເນ້ຽ ๑ນ ກົ່ງແລະມີເຄື່ອງ
ລົ່ງໂທດຄືຄ໋ກສາກສຳລັບຕຳ ເຍ້ດສຳລັບເກາະແຂນເກາະຂາ ໝ້ຂາງສຳລັບຕົ້ມຈຶ່ມ ຂ່ອາມສຳ
ລັບຜ່າອົກເລ່ືອຍສຳຣັບເລ່ືອຍໄວ້ຄ໋ຍທຸກອັນແລ້ວເຮັດຂາຢັ່ງໄວ້ສຳລັບສ່ຽບທັງເປັນ ເວລາກິນ
ເຂ້ົາກໍໄຂເອົາເຈົ້າອະນຸອອກມາພ້ອມດ້ວຍເຈົ້າຣາຊບຸດໂຍ້ ເຈົ້າສຸດທິສາມ ເຈົ້າເຢ້ ເຈົ້າປາມ
ເຈົ້າດວງຈັນ ເຈົ້າສຸວັນມະຈັກ ເຈົ້າປັນ ເຊ່ິງເປັນບຸດເຈົ້າອະນຸກັບນາງຄຳປ່ອງພຣະຊາຍາ
ແລະເຈົ້າຫຼາມອີກ໊ຳຄົນ ຄ ເຈົ້າສຸຣິຍະ ເຈົ້າໂງ່ນຄຳ ເຈົ້າປາມ ເຈົ້າບູ ເຈົ້າດີ ເອົ່ານາຂັງ
ໄວ້ໃນກົ່ງແລ້ວໃຫ້ເຈົ້ານາງຄຳປ່ອງອັຄຊາຍາຂອງເຈົ້າອະນຸຄ໋ອກາບໜາກເຂ້ົາໄປນັ່ງອີ່ຢູ່ໃນກົ່ງ
ໃຫ້ພ່ອກອະນຸຊາຍາ (ເນ້ຽນ້ອຍ) ແຕ່ງຕົ່ວຄ໋ຖ້ວຍກະເບ້ືອງໃສ່ເຂ້ົາປາອາຫານໄປລ້ຽງກັນໃນ
ກົ່ງຕ໋ພາປະຊາຊຸມທຸກວັນ ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທປ່າວປະກາດໃຫ້ຣາສດອນໃນກຸງເທບແລະບ້ານນອກຂອກ
ມາພາກັນມາເບ້ິງແລະປ່ອຍຄ່ຳຢູ່ທຸກວັນບ່ໄດ້ຂາດເຖິງເວລາບ່າຍກໍເອົາພ່ອກລູກຫຼ່ານຂອງເຈົ້ຳ
ອະນຸຂ້ຶນເທິງຂາຜັ່ງໃຫ້ຮ່ອງປະຈານໂທດທຸກ ๆ ຄົນ ເວລາຄ່ຳກໍເອົາຂັງໄວ້ດັ່ງເກ່ົາພ່ອກໄທທຳ
ໄດ້ດັ່ງມ້ີ່ຢູ່ ๒ ວັນ ພຣະເຈົ້າອະນຸກໍຊ່ວງອາພາດລົງແຄງຕາຍເມ່ືອຕາຍແລ້ວເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທໃຫ້
ເອົາສົບໄປສ່ຽບປະຈານໄວ້ທ່ີສຳເຫຼ ໃນກຸງເທບນັ້ນເອ່ງ ສ່ອນການ້ປະຫານຊ໋ວ໌ດພ່ອກພຣະໂອ
ຣົດແລະທິດາເຈົ້າອະນຸນັ້ນກໍເລ່ືອນມ໊ດໄປ.

ສົມເດ໊ດພຣະເຈົ້າອະນຸເກ໊ດປີກຸນ (ค.ส.๑๗๓๗) ສົ້ນພຣະຊົນເມ່ືອເດ໊ອນເມສ໋ຢ໋ໄປ
๑๗๘๗ ຮວມພຣະຊົນໄດ້ ๔๘ ປ.

ອັນນ້ີ່ແລ ຄ໋ຊາຕາຂອງມະຄອນອ່ງຈັນທະບຸຣີສ໋ັຕນາກ໋ຄ໋ມະຫຼ໋ດໄດ້ສ່ຽງສຸດລ໋ຽ່ພ້ອມ
ກັບພຣະຊົນຊ໋ບຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸຕລ່ອດເ໋ອ້ືແຄ່ວແມ່ວພັນຂອງວ໋ງກະສ໋ັດມະຄ໋ອນອ່ງຈັນກໍໄດ້
ສົ້ນສຸດລົງຈົ່ມ໋ດ້ຽງໃນຄາວນ້ີ່ດ໋ວຍປະຊາຊຸມພ໋ລເມ່ືອງຊາວລາວອ່ງຈັນນັບເປັນແສນ ๆ ຖ໋ກ
ກວາດຕ້ອນລົງໄປຢູ່ເມ່ືອງໄທແລະເປັນເມ່ືອງຂອງໄທ໋ຕ່ມາຈົ່ນທຸກວັນນ້ີ.

ຝ່າຍພຣະເຈົ້າກຸງວ່ງດນາມຄັນໄດ້ຊາບ່ວ່າເຈົ້ານ້ອຍເມ່ືອງພ່ອນເປັນຜູ້ຈັບເຈົ້າອະນຸ
ສົ່ງໃຫ້ແມ່ທັບໄທ ກໍໃຫ້ທະຫານຂ້ຶນມາຄຸບ໋ວເຈົ້ານ້ອຍລົງເມ່ືອງແກ່ວແລ້ວປະຫານຊ໋ວ໌ດເສ່ັຽ ໂດຍ
ການຈົ່ມທັງເປັນ.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับปัญหาสาคลาวตอนสมัยสมเด็จพระเจ้ามะนุวิง

ข้าพระเจ้าขอให้ข้อคิดเห็นบางประการในปัญหาสาคลาวตอนสมัยสมเด็จพระเจ้าอะนุวิงดังต่อไปนี้ :

๑. ขอให้คิดปรับทรวบสะพายเหตุการณ์ระหว่างสมัยสมเด็จพระเจ้าอะนุวิงกับสมัยปัจจุบันนี้เป็นๆ โดยสะเพาะปรับทรวบให้เห็นถึงสะพายทางจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด และความพัวพันในความรักชาติของคนลาวในสมัยนั้น กับในสมัยปัจจุบันนี้ว่ามีความคล้ายคลึงกัน หรือ แตกต่างกันอย่างใด เพื่อเราจะได้ถือเป็นบทธรรมมานำมาปับปุงแก้ไขสะพายในปัจจุบันให้ดีขึ้น เป็นการถือเอาประโยดจากการธรวมรูปอดสาดโดยกวี สืบทอดทันทีปรากฏว่า" ปัญหาคือบทธรรมในอะดีด "

เว้าถึงน้ำใจของคนในสมัยสมเด็จพระเจ้าอะนุวิงนั้น เราอาดแยกว่าวได้เป็นสองพวก คือพวกที่มีอิยามแห่งความรักชาติอย่างพัวพันเบ็งพวกนึ่ง กับพวกที่สวยโอกาดทำลายชาดโดยหวังเอาดีแต่โตอีกพวกนึ่ง.

ผู้ที่มีน้ำใจรักชาติอย่างแท้จิง ก็คือกษัตริย์สมเด็จพระเจ้าอะนุวิงเอง พระองค์ผู้ฮู้เป็นจอมวีระกะสัตผู้กล้าหาญ ที่สละเสียดเมื่อจอกทำสิงคามกู้ชาด เพื่อให้ยามเมืองพ้นจากความเป็นข้าทาดของชาติอื่น จนถึงแก่การสิ้นพระชนชีพลิงพอมถวายถวายอิยามอันรักชาติอย่างถูกถ้วนของพระองค์.

ผู้ที่มีความรักชาติถวยความซื่อสัตย์ทรงต่างอีกผู้นึ่งก็คือพระยามะหิน แม่ทับคนสำคันผู้นึ่งของสมเด็จพระเจ้าอะนุวง ในขณะที่กองทับไทฮึ่งมีกำลังพันหลายก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นสองฝ่ายเข้าตีค้ายพองบ้อลำพู้นั้นพระยามะหินแม่ทับลาวได้สู้อย่างแข่งแรงและห้าวหาญกล้าหันอย่างยิ่ง ได้ข้ามฟันทะหานไทตายลิงเป็นอันมาก นายทับผู้ใหญ่ของไทผู้นึ่งชื่อพระยาภูด ก็ถึกพระยามะหินฟันตายในสมามรบ แต่ไทมีกำลังหลายก็อาจมากกว่าย และหยุงไทมาจอยทันข้าดค้ายพระยามะหินลิงแตก เมื่อแม่ทับใหญ่ของไทล้มพระยามะหินได้แล้วลิงพยายามกวดกอมบ้อยของลงเอาเป็นพวกตน เพราะแม่ทับใหญ่ของไท เห็นพระยามะหินมีน้ำใจกล้าหาญ หยั่งสมีการบุกบั่น เข้มแข็ง จิงยากได้เป็นกำลังของตนต่อไป แต่พวกพระยามะหินมีน้ำใจรักชาติอย่างพันคิง จิงบ่ยอมหระยิดต่อชาดของตน พระยามะหินอดตายอย่างชายชาดทะหาน ก็ก่อนละร่อมมือกับสัดตรูมาทำร้ายชาดตนเอง วีระกันอันนี้สัดแล้วอาดหานของพระยามะหินค้างนี้ ยังคิงฝังแผนฝูในหัวใจของพี่น้องชาดลาวผู้รักชาดทุกคนตลอดมาทั้งเถิงทุกวันนี้.

ສຳລັບຜູ້ທີ່ຄິດຄິດທໍຣະຍິດຕໍ່ບ້ານເມືອງ ໂດຍເຫັນປໂຍດສ່ວນຕົວດີກ່ວາປະເທດຊາດ ນັ້ນ ກໍມີຢູ່ຫາຍຄົນ ເວັ້ນ ພຣະເຈົ້ານັນທາຕຣາດແຫ່ງນະຄອນຫຼວງພຣະບາງ ຈຶ່ງເມື່ອກ່ອນຈະທຳ ສົງຄາມກູ້ຊາດນັ້ນ ພຣະເຈົ້າອະນຸວົງກໍໄດ້ແຕ່ງຣາຊທູດໄປທູນຂໍໃຫ້ລາວເຮົາສາມັກຄີຮ່ວມມືກັນກູ້ ຊາດໃນຄາວນີ້ ຕອນແຣກພຣະເຈົ້ານັນທາຕຣາດກໍທຳທ່າວ່າຈະຮ່ວມມືດ້ວຍ ແຕ່ພົນສຸດທ້າຍກັບ ລອບແຕ່ງຄົນໄປຍອກໄຫ້ໃຫ້ຮູ້ແຜນການຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸວົງພິດ ໄຫ້ຈຶ່ງຕຽມຕົວທັນ ຍັ້ງກ່ອາ ນັ້ນ ເມື່ອເວລາໄທຍົກທັບມາຕີລາວຈັນນັ້ນ ພຣະເຈົ້ານັນທາຕຣາດຍັ້ງໄດ້ແຕ່ງກອງທັບມາຕີລາວ ຈັນຊ້ວຍໄທອີກດ້ວຍ ນັບເປັນການທໍຣະຍິດທັກຫຼັງຕໍ່ສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງ ແລະທໍຣະຍິດຕໍ່ປະ ເທດຊາດຂອງຕົນເອງຢ່າງໜ້າອະນາດ.

ຄົນຕໍ່ໄປກໍຄືເຈົ້ານະຫາອຸປຣາດຕິດສະ ທ່ານຜູ້ນີ້ ເມື່ອສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງ ໃຫ້ຄຸມກອງທັບຜ່ານໄປທາງເມືອງສ້ວນມະພູມນັ້ນ ໄດ້ໄປພົບກັບຂ້າຫຼວງໄທຜູ້ນຶ່ງ ຊື່ພຣະສຸຣິຍະ ພັກດີ ເຈົ້ານະຫາອຸປຣາດຕິດສະໄດ້ເປີດເຜີຍແຜນການລັບຂອງເຈົ້າອະນຸໃຫ້ຂ້າຫຼວງໄທຊາບພິດ ແລ້ວຍັງໃຫ້ໄປທູນເຈົ້າຊີວິດໄທດ້ວຍ ວ່າຕົນບໍ່ເຫັນດີນຳແຜນການພຣະເຈົ້າອະ ແຖມຍັງໄດ້ ອອກໃບເດີນທາງໃຫ້ຂ້າຫຼວງໄທຄົນນັ້ນ ຫຼວກຫຼວງກອງທັບລາວຕົນເອງວ່າ ຂ້າຫຼວງໄທຜູ້ນີ້ສ່ວາ ມີພັກໍ່ກອງທັບລາວແລ້ວ ບໍ່ໃຫ້ຣາຊການທະຫານລາວຈັບກຸມ ຂ້າຫຼວງໄທຜູ້ນີ້ຈຶ່ງໄດ້ໂອກາດນຳ ເອົາແຜນການລັບຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸໄປບອກເຈົ້າຊີວິດໄທ ໄຫ້ຈຶ່ງຕຽມການໄດ້ທັນເວລາ.

ຜູ້ທີ່ທໍຣະຍິດຕໍ່ຊາດ ແລະທັກຫຼັງພຣະເຈົ້າອະນຸຢ່າງຮ້າຍກາດອີກຜູ້ນຶ່ງກໍຄື ເຈົ້ານ້ອຍ ເມືອງຊຽງຂວາງ ທ່ານຜູ້ນີ້ເອງເປັນຜູ້ຂໍນອາສາຈັບພຣະເຈົ້າອະນຸສົ່ງໃຫ້ໄທ ຈົນພຣະວົງຕ້ອງ ເຖິງແກ່ສິ້ນຊີວິດລົງດ້ວຍການທໍຣະມານຂອງໄທ.

ເຣື່ອງນັ້ນພ້າອະນາດໃຈເຫຼົ້ານີ້ ຍ່ອມນຳຄວາມເສົ້າສລົດມາສູ່ເຮົາທັ້ງຫຼາຍ ຈຶ່ງ ບໍ່ຄວນຈະເກີດມີໃນປັດສາດຂອງລາວເລີຍ ຍິ່ງຄິດໄປຍິ່ງຍິ່ງຄິດເຫັນໃຈສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸ ວົງຜູ້ຊົ່ງປຸ່ນໄປດ້ວຍອຳນາດແຫ່ງຄວາມຮັກຊາດລາວເຮົາຕ້ອງສູນເສັຽຄົນດີຂອງຊາດໄປ ແລະ ບ້ານເມືອງຕ້ອງພິນາດຫຼົ້ມຈົມກໍດ້ວຍຄົນລາວເອງບາງຄົນທີ່ມີນ້ຳໃຈສົກປົກ ສວຍໂອກາດເອົາປະ ໂຍດສ່ວນຕົວທໍຣະຍິດທັກຫຼັງຄົນລາວໂຕເອງ ແລະທໍຣະຍິດຕໍ່ບ້ານເກີດເມືອງນອນຂອງຕົນ.

ນີ້ເປັນເຣື່ອງໃນປັດສາດ ເປັນເຣື່ອງອະດີດທີ່ຜ່ານມາແລ້ວປະມານຮ້ອຍກ່ວາປີ ສັນຍເມື່ອບ້ານເມືອງຍັງບໍ່ທັນຈະເຣີນ ຜູ້ຄົນຍັງໂງ່ຈ້ຳຢູ່ ແຕ່ປັດຈຸບັນນີ້ເດ ເປັນຈັ່ງໃດ ຄຽວນີ້ ເປັນເວລາທີ່ເຮົາຍັງມີຊີວິດຢູ່ ຖ້ວ່າຈະເຣີນຂຶ້ນມາກແລ້ວ ຂໍໃຫ້ເຮົາຄິດປຽບທຽບກັນເບິ່ງວ່າ ຄວາມຮູ້ສຶກນຶກຄິດໃນເຣື່ອງຄວາມຮັກຊາດ ແລະພຶດຕິການຕ່າງໆທີ່ສະແດງອອກໃນເຣື່ອງນີ້

ມີຫຽງແດ່ຂໍ້ນ້ຳວ່າແຕ່ໜ້ອມ ມີ້ນໃດທີ່ຄ້າຍຄືກັນ ແລະ ນ້ອມໃດແຕກຕ່າງກັນ ຂໍໃຫ້ສຶກສາເບິ່ງ ເຣື່ອງສະພາບການປັດຈຸບັນນີ້ ຂ້າພະເຈົ້າບໍ່ຈຳເປັ້ນຕ້ອງອະທິບາຍ ເພາະທຸກຄົນໄດ້ຮູ້ເຫັນ ເປັ້ນປະຈຳດ້ວຍຕົນເອງແລ້ວ.

ເມື່ອເຮົາສຶກສາພິຈາຣະນາປຽບທຽບເບິ່ງແລ້ວ ຖ້າເຫັນວ່າສ່ວນໃດດີມີປະໂຍດ ເຮົາກໍຈະຖືເອົາເປັ້ນຕົວຢ່າງ ແລະ ຫາທາງສົ່ງເສີມໃຫ້ຈະເຣີນກ້າວໜ້າຍິ່ງຂຶ້ນ ແຕ່ສ່ວນໃດບໍ່ດີ ນຳຄວາມເສື່ອມເສັ່ຽມາສູ່ບ້ານເມືອງ ເຮົາກໍຫາທາງປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ສິ່ງນັ້ນໄດ້ເກີດຂຶ້ນອີກ ເປັ້ນການຖືເອົາປະໂຍດຈາກປັດສາດໂດຍຕົງ.

๔. ການຄົ້ນຄິດຫາຄວາມຈິງກ່ຽວກັບທຸກຄົນສຳຄັນ ๆ ໃນປັດສາດ ກໍເປັ້ນສິ່ງຈຳເປັ້ນໃນການສຶກສາ ຈະເຮັດໃຫ້ວິຊາປັດສາດກ້ວາງຂວາງສົມບູນຍິ່ງຂຶ້ນ.

ເຈົ້າມາຍພຣະອົງນຶ່ງທີ່ພົ້ນໆຊາວລາວຄວນຈະໄດ້ຮູ້ຈັກໃນສັ້ຍສົມເດັດພຣະເຈົ້າ ອະນຸວົງ ກໍຄື ເຈົ້າຍິງດວງຄຳ ເປັ້ນອົງນຶ່ງທີ່ສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງໄດ້ທ້ຽວຂໍຕໍ່ເຈົ້າຊີວິດໄທ ໃຫ້ກັບຄືນມາປົກຄຽງລ້ານ. ແຕ່ເຈົ້າຊີວິດໄທບໍ່ຍອມອະນຸຍາດໃຫ້ ຈຶ່ງເປັ້ນສາເຫດນຶ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງຕ້ອງຕັດສິນພຣະໄທທຳສົງຄາມກັບຊາວໄທ ເຈົ້າຍິງອົງນີ້ເປັ້ນຜູ້ໃດ ມາຈາກໃສ ມີຄວາມກ່ຽວຂ້ອງສັນພັນກັບສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງສະຖານໃດ ພຣະອົງຄົ້ງທີ່ ມີພຣະມະຫາກະຣຸນາທິຄຸນ ແລະ ທ້ວງໄຍເຖິງພຽງນັ້ນ ປັດສາດລາວເຮົາບໍ່ຄ່ອຍໄດ້ກ່າວໄວ້ ໂດຍແຈ່ມແຈ້ງ.

ຕາມທີ່ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ຄົ້ນຄ້ວາໃນທີ່ຫຼາຍແຫ່ງ ພໍຊາບເລົ້າຄວາມໄດ້ວ່າ ເຈົ້າຍິງດວງຄຳອົງນີ້ ເປັ້ນເຈົ້າຫຼານປູ່ຂອງສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງເອງ ແລະ ເປັ້ນຫຼານຕາຂອງເຈົ້າອຸປຣາດພົມມະວົງ ຄື ພຣະບິດາຂອງເຈົ້າຍິງອົງນີ້ເປັ້ນພຣະຣາຊໂອຣົດຂອງສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງ ສ່ວນພຣະມານດາຂອງເຈົ້າຍິງເປັ້ນພຣະທິດາຂອງເຈົ້າອຸປຣາດພົມມະວົງຜູ້ຊົ່ວ ເປັ້ນພຣະຍະມຸຊາ (ນ້ອງ) ຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸວົງນັ້ນເອງ.

ເຈົ້າຍິງດວງຄຳອົງນີ້ເກີດທີ່ຕຳບົນບາງຍີ່ຂັນ ຈັງຫວັດທົມບຸຣີ ປະເທດໄທ ໃນຣະຫ່ວ່າງທີ່ຄອບຄົວຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸວົງ ແລະ ເຈົ້າພົມມະວົງຖືກໄທສົ່ງບ້ງຄັບກ້ວາດຕ້ອນ ລົງໄປເປັ້ນຕົວປະກັນຢູ່ກຸງເທບ ເມື່ອຄາວພຣະເຈົ້າຕາກສິນໃຫ້ພຣະຍາຈັກຕີຄຸມກ້ອງທັບໄທມາ ຕີວຽງຈັນແຕກເປັ້ນຄັ້ງແຣກນັ້ນ ເມື່ອຍັ້ງນ້ອຍນີ້ມາມ່ວ່າເຈົ້າຟ້ານັ້ນ.

เจ้ายิงอิงมี้ คิงจะมีพระสีริวิถงามมาก เพาะเมื่อสิงคามภฺูขาถะของสมเด้ถ พระเจ้าอะมุอิงลิ้มแหูอลิงแล้อ ตั๋วาสมเด้ถพระจอมเก้า ธัฺหามที่ ๔ ฮองไท ก๋ำได้ อ๋เอิาไปเป้นพระสมิมเอก และได้พระธาฺหามมามใฟ่วา "เจ้ายิงถวงคำ" และเมื่อมีพระทิถาแล้อก๋ำได้รับพระธาฺหามแต่งตั้งเป้นเจ้าจอมมามถา.

เจ้าจอมมามถาถวงคำมีพระทิถาร่อมกับสมเด้ถพระจอมเก้า ธัฺหามที่ ๔ ฮองไทรวม ๘ อิง คือ :

๑. พระอิง เจ้ายิงมาธิรัฒมา

๘. พระอิงเจ้ายิงปะถิถฺาสาธิ

โถยสะเพาะพระอิงเจ้ายิงปะถิถฺาสาธิมีพระอุ๋มมายยืมมามมาก หาก๋ำสิ้มพระอุ๋มเมื่อวันที่ ๑๒ เด๊อมมิมา ๑๗๙๘ คือ หฺ้างทองแลปะถ๊วัถแล้วมี้เอง รวมพระอุ๋มมายุได้ ๗๓ พันสา พระอิงทิงมีพระเมถตา และใ๋ถ้ความสมิถสมิมเป้นอันดีแก่เจ้าฯ มายลาวฮองเฮิา ระหว่างที่สมเด้ถพระเจ้ามะหาอุปราถ เพ้อุราถ สะเด้ถไปลี้ไพทามเมิองอยู่ปะเทถไทมั้ม พระอิงทิงสองมัถจะสะเด้ถไปหามาสู่ยฺรมยามก้ำยู่สเมิ ห้างมี้ เพาะพระอิงทิงสำนึถในความเป้นพี่น้องร่วมเลือถเมื้อเชื้อไขอันถรอก้ำมั้มเอง.

โถย : มะหา สัมธิถ บิอสีสวัถ

สยาม แบ่ง ทิวเมืองลาว ออกเป็น ๔ ภาคใหญ่

โดย:
หาญยุทธ์ มีมิ:

หลังจากเสียทั้ สงิบลิงแล้วปีนึ่ง สยามจึ่งแบ่งแยกทิวเมืองลาวที่เป็นทิวเมืองขึ้น ของสยามนั้น ออกเป็นภาค ๆ มี ๔ ภาคใหญ่ สายเหตุที่สยามแบ่งแยกลาวออกเป็นภาค ๆ นั้นก็เพื่อจะได้ควบคุมทิวเมืองลาวต่าง ๆให้ได้อุดยิ่งขึ้น ด้วยว่าเวลานั้น ฝรั่งได้แถวใต้ (โพแจงอุ่ม) แถวเพีย (ตังแกง) เป็นทิวเมืองขึ้นแล้วส่วม อามาม หลี แถวกาง เป็นรัฐในความอารักขา ของเมืองขึ้นของสยาม ก็ยอมปู่ในอารักขา ของฝรั่ง โดยบ่ได้แจ้งให้ สยามรู้ อีกประการหนึ่ง อังกิด ก็ได้ปะเทดพะม่าอย่างสมบูมแล้ว (ได้แต่ ค.ส. ๑๘๒๕) ทางทิดใต้ของสยามเหลมมะลายู่ ก็ตกเป็นทิวเมืองขึ้นของอังกิด และ อังกิด ยังยึดเอาทิวเมืองขึ้น ขางเมือง ของสยามที่ปู่ติดอายแดม พากใต้ ไปเป็นทิวเมืองขึ้น อังกิดติมอีก สยามจึ่งย้าม อังกิด และฝรั่ง จะเข้าแอกแอวยึดเอาทิวเมืองลาวต่าง ๆ ที่ตกเป็นทิวเมืองขึ้นของสยามปู่นั้น ไปจากสยาม เอิ่งกามที่ สยามย้ามก็อมี่ ติมาบ่ทำใดปี ก็ปากิดเป็นความจิง ท่ามผู้อามจะได้เห็นต่อไป.

สยามแบ่งทิวเมืองลาว ที่เป็นทิวเมืองขึ้นของสยามนั้นคือ ออกเป็น ๔ ภาง ใหญ่ปี ค.ส. ๑๙๓๐ (พ.ส. ๘๔๓๓)

๑-/ ทิวเมืองลาวฝ่ายตาเอันออก.

๘-/ ทิวเมืองลาวฝ่ายตาเอันออกทำเพียงความไท่อาตาเอันออกสงเพีย

๓-/ ทิวเมืองลาวฝ่ายเพีย

๔-/ ทิวเมืองลาวฝ่ายกาง

ก.๑: ทิวเมืองลาวฝ่ายตาเอันออก สยามโธม่เอาทิวเมืองเอกไว้ ๑๑ เมืองคือ :

๑-/ เมืองมะคอมจำปาสัก

๘-/ เมืองอุงแตง (ฝรั่งยกไปขึ้นกับขแมมเมื่อปี ค.ส. ๑๙๐๔ ลุมหลังจากปะเทดลาว เธาในปัดจุบันนี้ ตกมาเป็นทิวเมืองขึ้นของฝรั่งได้ ๑๑ ปี)

๓-/ เมืองแสมปาง (ฝรั่งยกไปให้ขแมม พ้อมเมืองอุงแตง เวลานี้

ຢູ່ໃນແຂວງ ຣັຕນະຄິຣິປະ (ທາຂເມນ)

๔-/ ເມືອງສີທັນດອນ

๕-/ ເມືອງອັຕປື

๖-/ ເມືອງສາຣະວັນ

๗-/ ເມືອງຄຳທອງໃຫ່ (ຢູ່ໃນເຂດແຂວງວາປີຄຳທອງພາກໃຕ້ຂອງລາວໃນເວລາ
ນີ້)

๘-/ ເມືອງສຸຣິນ (ຄືຈັງຫວັດສຸຣິ ໃນເວລານີ້)

๙-/ ເມືອງຂຸຂັນ (ຄືອຳເພີຂຸຂັນຂຶ້ນຈັງຫວັດສີສະເກດໃນເວລານີ້)

๑๐-/ ເມືອງສັງຂະ (ຄືອຳເພີສັງຂະ ຢູ່ເຂດຈັງຫວັດສຸຣິນເວລານີ້)

๑๑-/ ເມືອງເດດອຸດົມ (ຄືອຳເພີເດດອຸດົມ ຂຶ້ນສັງກັດຈັງຫວັດອຸບົນເວລານີ້)

ຫົວເມືອງເອກ ๑๑ ເມືອງນີ້ ແຕ່ລະເມືອງ ສຍາມໃຫ້ແຍກ ໄປຂຶ້ນກັບກຣຸງເທພ ຫົວເມືອງ
ເອກແຕ່ລະເມືອງຍັງມີຫົວເມືອງໂທ ຫົວເມືອງຕຣີ ຫົວເມືອງຈັຕວາຂຶ້ນສັງກັດຢູ່ກັບ ຫົວເມືອງ
ເອກຄື :

๑-/ ຫົວເມືອງເອກ ເມືອງນະຄອນຈຳປາສັກ ມີເມືອງທີ່ຂຶ້ນຕໍ່ຢູ່ ๑๕ ເມືອງຄື:

๑-/ ເມືອງຄຳທອງນ້ອຍ (ຢູ່ໃນເຂດແຂວງວາປີຄຳທອງພາກໃຕ້ຂອງລາວ
ເວລານີ້)

๘-/ ເມືອງເຊລຳເພົາ (ຢູ່ໃນເຂດແຂວງສີທັນດອນ ພາກໃຕ້ຂອງລາວເວ
ລານີ້)

๓-/ ເມືອງໂພນທອງ (ຢູ່ໃນເຂດແຂວງຈຳປາສັກ ພາກໃຕ້ຂອງລາວເວລາ
ນີ້)

๔-/ ເມືອງນະຄອນເພັງ (ຢູ່ໃນເຂດແຂວງວາປີຄຳທອງພາກໃຕ້ຂອງລາວ
ເວລານີ້)

๕-/ ເມືອງກຸສຸມາມຄິຣີ (ຢູ່ໃນເຂດແຂວງຈຳປາສັກ ໃນປັດຈຸບັນນີ້)

๗-/ ເມືອງວາປີໄພບຸນ (ຢູ່ໃນເຂດແຂວງວາປີຄຳທອງເວລານີ້)

๗-/ ເມືອງນະທຸຣະສາຜົນ (ຍັງບໍ່ຮູ້ວ່າຢູ່ແຂວງໃດແຕ່ຢູ່ທາງພາກໃຕ້ຂອງລາວ)

๘-/ ເມືອງສະພັງພູຜາ (ຢູ່ໃນເຂດສີທັນດອນ ເວລານີ້ເປັນບ້ານ)

๙-/ ເມືອງອຸທຸມທາຣາ (ຢູ່ໃນແຂວງຈຳປາສັກທຸກວັນນີ້)

๑๐-/ ເມືອງໂດມປຣະດິດ (ຢູ່ໃນເຂດອຳເພີບຸນທຣິກ ຈັງຫວັດອຸບົນເວລານີ້)

๑๑-/ ເມືອງສຸດວາຣີ (ເປັນບໍ່ຮູ້ວ່າເວລານີ້ຢູ່ຈັງໃດ ແຕ່ຄົງຈະຢູ່ໃນເຂດແຂວງ

สาธะอัม)

๑๔-/ เมืองสุวันคีรี (ยู่ในเขตแขวงเชโดม พากใต้ของลาวเอลามี้)

๑๕-/ เมืองสุลมะศอม (ยังบ่ฮู้อาเป้นเมืองใด แต่คิงจะยู่ในเขตแขวงรัตมะคีรีของเขเมมเอลามี้แต่ทางมอ้ำว่า บ้านดอมสะแบง)

๑๔-/ เมืองอาธิมอำราบ (คืออำเพ็อาธิมอำรายอี้มจังหวัดอุบิม เอลามี้)

๑๕-/ เมืองบิอบุมทธิก (คืออำเพ็บุมทธิด อี้มจังหวัดอุบิม เอลามี้)

๘-/ หิอเมืองเอก เมืองสีทันดอม เมืองที่อี้มต่ำ คิ เมืองมุลปาโมก (ยู่ในเขตแขวง สีทันดอม เอลามี้)

๗-/ หิอเมืองเอก เมืองคำทองใหง่ เมืองที่อี้มต่ำ คิเมืองสะพาด (ยังบ่ฮู้อา ยู่แขวงใด แต่ยู่ทางพากใต้ของลาว).

๔-/ หิอเมืองเอก เมืองสุธิม มิเมืองในสังกัดยู่ ๔ เมืองได้แก่ :

๑-/ เมืองสุธะพิมมิคิม (ต่มายุบโธมเอ๊าเป้นอำเพ็เมืองสุธิม ในปัดจุบัม)

๘-/ เมืองจุมพิมบูธิ (คืออำเพ็จุมพิมบูธิ อี้มกับจังหวัดสุธิม ในปัดจุบัม)

๕-/ หิอเมืองเอก เมืองสังขะ มิเมืองที่อี้มต่ำยู่ ๗ เมือง คิ:

๑-/ เมืองพิมขัม ทลี จิงกัม (เอลามี้ติกไปเป้นของขเมมยู่ทางทิดใต้ของจังหวัดสุธิม)

๘-/ เมืองสีขะขุมมิสัย (คืออำเพ็สีขะขุม อี้มต่ำจังหวัด ในปัดจุบัมมี้)

๗-/ เมืองกัมทธาธิม (ได้แก่อำเพ็กัมทธาธิม อี้มกับจังหวัด สีสะเกดเอลามี้)

๗-/ หิอเมืองเอก เมืองจุรัม มิเมืองอี้มต่ำยู่ ๔ เมืองคิ :

๑-/ เมืองมะโมไพธ (ยังบ่ฮู้อาเป้นเมืองใดเอลามี้)

๘-/ เมืองกัมทธะลัก (คืออำเพ็กัมทธะลัก อี้มกับจังหวัด สีสะเกดในปัดจุบัม)

๗-/ เมืองจุทุมพอมพิสัย (คืออำเพ็จุทุมพอมพิสัย อี้มกับจังหวัด สีสะเกดปัดจุบัมมี้)

๔-/ เมืองพูอะดิมสะอาง (บ่ฮู้อาป่รุมเป้นอี๋ใด คิงจะยู่ในจังหวัด สีสะเกดปัดจุบัม)

ส่วนหัวเมืองเอก เมืองอุฬุงแตง, เมืองแสนปาง, เมืองอัตะปือ, เมืองสาระวัน, เมืองเดดอุดิม ขึ้นปากิถว่ามีเมืองใดขึ้นต่อและ สยามก็ได้แยกหัวเมืองด้วงก่าวไปขึ้นกับกรุงเทพ โดยกิง.

หัวเมืองลาว ฝ่ายตาเว้นออก ที่โรมเอาหัวเมืองเอกไว้ ๑๑ เมือง, และหัวเมืองโท, หัวเมืองตรี, หัวเมืองจัตวา ที่ขึ้นต่อหัวเมืองเอกอีก ๔๗ เมืองสยามได้แต่งตั้ง ข้าหลวงขึ้นมาปกครองประจำ รวมตำแพงข้าหลวงว่า " ข้าหลวงประจำหัวเมืองลาว ฝ่ายตาเว้นออก " เวลานั้นข้าหลวง คือ: พระยา มะหาอำมาถ ยาหิบดี พระมิสมุเทบ (ข้อง) พ้อมทั้งข้าหลวงรอง อีกหลายท่านได้ตั้งกองอาธาอุกาม ปักครอง อยู่ที่มะคอมคำปาสัก.

๒- ๔ หัวเมืองลาวฝ่าย ตาเว้นออกกำเพื่อ (ไหว่าตาเว้นออกสองเพื่อสยามโรมเอาหัวเมืองเอกไว้ ๑๔ เมือง คือ:

๑-/ เมืองอุบุมธาอุทามี (คือจังหวัดอุบุมธาอุทามีในปัดจุบันนี้)

๔-/ เมืองยะโสทอม (คือกำเพียะโสทอม ขึ้นสังกัดจังหวัด อุบุมในเวลานี้)

๓-/ เมืองร้อยเอ็ด (คือจังหวัดร้อยเอ็ด ในปัดจุบันนี้)

๔-/ เมืองสุอันมะพูม (คือกำเพียสุอันมะพูม ขึ้นสังกัดจังหวัดร้อยเอ็ดในปัดจุบันนี้)

๕-/ เมืองกาละสิม (คือจังหวัดกาละสิม ในปัดจุบันนี้)

๖-/ เมืองมะหาสาระคาม (คือจังหวัดมหาสาระคาม ในปัดจุบันนี้)

๗-/ เมืองพุแล่มข้าว (คือกำเพียงตลาด ขึ้นสังกัดจังหวัดกาละสิมในปัดจุบันนี้)

๘-/ เมืองกินลาสัย (คือกำเพียกินลาสัย ขึ้นสังกัดจังหวัด กะละสิมในปัดจุบันนี้)

๙-/ เมืองสีสะเกด (ได้แก่จังหวัดสีสะเกด ในปัดจุบันนี้)

๑๐-/ เมืองเขัมมะธาด (ได้แก่กำเพียเขัมมะธาดขึ้นจังหวัดอุบุมในปัดจุบัน)

๑๑-/ เมืองสองคอม ดอมดิง (คือเมืองสองคอมในแขวงสอัมมะในปัดจุบัน)

๑๘-/ ເມືອງນອງ (ຢູ່ໃນແຂວງສວັນນະເຂດ ໃນປັດຈຸບັນນີ້)

ຫົວເມືອງເອກ ๑๘ ເມືອງນີ້ ແຕ່ລະເມືອງສຍາມໄດ້ໃຫ້ແຍກໄປຂຶ້ນກັບກຣຸງເທບ ມອກ ຈາກນັ້ນ ຫົວເມືອງເອກ ແຕ່ລະເມືອງ ຍັງມີຫົວເມືອງໂທ, ຫົວເມືອງຕຣີ, ຫົວເມືອງຈັຕວາ ທີ່ຂຶ້ນກັບຫົວເມືອງເອກ ອີກຄື:

๑-/ ຫົວເມືອງເອກ ເມືອງອຸບົນຣາຊທານີ ມີເມືອງທີ່ຂຶ້ນຕໍ່ຢູ່ ๗ ເມືອງຄື:

๑-/ ເມືອງເສມາງຄະນິຄົມ (ເວລານີ້ຍຸບເປັນຕາແສງຢູ່ໃນເຂດອຳເພີ ອຳນາດຈະເຣີນ ອຸບົນ)

๘-/ ເມືອງພິມູນມັງສາຫານ (ຄືອຳເພີພິບູນມັງສາຫານໃນປັດຈຸບັນນີ້)

๓-/ ເມືອງຕຣະການພືດຜົນ (ໄດ້ແກ່ອຳເພີຕຣະການພືດຜົນ ຂຶ້ນຕໍ່ຈັງຫວັດ ອຸບົນເວສານີ້)

๔-/ ເມືອງມຫາຊນະຊັຍ (ຄືອຳເພີມຫາຊນະຊັຍ ຂຶ້ນ ຈັງຫວັດອຸບົນເວລາ ນີ້)

๕-/ ເມືອງຊາມຸນາມນິມທົມ (ໄດ້ແກ່ອຳເພີ ຊາມຸນາມ ຂຶ້ນຕໍ່ຈັງຫວັດອຸ ບົນ ເວລານີ້)

๖-/ ເມືອງພະນານິຄົມ (ຄືອຳເພີພະນາ ຂຶ້ນຕໍ່ຈັງຫວັດອຸບົນເວລານີ້)

๗-/ ເມືອງກະເສມສີມາ (ເວລານີ້ຍຸບເປັນຕາແສງ ຂຶ້ນຕໍ່ອຳເພີຕຣະການ ພືດຜົນອຸບົນ).

๘-/ ຫົວເມືອງເອກ ເມືອງຣ້ອຍເອັດ ມີເມືອງຂຶ້ນຕໍ່ເມືອງດຽວຄືເມືອງ ທະອັດຍຸຣີ ເວລານີ້

๙-/ ຫົວເມືອງເອກ ເມືອງສຸວັນນະພູມ ມີເມືອງທີ່ຂຶ້ນຕໍ່ຢູ່ ๔ ເມືອງຄື :

๑-/ ເມືອງກະເສດວິສັຍ (ຄືອຳເພີກະເສດວິສັຍ ຂຶ້ນສັງກັດຈັງຫວັດຣ້ອຍ ເອັດເວລານີ້)

๘-/ ເມືອງພຣະນົມໄພຣ ແຄມມະລິກ (ຄືອຳເພີພຣະນົມໄພຣຂຶ້ນຕໍ່ຈັງຫວັດ ຣ້ອຍເອັດ ເວລານີ້)

๓-/ ເມືອງຈະຕຸຣະພັກພິມານ (ຄືອຳເພີຈະຕຸຣະພັກພິມານຂຶ້ນຕໍ່ຈັງຫວັດ ຣ້ອຍເອັດເວລານີ້)

๔-/ ເມືອງພະຍັກຄະພູມພິສັຍ (ຄືອຳເພີພະຍັກຄະພູມພິສັຍ ຂຶ້ນຕໍ່ຈັງຫວັດ ມະຫາສາຣະຄາມ ເວລານີ້)

๔-/ ทิอเมืองเอก เมืองกาละสีม มีเมืองที่ขึ้นต่ำ ๕ เมืองคือ :

๑-/ เมืองแขวงขาถาม (ปุ่จจุบันแม่นเมืองใด ในปัถจุบัน แต่ทอม อุ๊ อาบ้านกะถาม)

๔-/ เมืองกุสิมาธาย (เวลานี้เป็นอำเพ ยู่ในเขถจังหวัดกาละสีม)

๓-/ เมืองท่าขอมยาง (ต่มาไปโธมกับเมือง พูแล่มขาว ตั้งเป็นอำเพียางตลาด ขึ้นต่ำจังหวัดกาละสีม เวลานี้)

๔-/ เมืองกันทระอิจัย (เวลานี้เป็นอำเพ ยู่ในเขถจังหวัดมหา สาระคาม)

๕-/ เมืองสะทัดสะอ้าน (เวลานี้เป็นอำเพ ขึ้นยู่กับจังหวัดกาละสีม)

๕-/ ทิอเมืองเอก เมืองมหาสาธะคาม มีเมืองที่ขึ้นต่ำ ๔ เมือง คือ :

๑-/ เมืองวาปีปะทุม (เวลานี้เป็นอำเพ ยู่ในเขถจังหวัด มะหาสาธะคาม)

๔-/ เมืองโกสุมพิสัย (เวลานี้เป็นอำเพ ยู่เขถจังหวัด มะหาสาธะคาม)

๖-/ ทิอเมืองเอก เมืองกมลาสัย มีเมืองที่ขึ้นต่ำเมืองดงอ คือเมือง เสละพูม (เวลานี้ เป็นอำเพ ขึ้นต่ำจังหวัดร้อยเอ็ด)

๗-/ ทิอเมืองเอก เมืองสีสะเกด มีเมืองที่ขึ้นต่ำเมืองดงอ คือเมือง ธาสีสะไหล เวลานี้เป็นอำเพ ยู่ในเขถจังหวัดสีสะเกด

๘-/ ทิอเมืองเอก เมืองเขมมะธาด มีเมืองขึ้นต่ำยู่ ๔ เมือง คือ:

๑-/ เมืองโขงจรม (เวลานี้เป็นอำเพ ขึ้นต่ำจังหวัดอุบิม)

๔-/ เมืองสะเม้ง (แต่ทอมอ๊อาบ้านขาวคู ยู่ทางฝั่งขายแม่น้ำของ ใก้เมืองคำทองใหร่)

๓-/ เมืองคำเขื่อมแก้ว (ต่มาขุบเมืองคำเขื่อมแก้วลิงเป็นตาแสง เอ๊าอุ๊ไปรวม คำเพี ลุมพุก เป็นอำเพีคำเขื่อมแก้ว จิมเถิงปัถจุบันมี้ ถึงมีอำเพีคำเขื่อมแก้ว ในจังหวัดอุบิม เวลานี้ จิ่งมาจาก อำเพี ลุมพุก ปุ่แม่นเมืองคำเขื่อมแก้วเก่า)

๔-/ เมืองอำนาถจะเริม (เวลานี้เป็นอำเพ ยู่ในเขถจังหวัดอุบิม)

๙-/ ทิอเมืองเอก เมืองสองคอมดอมถิง มีเมืองที่ขึ้นต่ำยู่ ๓ เมือง. คือ:

๑-/ เมืองพะลาม (ยู่ในเขถแขวงสวัมมะเขถปัถจุบัน)

๘-/ เมืองลำเมิา หลวงปรี (ปัดจุบันบ่ฮู้ว่าแม่นเมืองใด แต่คิงจะอยู่ในแขวง สวันนะเขต ปะเทดลาว เอลามี้)

๙-/ เมืองพอง (อยู่ในเขดแขวงสวันนะเขต ในปัดจุบันมี้)

๑๐-/ หิวเมืองเอก เมืองนอย มีเมืองขึ้นต่ำ ๘ เมืองคือ :

๑-/ เมืองพิน (คือเมืองพิน ในแขวงสวันนะเขต เอลามี้)

๘-/ เมืองตะโปม (ได้แก่เมืองเซโปม แขวงสวันนะเขตในปัดจุบันมี้)

สอมหิวเมืองเอก ยะโสทอม และเมืองพูแล่มข้าว บ่ปากดว่ามีหิวเมืองใดขึ้นต่ำ และสยามกำได้แยกไปขึ้นกับกรุงเทบโดยกิง.

หิวเมืองลาว ฝ่ายตาเวันออกกำเพื่อ อันมีหิวเมืองเอก โรมอยู่ ๑๘ เมือง หิวเมืองโท, หิวเมืองตรี และหิวเมืองจัตวา ขึ้นต่หิวเมืองเอก อีก ๓๐ เมืองมี้ สยามได้แต่งตั้งข้าหลวง มาปักคองปะจำ รวกตำแพงข้าหลวงว่า "ข้าหลวงปะจำเมืองลาวฝ่ายตาเวันออกกำเพื่อ" เอลานั้น ข้าหลวง คือ : พระยาราดเสมา (ทัดไทรเลิก) กองกามปักคอง หิวเมืองลาวฝ่ายตาเวันออกกำเพื่อ ตั้งอยู่ที่เมืองอุบ่สอมข้าหลวงปะจำเมืองอุบ่ม แม่นพระยาพักดีมะธิว (สีมไทรเลิก)

ค- มี หิวเมืองลาวฝ่ายเพื่อ สยามโรมเอาหิวเมืองเอกไว้ ๑๗ เมืองคือ :

๑-/ เมืองพองคาย (คือจังหวัดพองคาย เอลามี้)

๘-/ เมืองซวงขาว

๓-/ เมืองบริคันทะมิคม

๔-/ เมืองคำเกิด (อยู่ในเขดแขวงคำม่วน เอลามี้)

๕-/ เมืองคำม่วน

๖-/ เมืองมุกดาหาม (เอลามี้เป็นอำเพื่อขึ้นต่จังหวัดมะคอมพระนม)

๗-/ เมืองมะคอมพระนม (คือจังหวัดมะคอมพระนมเอลามี้)

๘-/ เมืองท่าอุเทม (คืออำเพื่อท่าอุเทม ขึ้นจังหวัดมะคอมพระนม ปัดจุบันมี้)

๙-/ เมืองวุยบุรี (เอลามี้เป็นตาแสง อยู่ในเขดอำเพื่อท่าอุเทม)

๑๐-/ เมืองโพนพิสัย (คืออำเพิโพนพิสัย ขึ้นต่จังหวัดพองคายในปัดจุบัน)

๑๑-/ ເມືອງສະກຶມມະຄອມ (ຄືຈັງຫວັດສະກຶມມະຄອມ ປັດຈຸບັນນີ້)

๑๒-/ ເມືອງກະມຸດທາສັຍ (ຄືອຳເພີໜອງບົວລຳພູ ຂຶ້ນຢູ່ໃນຈັງຫວັດອຸ ดอมปัดจุบันมี้)

๑๓-/ ເມືອງໜອງຫານໃຫ່ (ຄຳອຳເພີໜອງຫານ ຈັງຫວັດອຸดอม เอ ลามี้)

๑๔-/ ເມືອງຂອມແກ່ນ (ຄືຈັງຫວັດຂອມແກ່ນ ໃນປັດຈຸບັນນີ້)

๑๕-/ ເມືອງລຳສັກ (ຄືອຳເພີລຳສັກ ຢູ່ໃນເຂດຈັງຫວັດເພັດຊະບູນເอลา มี้)

๑๖-/ ເມືອງບຸຣີຣັມ (ຄືຈັງຫວັດບຸຣີຣັມ ໃນປັດຈຸບັນນີ້)

ຫົວເມືອງເอก ๑๖ ເມືອງນີ້ ແຕ່ລະເມືອງสยามให้แยก ไปขึ้นกับกรุงเทพมอก จากนั้นหัวเมืองเอกแต่ละเมือง ยังมีหัวเมืองโท, หัวเมืองตรี, และหัวเมืองจัตวา ที่ขึ้นกับหัวเมืองเอก อีก ๓๖ เมืองคือ :

๑-/ หัวเมืองเอก เมืองหนองคายมีเมืองที่ขึ้นต่ำอยู่ ๖ เมืองคือ :

๑-/ ເมືອງอรุงจัม (เอลานั้นเป็นเมืองร้าง มีฐานะเป็นหัวเมือง จัตวาขึ้นต่ำสุมทางกามปกครอง หัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ ของ สยาม ที่เมืองหนองคาย)

๒-/ ເมືອงพามพ้าอ (เอลานี้เป็นตาแสง อยู่ในเขตอำเพีสีอุรงใพ่ คิมละฝั่งของกับมะคอมอรุงจัม)

๓-/ ເมືອงอุรงคาม (เอลานี้เป็นอำเพี อยู่ในเขตจังหวัดเลย)

๔-/ ເมືອงภูมพะอาปี (เอลานี้เป็นอำเพี ขึ้นต่ำจังหวัดอุดอม)

๕-/ ເมືອงธัตมะอาปี (เอลานี้เป็นตาแสง อยู่ในเขตอำเพีโพนพิ สัย)

๖-/ ເมືອงทุระคิมหิงสถึก (คือเมืองทุระคิม หลี ข้ามเกินไปในแขวง อรุงจันเอลานี้)

๒-/ หัวเมืองเอก เมืองอุรงขอาง มีเมืองที่ขึ้นต่ำอยู่ ๕ เมือง คือ:

๑-/ ເมືອงแสม

๒-/ ເมືອงวัม

๓-/ ເมືອงขุย

๔-/ เมืองจิม

๕-/ เมืองพาม

๓-/ ทิวเมืองเอก เมืองบ่อริคัม-ทะมิคุม มีเมืองขึ้นต่อเมืองดงอ คือ เมืองประอุม (เวลานี้เป็นข้ามฟากให้เมืองปากอุ้ม)

๔-/ ทิวเมืองเอก เมืองคำม่วน คือ เมืองที่ขึ้นต่อฝรั่ง ๔ เมือง คือ :

๑-/ เมืองมหาชัยกองแก้ว (คือเมืองมหาชัย เวลานี้)

๘-/ เมืองอุมพอม (แก้งกอก)

๓-/ เมืองอังมิม (ยังบ่ทราบว่าแม่นเมืองใด แต่คิงจะอยู่ในเขตแขวงคำม่วน)

๔-/ เมืองหาว (สิงใส่ว่า จะเป็นเมืองไท ในปัดจุบัน เมืองนี้อยู่ทางทิดตาเว้นออกทำเหนือ ของเมืองปาก เซบั้งไฟ แขวงคำม่วน)

๕-/ ทิวเมืองเอก เมืองมุกดาหาม มีเมืองขึ้นต่อฝรั่ง ๘ เมือง คือ :

๑-/ เมืองพาลุ-ภาทอมพูม (เวลานี้ยุบแล้วบ่ทราบว่าแม่นเมืองใด แต่ทอมข้ามท่าอาย อาดจะอยู่ในเขต อำเพิมุกดาหาม ในปัดจุบันนี้)

๘-/ เมืองพองสูง (เวลานี้เป็นตาแสง ขึ้นต่ออำเพิคำอุะอี จังหวัดมะคอมพระมิม)

๗-/ ทิวเมืองเอก เมืองมะคอมพระมิม มีเมืองที่ขึ้นต่อฝรั่ง ๕ เมืองคือ :

๑-/ เมืองอัง (บ่ทราบว่าแม่นเมืองใด ในปัดจุบันนี้)

๘-/ เมืองเธมมะคอม (คือ ที่วอำเพิเธมมะคอม จังหวัดมะคอมพระมิมในปัดจุบัน)

๓-/ เมืองธามธาด (เวลานี้เป็นตาแสง อยู่ในเขตอำเพิ ท่าอุเทม)

๔-/ เมืองอาดสามาด (เวลานี้ยุบเป็นตาแสง อยู่ในเขตอำเพิเมืองมะคอมพระมิม)

๕-/ เมืองอาภาดอำมอย (เวลานี้เป็นอำเพิขึ้นอยู่ในเขตจังหวัดสะกิมมะคอม)

ก-/ ทิอเมืองเอก เมืองสะกิมมะคอม มีเมืองขึ้นต่ำยู่ ๗ เมืองคือ :

๑-/ เมืองภุสุมามมิมทิม (คือำเพ็ภุสุมาม จังหวัดสะกิมมะคอมเอล่ามี้)

๔-/ เมืองพัมธะมามิคิม (เวลาม้ีเป้มอำเพ ยู่ในเขดจังหวัดสะกิมมะคอม)

ม-/ เมืองอาธิดพูม (เวลามี้เป้มอำเพ ขึ้มยู่ในเขดจังหวัดสะกิมมะคอม)

๔-/ เมืองโพทิไพธสาม (เวลามี้เป้มตาแสง ยู่ในเขดอำเพ เมืองสะกิมมะคอม)

ผ-/ เมืองจำปาจุมมะขิด (เวลามี้เป้มตาแสงธรูภว่า ตาแสงผัวโคม)

ก-/ เมืองอามอมมีอาด (คือำเพ็อามอมมีอาดขึ้มต่ำจังหวัดสะกิมในปัดจุบันมี้)

๒-/ ทิอเมืองเอก เมืองขอมแก่ม มีเมืองขึ้มยู่ในสังกัด ๔ เมือง ได้แก่:

๑-/ เมืองพิม (เวลามี้เป้มอำเพ ยู่ในเขดจังหวัดขอมแก่ม)

๔-/ เมืองพูอรว (เวลามี้เป้มอำเพ ยู่ในเขดจังหวัดขอมแก่ม)

ม-/ เมืองมัมจาคีธี (เวลามี้เป้มอำเพ ยู่ในเขดจังหวัดขอมแก่ม)

๔-/ เมืองคำพองม้อย (คือำเพ็มำ้พองขึ้มต่ำจังหวัดขอมแก่ม เวลามี้)

ฌ-/ ทิอเมืองเอก เมืองล้มสัก มีเมืองขึ้มต่ำเมืองดรอ คือเมืองเลย (คือจังหวัดเลย ในเวลามี้)

๑๐-/ ทิอเมืองเอก เมืองบุธิรัม มีเมืองในสังกัดเมืองดรอ คือเมือง มางธรว (คือำเพ็มางธรว ขึ้มต่ำจังหวัดบุธิรัม เวลามี้)

ทิอเมืองเอก บางเมืองเข้ม : เมืองคำเกิด, เมืองท่าอุเทม, เมืองอุ้ยบุธิ, เมืองโพมพิสัย, เมืองกะมุดทาสัย, เมืองพองทามใหว่ ย็ปาทิดว่ามีทิอเมืองใดขึ้นต่ำ และ ทิอเมืองเอก เหล่ามี้ สยามกำได้ให้ไปขึ้มกับกรุงเทบ โดยถ้วง.

ทิอเมืองลาวฝ่ายเพ็อ ที่โธมทิอเมืองเอกไว้ ๑ฝ เมืองทิอเมืองโท ทิอเมือง

ตรี และ หัวเมืองจัตวา ที่ขึ้นอยู่ในสังกัด กับหัวเมืองเอกอีก ๓ฝ เมืองโทมเป็น ๕ฝ เมืองมี้ สยามได้แต่งตั้งข้าหลวง ขึ้นมาปกครองประจำรงกตำแหน่งข้าหลวงว่า "ข้าหลวงประจำหัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ" เวลานั้น ข้าหลวง คือ พระยาสุริยะเดดอิเสดลิด (จัน อินทระกำแหง) ข้าหลวงสยามได้ตั้งกองว่า ธาตุกามปกครองอยู่ที่ เมืองหลวงคาย.

๑. ๔-/ หัวเมืองลาวฝ่ายกาง สยามโรมเอาหัวเมืองเอกไว้ ๓ เมืองคือ:

๑-/ เมืองมะคอมธาตุสีมา (คือจังหวัดมะคอมธาตุสีมา หลี โคราดในเวลามี้)

๔-/ เมืองอุบมะขิด (เวลามี้เป็นอำเพี อยู่ในเขตจังหวัดออมแก้ม)

๓-/ เมืองพู ลอ (เวลามี้เป็นอำเพี อยู่ในเขตจังหวัดอุยยะพูม)

หัวเมืองเอก ๓ เมืองมี้ แต่ละเมืองสยามแยกให้ไปขึ้นกับ กรุงเทบ มอกจากนั้นหัวเมืองเอกบางเมือง ยังมีหัวเมืองโท, หัวเมืองตรี, และหัวเมืองจัตวาที่โรมขึ้นกับ หัวเมืองเอก อีกคือ :

๑-/ หัวเมืองเอก เมืองมะคอมธาตุสีมา มีเมืองที่ขึ้นต่อยู่ ๔ เมืองได้แก่:

๑-/ เมืองพิมาย (เวลามี้เป็นอำเพี อยู่ในเขตจังหวัดมะคอมธาตุสีมา)

๔-/ เมืองธัตมะบูธี (เวลามี้เป็นอำเพี อยู่ในเขตจังหวัดสุธิม)

๓-/ เมืองมะคอมจัมทึก (เวลามี้เป็นตาแสง อยู่ในเขตอำเพีสีค้อ จังหวัด มะคอมธาตุสีมา)

๔-/ เมืองปักทุงไธ (เวลามี้เป็นอำเพี อยู่ในเขตจังหวัดมะคอม ธาตุสีมา)

๕-/ เมืองพุไทสง (เวลามี้เป็นอำเพี อยู่ในเขตจังหวัดบุธีรัม)

๖-/ เมืองตะลุง (คืออำเพีประโคมชัย ขึ้นต่อจังหวัดบุธีรัมเวลามี้)

๗-/ เมืองสูงเนิม (คืออำเพีสูงเนิม อยู่ในเขตจังหวัดมะคอมธาตุสีมา เวลามี้)

๘-/ เมืองกะโทก (คืออำเพีโชกชัย อยู่ในเขตจังหวัดมะคอม ธาตุสีมาเวลามี้)

๘-/ หัวเมืองเอก เมืองอุบมะขิด มีเมืองที่ขึ้นต่ำ ๔ เมือง คือ:

๑-/ เมืองอัยยะพูม (คือจังหวัดอัยยะพูม ในปัจจุบัน)

๘-/ เมืองโมมลาอ (คือจำเพ็โมมไท ยู่ในเขตจังหวัดมะคอมธาอุสีมาเอลามี้)

๓-/ เมืองภะเสดสิมพูม (เอลามี้เป็นอำเพ็ ขึ้นยู่ในเขตจังหวัดอัยยะพูม)

๔-/ เมืองจัดตุรัถ (เอลามี้เป็นอำเพ็ ยู่ในเขตจังหวัดอัยยะพูม)

ส่วนหัวเมืองเอก เมืองพูดรอมั้ม ย่อมถือว่ามีหัวเมืองใดขึ้นต่ำ และสยามก็ให้ไปขึ้นกับกรุงเทพโดยตรง.

หัวเมืองลาวฝ่ายทาง อันมีหัวเมืองเอก ๓ เมือง และ เมืองที่ขึ้นต่ำหัวเมืองเอกอีก ๑๔ เมืองนี้ สยามได้แต่งตั้งข้าหลวงขึ้นมาปกครองประจำ รวมตำแพ่งข้าหลวงว่า " ข้าหลวงประจำหัวเมืองลาวฝ่ายทาง " คนะข้าหลวงสยาม ได้ตั้งทองว่าราอุกามปกครอง ยู่ที่ เมืองมะคอมธาอุสีมา ข้าหลวงใหญ่สยาม เอลานั้มคือพระพิเรมห์ระเทพ.

ข้าหลวงที่สยาม แต่งตั้งมาปกครอง หัวเมืองลาวทั้ง ๔ ทอง โดยให้ประจำทองละ ๑ คนนั้ม (ข้าหลวงใหญ่มีประจำทองละ ๑ คน) มีอำนาดยังคับ บันอาราอุกาม ทั้งปวง และลัดเล้วสอยสาราทอมตลอดจนตัดสินคะดีความ หลี อุทอม.

ลาวล้านช้างส่อมที่สยามแบ่งออกเป้น ๔ ทองและแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่มาปกครองประจำทองละ ๑ คนนี้ สยามได้ตั้ง ข้าหลวงใหญ่สูงสุด บังคับบันชา ตลอดหัวเมืองลาวทั้ง ๔ ทอง ให้ข้าหลวงที่ประจำยู่ หัวเมืองลาวทั้ง ๔ ทองนี้ ขึ้นต่อ ข้าหลวงใหญ่ ข้าหลวงสยามเอลานั้ม คือ " พระยามหาอำมาดยาทิบดี (หลุมสีเผ้ม) ข้าหลวงใหญ่ ได้ตั้งทองว่าราอุกามปกครอง ยู่ที่มะคอมจำปาสัก (พระยามหาอำมาดยาทิบดี (หลุมสีเผ้ม) ได้มาเป้นข้าหลวงสยามประจำหัวเมืองลาวตาเว้นออกโดยตั้งทองกามปกครอง ยู่ที่เมืองมะคอมจำปาสัก แต่ ปี ค.ส. ๑๙๔๔.

<u>พายเหด :</u>(๑)

หัวเมืองลาว ที่สยามแบ่งออกเป้น ๔ ทอง และโรมทั้งอามาจักล้านช้างร่ม ขาว หลวงพระบางนั้ม สยามถือว่าเป้น "หัวเมืองลาวอั้มมอก" ส่อมคนลาว ที่สยามกวดต้อมไปเป้นอุะเลียในคาวที่สยามยกทองทับขึ้นมา ตีปะเทดลาว เมื่อ

ค.ส. ๑๗๗๒ - ๑๗๗๓ และ ๑๒๘๗ (เหื่อลุมแม่มสมัย ที่พระเจ้าอะนุวัง ทอบฏ้า เอทธาด แต่บ่สำเร็ด) แล้วทวดต้อมคอบคัวลาว ลิงไปไว้เมืองลิบบุรีเมืองสะธะบุรี, เมืองปราจีมบุรี (ทวดไปจากเมืองสะกิมมะคอม) เมืองเพ็กบุรี, เมืองสุพันบุรี, เมืองมะคอมอัยสี, เมืองธาดุบุรี; เมืองพะมัดมิคิม (ทวดต้อมไปจากมะคอมพระมิม) เมืองสมุดปราการ (จำเพาะลาวที่ไปยู่ จังหวัดสมุดปราการมั้ม แม่มไปแต่สมัย พระเจ้าอะนุวัง ยังบ่ทันทอบฏ้าเอทธาดกิงกับรัชการที่ ๔ ของพระเจ้าแผ่มดินสยาม ตามพิงสาอะดามไทของ เจ้าพระยาทิพาทอมวัง ก่าวไว้ว่า แม่มอุปราด เมืองมะคอมพระมิม พาคอบคัวย่าวไพ่ อิพยิบไปเอง เพาะอุปราดเมืองมะคอมพระมิม บ่ถืกต้องกันกับ เจ้าเมืองมะคอมพระมิมจิมเถิงกับ ยกพอกเข้าลิบเลอกัม แต่พอกของอุปราด สู้พอกเจ้าเมืองมะคอมพระมิมบ่ได้ อุปราด จิ่งพาคอบคัวย่าวไพ่ อิพยิบลิงไปเที่อมั้ม มีปะนาม สองพันปายคิม พระเจ้าแผ่นดินสยาม ให้ลาวกุ่มมี้ไปตั้งบ้านเรือมยู่จังหวัดสมุดปราการสิบมาจิมยักมี้ และ จำเพาะลาวพวกที่สมักใจขึ้นส่อยสยามโดย ที่สยามบ่ได้ลิบเลอเอ้ามี้ สยามธรงก่าว่า " ลาวอาสา " เอลา มิเสิกสิงคาม สยามจะเกมเอ้าลาวพอกมี้เข้าในกองทับ ในตอมที่สยามยกกองทับขึ้นมาตีลาว เที่อที่ ๔ คือ ในสมัยพระเจ้าอะนุ มั้มก่าปากิดว่า มี "ลาวอาสา" มี้ถืกเกมสิมทิบกับกองทับสยามมาหลายคีกัม ที่อเมืองลาวทุกเมือง ที่ถืกสยามทวดต้อมไปเป้มอุเลีย หลี อิพยิบไปเอง และได้ตั้งบ้านเรือมยู่ตามเมืองด่งก่าวมั้มสยามธรงก่าว่า " ที่อเมืองลาวอุ้มใม " และสยามได้จัดการปกครองต่างหาก ที่อเมืองลาวอุ้มใมมี้ สมัยก่อม ๆ ก่าปากิดว่ามีเจ้ามายลาว ปกครองสืบเอื้อสายต่ำ ๆ มา พายลุมจิ่งมีการปรมแปว ลิบล้างไปในที่สุด.....

พายเหด (๔) ตั้มา ฮาหลวงใหร่ของสยาม ที่บังคับบัมชาตลอดที่อเมืองลาวทั้ง ๔ กองมี้ คือ พระยามหาอำมาดยาที่บ่ดี (หลุมสีเพ้ม) ถืกย้ายหางการมสยาม ได้แต่งให้ พระพิดสะนุเหพ (อ้วง) ขึ้นมาเป้มฮาหลวงใหร่ ตั้มา และมี หลวงสุเหพมุรัก, หลวงเหเพม ที่ระเหพ, หลวงบุริมหรามาด, หลวงเหพมะเรม, ขุมมะหาไช, และ ขุมอิจิดจุมหาม, เป้มฮาหลวงผู้ช่วย คมะฮาหลวงสยามชุดมี้เดิมหางมาเถิงมะคอมจำปาสัก เมื่อเดิม มิถุนา ๒๔๓๐ .

ฮาหลวงใหร่สยาม ได้ให้หลวงสุเหพมุรัก ไปเป้มฮาหลวงปะจำยู่เมืองแสมปาง, ให้หลวงบุริมหรามาด ไปเป้มฮาหลวงสยามทำกับราชการยู่เมืองจุงเตง,

ให้ทลวงเทพมะเธม ไปเป็นข้าทลวงสยามฝ่ายเมือง คำทองใหญ่ ให้ ธ.ท.พุ่ม ไปเป็นข้าทลวงสยาม ภาคับธาตุภามฝ่ายเมือง สาธะอัม ให้ลวงเทเผมหัธะเทพ, ทลวงเสมีพิหัท, ขุมมะหาไธ ไปเป็นข้าทลวงสยาม ภาคับธาตุภามฝ่ายเมืองสีหันดอม .....

ต่มาอีกปีหนึ่ง หลังจากที่สยาม ได้แบ่งแยกหัวเมืองลาวส่วนที่เป็นอาณาจักล้านช้างวรวงจัม และ อาณาจักจำปาสักออกเป็น ๔ ภาคแล้ว คือ: ค.ศ. ๑๒๗๑ (พ.ศ. ๘๔๗๔). พระเจ้าแผ่นดินสยาม จึงโผดให้ โธม " หัวเมืองลาวฝ่ายตาเว้นออก " และ " หัวเมืองลาวฝ่ายตาเว้นออกฆ่ำเพิง " ที่ได้ให้แบ่งไว้ เมื่อ ปี ค.ศ.๑๒๗๐ นั้นโธมเข้ำเป็นพากดรวมกัน ธรงว่า " <u>หัวเมืองลาวภาว</u> " .

<u>หัวเมืองลาวภาว</u> ประกอบไปด้วย หัวเมืองเอก ๘ เมืองไก้แก่ เมือง มะคอมจำปาสัก, เมืองขุงแตว (ติกไปฝ่ายในปักคองของขเมม) เมืองแสมปาว (ฝ่ายในเขตปะเท้ด ขเมม ในปัดจุบัน) เมืองสีหันดอม, เมืองสาธะอัม, เมืองอัตปี, เมืองคำทองใหญ่, เมืองสุธิม, เมืองสังขะ, เมืองขุขัม, เมืองเดดอุดิม, เมืองสีสะเภด, เมืองอุบิม, เมืองยะโสทอม, เมืองเขมมะราด, เมืองกิมมะลาสัย, เมืองกาละสิม, เมืองพุแล่มข้าว, (อำเพียงตลาด เอลามี้) เมืองสุอัมมะพุม, เมืองร้อยเอ็ด, เมืองมหาสาธะคาม, เมืองสองคอมดอมดิง, (ฝ่ายในเขตแขวงสวัมมะเขตเอลามี้) เมืองมอง, (ฝ่ายในเขตแขวงสวัมมะเขตเอลามี้) และมีหัวเมือง ที่ขึ้นทับหัวเมืองเอกอีก ๕๕ เมือง โธม เป็น ๗๒ เมือง ....

<u>หัวเมืองลาวภาวนี้</u> พระเจ้าแผ่นดินสยาม โผดให้พระอะมุจา (น้อง) ของพระอิงเอง มาเป็นข้าทลวงใหญ่ "หัวเมืองลาวภาว" คือ "ภริมทลวงพิจิกปริจาภอม" ให้คมะข้าทลวงใหญ่ ขึ้นมาปะจำภาม ฝ่ายที่มะคอมจำปาสัก แต่คมะข้าทลวงใหญ่ บ่ได้มาฝ่ายที่มะคอมจำปาสัก พ่คมะข้าทลวงสยามเดินทางมาถึงเมืองอุบิม เห็นเป็นทำเลเพาะสิม เลยตั้งสำนัก ว่าธาตุภามปักคอง ฝ่ายที่เมืองอุบินนั้นเอง คมะข้าทลวงสยามมีทังพะนักงาน ทะหาน และพิลเรือน ปะมานสองร้อยป่ายคิน ผู้ที่สำคันมอกจากข้าทลวงใหญ่ มีพระยาประจาทิกกำระจัก, พระทิบจักสุสาดทันริง (ท่านพ่) ทลวงทมะสามสุดทารัก, ทลวงพิทิดสุมทอม, (ทองอิม) ขุมธากพัดถุพิดพาม, ขุมผะไทไทยพิหัท (เกื่อม) ขุมกำพุดพาจา (มายพาสา) มายร้อยตริถุมปา, พิมพาสามิลักขุ, (มายพาสา) และ มายผาด .....

ส่วนหัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ สยามปรับปรุงขึ้นเป็น " หัวเมืองลาวพวน " พระเจ้าแผ่นดินสยาม โปรดให้พระอนุชา (น้อง) ของพระองค์เอง มาเป็นข้าหลวงใหญ่ สำเร็จราชการ " หัวเมืองลาวพวน " ทรงมีพิมประจักสีลปาคุม " พร้อมด้วยข้าราชการทหาร และพลเรือน คุมข้าหลวงสยาม ตั้งสถานที่ว่าราชการปกครอง อยู่ที่เมืองพวนคาย .....

หัวเมืองลาวพวน ประกอบไปด้วยหัวเมืองเอก ๑๗ เมือง มี : เมืองพวนคาย เมืองโพนพิสัย, เมืองอุยบุธี, (เวลานี้เป็นตำแหน่งอำเภอ ท่าอุเทน) เมืองท่าอุเทน, เมืองมะคอนพระนม, เมืองมุกดาหาร, เมืองคำเกิด, เมืองคำม่วน, เมืองบริคันทะนิคม, เมืองจุฬาลาว, เมืองสะกิมมะคอน, เมืองพวงทามใหญ่, เมืองรามแก่น, เมืองบุรีรัม, เมืองภะมุดทาสัย, (อำเภอพังคือลำพูเวลานี้) และ เมืองลิ้มสัก, กับมีหัวเมืองที่ขึ้น ต่อหัวเมืองเอกอีก ๑๗ เมือง โรมเป็น ๕๔ หัวเมืองขึ้นอยู่ในบังคับบัญชา ของข้าหลวงใหญ่ สยามประจำ หัวเมืองลาวพวน .

หัวเมืองลาวพุงขาว : โดยสยามโรมเอามะคอนหลวงพระบาง, สิบสองพันมาลี้, สิบสองจุไท, หัวพันทั้งห้า ทั้งหก กับหัวเมือง ขึ้นของเมืองเหล่านี้ โรมเข้ากัน ธรงว่า " หัวเมืองลาวพุงขาว " ตั้งการรักสาการอยู่ที่มะคอนหลวงพระบาง พระเจ้าแผ่นดินสยาม โปรดให้ พระยาธิดาธิราช ริมเสด (สุก อุโต) เป็นข้าหลวงสำเร็จราชการอยู่ที่มะคอนหลวงพระบาง (ครั้งแรกพระเจ้าแผ่นดินสยาม โปรดแต่งตั้งให้พระอนุชา (น้อง) พระองค์เองมาเป็นข้าหลวงใหญ่ ประจำหัวเมืองลาวพุงลาว คือ การรักษาพระศาสนา แต่ข้าหลวงใหญ่ หัวเมืองลาวพุงขาว ยังบังคับได้มาประจำอยู่ที่มะคอนหลวงพระบาง เลยให้ปรับไปเป็นข้าข้าหลวงใหญ่ หัวเมืองลาวกาว อยู่ที่มะคอนราชสีมา, ที่มะคอนหลวงพระบาง คงมีแต่ พระยาธิดาธิราชริมเสด เป็นข้าหลวงสยาม ประจำอยู่ต่อมา .....

หัวเมืองลาวกาว : โดยสยามปรับจาก หัวเมืองลาวฝ่ายกาว มาเป็นหัวเมืองลาวกาว สยามตั้งการรักสาการอยู่ที่ มะคอนราชสีมามี การรักษาพระศาสนา สันพระศาสนาที่ประสิทธิ์ เป็นข้าหลวงใหญ่ หัวเมืองลาวกาว .

หัวเมืองลาวกาว สยามโรมเอาหัวเมืองเอกไว้ มี เมือง คือ เมืองมะคอนราชสีมา, เมืองอุบมะบิด (แต่ก่อนรวมเมืองอุบลละบิด) เมืองพุขาว และ มีหัว

ເມືອງເອກ ອີກ ๑๘ ເມືອງໂຮມເປັນ ๑๗ ຫົວເມືອງ ຂຶ້ນຢູ່ໃນບັງຄັບບັນຊາ ຂ້າຫລວງໃຫ່ຽ
ສຍາມປະຈຳຫົວເມືອງລາວກາງ.

<u>ພ ຽ ເ ຫ ດ :</u> ທ່ານຜູ້ອ່ານຈະໄດ້ເຫັນ ຈາກຫລັກຖານ ຕາມປົກຄອງຫົວເມືອງລາວທີ່
ຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງສຍາມ ນີ້ວ່າ ຫົວເມືອງທີ່ສຍາມຖືວ່າ ເປັນຫົວເມືອງລາວ ແລະຖື
ວ່າເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ມີແຕ່ຫົວເມືອງຕ່າງ ๆ ອັນໂຮມຢູ່ໃນເຂດປະເທດລາວ ໃນເວລາ
ນີ້ເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ສຍາມຖືວ່າຫົວເມືອງທີ່ຢູ່ຝັ່ງນ້ຳຂອງຕາເວັນຕົກ ຂອງປະເທດລາວ ຕລອດໄປ
ຈົນຮອດເມືອງ ນະຄອນຣາຊສີມາ ຫລື ສ່ວນທີ່ເປັນພາກຕາເວັນອອກຕ້ຳເໜືອ (ພາກອິສານ)
ຂອງໄທ ສຍາມກໍຖືວ່າເປັນຫົວເມືອງລາວ ແລະ ຖືວ່າເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງສຍາມ.

ແບບດຽວກັບສ່ວນທີ່ເປັນປະເທດລາວ ໃນເວລານີ້. ດ້ວຍຫລັກຖານທີ່ ທ່ານຜູ້ອ່ານໄດ້
ອ່ານຜ່ານມາຍມາແລ້ວນັ້ນ ແລະເປັນທີ່ຄວນຈະສັງເກດໄວ້ວ່າ ລາວລ້ານນາ ຫລືທີ່ສຍາມຮຽກ
ວ່າ " ລາວພຸງດຳ " ນັ້ນສຍາມກໍຖືວ່າເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ໂດຍມີຂ້າຫລວງສຍາມຂຶ້ນໄປປົກ
ຄອງ ຄືກັນກັບຫົວເມືອງລາວ ລ້ານຊ້າງ ຄື ປະເທດລາວ ໃນເວລານີ້.

ດ້ວຍເວລານີ້ຄົນລາວ ທັງລາວທີ່ໄດ້ຮັບເອກຣາຊ ຈາກຝຣັ່ງແລ້ວໃນເວລານີ້ ແລະລາວ
ທີ່ຍັງຢູ່ນຳໄທ. ໄດ້ເຂົ້າໃຈຜິດຕໍ່ກັນຢ່າງໃຫຽ່ຫລວງ ຍ້ອນວ່າຄົນລາວ ໄດ້ເຂົ້າໃຈຜິດຕໍ່ກັນນີ້
ແລ້ວທີ່ເປັນສາເຫດອັນສຳຄັນທີ່ສຸດ ທີ່ນຳພາໃຫ້ລາວມີຖານະ ແລະສະພາບການ ຢ່າງທີ່ເປັນຢູ່
ໃນປັດຈຸບັນນີ້.

ແຕ່ເປັນການແນ່ນອນວ່າ ການທີ່ຄົນລາວ ເຂົ້າໃຈຜິດຕໍ່ກັນນີ້ນອກຈາກສາເຫດ ຈະເປັນ
ຍ້ອນຄົນລາວເອງແລ້ວ ສາເຫດທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດນັ້ນ ມາຈາກຕ່າງຊາດ ທີ່ມີແຜນການແບ່ງແຍກ
ລາວ, ຍຸແຍ່ໃຫ້ລາວເຂົ້າໃຈຜິດຕໍ່ກັນ ບໍ່ໃຫ້ລາວທ້ອນໂຮມກັນໄດ້ ເພື່ອທີ່ພວກເຂົາ ຈະໄດ້ຄອບ
ຄອງລາວໄວ້ ໄດ້ຕລອດໄປ, ແລະເພື່ອທີ່ພວກເຂົາ ຈະໄດ້ກົມຊາດລ່າໃນທີ່ສຸດ. ອັນເປັນ
ຄວາມຕ້ອງການຂັ້ນສູງສຸດ ຂອງພວກເຂົາ.

----0000----

<u>ສຍາມເສັຽຫົວເມືອງລາວຝັ່ງຂ້ວຍແມ່ນ້ຳຂອງໃຫ້ແກ່ຝຣັ່ງ</u>

ເມື່ອງຈາກວ່າເວລານັ້ນ, ປະເທດອຽດນາມທັງໝົດ ຄືທັງອຽດນາມເໜືອ ແລະ ອຽດ
ນາມໃຕ້ ໃນເວລານີ້ ຕລອດຈົນປະເທດຂແມ ຕ່າງ ກໍຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງປະເທດຝຣັ່ງ
ແລ້ວຕາມແຜນການ ຂອງຝຣັ່ງໃນສມັຍນັ້ນ. ຝຣັ່ງມີແຜນການ ທີ່ຈະແບ່ງອານາຈັກສຍາມກັນ

ภัยปะเทดอังกิด โดยเอิาแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นเส้นปันเขดแดนกัน. คื ฝั่งน้ำเจ้าพระยา ฝากตาเอ้มออก. ฝรั่งจะเอิามาโรมเข้ากันกับแกอะเมม อันเป็นหิอเมืองขึ้นของฝรั่ง ยู่แล้อ. ส่อมฝั่งน้ำเจ้าพระยา ฝากตาเอ้มติา. ฝรั่งจะป่อยให้ยู่พายใต้อิดทิพิมของ ปะเทดอังกิดเพาะเอลานั้ม อังกิด ได้ปะเทดพะม้า ที่ยู่หางทิดตาเอ้มติาของสยาม, เป็นหิอเมืองขึ้มแล้อ ปะเทดมาลายู (คือมาเลเซ้ยในเอลานี้) อันยู่ติ่แดนกับปะเทด สยาม หางทิ่ดใต้ ภิ่ทาเป็นหิอเมืองขึ้ม ของอังกิดแล้อ. ตามแผมนี้ฝรั่งมิโคงการจะดำเมินการไปเทื่อละขั้ม.

ถ้างนั้ม ฝรั่งจิ่งอ้าง ต่สยามว่า หิอเมืองลาอ เคียเป็นหิอเมืองขึ้มของแกอและะเมม มาแต่กอม. (แกออาดจะถือเอิาตอมที่พระเจ้าอะนุวิง หิวส่งทูตไปผูกสัมพันทะไมตริกับพระเจ้า แผ่นดิมแกอ ในรัชกามของพระอิงเพื่อหางหา การุ้กู้อิดสะระพาย.

ให้แก่ลาอ ส่อมแกอ กับเข้าใจว่า ลาอไปอเป็นหิอเมืองขึ้มคอามจิงเอลานั้มทั้งแกอ และลาอ ต่างก็ติกเป็นหิอเมืองขึ้ม ของสยามคือกัม แต่ต่างกันหางฐามะ หางการเมือง. คือลาอเป็นหิอเมืองขึ้ม ของสยามย่อมเสังไอ ให้แก่กองทับสยาม ในรัชกาม ของพระเจ้าสีริบุนยะสาม. ส่อมแกอเป็นหิอเมืองขึ้ม ของสยามเพาะพระเจ้าแผ่นดิมสยาม ส่งกองทับไปช่อยพระเจ้าแผ่นดิมแกอผายพอกกะบิล ไตเจิม-ทลิ ไต-จอม แต่สมัย เจ้ายอดฟ้า เจ้าแผ่นดิมสยามอิงที่ ๑ กิงกับสมัยพระเจ้าสีริบุนยะสามของลาอ (เจิมสึกสาจากพิงสาอะดามแกอ และ พิงสาอะดามไท ผู้รอบรอง)

ส่อมะเมม ไปอ้างต่ฝรั่งว่า ลาอ เคียเป็นหิอเมืองขึ้มมั้ม ยู่ว่า ะเมม ไปยึกเอิาแต่สมัยใด มาอ้าง ฤา ะเมมจะอ้างเอิาแต่สมัย ที่พระเจ้าฟ้างุม มะหาราช ที่เป็นพระราชบุดเขียของพระเจ้าแผ่นดิม ะเมม. เอลาก็ห่างไกกันเถิง ห้าร้อยปายปี (คือแต่ปี ค.ส. ๑๓๔๗) บ่มีเหดผิมสิ่มคอม ที่ะเมม จะเอิามาอ้างเลีย.

เมื่อฝรั่ง ถือว่า หิอเมืองลาอ เคียเป็นหิอเมืองขึ้มของแกอและะเมม ฝรั่งจิ่งขอให้สยาม คืมสึด ให้แก่แกอ และะเมมมี่เป็นกิมอุบายของฝรั่ง ที่ยิอะเย้า ใช้แกอและะเมม ให้ต่สู้กับกองทับสยาม แต่สยามได้ปะติเสด คำธงการองของฝรั่ง.

เถิงปี ค.ส. ๑๙๓๑ ฝรั่งจิ่งเอิาทะหามแกอ และะเมมขึ้มมาตามลำแม่น้ำของลองเข้าเขดปิกคอง ของสยาม, จิ่งเกิดการปะทะกัม ระหว่างกองทะหาม ในบังคับ

ขัมขาของฝรั่ง. ทัพทองทะหามของสยาม ที่ตั้งอยู่ตามด่ามีต่าง ๆ (ในทองทะหาม สยามมีคิมลาว ถืกเกมมาสิมทิบกับทะหามสยาม เป้มส่อมหลาย ผู้ธรงบธรง) จึงเกิด เป้มกำระมีพิพาดกันขึ้ม.

ส่อมทาวอาวสยาม (คือาวไท เวลามี้) ฝรั่งไก้เอิาเธียธุ์บ มิ ลำ แล่ม บุกเข้าไป, ในแม่น้ำเจ้าพระยา จิมเถิงกรุงเทพ ฝรั่งไก้ยื่มคำขาด ไห้สยาม รับรู้ อำมาด ของฝรั่งในคิมแดม <u>หิอเมืองลาวฝั่งอายแม่น้ำของคี</u> : ปะเทดลาว ในเวลา มีโธมหัวเกาะกอมต่าง ๆ ในแม่น้ำมี้มำ. พ้อมหังบังคับไห้สยามใช้คาเสังหายต่าง ๆ ที่ทองทะหามสยาม หลิ เจ้าพ้าที่สยาม ไก้กะทำต่อทองทะหามของฝรั่ง และคิมในบังคับของฝรั่งอีก.

เมื่อสยาม เห้มว่าติมบ่มีกำลังพรงพ่ ที่ตู้สู้กับฝรั่งไก้แล้ว สยามจึงจำใจ ยิก หิอเมืองลาว <u>ฝั่งอายแม่น้ำของโธมหัว เกาะกอมต่าง ๆ</u> ในแม่น้ำมี้ ไห้แก่ฝรั่ง ตามพังสีสัมยา ระหว่างสยาม และฝรั่ง ที่ไก้ลิวมาม กับปู่ที่กรุงเทบเมื่อวันที่ มิ ตุลา ๑๒๓๙ นอกจากมี้ สยาม ยังไก้เสังเงิม เพื่อใช้คาเสังหาย ไห้แก่ฝรั่งอีก. เป้มเงิม ๔ ล้ามฝรั่ง (ปะมาม ๑๐ ล้ามบาด) และเงิมบาดอีก มิ ล้ามบาดในสมัยมั้ม....

<u>พ า ย เ ห ต :</u> ท่ามจะเห้มไก้ว่า สยามบ่ไก้เสังหิอเมืองลาว. หังพิดไห้แก่ฝรั่ง เพาะหิอเมืองลาว ที่เป้มหิอเมืองขึ้มของสยามมั้ม. บ่ไก้มีแต่จำเพาะหิอเมืองลาว ที่สยามเสังไห้แก่ฝรั่งตามพังสีสัมยาสับมี้เท่ามั้ม.

เถิงว่าสยาม จะเสังหิอเมืองลาว ไห้แก่ฝรั่งอีก ใม ๑๐ ปีต่มา ลุมหลังจาก เสังคั้งแรกแล้อ คือสยาม เสังหิอเมืองลาวไห้แก่ฝรั่งอีก ในปี ค.ส. ๑๗๐๗ ตามพัง สีสัมยาระหว่าง สยามและฝรั่ง สับลิวอันที่ มิ ตุลา ๑๗๘๖ และพังสีสัมยาสะบับลิว อันที่ ๑๗ ภุมพา ๑๗๐๗ โดยแก้ไขเพิ่มเติม จากสัมยาสับก่อมกำตามสยามกำบ่ไก้เสัง หิอเมืองลาว หังพิด ไห้แก่ฝรั่งยู่คือเก่าหิอเมืองลาว สอมหลายหังยู่ก่องกามปกคอง ในฐามะหิอเมืองขึ้ม ของสยามต่มา โธมหัวลาอล้ามมา ที่สยามธรงก่อา ลาอพูวดำ ที่เคียเป้มธัดเอกธาอุ กำยังยู่พายใต้กามปกคอง ของสยามหังพิดถึงจะไก้ยิกเอิาหลัก ฐาม กามปกคอง หิอเมืองลาว ที่ยังติก้างยู่ มำสยาม ในฐามะหิอเมืองขึ้มมั้ม มาไห้หามผู้อามเห้มในขั้มต่ำไป....

ย้อมว่าไท บ่ไก้เสังหิอเมืองลาวหังพิด ไห้แก่ฝรั่งหลือมว่า หิอเมืองลาวส่อม

ทลาย ยังติกค้างอยู่มาไทย มีแล้วที่เป็นสาเหตอันสำคัมที่สุด. ที่มาพาให้ประเทดไทย มีสะพายทามอย่างที่เป็นอยู่ ในปัดจุบันมี้ .....

สำลับสะพายทาม ที่เป็นอยู่ในประเทดไทย ปัดจุบันมี้มี้ม ท่ามรัดฐมิมตรีไทท่ามมึงใม คมะรัดบามไทยุดมี้ (ค.ส. ๑๙๓๑) ได้เคียยอกปากว่ามันเป็น " ทัมของยุก " (คอามไทว่า ทัมแห่งยุก)

พายเหด: (๑) เรื่องฝั่งขอา ฝั่งขาย แม่น้ำของ หลี แม่น้ำต่าง ๆ มี้ม อาดจะมีบางคิมย์เข้าใจ ว่าเพิ่มถือเอาหลักเทมย่างใด หลักเทมง่าย ๆ มีอยู่ว่า ถ้าเรา ยากรู้ว่า ฝั่งใดของแม่น้ำของ หลี แม่น้ำอื่ม ๆ เป็นฝั่งขอา หลี ฝั่งขาย ให้เรายืม ปื้มหาไปมาทางมาไหลไปฝั่งขอาของแม่น้ำ จะอยู่ทางขอามือของเราส่อมฝั่งทิงทัมขาม ทีเป็นฝั่งขาย.

พายเหด: (๔) พังสีสัมยาระหว่างสยาม และฝรั่ง สะบับลิงวันที มิ ตุลา ๑๗๐๔ และพังสีสัมยาสบับลิงวันที ๑มิ ภุมพา ๑๗๐มิ เป็นพังสีสัมยาที่ฝรั่งบังคับเอาแขวงไชยะบุรี แขวงจำปาสัก และ แขวง เชโดม ของลาวในเวลามี้ จากสยาม.

พายเหด: (มิ) สำลับลาวพุงขาวมี้ม. สยามรงกอ่ลาวในเขดมี้มาแต่สมัยโบรามแล้ว พุงที่คือทอง ลาวพุงขาวที่คือลาวทองขาว อันเป็นอ่คิม ละอ่กับลาวพุงดำ. ที่สยามใชรงก ลาวล้ามมา. หลีลาวยอม เพาะลาวเผ่ามี้ม มียิมสักลายหู สักเพิกดำแต่ทองลิงไปจิมเถิง ท้อเข่า ท้องหลีพุง จิงดำ แต่ลาวล้ามีชาว มียิมสักลาย หูสักเพิก แต่กิกขา ลิงไปถึงมี้ม พังท้องจิงบ่ดำ คิ ลาวล้ามมา.....

ความเป็นมา ของท้อเมิอง ลาว ส่อม ที่ยังติก ค้างอยู่มำสยาม

สยามได้เสังท้อเมิองลาว ฝั่งขายแม่น้ำของ ให้แก่ฝรั่งลุมหลังจากสยามได้แบ่งแยก ท้อเมิองลาว ยอกเป็นกองใหง่ ๆ ได้ ๗ ปี ส่อมท้อเมิองลาว ฝั่งขอา แม่น้ำของ ที่ยังติกค้างอยู่มำสยามมี้ม, สยามก็ยังถือว่า เป็นท้อเมิองลาว และอยู่ในฐานะท้อเมิองขึ้ม, ของสยามต่มา, ถ้าท่ามผู้อามจะได้เห็ม จากหลักฐามทามปักคอง ท้อเมิองลาว ที่ยังติกค้างอยู่มำ สยาม ถ้าต่ลิงไปมี้.

ในปี ค.ส. ๑๙๗๑ (พ.ส. ๘๔๔๐) คิลุมหลังจากสยามเสังเมิองลาวฝั่งขายแม่น้ำ คิ ประเทดลาว ในเวลามี้ ให้แก่ฝรั่งได้ ๔ ปี สยามได้จัดระบงยทามปักคอง

ปะเทดอื้มใหม่ โดยแบ่งหัวเมืองต่าง ๆ ในลัททะอัด สยาม ทั่วพิดออกเป้นมิมทิม. และหัวเมืองลาว ทั่วลาวล้ามฆ้าง (คือลาวที่ยู่ฝั่งขวาแม่น้ำของ ก่วกับข้ามกับปะเทดลาวในเวลามี้) และลาวล้ามมา ตลอดจิม หัวเมืองขะเมมฆั้มใม, ที่ยังเหลือติกค้าง ยู่มำสยาม ในฤามะเป้นหัวเมืองอื้มมีมำถึกลัดตั่งเป้นมิมทิม คือกับดั่งมี้ :

๑-/ หัวเมืองลาวพุงดำ ตั่งเป้นมิมทิมลาวสรวง หลือลาวฆรวง.(หัวเมืองลาวพุงดำ คือ ลาวล้ามมา เวลามี้มีมี ๕ หัวเมืองใหร่ คือ มะคอมฆรวงใหม่ มะคอมลำพูม, มะคอมม่าม, เมืองแพ่ร และเมืองเถิม)

๘-/ หัวเมืองลาวพอม ตั่งเป้น มิมทิมลาวพอม (หัวเมืองลาวพอม ที่ยู่ฝั่งฆ้ายแม่น้ำของ คือ แขวงวังจัน, แขวงฆรวงขาว, แขวงบริคัม, แขวงคำม่วน, ของลาวในเวลามี้ ได้ถูกมาเป้นหัวเมืองอื้มของฝรั่งแล้ว ...)

๓-/ หัวเมืองลาวกาว ตั่งเป้น มิมทิมลาวกาว (หัวเมืองลาวกาว ที่ยู่ฝั่งฆ้ายแม่น้ำของ ได้แก่แขวงสวันมะเขด, แขวงสาระวัน, แขวงอัตะปื, แขวงวาปีคำทอง, แขวงเชโดม, ของลาวตลอดจิมรอดเขดแดมเมืองฆรวงแตง เมืองแสมปางที่พายลุมมาได้ถูก ไปยู่ในปิกครองของขะเมม ในเวลามี้ ได้ถูกมาเป้นหัวเมืองอื้ม ของฝรั่งแล้ว).

๔-/ หัวเมืองลาวกาง ตั่งเป้นมิมทิมลาวกาง

๕-/ หัวเมืองขะเมม ที่ยังเหลือถูกข้างยู่มำสยาม ที่สยามรวมว่า หัวเมืองขะเมมฆั้มใม มีหัวเมืองสำคัม คือ เมืองพัดตัมบอง, เมืองสรมรวบ, เมืองสีโสพ่ม, เมืองพะนมสิก, และหัวเมืองที่อื้มต่ำมี้ม สยามตั่งเป้น " มิมทิมขะเมม "

เหดการมที่สำคัมอีกย่างมึ่ง ที่เกิดอื้มในปีมี้ อันกรวพัมเถิงคนลาว ส่อมที่ถูกค้าง ยู่ ในปิกครองของสยาม กับข้าหลวงสยามปรมแปวระบวบการมปิกครอง หัวเมืองลาว ส่อมที่ยังยู่มำสยามใหม่ โดยปรมตำแพ่ง เจ้าเมือง, อุปราด, ราชอาว, ราชบุด อัม เป้นทัมมรมการมปิกครองของลาว ที่สยต่เป้นปะเพมี มาแต่สมัยโบราม. โดยข้าหลวงสยาม ปรมเป้นผู้ว่าราชการมเมือง, ยกกระดับเมือง, ปะหลัดเมือง และผู้ช่วยราชการมเมือง.

ค.ส. ๑๒๙๙ (พ.ส. ๘๔๔๘) สยามยุบเลิก หัวเมืองฮ้ินหัวเมืองลาวฝั่งขวาแม่น้ำของ ที่ยังตกค้างอยู่มำสยาม ไก้ตกอยู่ในฐานะเป้นหัวเมืองฮ้ิน ต่มาอีก ๙ ปี ลุมหลังจากสยาม เสัรหัวเมืองลาวฝั่งขวายแม่น้ำของ ให้แก่ฝรั่งแล้ว คือสยามไก้โรม เอ้าอาณาเขตแดนดินของขันดา หัวเมืองฮ้ิน อันมีหัวเมืองลาวหัวเมืองขแมม โรม เฮ้ำเป้น " พระธาอุอาณาเขตประเทดสยาม " (KINGDOM) ตามถอายต้มไม้เงิม ต้มไม้คำ และเคื่องมุงคุมขันมากาม. เป้นสิ่งของอันมีค่า ของเจ้าหัวเมืองฮ้ิน ก็ยุบเลิกในปีนี้คืัน. เพาะสยามย่ามอ่า ประเทดมหาอำมาด มักล่าหัวเมืองฮ้ิน ในสมัยนั้น จะถือเอาเป้นข้ออ้างเฮ้ำแซกแซง ยึดเอาหัวเมืองฮ้ินต่าง ๆ ไปจากสยามอีก..

ถ้วผู้ธรงบธรง จะยึกเอา พระบ่ริมธาอุโองการ ของพระเจ้าแผ่นดิน สยาม รัอุกามที ๕ ที่ไก้โผดดำรัดไว้ ก่รอภัยหัวเมืองลาวโรมทังลาวอันมา, หลี <u>ลาวพุงดำ</u> และเพื่อจะไก้เฮ้ำใจ ในนะโยบายของไท และความเป้นมาของลาว ที่ย่ามำไท ไก้ดีต่มฮ้ิน.

พระจุลจอมเกล้า เจ้าย่หัว พระเจ้ามะหาอุอีด ของสยามรัอุกามที ๕ ไก้ออกดำรัดว่า " ลักสนะกามปกครองแผ่นดินที่มียมให้เป้นแบบประเทด<u>ธาอุาทิปะไต</u> " (EMPIRE) " โดยกามปกครองแบบ " ให้คนต่างอุาด ต่างพาสา เป้นหัวเมืองฮ้ิน " (โผดสังเกด ดำรัดนี้อา พระเจ้ามะหาอุอีด สยามเอง ก็ทิงรับว่า ลาวขแมม หลี อุาดฮ้ิน ที่พระอิงทิงปกครองย่นั้ม เป้นคนต่างอุาด ต่างพาสา ผู้ธรงบธรง)

จิ่งถือหัวเมืองมิมหินั้นมอก มี มิมหินั้ม <u>เป้นเมืองลาว</u> เมื่องจากกามปกครองลักสนะดั่งท่าวนี้ เป้นอันว่าหักสมัยแล้อ หากประไอ้ จะกับให้โทดแก่ขามเมือง. จิ่งทิงดำริให้แก้กามปกครองป่รุมเป้น " พระธาอุอาณาเขตประเทดสยาม " (KINGDOM) เลิกประเพนี ที่เป้นเมือง ประเทดราอุ

(คือเอาถือว่าเป้นหัวเมืองฮ้ิน) และกามถอายต้มไม้เงิม ต้มไม้คำ และเคื่องมุงคุมขันมากามดั่งแต่กอน...

มอกจากนี้ เจ้าอุอีด สยามพระอิงนี้ ยังทิงมีพระบ่ริมธาอุโองการดำรัดสั่งว่าหัวเมืองอั้นใน ที่ไก้โรมเมืองเฮ้ำเป้นมิมหิน (โรมทังหัวเมืองลาวอั้นใน ดั่งท่าวแล้อ) จัดกามปกครองแบบเทสาพิบาลนั้น (เทสาพิบาล เป้นกามปกครองย่างนึ่งของสยามในสมัยนั้น) ไก้โผดไห้ธรงกือ มิมหิน ตามที่มีที่แล้อ แต่มิมหินั้นมอก คือมิมหิน <u>ลาวสูง</u> (คือลาวล้านนา) มิมหินลาวกาว มิมหินลาวพวน, มิมหินขแมม,

(พายเถิ่งหัวเมืองขะเมมขึ้นใม. เอิ้งเอลาม้ืม ยังบ่ทันได้ตกไปเป้นหัวเมืองขึ้นของฝรั่ง มีเมืองพัดต้มของ เมืองสรวรรย, เมืองสีโสพิม เป้น หัวเมืองสำคัม) ยังบ่ทันได้ธรงกิ๋ตามพื้นที่ ให้เป้นระบรยบดรอกัม จึ่งโผดปะกาดให้จายห้อกัมว่า.

๑-/ เมืองมะคอมจรงใพ่ เมืองลำพูม เมืองม่าม เมืองแพ่ร เมืองเถิ่ม (จำเพิ่เถิ่ม จังหวัดลำยาง) และหัวเมืองที่ขึ้นต่เมืองด้งก่าอมี้. เอิ้ง แต่ก่อมโรมธรงก่อา " มิมหิมลาวสรง " ม้ืมต่แต่มี้สิบไป ให้ธรงก่อา " มิมหิมฝ่ายตาเอ้มติกภาเพิ่อ "

๒-/ เมืองพรงคาย, เมืองโพมพิสัย, เมืองจัยบุริ, (เวลาม้ี เป้นตาแสง ขึ้นต่จำเพิ่ ท่าจุเทม) เมืองท่าจุเทม, เมืองมะคอมพระมิม, เมืองมุกดาหาม, เมืองสะกิมมะคอม, เมืองพรงหาม, เมืองภะมุดหาสัย, (จำเพิพรงยิอลำพู เวลาม้ี) เมืองรอมแก่ม, เมืองจุมมะบิถ, เมืองล้มสัก, (จำเพิ่ล้มสัก จังหวัดเพชบูม) โรม ๑๔ หัวเมืองและเมืองที่ขึ้นต่เมืองด้งก่าอมี้ เอิ้งแต่ก่อมโรมธรงก่อา " มิมหิมลาวพวม " ม้ืมต่แต่มี้สิบไป ให้ธรงก่อา " มิมหิมฝ่ายเหิง ".

๓-/ เมืองมะคอมลำปาสัก, (เวลาม้ีมยังบ่ทันติกมาเป้นหัวเมืองขึ้นของฝรั่งเหิง) เมืองจุบิม เมืองเรมราช, เมืองยะโสทอม, เมืองสุอัมมะพูม, เมืองสีสะเกด, เมืองสุริม, เมืองสังขะ, เมืองรุรัม, เมืองกิมลาสัย, เมืองกาละสิม, เมืองพูเล่มข้าว (จำเพียางตลาด จังหวัดกาละสิม เวลาม้ี) เมืองมะหาสาระคาม โรมหัวเมืองเอก ๑๔ หัวเมือง และเมืองที่ขึ้นต่ เอิ้งแต่กอม โรมธรงก่อา " มิมหิมลาวกาว " ม้ืมต่แต่มี้สิบไป ให้ธรงก่อา " มิมหิมตาเอ้มออกาเพิ่อ " (ไหธรงก่อาตาเอ้มออกสรงเพิ่อ)

๔-/ เมืองพัดต้มของ, เมืองสรมธรบ, เมืองสีโสพิม, เมืองพะมิมสิก, และเมืองที่ขึ้นต่เมืองด้งก่าอมี้ เอิ้งแต่กอมโรมธรงก่อา มิมหิมขะเมม " ม้ืมต่แต่มี้สิบไป ให้ธรงก่อา " มิมหิมตาเอ้มออก "

๕-/ หัวเมืองใมมิมหิม มะคอมธาจุสีมา (สยามป่รมจุลาภ มิมหิมลาวกาว) ที่แบ่งไว้ มี บ่ธิเอมคี เมืองม่ะคอมธาจุสีมา, เมืองพิมาย, เมืองปัก ทุงไจ และเมืองมะคอมลัมทิภ เอิ้งโรมธรงก่อา "บ่ธิเอมมะคอมธาจุสีมา" ม้ืมแต่มี้สิบไป ให้โรมธรงก่อา " เมืองมะคอมธาสีมา "

ฝ-/ เมืองมาวรอง, เมืองบุรีรัม, เมืองประโคมชัย, เมืองพุดไทสิง
และ และเมืองรัตนะบุรี เอิ้งโรมเข้ากันธงว่า " บริเวณมาวรอง " นั้น
แต่มีสืบไปให้โรมธงว่า " เมืองมาวรอง " ยกฐานะขึ้นเป็นเมือง
จัตวา.

ฦ-/ เมืองชัยพูม, เมืองพูขอ, เมืองกะเสกสิมพูม, เมืองจัตตุรัส และ
เมืองบำเน็ดนะริงเอิ้งโรมธงว่า " บริเวณชัยพูม " นั้นต่มีสืบไป
ให้โรมธงว่า " เมืองชัยพูม " ยกขึ้นเป็นเมืองจัตวาเมืองนึ่ง..

มีคำรัส ของพระเจ้าแผ่นดินสยาม ที่ทิ้งประกาศ ให้ปรับปรุงฐานะหัวเมืองที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๔ มิถุนา ค.ส. ๑๒๗๗ (จากภูมิพายรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๔๓๔๒ เล่ม ๗)

เพื่อเป็นการเพาะสม กับพระบริมธาตุโองการ ดำรัสของพระเจ้าแผ่นดินสยาม ที่ให้ปรับปรุงหัวเมืองขึ้นด้วยกาวนี้ ฃาหลวงสยามประจำเมืองมะคอมธาตุสีมา เอลานั้น (คีตริมหลวงสัมพะสิด ทิปะสิง) จึงออกประกาศ คำสั่งไปยังหัวเมืองใหญ่น้อย โดยที่ไปว่า " แต่มีสืบไป ให้เจ้าพ้าที่ แต่ละพแนกปะจำหัวเมืองใหญ่น้อย เอลาธาสถอมมาติดต่ อันจะต้องใช้แยบพินของทาวธาตุการแล้วให้ปะติยัดใหม่ โดยรวมในช่องสัมชาดว่า " ชาดไท " ในบังคับสยามทั้งสิ้น. ห้ามลิง หลีรวมในช่องสัมชาดว่า " ชาดลาว ""ชาดขแมม" ส่วยพูไท, ดังที่เคียได้ปะติยัดมาแต่ก่อนเป็นอันว่า คิมลาว ส่วมที่ยังติดค้างอยู่มำสยาม ก็ได้สัมชาดตามที่ฃาหลวงใหญ่สยาม ปะจำเมืองมะคอมธาตุสีมา ตั้งให้ใหม่ว่า " ชาดไท " แต่นั้นมา

พายเหตุ: ห้ามผู้อามควมจะสังเกตว่า ฃาหลวงสยามเถิงว่าจะปรับปรุงเอ้อชาด ให้รวมชาดต่าง ๆ เช่น ลาว, ขแมม, ให้เป็น ชาดไท ก็ตามแต่ก็ยังก่าวไว้ว่า " ในบังคับสยามทั้งสิ้น " เว้าง่าย ๆ ก็ว่า ฃาหลวงสยามยังถือว่า เป็นคิมที่อยู่ในปกครอง หลีในบังคับนั่นเอง (ผู้ธรรยธรง)

o
o o o

o o ----๐๐๑---- ๑ o

ค.ส. ๑๗๐๑ เจ้าอุปฮาดขัติทัมทอม เจ้ามะคอมจำปาสัก เถิงแก่พิลาลัย พระวุฒิไก ๒๗ ปี. คองเมืองอยู่ ๓๗ ปี เจ้าอุปราดขัวระพัม เป็นผู้รักสาสาม, มะคอมจำปาสักสืบต่มา เพาะทางกรุงเทบ ยังบ่ทันได้ตั้งใหผู้ใด เป็นเจ้ามะคอมจำปาสัก.

ค.ส. ๑๗๐๓ สยามยึกเอิา หัวเมืองลาวฝั่งขวา แม่น้ำของ กิวข้ามขึ้น ๆ ปากเซ คือ แขวงจำปาสัก และ แขวงเชโดม ตอมนึง กับแขวงไชยะพูธิ ตอมนึง ใหแก่ฝรั่ง ตามพังสีสัมยาระหว่างสยาม และฝรั่ง ที่ทำสัมยากันสองสบับ สัมยาสบับที่ ๑ ลิงวันที ๓ ตุลา ๑๗๐๔ สัมยาสบับที ๔ ลิงวันที ๑๓ กุมพา ๑๗๐๓ โดยแก้ไขติมจากสัมยา สบับที ๑.

ฝ่ายเจ้าอุปราด มะคอมจำปาสัก คือ เจ้าขัวระพัม, เมื่อสยามยึกมะคอมจำปาสัก ใหแก่ฝรั่ง กัอิพยบคอบคิอ ไปยู่ในเขดปกคองของ สยาม ที่อำเพิโขงจม, จังหวัดอุบิม เลียเถิงแก่กันที่เมืองนั้ม. ยังเหลือยู่ที่มะคอมจำปาสักแต่เจ้าธาอุดะมัย (หยุย) หาวกามฝรั่งจิ่งตั่ง เจ้าธาอุดะมัย ขึ้นเป็นเจ้าคองมะคอมจำปาสัก ยู่ในความปกคองของฝรั่งต่มา.

พายเหด: จำเพาะแขวงฝั่งขวา กิวข้ามหลวงพระบาง คือ แขวงไชยะพูธิ นั้มเจ้าอุปราด (ขุมคิว) มะคอมหลวงพระบาง ได้ มากำลังทะหามหลวงพระบาง ไปขับไล่ เจ้าพ้าที่สยามออกจาก เขดแขวงด่งกาวมี แต่ปี ค.ส. ๑๗๔ พ้อมกันนั้มุ เจ้าอุปราด กับกิวตั่งเจ้าพ้าที่ของลาวปกคองแขวงด่งกาวมีแต่ปีนั้มเป็นต้นมา. และกับบ่ปากถ่า ทางฝ่ายสยาม ได้เอิากำลังทะหาม มายากจิ่งเอิาคืนไปแต่ยางใด. ด่งนั้ม สัมยาที่ลิงลายเซ็นกัน ระหว่างสยาม และฝรั่ง เมื่อยึดด่งกาว ที่ กองกับแขวงมี จิ่งพรงแต่มีคามพายว่า สยามยอมรับรู้ อำนาดสิดของฝรั่ง ในพื้นที่เขดแขวงด่งกาวมีที่นั้ม. เพาะเจ้าอุปราดหลวงพระบาง (ขุมคิว) ได้มากำลังทะหามหลวงพระบาง เข้ายึดเอิาเขดแขวงมี มาโรมกับเมืองหลวงพระบาง กอมที่ฝรั่งและสยามจะลิงลายเซ็นกันกองกับแขวงมี เถิง ๗ ปี.

ค.ส. ๑๗๐๗ ฝรั่งยึกเอิา เมืองด่านซ้ายของลาว ที่โรมยู่กับแขวงไชยะพูธิ เอลานั้ม ไปให้แก่สยาม. โดยฝรั่งเอิาเมืองด่านซ้าย ไปปรมกับหัวเมืองขะเมม ที่สยามธรงกว่า "มิมหิมตาเอันออก" เอลานั้ม ตามพังสีสัมยา ระหว่างฝรั่ง และ สยามสบับลิงวันที ๘มิ มินา ๑๗๐๗ .....

สาอไมสไมฝรั่งเสดปักคอง
แต่ ๑๒ฌมิ เถึง ๑๗๔๕

โดย คำเพิา พอมเกอ
ปะธิยาฝ่ายพูมีสาดและปอัดสาด.

๑. <u>พาทท้อไป:</u>

เธ้าธู้ถึปู้แล้อว่าสัตอัดที่ ๑๗ และที่ ๑๗ แม่มสไมซาวปู้โธยทำลังบังเอิมเติบใจมำทามเว้าเถิงปะเทดตะอัมองทไท. โดยสะเพาะแล้อแม่มซาอปอาตุเก (Portugais) และเอสปายอม (Espagnol) เป้มมัทท่องที่อซอทคิ้มเบิ่งปะเทดต่าง ๆ ท้อโลกมีกอมพู่ในสัตอัดที่ ๑๗. ต่มาแม่มซาอโธล้งเด (Hollandais) และอิตาลง (Italiens) ในสัตอัดที่ ๑๗. ซึ่งลาอเธ้าได้ถึกย้องย่สัมธะเสิมว่าเป้มปะเทดยิ่งใหญ่และรั่งมีในสไมพธะเจ้าสุธิยะอิงสา (1641) โดยแม่มทามอัม อุสโทบ (Van Wusthoff) พ้คาซอทอ้ยามุคิมิ่งพ้อมพักพอกเข้ามาเถิงลาอเธ้าทอม (เอิมอ่ามขัมทิทามเดิมทางของอัมอุสโทบและคุมพ้มาธิมี)

ต่มาอีกดิมมามเกือบสองสัตอัด, ในต้มสัตอัดที่ ๑๗ จิงมีซาออังกิดและฝรั่ง เสดอทคิ้มค้อาและท่องท่องหาขอมค้าขายปู่ตามปะเทดตาอัมอธทไกมี้. จิ่งได้พิบพั้ทับดิมแดมของปะเทดต่าง ๆ ไก้ทับปะเทดจิม. อังกิดและฝรั่งเสดต่างทำพาทัมยาดแย่งทัมเอ้าปะเทดเล้ามี้อิ้มเป้มท้อเมืองอิ้ม. เมื่ออังกิดเอ้าปะเทดปามิสถามและอิมเด้ธแล้อ, ฝรั่งทำเอ้าบางเมืองในแคมทะเลของปะเทดเล้ามีเพื่อเป้มบ่อมต้างบ่ธัสค้าขายและขยับขยายอิดทิพิม: ถั่งเมือง ฮามิง, ทาธิาล, มาเธ, ปังดิเชธิ, จังแดกมาทำ เป้มต้ม. เมื่ออังกิดได้ทธังอิดทิพิมไปทางตาอัมออกอีกคีเอ้าปะเทด พะม้า, ฝรั่งเสดทำฟ้าวเอ้าปะเทด อามาม, ติงเกาและขเมมในธะท่างปี ๑๗๒๐. เมื่อธู้สึกว่าอังกิดจะล้มปะเทดพะม้าออกไปอีกธอดปะเทดสยาม, ฝรั่งเสดก็เอยุให้เลิกเอ้าไปจากแคมทะเลเพื่อบ่ให้ซาออังกิดเอ้าไก้เสดแดมอิงติมยึดมาได้มั่มเก็มไป. ถ้อยเหดนี้เองจิ่งพาให้ซาอฝรั่งเสดตัดสิมใจเอ้าปักคองดิมแดมต่อมนี้อิงเคียธงกับว่าปะเทด " ล้ามช้าง ".

คอามจิงในสไมนั้ม, ธัฐบามฝรั่งเสดทำบ่ค่อยมีเจตมายจากปักคองย่างจิงจังเอ้าไปเลิกจากแคมทะเลพ้เท่าใดเพาะเห็มว่าจะเป้มทามสิ้มเปืองงบปะมามเก็มไปในทามขยายอิดทิพิมของติม. ยู่ที่สะพาของฝรั่งเสดทำมีทามโจมตีกันย่างธุมแธงธะท่างพัมต้ามและพักธัฐบามในมะโยบายขยายท้อเมืองอื้นมี้. บางท่ามพู่แทมฝ่ายค้ามยังได้

ກ່າວ່າ " ເຣື່ອງພວກໄປ່ທ່ອງ່ທ່ຽວຄົ້ນ້ຄວ້ານັ້ນ້ມ້ໃ້ຫ້ປ່ອຍເປັນເຣື່ອງຂອງເຂ້ົາເອງເພາະເຂ້ົາ
ນ້ັກ " ອ້ີກ່ຢ່າງ່ນ້ຶ່ງຝ້ຣ້ັ່ງເສດ ກ໋ມ້ີ ທ້ີ່ອ ເ ມ້ືອ ງ ຂ້ຶ້ນ ມ າ ຫ ລ າ ຍ ໂ ພ ດ ແ ລ້ ວ ໃ ນ ທ ້ີ່ ວ ໂ ລ ກ ໃ ນ ທ ະ ວ ີ ຍ ອ າ ຟ ຣ ິ ກ
ກ າ ແ ລ ະ ບ າ ງ ແ ຫ ່ ງ ໃ ນ ອ ະ ເ ມ ຣ ິ ກ າ ເ ໜ ືອ ອ ີ ກ .

๘. ສ ະ ພ າ ບ ຂ ອ ງ ປ ະ ເ ທ ດ ລ ້ າ ນ ້ ຊ ຸ ງ ເ ວ ລ າ ຝ ້ ຣ ້ ັ ່ ງ ເ ສ ດ ເ ຂ ້ ົ ້ າ ມ າ

ເ ວ ລ າ ຝ ້ ຣ ້ ັ ່ ງ ເ ສ ດ ເ ຂ ້ ົ ້ າ ມ າ ໃ ນ ເ ຂ ດ ແ ດ ນ ຂ ອ ງ ລ າ ວ ໂ ດ ຍ ນ ິ ດ ๆ ນ ັ ້ ນ , ເ ຫ ັ ນ ່ ວ ່ າ ເ ປ ັ ນ ໂ ອ
ກ າ ດ ອ ັ ນ ເ ໝ າ ະ ສ ົ ມ ທ ້ີ ່ ສ ຸ ດ ຊ ຶ ່ ງ ບ ໍ ່ ມ ີ ກ າ ນ ຕ ໍ ່ ສ ູ ້ ຢ ່ າ ງ ນ ອ ງ ເ ລ ື ອ ດ ເ ພ ື ່ ອ ນ ປ ະ ເ ທ ດ ອ າ ນ າ ມ ຫ ຼ ີ ຕ ິ ງ ແ ກ ວ . ສ ໄ ມ
ນ ັ ້ ນ ແ ມ ່ ນ ສ ໄ ມ ທ ້ີ ລ າ ວ ຕ ິ ກ ຢ ູ ່ ໃ ນ ສ ະ ພ າ ບ ອ ັ ນ ອ ່ ອ ນ ເ ພ ັ ຍ ເ ສ ັ ຍ ແ ລ ້ ວ . ຄ ິ ນ ລ າ ວ ທ ັ ້ ງ ຊ າ ດ ອ ່ ອ ນ ກ ໍ ລ ັ ງ ໃ ຈ
ເ ພ າ ະ ເ ຫ ັ ນ ບ ້ ານ ເ ມ ືອ ງ ຕ ິ ກ ຢ ູ ່ ໃ ນ ຄ ວ າ ມ ຄ ອ ບ ຄ ຸ ມ ຂ ອ ງ ສ ຍ າ ມ . ໃ ນ ປ ີ ๑๙๘๓-๘๔, ຫ ລ ັ ງ ຈ າ ກ ເ ຈ ົ ້ າ
ອ ະ ນ ຸ ວ ົ ງ ສ ເ ອ ງ ຈ ັ ນ ໄ ດ ້ ເ ສ ັ ຍ ໄ ຊ ໃ ຫ ້ ແ ກ ່ ສ ຍ າ ມ ແ ລ ້ ວ , ເ ມ ືອ ງ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ກ ໍ ຖ ິ ກ ນ ້ າ ງ ເ ພ , ຄ ລ ຸ ມ ຄ ຸ ດ ເ ຜ ິ
ຢ ່ າ ງ ປ ່ າ ເ ຖ ື ່ ອ ນ ໂ ດ ຍ ກ ອ ງ ທ ັ ບ ຂ ອ ງ ພ ະ ຍ າ ໂ ບ ດ ິ ມ , ແ ມ ່ ທ ັ ບ ໄ ທ . ທ ່ າ ມ ແ ມ ່ ທ ັ ບ ຜ ູ ້ ມ ີ ຍ ັ ງ ໄ ດ ້ ປ ະ ກ າ ດ ວ ່ ,
" ຈ ະ ປ ະ ໃ ຫ ້ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ມ ີ ຍ ັ ງ ເ ຫ ຼ ືອ ແ ຕ ່ ພ ຽ ງ ຂ ີ ້ ດ ິ ນ , ນ ้ ໍ າ ແ ລ ະ ສ ັ ດ ປ ່ າ ເ ທ ົ ່ າ ນ ັ ້ ນ "; ໃ ນ ຄ ໍ າ ກ ອ ນ ຂ ອ ງ ລ າ ວ
ຍ ັ ງ ມ ີ ຕ ອ ນ ນ ຶ ່ ງ ກ ່ າ ວ ່ າ " ເ ຫ ັ ນ ແ ຕ ່ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ຮ ້ າ ງ ເ ປ ັ ນ ໂ ພ ນ ຂ ີ ້ ພ າ ຈ ອ ກ " ອ ັ ນ ນ ີ ້ ແ ມ ່ ນ ເ ໝ າ ະ ສ ົ ມ ກ ັ ບ
ຄ ວ າ ມ ຕ ້ ອ ງ ກ າ ນ ຂ ຶ ້ ນ ແ ມ ່ ທ ັ ບ ໄ ທ ຄ ົ ນ ນ ັ ້ ນ ປ ະ ກ າ ດ ອ ອ ກ ແ ທ ້ . ມ ີ ນ ັ ກ ປ ະ ພ ັ ນ ລ າ ວ ແ ຕ ່ ງ ຕ ອ ນ ນ ຶ ່ ງ ອ ີ ກ ວ ່ າ .

" ເ ຫ ັ ນ ແ ຕ ່ ອ າ ຣ າ ມ ງ າ ມ ພ ຸ ທ ປ າ ງ ແ ປ ນ ຮ ້ າ ງ
ໄ ທ ຫ ໍ ເ ອ ົ າ ກ ັ ນ ນ ້ າ ງ ກ ໍ ໂ ຮ ງ ສ ູ ນ ຈ ຸ ດ
ວ ັ ດ ບ ໍ ່ ໄ ວ ້ ເ ຜ ົ າ ສ ຽ ງ ບ ໍ ່ ຍ ັ ງ
ຝ ູ ງ ໄ ພ ່ ຟ ້ າ ເ ກ ັ ບ ກ ວ າ ດ ເ ອ ົ າ ໄ ປ
ຖ ື ວ ່ າ ເ ປ ັ ນ ບ ຸ ເ ລ ີ ຍ ເ ສ ີ ກ ຄ ູ ຄ ິ ນ ເ ປ ັ ນ ຂ ‍ ້ າ
ມ ະ ຫ າ ທ ຸ ກ ແ ທ ້ ລ າ ວ ເ ຮ ົ າ ສ ໄ ມ ‍ ່ ກ ອ ມ
ໄ ທ ຍ ອ ບ ຍ ້ ີ ຕ ‍ ້ ຂ ‍ ້ າ ໄ ລ ‍ ່ ພ ີ
ສ າ ວ ‍ ່ ບ ‍ ່ າ ວ ‍ ່ ໄ ທ ‍ ້ ຮ ອ ມ ຮ ‍ ່ ໍ ທ ‍ ່ າ ກ ັ ນ
ກ ັ ນ ເ ວ ນ ສ ັ ງ ຍ ຣ ດ ຍ ຣ ມ ຝ ູ ‍ ້ ງ ‍ ້ ຂ ‍ ້ າ
ໄ ຜ ‍ ່ ຜ ູ ‍ ້ ຍ ັ ງ ‍ ້ ຂ ‍ ້ ມ ‍ ້ າ ທ ะ ທ า ม ไ ท ร ิ บ ร า ช
ค า ย ‍ ่ ไ ‍ ้ ฟ ั ม ‍ ้ ถ ิ ่ ม ข า ด ค ‍ ่ ำ
ไ ท ห ‍ ่ ำ เ ก ็ บ ก ว ‍ ่ า ด ไ ‍ ้ ข ‍ ้ า ไ ‍ ่ ล ‍ ่ า อ ‍ ่ อ ง ว ‍ ่ ง
เ อ ิ ‍ ่ า ไ ป เ ม ‍ ่ า เ ม ื อ ง ไ ท ค ‍ ู ่ ค ิ ม พ ิ ก ส ‍ ้ ง ว ‍ ่ ง
ย ‍ ่ า ใ ‍ ้ ม ‍ ้ ม เ ห ‍ ้ ื อ ค ‍ ้ า ง อ ‍ ่ ง จ ั ม ย ั ง ‍ ่ ู ‍ ่ ..... "

ถ้ามีเราก็รู้ไก้แล้วว่าจะยังหลังอีกเพื่อต่สู้กับอาวตาอันติกอีงแม่มฝรั่งเสดที่เราบ่เคยรู้เคยเห้มมาก่อมมั้ม, เข้ามาปีกคองเราย่างง่ายดาย. จิดใจของคิมลาวที่ยังเหื่อยู่ในถิ่มแถมต่อมมีก็รู้สีกว่าสิดไสลื่มเพื่อต่อมรับ "มายใพ่". ปะเทดล้ามข้าวง (อีงพายเถิงพิดพากอีสามดงอมี) อีงติกเป้มหิอเมืองลื้มของปะเทดสยามเอลามั้ม เกือบสองส่อมสาม. ยังอีกมึ่งส่อมสามยู่ทางพากไต้และฝั่งขายของแม่น้ำของมั้มก็ถูกพวกอามามเอื่อมอิดทีพิมเข้าไส่จิมเกือบบ่ยังแห่งใดอีกที่ละเป้มลาวล้อม ๆ. ปะเทดล้ามข้าวอั้มก้วางใหง่ในสไม ๑๔๕๐ หา ๑๗๕๐ มั้มเกือบจะบ่ยังเหื่อรูบธอยอีกยู่ในแผมที่ของพากพิมเอเอ้งแห่งมีในปี ๑๗๓๐. ฝรั่งเสดพิบเห้มสะพาบถ้ามีก็รู้ไก้พรางแต่อามีกะสัดมึ่งยู่ทลวงพระบาง, เจ้าอุมคำและกะสัดมึ่งยู่จำปาสักเจ้าคำสุกอีงยังเห้มว่ายังสืบสายกามปีกคองปะชาธาสดอมของไผลาวยู่ถ้วงเดิม. ทั่วสองพระอิงมีก็เป้มเอื่อสายดงอกันมาแต่สิมเด้ดพระเจ้าฟ้างุมพุม (เบิ่งตามพมะท่ามกะต่ายโดมสะโสธิดะงม) แต่ต่างอิงต่างแตกแยกไปตามกาลสไม. อิงที่มึ่งปีกคองธาอามาจักทลวงพระบางอีงยู่ฝั่งขายของแม่น้ำของและอีงเคียเป้มเมืองเอกของปะเทดล้ามข้าวมาหลายสัตอัด; อิงที่สอง ปีกคองธาอามาจักจำปาสักอีงยู่ฝั่งขาของแม่น้ำของและเกือบจะถิ้ได้เอลามั้ม. พระเจ้าคำสุกเถิงสอัมมะคิดเมื่อปี ๑๗๐๐ โอธิดของพระอิงก็ขึ้มปีกคองแทมเมื่อปี ๑๗๐๘ โดยไส่อื่อว่าเจ้าหญิย (อีที่รู้หื่อไปแม่มเจ้าธาอุดาไม) ผู้เจ้ายน้ำอ่มอม.

มิ-/ <u>ฝรั่งเสดจัดต้วงกามปีกคอง :</u>

เมื่อฝรั่งเสดติกลิงเข้าปีกคองย่างแท้จิงเขดแดมแห่งมีในปี ๑๗๗๓ (ตามสิมทีสัมยาฝรั่งเสด สยามลิงอัมที่ มิ ตุลา ๑๗๗๓) รัฐบามฝรั่งรับเอิาแต่ฝั่งขายของแม่น้ำของย่อมบ่รู้ปอัดสาดของปะเทดล้ามข้างคักแม่ในสไมมั้ม. เถิงว่าท่ามปาอี อีงเอลามั้มเป้มก้วงสูมฝรั่งเสดยู่ทลวงพระบางจะหักห้วงย่างใดก็ตาม. สิมทีสัมยาสะบับมั้มก็ถูกเอุ้มไปแล้อ. ถ้าสัมธะสูดแล้อก็อาดเข้าใจได้ว่าฝรั่งเสดบ่เจตมายากปีกคองให้เลิกเข้าไปจากแคมทะเลหลายจิ่งมักง่ายและติกลิงเอุ้มมำปะเทดสยามโลด, ทั่ว ๆ ที่ปะเทดสยามในสไมมั้มก็บ่สามาดต่สู้กับกำลังขยายหิอเมืองลื้มของอาวตาอันติกหลังเลีย. ดังมั้มเองปะเทดล้ามข้างจิ่งถูกแบ่งเคิ่งผากางโดยน้ำของอีง, อาธิมของบ่ได้มีหลังแตกต่างกันก็ยังได้ปิ้มหลังไส่กันย่างร้ายแธง. เคิ่งฝั่งขาอีงติกเป้มกำมะสิดของสยามมั้มรู้สีกว่าแม่มเคิ่งถิมีผิลเมืองพาแพ้มหลาย (ปะมาม ฝ ล้ามต์ ๒ แสมคิม) และบ่มีพูผาป่าไม้. ส่วมเคิ่งฝั่งขายมี, อีงเป้มกำมะสิดของฝรั่งเสดมีผิล

ເມືອງນ້ອຍແລະພ້າດິນເຕັມໄປດ້ວຍພູຜາປ່າໄມ້ສອນມາກ. ແຕ່ສຳລັບສາຍຕາ ຂອງຊາວຝຣັ່ງເສດແລ້ວ ເຂົາເຈົ້າຫລຽວເຫັນເມືອງລາວເຂົ້າກັບອິນໂດຈີນຝຣັ່ງເສດສ່ວນໃຫ ຼ ພຸ ມຫລາຍ. ຈຶ ງຈະຕ ອງໄຂປະຕູຂອງປະເທດລາວອອກໄສ ອາວຕ ິ ວແກ ວດ ິ ກ ່ ອາ ພາຍຄວາມວ ຸ ່ ອ ຸ ຍ ້ ພ ່ າ ມ ່ າ ຫ ຼ ່ າ ທາງຕະວັນອອກແທນທ ີ ່ ຈ ະ ່ ອ ຸ ຍ ໄ ປ ຫ ່ າ ຕ ະ ວ ັ ນ ຕ ົ ກ. ຕ ໍ ມ ່ າ ເ ມ ື ອ ງ ທ ່ າ ມ ປ ່ າ ວ ີ ໄ ດ ຖ ຶ ກ ແ ຕ ່ ງ ຕ ັ ້ ງ ໃ ຫ ້ ເ ປ ັ ນ ຜ ູ ້ ອ ່ າ ຣ າ ຊ ກ ່ າ ມ ຝ ຣ ັ ່ ງ ເ ສ ດ ຢ ູ ່ ລ າ ວ (Commissaire général de la République Française au Laos) ໃນປ ີ ๑๙๔๕ ແ ລ ້ ວ ເ ພ ິ ່ ນ ກ ໍ ໄ ດ ້ ຮ ັ ບ ຮ ູ ້ ຢ ່ າ ງ ເ ປ ັ ນ ທ າ ງ ກ າ ນ ວ ່ າ ພ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ອ ຸ ມ ຄ ຳ ເ ປ ັ ນ ເ ຈ ົ ້ າ ຊ ີ ວ ິ ດ ຫ ລ ວ ງ ພ ຣ ะ ບ າ ງ, ແ ລ ະ ຮ ັ ບ ຮ ູ ້ ວ ່ າ ພ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ສ ັ ກ ກ ະ ຣ ິ ນ ພ ະ ຣ າ ຊ ໂ ອ ຣ ົ ດ ຈ ະ ຕ ັ ້ ງ ຈ ິ ວ ມ ິ ว ກ ຸ ດ ຣ າ ຊ ກ ຸ ມ ມ າ ນ ສ ິ บ เ ຊ ื ้ อ ส า ย ต ่ ำ ๆ ไ ป.

ส่วนอาณาจักรจำปาสัก ซึ่งมีเจ้าราชวงศ์ไม, โอรสของเจ้าคำสุก, ก็ถูกบังคับให้เป็นหัวเมืองขึ้นของฝรั่งเศสในระหว่าง ๗ ปีต่อมา, และเจ้าราชวงศ์ไมก็ถูกแต่งตั้งให้เป็นพระราชวงศ์ผู้ว่าราชการ (gouverneur) ของลาวพวกไต้ซึ่งถือว่าเป็นหัวเมืองขึ้นโดยตรงของฝรั่งเศส. ถ้วนั้นมณฑลปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีนจึงแบ่งประเทศลาวออกเป็นสองเขตปกครอง: เขตหนึ่งแม่นราชอาณาจักรหลวงพระบางซึ่งมีเจ้าชีวิตปกครองเอาเองแต่เข้าอยู่ในระบอบการเมืองแบบอารักขา (Protectorat) อีกเขตหนึ่งแม่นอาณาจักรจำปาสักซึ่งมีผู้ว่าราชการและถือเป็นระบอบการเมืองแบบหัวเมืองขึ้น (colenie). เขตหนึ่งนี้มีเขตแดนพร้อมแต่แขวงหลวงพระบางขึ้นเหนือทางพากเพียงเท่านั้น. ส่วนเขตที่สองมีเขตแดนนับแต่แขวงวรวงศ์อันดรอมีลงไปรอดแดนสยาม.

เถิงอย่างใดก็ดีสองเขตปกครองเถิงจะแตกต่างกันในด้านการเมืองแต่เล็กน้อยถ้วนี้ก็ตาม, เรื่องส่วนใหญ่แล้วถือว่าเป็นประเทดรอซึ่งเข้าอยู่ในอินโดจีนฝรั่งเศสร่วมกับประเทดสยาม, โภแขวงชีม, อานาม และตังเกวนั้นเอง. ประเทดเล่านี้มีบทบาทระบอบการปกครองและการเมืองแบบดรอกับต่างราชบาทฝรั่งเศส- คือแต่ละประเทดมีจอมมีแขใหญ่หลีผู้สำเร็จราชการ (Commissaire général) ผู้มีปกครองตางพ้าประเทดและขึ้นกับผู้ว่าราชการใหญ่ของพิดอินโดจีน ฝรั่งเศส (Gouverneur général de l'Indochine) ผู้มีอีกเขาผู้นี้ก็ขึ้นกับรัฐมนตรีอาณานิคมของรัฐบาลฝรั่งเศสโดยตรง.

Ministre des colonies

/

Gouverneur général de l'Indochine française

/

ข้มปะเทด : Commissaire général au Laos ou Résident supérieur au Laos

ข้มแฮวง : Commissaire provincial = เจ้าแฮวง (ลาวและฝร้ั่ง)

ข้มเมือง : délégué du commissaire = เจ้าเมือง (ลาวและฝร้ั่ง)

ข้มตาแสงหุ่ดำม Chef de poste = มายดาม (ลาวและฝร้ั่ง)

โดยความจิงแล้ว, คนะเจ้าพ้าที่ฝร้ั่งเสดท้าวหลายยู่ภ้ายท้องถิ่ม ซึ่งเจ้าใจภ้าพายในอ้ิมโดจิมนี้และพายในปะเทดลาวถือว่าอาธิบายมฝร้ั่งเสดอุ่งยู่เมืองฝร้ั่งเองจิงได้อะนุยาดให้ความสะดวกบางย่างในความต้องการของลาวที่ย่ากท้อมโธมให้เป้มอ้ันนึ่งอ้ันดุ่วกันแต่เหื่อตลอดไต้. ดั่งนั้มเองการปกคองในสองธะบอบที่กล่าวเทิงนี้จิ่งค่อย ๆ รุ่อมเข้าเป้มอ้ันนึ่งอ้ันดุ่วกันเหื่อละเลดละน้อยด้วยพะยายามของว่าคินลาวเอง. ถ้าพายลาวจิ่งถือแต่ว่าอ้ันและวิบปะมามสะเพาะลาวก็ได้จิดเข้าในวิบปะมามสะเพาะลาวก็ได้จิดเข้าในวิบปะมามอิมโดจิมฝร้ั่งเสดอาธิการมลาวบ่อาจยู่พ้าที่เหื่อถือพายไต้ท้าสามาดไปรับใช้ห้อพุทท้มหกแห่งในลาวอย่างบ่ให้มีหลั่งแดกต่าง. ต่างแต่ว่าอิทธิพลคำสั่งเป้มพระราชอ่ำนาดอ่ำนวยรับรู้จากยู่อาธิการมฝร้ั่งเสดยู่หลวงพระบางสะเพาะพวกข้าธิการมลาวอ่องราชอามาจักหลวงพระบางและเป้มข้ดำรัดของยู่อาธิการมฝร้ั่งเสดบะคำลาวล้า ๆ ที่ข้ดำรัดของยู่อาธิการมสูงสุดของอิมโดจิมสำลับพวกข้าธิการมลาวยู่พายไต้. แต่การมยู่ก้ามเอ้มนี้บ่ได้มีสัมยาที่สิ้มทีสัมยาใด ๆ ที่เต่งถ้างและถือลิงกันไอเลีย. เมื่อรู้สึกอายากมีการมหย่ายากและขัด ๆ กัม ถั่งมีตามคำสั่งถั่งมีธัดบามฝร้ั่งเสดยู่อิมโดจิมได้ขอให้ปรมธะบอบการมปกคองเป้มแบบอำนาดรัดชาขัดถือแต่เหื่อตลอดไต้, แต่ธัดบามฝร้ั่งเสดยู่ปะเทดฝร้ั่งเองบ่เห็มพ้อมให้เอาลาวมาเป้มทิวเมืองอื่มเพื่อมแห่งอิม ๆ อย่างอื้นเชิงเทื่อ ถั่งมีจิ่งมีการมถือลิงค่งทีมว (มีทัมอา ๑๙๒๕) ธะหว่างเจ้าชีดหลวงพระบาง พุธะเจ้าสักกะรินและผู้อาธิการมฝร้ั่งเสดยู่ในลาวการม ยูลิกอ (M. Boulloche), เพื่อยากให้ธะบอบการมปกคองพายในธาชอามาจักหลวงพระบางเป้มไปย่างแจ้งชาวถือว่าเท่าแต่คำถวายนั้มบ่ได้ถือรับรู้จากธัดบามฝร้ั่งเสดให้ปะติบัดตามได้. โดยความจิงแล้วพิดปะเทดลาวแต่เพื่อตลอด

ໄຕ້ທ່ານໂປມຖຸແມ (Mr. Paul Doumer) ໄດ້ຖືເປັນ Protectorat ອັນດຽວແລ້ວ ຕາມລຳຮັດຂອງລາວເອງໃນ ວັນທີ ๑๙-๒-ปี ๑๒๙๙ ຈຶ່ງມີສຳນັກງານຂອງທ່ານຜູ້ວ່າຣາຊການຝຣັ່ງເສດຢູ່ລາວທີ່ວຽງຈັນ. ແຕ່ຍັງມີອີກຄຳຕົກລົງຄັ້ງທີ່ສອງ ວັນທີ ๔ ກຸມພາ ๑๙๑๔ ຣະຫວ່າງເຈົ້າຊີວິດສີສ່ວ່າງວົງແລະຜູ້ວ່າຣາຊການຝຣັ່ງເສດຢູ່ລາວ ທ່ານບູກຊີເອເດີແຊງຊາບເຟ (M. Bourcier de Saint chaffray). ຄັ້ງນີ້ຣັຖບານຝຣັ່ງເສດກໍ່ບ່ຍອມຮັບຮູ້ຂໍ້ຕົກລົງອີກ.

ມີຄັ້ງທີ່ສາມອີກວັນທີ ๔๔ ເມສາ ๑๙๑๗ ຈຶ່ງມີຂໍ້ຕົກລົງຣະຫວ່າງເຈົ້າຊີວິດສີສ່ວ່າງ ວົງແລະຜູ້ວ່າຣາຊການຝຣັ່ງເສດໃນລາວຊື່ທ່ານອາມແບ໌ ຊາໂຣ (M. Albert sarrant) ຂໍ້ຕົກລົງຄັ້ງນີ້ກໍ່ຖືກສຶກສາແລະປ່ຽນແປງຫລາຍຄັ້ງຫລາຍຫົນຈົນເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍຈຶ່ງເປັນສົນທິສັນຍາ ໃຫ້ພຣະຣາຊອາ**ນາ**ຈັກຫລວງພຣະບາງເປັນອາຣັກຂາ (Traite de protectorat du 29 Août 1941 : charte du royaume de Luang-Prabqng)

ຫລັງຈາກນັ້ນປະເທດລາວກໍ່ຖືກແບ່ງເປັນ**ແ**ຂວງ ๆ ຈຶ່ງມີຣວມກັນທັງໝົດ ๑๔ ແຂວງ ໃນປີ ๑๙๑๑ ຄືແຂວງ ວຽງຈັນ, ຫລວງພຣະບາງ, ຫົວຂວງ, ຕຣັນນິນ, ຄຳ**ມ**ວນ, ສາຣະວັນ, ຈຳປາສັກ, ໂຂງ, ສວັນນະເຂດ, ອັດຕະ**ປື**, ເມືອງ**ຊ**ູແລະຫົວພັນ.

ຫລັງຈາກນັ້ນກໍ່ມີການຈັດຕັ້ງທະຫານທ້ອງຖິ່ນ (ພາຍເຖິງໝົດອິນໂດຈີນ) "

" ຈຶ່ງປະກອບດ້ວຍຊາວອາມາມແລະລາວບາງຄົນແຕ່ຂຶ້ນໃນຄວາມຄວບຄຸມຂອງນາຍທະຫານຝຣັ່ງເສດ. ພວກນີ້ຖືກແບ່ງປັນໃຫ້ທຸກ ๆ ແຂວງແລະຂຶ້ນກັບຜູ້ປົກຄອງແຂວງຈຶ່ງເປັນຊາວຝຣັ່ງເສດແລະຮຽກວ່າ

ຕໍ່ມາກໍ່ມີການຈັດຕັ້ງໂຮງໝໍສຳຄັນຫລາຍແຫ່ງດ້ວຍຢູ່ວຽງຈັນ, ຢູ່ປາກຫີນ**ຫ**ຸນ, ຫລວງພຣະບາງ**ຊ**ຽງຂວາງແລະເມືອງໂຂງ.

ສ່ວນການຈັດຕັ້ງໂຮງສາຍນັ້ນຍັງ**ຊ**ັກ**ຊ**້າຢູ່ ແຕ່ກໍ່ເຫັນວ່າທາງພາກໄຕ້ໄດ້ຮັບຄວາມສະດວກກ່ອນທາງເໜືອໃນການວາງສາຍທອງເພາະມີງົບປະມານພິເສດໃຫ້ກ່ອນ**ຍ**ອມ**ວ**່າ**ພ**າດິນ**ບ**ໍ່ມີ**ພ**ູ**ຜ**າ**ປ**່າໄມ້ຫລາຍປານໃດ.

ສ່ວນການຈັດຕັ້ງໂຮງຮຽນກໍ່ມີຂຶ້ນຫລ້າສຸດ**ພ**ຽງແຕ່ໂຮງຮຽນ**ມ**ູນ**ລ**ະ**ຄ**ຶ**ມ**ກໍ**ຍ**ັ**ງ**ມີ**ນ**້**ອ**ຍ-ໂຮງຮຽນແບບ**ຝ**ຣັ່ງເສດ**ນ**ີ້ມີ**ຫ**ລັ**ງ**ແຣ**ກ**ຢູ**ຫ**ລວງ**ພ**ຣ**ະ**ບ**າ**ງ**ປ**ີ ๑๙๐๗ ແລ**ວ**ມີ**ຢ**ູ**ວ**ຽ**ງ**ຈ**ັ**ນ**ແ**ລ**ະ**ເ**ມ**ືອ**ງ**ໂ**ຂ**ງ**ຕ**ໍ**່ ມາ**ຈ**ຶ**ງ**ຄ**ອ**ຍ ๆ ຂ**ຍ**າ**ຍ**ໄ**ປ**ແ**ຂ**ວ**ງ**ອ**ື**ນ ๆ.

๔-/ <u>ສຸລຸບ**ຄ**ວາ**ມ** :</u> ທຸກ**ສ**ິ**ວ**ທຸ**ກ**ຢ**າ**ງ**ປ**ຽ**ນ**ແ**ປ**ງ**ໄ**ປ**ຢ**າ**ງ**ວ**ອ**ງ**ໄ**ວ**ໃ**ນ**ຣ**ະ**ຫ**ວ**າ**ງ ๕๐ ปี (ແ**ຕ**່ ๑๒๙๓ ເຖິ**ງ** ๑๙๔๓) ຖ**ຳ**ເ**ຮ**ົ**ຳ**ຫ**ຳ**ກ**ມ**ອ**ງ**ເ**ບ**ິ**ງ**ແ**ຕ**ແ**ງ**ດ**ຳ**ນ**ກ**ານ**ເ**ມ**ືອ**ງ**ແ**ລ**ະ**ກ**ານ**ປ**ົ**ກ**ຄ**ອ**ງ**ຂ**ອ**ງ**ຝ**ຣ**ັ**ງ ເ**ສ**ດ**ຢ**ູ**ໃ**ນ**ລ**າ**ວ**ເ**ຮ**ົ**ານ**ີ**ໃ**ນ**ສ**ໄ**ມ**ນ**ັ**ນ. ແ**ຕ**ຖ**ຳ**ເ**ຮ**ົ**ານ**ຳ**ສ**ັ**ນ**ຣ**ະ**ສ**ຸ**ດ**ເ**ບ**ິ**ງ**ຄ**ັ**ກ ๆ ໃ**ນ**ດ**ຳ**ນ**ອ**ຸ**ບ**ຸ**ມ**ແ**ລ**ະ**ຈ**ັ**ດ

ແອບຄິນລາວໃຫ້ທັນກັບຄວາມກ້າວໜ້າອັນແທ້ຈິງຂອງໂລກແລ້ວເຫັນວ່າເກືອບຈະບໍ່ມີຫຍັງ ມະໂຍ ບາຍການຝຶກແອບລາວໃຫ້ໄດ້ເອກະຣາດໄວ້ນັ້ນຮູ້ວ່າເກືອບບໍ່ມີເລີຍ. ໂຮງຮຽນຂັ້ນວິທຍາລັຍ ກໍມີພຽງຫລັງດຽວພິດປະເທດແລະກໍໄດ້ຕັ້ງຂຶ້ນພຽງບໍ່ເທົ່າໃດປີ ກ່ອນເອກຣາດເທົ່ານັ້ນ. ດັ່ງ ນັ້ນຜູ້ທີ່ມີຄວາມຮູ້ຮຸ້ນສູງຂອງລາວຈຶ່ງມີນ້ອຍທີ່ສຸດ ເພາະຣັຖບານຝຣັ່ງເສດພຽງຮັບເອົາບາງຄົນເຈົ້າ ນາຍຄອບຄົວໃຫ່ຽ ๆ ເທົ່ານັ້ນໄປຮຽນຕໍ່ທີ່ປະເທດນອກໂດຍບໍ່ຈຳເປັນໃຫ້ຖ່າຈົບພາກມັທຍົມຢູ່ ລາວເອງ.

ດັ່ງນີ້ເອງຄວາມຕົ້ມຕ໋ວຂອງລາວທີ່ມີຄວາມຮູ້ສູງໃນສໄມນັ້ນຈຶ່ງກາຍເປັນຄວາມເຈັບໃຈ ອັນຮ້າຍແຮງແລະກາຍເປັນການຕໍ່ສູ້ຢ່າງເປີດເຜີຍເພື່ອເອກຣາດເມື່ອຍີ່ປຸ່ນເຂົ້າມາສ້າງຄວາມ ຮູ້ສຶກຕົ້ມຂຶ້ນໃຫ້ໃນປີ ๑๗๔๕. ທັ່ງ ๆ ທີ່ມີຜູ້ຈະກຳໂຊກຊາຕາຂອງບ້ານເມືອງພຽງເລັກນ້ອຍ ກໍຕາມວິຣະບຸຣຸດລາວບາງທ່ານກໍຕັດສິນໃຈຕໍ່ສູ້ຈົນເຖິງຂັ້ນສຸດທ້າຍຄືກາຍເປັນລາວອິສຣະດ້ວຍກັນ ຫລາຍທ່ານກ່ອນທີ່ຈະເຫັນລາວໄດ້ຮັບເອກຣາດຢ່າງສົມບູນໄດ້ %

------๐๐๐๐๐------

24/VII
ห้ามจำหน่าย

ภาษัยาง ปะวัตสาตลาว
ตอมสไมล้าวอิสสระ

โดง พยาสุระพิล ธาขุพันดี
(สุภัม วิไลสาธ).

ขาพะเจ้าได้รับภามหาบหาม จากท่ามคำเผิ่า ผองบุ๊เก้อยะทิบดีก๊ำมปะถุมสึกสา และภามสึกสาผู้ใหง ให้เข้ารอ่มปะชุม เพื่อกงมภามสัมะมา เธื่องปะวัตสาตลาว ขาพะได้มอบให้ขาพะเจ้าเป้นผู้บัลยายตอมสไมลาวอิสสระโดยถือว่าขาพะเจ้าเป้นผู้รู้ ปะวัตสาตมาของตอมมี้ดี ขาพะเจ้าจึ่งรู้สึกเป้นกงตัมสูงที่ท่ามอะทิบดีได้ให้คอามสำคัมแก่ขาพะเจ้าในด้ามมี้เป้นอัมมาก.

อัมที่จิง ขาพะเจ้าก็บ่เป้นผู้รู้ปะวัตคอามเป้นมาของตอมมี้ โดยละองฉดและท่อเถิงเลิ เพาะในสไมลาวอิสสระมั้ม ขาพะเจ้าก็ยู่แต่องวุงจัม แล้อก็อิพยิพองกมองกปะเทสไป่อมลาวอิสสระอื่ม ๆ เทตภามต่าง ๆ เกิดสึ้มท่อธาขุอามุาจัก ขาพะเจ้าก็บ่ได้รู้เห้ม จึ่งขอาไสแต่คอามอิงจำของติมเอง และขัมทึกของผู้อื่มมาปะกอบเป้นภามบัลยายสบับมี้ ถ้าผิดพาดปะการใด ก็ขอให้มักปะสัตสาตผู้คั้มคว้าโดยละองฉดมั้ม จึ่งได้ดัดแปงแก้ไขไปตามคอมเถิด.

กอมจะเว้าเถิงลาวอิสสระมั้ม ขาพะเจ้าขอท่อมคืมเถิงภามก็ทำเมิดของแมอคิดของลาว ที่จะมีอิสสระแก่ตัว ให้ปะเทสชาตเป้นเอกราขต่ไปมั้มเสังก่อมคื :

" จำเดิมแต่ภามปิกคองของฝรั่งเสส ได้เสังดิมแดมลาวในสไมหิอเมืองขึ้มสองตอม (จำปาสัก และ ป่าภลาง) ให้แก่ไทง เมื่ออัมที่ ๗ แม ๑๗๔๑ แล้อ ภามปิกคองของฝรั่งเสสจิ่งออมแอยู่ ย่อมฝ่ายอักสะที่ไทงเข้ารอมด้อยมั้มยังเป้นฝ่ายขุมะยู่, ฝรั่งเสสจิ่งจัดต้งขบอมภามฟื้มฟูลาอึ้ม เริ่มแต่ปายปี ๑๗๔๑ มั้ม เพื่อหวังขุกยู่ให้ปะชาชุ้มลาวรักหอม และติดพันกับฝรั่งเสส ให้ดีก่อาเก่า แล้อต้ามภับภามขยายต่อของลัทที่ไทง ที่หวังจะกอมเอ่าลาวมั้มต่ไป. ขบอมภามฟื้มฟูลาวมั้ม มีหลายแขมง เป้น ภามเยิาจะขึม, ภามกีลา, ภามอักสอธสาต ภามละคอม ภามหัถะกัม และ ... ภามโคสมาภาม และภามผึมอัมผาให้ลาวมีจิดพายเทตสบับแรก ๆ "

ลาวใหง ึ้มในสไมมั้ม.

ການຟື້ນຟູລາວ ພາຍໃຕ້ການນຳພາຂອງຝຣັ່ງເສສຣະບອບເປ່ແຕ໋ງ ຈຶ່ງເປັນມາແຕ່ທ້າຍ ປີ ๑๗๔๑ ຈົນເຖິງວັນທີ ๙ ມາກ ๑๗๔๕ ດ້ວຍຄວາມເຮັ່ງຣີບແລະຫັກແໜ້ນນີ້ ຝຣັ່ງເສສມີ ຈຸດປະສົງຢູ່ສອງປະການ ຄື : ๑) ໃຫ້ລາວຕື່ນຕົວແລ້ວຕ້ານແຜນການຂອງປະເທສໄທຽທີ່ຈະ ຮວບຮວມເອົາໄທຽທຸກເຜົ່າເຂົ້າຢູ່ໃນອຳນາຈ - ๔) ໃຫ້ລາວເກີດຄວາມຮັກໄຄ່ແລະຜູກພັນກັບ ຝຣັ່ງເສສຍິ່ງຂຶ້ນ. ແຕ່ແທນທີ່ຈະເປັນເຊ້ນນັ້ນ ຜົນຂອງການຟື້ນຟູລາວນີ້ ກໍເລີຍກ່ວ່າຍມາຊຸກຍູ້ ໃຫ້ລາວ, ຫົ້ວຜູ້ນຳ, ຊາວພູມ ແລະ ປະຊາຊົນ ເປັນລຳດັບ ຕື່ນຕົວໃນຄວາມເປັນຊາຕ ແລະ ຮັກຊາຕຂອງຕົນເອງຂຶ້ນ ແລ້ວຕ້ານຝຣັ່ງເສສທີ່ເສັ່ງໄຊ ໃຫ້ຍີ່ປຸ່ນນັ້ນຄືນ ເພື່ອກວບກຸ້ເອົາເອກຣາຊ ມ່ານຸ້ປຕຸພຸມ ໂດຍອ້າໄສຍີ່ປຸ່ນເປັນຂັ້ນແຣກ ເພາະຫລັງຈາກເຂົ້າຢຶດຄອງລາວແລ້ວ ຍີ່ປຸ່ນກໍໄດ້ ຂາບທູນຂໍໃຫ້ອົງສົມເດັຈພະເຈົ້ານຫາຊີວິດ ຫລວງພະບາງຊົງປະກາດເອກຣາຊລາວ ແລະຮວມ ລາວເປັນປະເທສອັນໜຶ່ງອັນດຽວເສັ່ງ ຈຶ່ງເມື່ອວັນທີ ๒ ຕຸລາ ๑๗๔๕ ພະບາທສົມເດັຈ ພະເຈົ້ານຫາຊີວິຕ ສີສ່ວ່າງວົງສ໌ ກໍໄດ້ຊົງປະກາສຮວມລາວແລະເອກຣາຊລາວ ຕາມຄວາມປະ ສົງຂອງປະຊາຊົນຊາວລາວ ພາຍໃຕ້ຄວາມສນັບສນຸນຂອງຍີ່ປຸ່ນ.

ນັບແຕ່ນັ້ນມາ ອົງສົມເດັຈເຈົ້ານຫາຊຸປຣາຊ ເພ້ຊຣາຊ ຊຶ່ງຊົງດຳຣົງຕຳແໜ່ງ ອັຄະ ນຫາເສນາບໍດີ ແຫ່ງອານາຈັກຫລວງພະບາງ ກໍເລີຍກາຍເປັນ ອົງອັຄະນຫາເສນາບໍດີ ແຫ່ງ ຣາຊອານາຈັກລາວໄປໂນ້ຕ໋ວ ແລ້ວກໍໄດ້ຊົງປະທັບຢູ່ວຽງຈັນ ເພື່ອນຳພາແລະຈັດການປ້ອງກັນ ແລະຮັກສາການຮວມລາວ ແລະເອກຣາຊລາວນັ້ນສືບມາ, ຈົນເຖິງວັນຝ່າຍອັກສະເສັ່ງໄຊ ໃຫ້ ຝ່າຍສົມພັນທະມິດແລ້ວ ພາໃຫ້ຍີ່ປຸ່ນຕ້ອງຖຽຍພົ໊ໄປກວ້ງທັພຈົນເຂົ້າມາຢຶດຄອງລາວເພື່ອປ້ດອາວຸທ ກວ້ງທັພຍີ່ປຸ່ນໃນຕົ້ນເດືອນ ເຊ້ບຕາມ ๑๗๔๕ ແລ້ວ ອົງສົມເດັຈຈຶ່ງໄດ້ຊົງປະກາດແຕ່ງຕັ້ງ ຄນະຣັຖບາລ ແຫ່ງຣາຊອານາຈັກລາວຂຶ້ນເມື່ອວັນທີ ๑๔ ເຊ້ບຕາມ ๑๗๔๕ ເພື່ອບໍຣິຫານປະ ເທສທີ່ປະກາດເປັນເອກຣາຊ ແລະມີ໊ສສຣະພາບ໊ຂຶ້ນກັບ ຕ່າງປະເທສແລ້ວນັ້ນ ແລະ ຕ໋ມາ ວັນທີ ๔ ອົກໂຕບ ๑๗๔๕ ອົງສົມເດັຈກໍໄດ້ສົ່ງຄຳຣຽກ ຣ້ອງໄປຍັງນຫາອຳນາຈຝ່າຍພັນທະ ມິຕ ໃຫ້ຮັບຮູ້ແລະຮັບຮອງຄວາມເປັນເອກຣາຊຂອງຣາຊອານາຈັກລາວດ້ວຍ.

ທີ່ຫລວງພະບາງ ເຖິງວັນທີ ๑๐ ອົກໂຕບ ๑๗๔๕ ພະບາທສົມເດັຈພະເຈົ້ານຫາ ຊີວິຕ ສີສ່ວ່າງວົງສ໌ ຫລັງຈາກມີ໊ຜູ້ຕາງໜ້າຂອງປະເທສຝຣັ່ງເສສເຂົ້າເຝ້ົາຂາບບັງຄົມທູນແລ້ວ ກໍໄດ້ຊົງປົດສົມເດັຈ ເພ້ຊຣາຊ ๑๑ກລາກຕຳແໜ່ງອັຄະນຫາເສນາບໍດີ ເສັ່ງເປັນການ ບໍ່ຊົງຮັບຮູ້ ການຈັດຕ້ັງທີ່ ທາງວຽງຈັນເຮັດຂຶ້ນ. ເມື່ອເຫັນເຊ້ນນັ້ນແລ້ວ ທາງວຽງຈັນ ພ໊ ບັນດາ ຜູ້ນຳ ຫົ້ວ ຫລາຍ ຫົ້ວ ພົ ລ ເຮ ືອ ນ ແລະ ທະ ຫານ ກໍ ໄ ດ້ ຈັ ດ ກັ ນ ຂຶ້ ນ ເ ປ ັ ນ " ສ ພ າ ຣ າ ສ ດ ອ ນ " ປ ະ ກ າ ດ ໃ ຊ ້ ຣ ັ ຖ

ທັມມູນສບັບຈຸ້ວຄາວ ເມື່ອວັນທີ ๑๔ ອິກໂຕບ ๑๗๔๕ ໃຫ້ມີຜົມໃຊ້ບັງຄັບທ້ວຣາຊອາມາລັກ ແລ້ວກໍ່ໄດ້ຈັດຕັ້ງຣັຖບາລໃໝ່ຂຶ້ນແທນຣັຖບາລທີ່ຕັ້ງຂຶ້ນເມື່ອວັນທີ ๑๔ ເຊັ່ນຕາມ ๑๗๔๕ ນັ້ນ ຣຽກວ່າຣັຖບາລກູ້ອິສສຣະພາບລາວ ແຕ່ຄົນມັກຣຽກໂດຽຫ້ວ່າ ຣັຖບາລລາວອິ່ສສຣະ ນຳໂດຍພຍາ ຄຳມ້າວ ຊຶ່ງດຳຣົງຕຳແໜ່ງເຈົ້າແຂວງວຽງຈັນຢູ່ເວລານັ້ນ. ການປະຕິບັດຂັ້ນແຣກຂອງຣັຖບາລນີ້ ກໍ່ຄືຍົກເລີກສົນທິສັນຍາທຸກສບັບທີ່ຝຣັ່ງເສສມີໄວ້ກັບລາວນັ້ນເສັຽໂດຍສິ້ນເຊີງ.

ເມື່ອທາງຫລວງພະບາງເຫັນເຊັ່ນນັ້ນ ພະບາທສົມເດັຈພະເຈົ້າມຫາຊີວິຕກໍ່ໄດ້ຊົງຖອກບັນດາສັກ ເຈົ້າມຫາອຸປຣາຊ ໑໑ ກຈາກສົມເດັຈ ເຈົ້າເພັຊຣາຊເສັຽ ທາວວຽງຈັນ " ສພາຣາສດອນ " ກໍ່ໄດ້ປະກາດເມື່ອວັນທີ ๘๐ ອິກໂຕບ ๑๗๔๕ ປົດພະບາທສົມພະເຈົ້າມຫາຊີວິຕ ສີສ່ວ່າງວົງ ๑๑ ກຈາກພະຣາຊບັນລັງເສັຽ ແລະປົດສົມເດັຈເຈົ້າສ່ວ່າງວັທນາ ๑๑ ກຈາກຕຳແໜ່ງ ຢົງມົງກຸດຣາຊກຸມາຣເສັຽ ແລ້ວແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ສົມເດັຈເຈົ້າເພັຊຣາຊ ເປັນອົງປະມຸກລາວສົບແທນ, ແລ້ວການຕໍ່ສູ້ກັບຝຣັ່ງເສສ ຢໍ້ໃຫ້ກັບຄືນມາມີອຳນາຈໃນລາວອີກກໍ່ໄດ້ດຳເນີນໄປຢ່າງມອງເລືອດ ແລະກ້ວ່າງຂວາງ ອັນພາໃຫ້ " ຄນະຣາສດອນ " ທີ່ຫລວງພະບາງດຳເນີນການເຄື່ອນໄຫວ ຢ່າງເອົາຈິງເອົາຈັງເຖິງວັນທີ ๑๐ ໂມວາມ ๑๗๔๕ ພະບາທສົມເດັຈພະເຈົ້າມຫາຊີວິຕ ສີສ່ວ່າງວົງສ໌ ຊຶ່ງ " ສພາຣາສດອນ " ປົດ ๑๑ ກຈາກພະຣາຊບັນລັງແລ້ວນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ຊົງສລະຣາຊສົມບັຕເສັຽແລ້ວຊົງຂໍ້ຢູ່ໃຕ້ອຳນາຈຂອງຣັຖບາລກູ້ອິສສຣະພາບລາວ ຊຶ່ງພະອົງໄດ້ຊົງຮັບຮູ້ວ່າຄືກຕ້ອງຕາມກົຕໝາຍແລ້ວ.

ຫລັງຈາກນັ້ນມາບໍ່ນານ ຣັຖບາລກູ້ອິສສຣະພາບລາວ ທ້ວ່ງວຽງຈັນກໍ່ໄດ້ເຊັ້ນສັນຍາຮ່ວມຮົບກັບສາທາຣະນະຣັຖປະຊາທິປະໄຕຽວຽຕນາມ ເພື່ອຕໍ່ສູ້ກັບຝຣັ່ງເສສຕໍ່ໄປ.

ແຕ່ການຕໍ່ສູ້ກັບຝຣັ່ງເສສຂອງລາວຝ່າຍໃຕ້ການນຳພາຂອງຣັຖບາລກູ້ອິສສຣະພາບລາວ ແລະ " ສພາຣາສດອນ " ນັ້ນ ๑๑ ມເອລົງ ຍ້ອນເຫັຕສາມປະການ ຄື :

๑) ຣັຖບາລຽວຽຕນາມເພື່ອໄດ້ເຊັ້ນສັນຍາ ສບັບລົງວັນທີ ฝ ມາກ ๑๗๔ฝ ກັບຝຣັ່ງເສສເປັນເອກຣາຊໃນເຄືອສຫະພັນຝຣັ່ງເສສເສັຽ,

๔) ຂາດກຳລັງທັ້ງປວງ,

๓) ຝ່າຍສົມພັນທະມິຕ ຊ່ວຍຝຣັ່ງເສສໃຫ້ຄືນມີອຳນາຈ ໃນອິນ່ໂດຈີນອີກ.

ຫລັງຈາກກອງທັພຈີນທີ່ມີ ๒๐ ກ ທີ່ເຂົ້າມາປົດອາວຸທກອງທັພຍີ່ປຸ່ນໃນລາວພົ້ນຜາຣະແລ້ວ ກໍ່ ๑๑ ກັບຄືນສູ່ປະເທສຈີນເສັຽ ແຕ່ວັນທີ ๘ ເມສ ๑๗๔ฝ ກຳລັງທັພຂອງຝຣັ່ງເສສກໍ່ບຸກເຂົ້າຢຶດທ້ວເມືອງລາວຄືນເປັນຫລາຍເມືອງ ຣັຖບາລກູ້ອິສສຣະພາບລາວ ແລະ " ສພາຣາສດອນ " ຈຶ່ງໄດ້ແຕ່ງຄນະພົ້ງຂຶ້ນ ເມື່ອຫລວງພະບາງ ຂາບບັງຄົມທູນພະບາທສົມເດັຈພະເຈົ້າ

มหาอุอิต สีสว่างวิวัส ขึ้นสเวิงราชคืนเป็นพะเจ้าแผ่นดินลาว พายใต้รัฐทัมมูม ซึ่งพะองค์ทรงรับ อันพาให้รัฐบาลฝ้ายอิสสระพาบลาวถือศักดิ์ตองตามภักดีพายไปด้วย.

แต่เถิงย่างนั้นก็ตามสพ่ายสามบ่ได้ดีขึ้นเลย, เมื่อกองทัพฝรั่งเสสติเข้ามายึดมะครอมหลวงอยู่จันไก้แล้ว รัฐบาลฝ้ายอิสสระพาบลาว, " สพาธารสกอม " ลาวและประชาชนลาวผู้ต้สู้ภัยฝรั่งเสสนั้น จำต้องแตกสลุพุ่พาย อุพยบหนีไปอาไสยู่ประเทสไทยเสียมับแต่วันที่ ๔๔ ๑าอฐิม ๑๗๔๗ เป็นต้นมา.

เมื่อแตกไปยู่ประเทสไทยแล้ว ลาวทั้งมอมก็ได้ชื่อว่าเป็น ลาวอิสสระแล้วได้เต้าโรมและจัดตั้งทัมขึ้นใหม่ นับแต่ท้ายปี ๑๗๔๗ นั้นคือ :

๑) คมะรัฐบาลก็ไปเต้าโรมทัมยู่ที่บางกอก, แล้วได้มอบอำนาจบริหารให้สมเด็จเจ้าเพ้อุธาชุเป็นอุปะมุก มาพาการต่อสู้ต่อไป.

๔) พิลเรือมที่อพยบมาแจกยายทัมยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ของไทยตามแคมแม่น้ำของนั้นก็ได้จัดตั้งทัมขึ้นเป็นคมะ ปกครองทัมต่อไป.

๓) ทะหารที่แตกกะจัดกะจายทัมยู่นั้น ก็ได้จัดตั้งทัมขึ้นเป็นพวกเป็นกองทำการติดต่อทัมยู่สองฝ้ายคือ ฝ้ายตาเว้นออกเคื่อมไหอยู่ตามชายแดนสายพูแดนเกอเข้ามา โดยอาไสเงื่อยอิงกำลัง องตนามเพิ่ง, ฝ้ายตาเว้นตกเคื่อมไหอจากชายแดนไทยเข้ามา โดยเงื่อยอิงแต่กำลังของตัมเอง บ่มีชาติอื่นจะช่วยเหลือเลี้ยงออกจากที่ไทยหลับพูหลับตาช่วยเท่านั้น.

ลุต้นปี ๑๗๔๗ กำลังลาวอิสสระกุมพิว ที่ไปกับกองทัพจีน เมื่อคั้งถอยจากสาวไปนั้น ก็แตกจากพากใต้ของจีนมาพ้อมกองทะหารจีน ก็กมิงตัง จำนอมพิวที่ถือกองทัพจีนคอมมูนิสต์ติแตกมานั้น เข้ามาตั้งยู่ในรัฐสามของพะม้า ใก้ชายแดนลาวพากเพิ่ง. ลาวอิสสระกุมนี้ ได้ติดต่อเข้ามายังรัฐบาลที่ตั้งยู่มะบางกอกนั้น ให้รับรู้และรับเอากองทะหารจีนเดินตายกองนั้น เข้าช่วยรับเอาพากเพิ่งของลาว, แต่รัฐบาลลาวอิสสระบ่ยอมรับรู้และบ่ได้รับเอาเลย ลาวอิสสระกุมนั้นบ่ยอมฟังคำสั่งของรัฐบาลได้มาเอากองทะหารจีนก็กมิงตังด้งก่าว ข้ามแม่น้ำของมาบุกโจมตีกองทะหารฝรั่งเสสในดินแดนลาวพาคเพิ่ง แต่ก็ถูกปราไชยแตกสลุพุ่พายไป พาให้ขันดาลาวอิสสระกุมนั้น และผู้นำลาวอิสสระบางคนที่รับรู้ และรับเอากองทะหารจีนนั้นแตกออกเป็นสองพอก เอาตือพีไป, พอกพิงเข้ามายู่ดินไทย พอกพิงพีไปสู่กองทัพลาวอิสสระที่

ເຄື່ອມໄຫວຢູ່ຝ່າຍຕາເວັນອອກຕໍ່ໄປ.

ນັບແຕ່ນັ້ນມາ ກໍມີການແຕກແຍກກັນຂຶ້ນຣະຫວ່າງຜູ້ນຳລາວອິສສຣະ ແລະໃນຄນະຣັຖບາລ ອີກດ້ວຍ ຄື ບັນດາຜູ້ທີ່ໄປຕໍ່ສູ້ຢູ່ຝ່າຍຕາເວັນອອກນັ້ນໄດ້ຮ່ວມມືກັບ ອຽຕນາມເໜືອໂດຍສິ້ນເຊີງ, ແລ້ວບໍ່ຮັບຮູ້ອຳນາຈຂອງຣັຖບາລພັດຖິ່ນທີ່ບ້ານກອກເລີຍ; ພວກທີ່ຍັງຕໍ່ສູ້ຢູ່ຝ່າຍຕາເວັນຕົກກໍແຕກ ອອກເປັນສອງກຸ່ມ ກຸ່ມໜຶ່ງທ່ວມໂຮມກັນເຂົ້າມາສວາມິພັກຕໍ່ຝຣັ່ງເສສເສັງໃນປາຍປີ ๑๗๔๗ ກຸ່ມໜຶ່ງຊຶ່ງເປັນສ່ວນໃຫຽ່ຍັງຢູ່ພາຍໃຕ້ການບໍຣິຫານຂອງຣັຖບາລຕໍ່ສູ້ຕໍ່ໄປ ຈົນເຖິງວັນທີ ๑๗ ຊຸຍເຢ ๑๗๔๗ ເຫັນຝຣັ່ງເສສມອບເອກຣາຊໃຫ້ລາວພາຍໃຕ້ການນຳພາຂອງຣັຖບາລອຽງຈັນ ແລ້ວຣັຖບາລລາວອິສສຣະ ຈຶ່ງໄດ້ປະກາດຍຸບຕົວເອງ ເມື່ອວັນທີ ๔๔ ອັກໂຕບ ๑๗๔๗ ແລ້ວ ນຳພາບັນດາລາວອິສສຣະທັ້ງພົລະເຮືອນ ແລະທະຫານ ທີ່ປະຈຳແລະເຄື່ອມໄຫວຢູ່ຝ່າຍຕາເວັນຕົກນັ້ນ ກັບຄືນເຂົ້າມາຮ່ວມມືກັບຣັຖບາລ ຂອງພະບາທສົມເດັຈພະເຈົ້າ ມຫາຊີວິຕເສັງນັບແຕ່ທ້າຍປີ ๑๗๔๗ ເປັນຕົ້ນມາ.

ສ່ວນຜູ້ນຳລາວອິສສຣະບາງຄົນ ແລະກຳລັງລາວອິສສຣະທີ່ຕໍ່ສູ້ຢູ່ຝ່າຍຕາເວັນອອກນັ້ນ ເມື່ອຈັດຕັ້ງກັນຂຶ້ນໃໝ່ທຳການຕໍ່ສູ້ຄຽງບ່າຄຽງໄຫລ່ ກັບ ອຽຕນາມເໜືອຕໍ່ມາ ຈົນເຖິງປີ ๑๗๕๓ ເມື່ອເຂົ້າມາຮ່ວມວົງສາຄມາຍາດແລ້ວ ກໍປ່ຽນຊື່ເປັນແນວລາວຮັກຊາຕໍ່ມາ.

ສ່ວນສົມເດັຈເຈົ້າເພັຊຣາຊນັ້ນ ເມື່ອຣັຖບາລລາວອິສສຣະໄດ້ ຍຸບແລະນຳພາຄນະພັກ ພວກຄືນມາສູ່ບ້ານເມືອງແລ້ວ ພະອົງຍັງຊົງປະທັບຢູ່ທີ່ບ້ານກອກ ຕໍ່ມາຈົນເຖິງປີ ๑๗๕๓ ຈຶ່ງ ໄດ້ເສດັຈຄືນສູ່ບ້ານເມືອງ ແລ້ວກໍໄດ້ຮັບພະຣາຊທານບັນດາສັກເປັນເຈົ້າ ມຫາອຸປຣາຊຄືນ %

ອຽງຈັນ, ວັນທີ ๔๐ ກັນຍາ ๑๗๓๑

-------000000-------

ขัมทึกสองสะขับท่ารอกับกามเดิมผ่าม
เมืองลาวในสัตวัดที่ ๑๗

รวบรวง โดย ท่าม โปล เลอิ
ๆะถึดผู้องำนวยกามโรงธรมผิธั้งเสด-ตะวันๆกไก.

๑. <u>กามเดิมทางของท่ามอันอุสทอบ :</u>

กามเดิมทางของท่ามอันอุสทอบ (Van Wusthoff) (๑๗๔๑-๑๗๔๘) ในท้ายสัตวัดที่ ๑๗ พอกธาสดอมชาวธ์ลันดา (Hollandais) ทะอิบเอิธิบ ได้มำธอยของธาสดอินปอกตุเก่ (Portugais) และแอดขะปายอม (Espagnols) เพื่อจะขอกหาตลาดขายยาม. พอกธ์ลันดา ได้มาเถิงพู้เกาะอินดูเมขิ แล้วก็สั่งของสิมค้า คือ ยาม ไปปะเทดเดิมของเขิา. เมื่อเวลาได้ตั้งที่พั้มของเขิาเจ้าอยู่ในปะเทดอินดูเมขิ โดยถือเอิาเมืองบัดตาเวัง (Batavia) เป้มเมืองหลวง พอกธ์ลันดาได้ทรอคิ้มค้าขายาม ตลอดเถิงปะเทดอินดูจิม ในปะเทดมี้ เขิาได้ตั้งห้างค้าของเขิาอยู่ที่ปะเท่ดติ่งแกว ปะเทดอามาม และปะเทดขเมม. ในปะเทดขเมมมี้เอ่งเป้มติ้มว่า อยู่เมืองละแอก (Lovêk) เอิ้งในเวลาพั้มๆ เป้มมะคอมหลวงของขเมม บริสัดสิมค้าธ์ลันดา ได้ตั้งร้ามสิมค้า มับแต่ ๑๗๑๗ เป้มติ้มมา โดยปะกอบพื้นค้า และผู้ต้มพื้คาหลาย ๆ คิม กามตั้งร้ามค้าขายของพอกมี้ ก็ได้ผ่านอุปสักหรุ้ยากหลายปะกาม เป้มติ้มว่า ในละห่าง ๑๐ ปีต่มาพายหลัง.

กอมฏิตสักธาด ๑๗๔๑ พื้คาลาวยางคิม ได้ไปขายค้ายยามของเขิา ธอดเมืองบัดตาเวัง (Batavia) โดยไปมำเรือสะเพิาของท่ามอาแบมตาสมาม (Abel Tasman) พื้คาลาวเหล่านี้ม ได้ธองขอมำท่ามผู้อาธาขุกามธ์ลันดา เพื่องสั่งหุดกามค้าไปติดต่อปะเทดของเขิา ความขอนี้ม ก็ได้รับผิมสุดท้าย คาดว่า คือยู่ใต้ความแมบมำของหัวพ้ากามค้าธ์ลันดาที่เมืองละแอก (Lovêk) นี้มเอง.

ผู้อาธาขุกามธ์ลันดา ที่ปะเทดอินดูเมขิเอลานี้ม แม่มท่ามมายพิม <u>อ้าตอม อันดี เอแมม</u> (Antoine Van Diemen) เอิ้งเป้มผู้สางเมืองบัดตาเวัง (Batavia) ให้เป้มเมืองหลวง และอิ้งได้ยาดแย่งเอิาแผ่นมะลายูจากพอกปอกตุกาในกุตสักธาด ๑๗๔๑. <u>ท่ามอันดีเอแมม</u> บ่เป้มผรวแต่ผู้บากหบมุ้ก

ขอมเอิาชาวธ์ลันดาเข้ำร่วมทัวฺาย เพื่อให้ได้รับผลโยดสินค้าในประเทดเฺำ้มั้ม แต่ยังได้เป้นผู้อุกขอมให้ มายสะเผิา อาแบล ตาสมาม (Abel Tasman) ให้ไปขอกหาประเทดต่าง ๆ สะมั้ม ท่ามจึ่งได้ไปพิบพ้ประเทดมูแอมเขลัว ประเทดตัสมาม และประเทดอิสตราลิอิก. เมื่องจากการมุกขอมอวามใจมี้เอง ความร่องข์ของพ้ค้าลาว จึ่งได้ความรับต้อมเป้นย่างดี จาก มายพิมอันดิเอแมม (Van Diemen) ท่ามมายพิมจึ่งได้เรัดพังสิไปขายบังคิมทูมพระเจ้ำแผ่มดินลาว โดยได้แต่งให้ท่ามอันอูสท้อบ เป้นผู้ถือพังสิไปเพื่อสิบสอมเถิงการติดต่อทางการค้าขายกับอาณาจักลาว ท่ามอันอูสท้อบ ได้จากกุวละแวก (Lovêk) ในอันที่ ๔๐ ขุยเย ๑๗๔๑ เพื่อจักขึ้นมาอยุวจัม. มีพวกพวกมาด้อยกันคือ ผู้รองของ ท่ามอันอูสท้อบ ๔ คิม ข่างแคพอดผู้ ๑, คิมคิอกิม ๔ คิม ล้อมแต่เป้นชาวธ์ลันดาทังพิด มีพ้ค้าลาวผู้ ๑ ชื่อาม เมิองทิบ (Kwan Monthip) พวกธ์ลันดามีมายพาสาผู้ ๑ ชื่อาอิมสีลามนัง (Intsie Lannangh) เรือสินค้าของชาวธ์ลันดาที่ขึ้นมานี้ มีแผมแพ และเคื่องสินค้าต่าง ๆ ทูายย่าง มีธาคาทังพิดพ่ดี ๗๗๐๑ ฟูแรงกับ ๑๐ (Florins et 10), ในมี้ยังมีเคื่องบันมาทามสั่งมาถวายพระเจ้ำแผ่มดินลาวอิกด้วย.

ปวัดการเดินทางที่ได้กาวมานี้ พวกเธ้า (พายเถิงฝรั่งเสด) รู้จักในละห่างใพ่ ๆ นี้ แต่ก็พ่พรงแต่ที่อ้ำสังเขบหรั้ ๆ แต่บางที่ก็บ่ถูกต้องตามปวัดที่กาวแท้.

ปวัดการเดินทางกรงกับลาวแท้มั้ม ได้มรงมัดสิมทิบเข้ำไว้ในเอกสามลับของรัถบานธ์ลันดา, จิมเถิง ๔๗ ปีตมา ทัวจากท่ามอันอูสท้อบมาประเทดลาว จึ่งมีชาวธ์ลันดาผู้ ๑ ชื่อา กัดสะติลิม (Casteleyn) ที่เมิองหาแลม (Harlem) ได้พิมขอกเผียแผ่ในภูติสัทราด ๑๗๗ พ้อมด้อยปวัดต่าง ๆ กรงกับประเทดอเมม การมันยายกรงกับการเดินทางของท่ามอันอูสท้อบ ได้ชี้แจงไว้ในปื้มสะบับ ๑ เชิ่งมีท้อข้อา การเดินทาละยะไกในอาณาจักอเมม และลาว ของพวกธ์ลันดาและสิ่งที่เป้นมาในประเทดเฺำ้มั้ม จิมเท้ำรองภูติสัทราด ๑๗๔๔ (Le voyage lointain aux Royaumes de Cambodge et des Laos par les Neerlandais et de qui s'y est passé jusqu'en 1644) ปื้มพาสาธ์ลันดาสะบับนี้ นักป เถกรั่งเสดผู้ชื่อา ฟรังซิดการมี ( ) ได้แปลองการเป้นพูาสาฝรั่งเสดในภูติสัทราด ๑๙๗๒. เถิงเชมมั้มก็ดี มันยังมีส่วมขาดตกบกพรองหายย่างยู่ กรงกับเอกสามต่างๆ ของบริสถาบการค้าของพวกธ์ลันดากรงกับอินเดียตาเอ้มองการไก เอกสามเฺำ้มั้ม ถูกพิมในพาสาธ์ลันดา ในภูติสัทราด ๑๗๑๗ ถวยความชักชวนของสะมาคมนักบ่ราดฝรั่งเสดตาเอ้มองการไก (Ecole Français d'Extrême Orient)

ในปี ๑๙๐๒ ท่านมุลเล่ (Dr.P.N.Muller) ที่ผ่านมาราโมย ได้รับความอุ่ท
อุ่นเติมอีกจากท่านโกรดเด้เอิแซม (Claude Eugène Maître) เอิ่งคนะนั้นเป็น
ผู้อำนวยการสมาคมนักปากที่ทำงานเพื่อพิมเอกสาร จากพาสาร้อลันดา เป็นพาสาฝรั่ง
เสด ก่องกับประเทดอินดูจิน เมื่องจากการติดลิ่งที่เว้ามานี้ ท่านดอกเต้มุลเล่
(Muller) จึงได้แต่งปื้มสะบับ ๑ ก่องกับลาวและขแมน เอิ่งบริสัด ลิ่มสะโจแต่ง
แอ้กเอิมิอิง (Sté "Linschoten-Vereeniging) เอิ่งเป็นผู้พิมออกเอกสารอื่น ๆ
ก่องกับประเทดอังกามและต่างเต้าบ่ได้พิมออกอำ ไคแด่แต่ที่อาจ้สำคับก่องกับสองประ
เทดนี้ได้พิมออกเป็นพาสาฝรั่งเสด ยู่ในพังสือพิมสะมาคมนักป. ดฝรั่งตาอันออกไกเต้ม
มก. ถ้อยนักปาดร้อลันดาผู้ ๑ เอิ่วา ท่านบิก (W.J.Buch).

สะมาคมนักปาดฝรั่งเสดได้สำเม้าเอาทุก ๆ เอกสาม่ที่ท่าวอไว้เทิงมี้ อันที่พิม
ได้ออกไว้เผิยแผ่แล้วก็มี อันบ่ได้พิมก็มีเพื่อนกัน, ถ้าเราจะปรบทวนสะบับเดิมของ
ปอัดการเดินทาง ของท่านอันอูสท้อบก่องกับลาว เอิ่งท่านฝรั่งอิกท่ากเม เป็นผู้พิม
มาเผิยแผ่นั้ม ข้าพะเจ้าเห็นว่าเป็นการสิมควมอิกหลายย่าง เพื่อจะให้ประจำจิมได้ร้บ
ฉาบ ความแปในพาสาฝรั่งเถิงปอัดที่ท่างอ, การแปปอัดเดินทางของท่าน อันอูสท้อบ
เอิ่งท่านได้พายบอกทุกสิ่งที่ท่านเห็นว่ามีคุมค่าสูงที่สุด. เพื่อความรู้จุของผู้อานเถิงปอัด
สาด ถ้าเอาปื้มของท่านกัดสะตาลิม (Castelyn). เอิ่งรวมแต่พงวกรู ๆ สั้น ๆ
แล้วยกเอาความม่วมหุมาให้ผู้อานรู้อี ๆ .. ถ้วนี้ พวกเราจึงต้องลิ่งแปปอัดอันใหม่
อิก เป็นพาสาฝรั่งเสดตามที่อาจที่จะว่าต่ไปนี้ พาให้ท่านได้รู้จักอกมาจักลาวในสมัย
นั้น.

เมื่อเอลาได้ผ่านเมื่องผมินเป็นไปแล้ว, เอิ่งเอล่านั้น, เป็นพงบ้านน้อย ๆ
บ้าน ๑ เรือพ่อค้าลาวร้อลันดาไปรอดเมื่องสามบาบู (Sambabour) เอิ่งเป็นทุ่งเก้า
ของกำพูชา ยู่ใกักับสัมบ้ (Sambor) ดงอนี้ยู่ฝั่งน้ำของเอิ่งพวกร้อลันดา เอิ้นออก น้ำ
"เอ" ของลาว (Rivière du Laos).

ที่เมื่องสามบาบู พวกพ่อค้าได้ปรมเรือเพื่อจะผ่านคอน้ำหลุ่งยาที่ของแก่ง
ทอมจะไปรอดแก่ง พวกพ่อค้าลาวร้อลันดาได้ยุดพักหนึ่บ้านบัดของ (Bactjong ou
Bachong) เอิ่งเป็นบ้านมีอัดบูธานเก้าขแมนยู่แปะกับของแก่งใหญ่ ๆ.

ท่านอันอูสท้อบได้ออมไว้อา :

" อันที่ ๑ที่ ๑๑๑๔ ลิมพัดมาจากทิดตาอันติกส่งใต้ ผิมติกเป็นคั้ง ๆ และพาอ้วย ในตอมบ่ายเวลา ๑ โมงพวกข้าพะเจ้าได้ไปธดเมืองยัดจอง และพากันมอมค้าง คิมยู่ที่อัดโบธามเธัดด้วยหิน ที่ชำธุดมั้นเอง. ในอัดมั้นพวกคิมลาวเธิาถอกไม้และ ทูบทรมไปบูชาธูบที่ม ๔ ธูบ. เมื่อ ๕๐ ปีก่อม ยันดาเจ้าแผ่นดินขเมมได้ตั้งพระธาชุ อ้วยู่ที่นี้ แต่อายอมกากทูกกวมจากลาวในสมัยมั้นเพิ่มจึ่งได้ยายพระธาชุอ้วจากที่นี้ไป. เวลานี้กุงเก่ากิมีแต่ไม้, เคื่อไม้ทุมที่หิด, ต่ำไปยันดาพระเจ้าแผ่นดินจึ่งไปตั้งพระ ธาชุอ้วยู่ละแอก (Lovêk) เวลานี้กิยังเป็นกุงที่ปะทับของพระเจ้าแผ่นดินขเมม ยู่ ".

คำถลาของมักปธาถ, ผุธงบธง

คำว่า " เมื่อ ๕๐ ปีก่อม " มั้น คิวแม่มกามุแผ่ผายอำนาถเจ้าแผ่นดินลาว ขั้นสุดท้ายในปอัดสาถลาว ขันดาเจ้าชีวิตองวังจัม ที่ล้านช้าง เมื่อเวลายาถแย่งดิม จำปาสัก, อัดตะปี ที่สาระอัน จากมีของขเมมได้แล้ว คิวเสิงกำลังอ้วชา ที่อิดที พินลิว เมื่องจากเสิกกางเมืองยากธาชุขันลังกัม และสิวคามกับพะม่า และกับไท. เหดกามที่ได้กำอมานี้ เป็นติ้มเหดกามในกามยุดตุดลิวของกำลังและคอามเข้มแข็ง ของอามาจักล้านช้าง.

เมื่อกายเมืองชวงแตวขึ้นไปแล้ว พวกพ่อค้าลาวและธ้อมกา ก็ได้พบกับคอาม ทุ้งยากในกามเดิมทางมั้นอีก เป็นติ้มก็รอกับผามลี่ผี ท่ามอันตุสท้อยได้ขันทึกไว้อ่า " มีที่กคอมด้วยกันอึ่งเป็นบ่อมน้ำเจาะพูเธิาลิวอึ่งสางให้มีถอมยู่กางน้ำเป็นถอมหิม ล้า ๆ , ก่อมจะมาเถิงลี่ผีนี้ สงงมำไหฟักโง่มหินได้ยินธอกไกกว่าเคิ่งไม (ธะยะ ทางของธ้อมกา) มำฝากโง่มหินพาให้เกิดสงงดังสั่นสั่นสะเทือนย่างพิลึก ถ้วกรอ กันกับมะหาสมุกยอกฟองฝากมำใส่โง่มหินแคมทะเล พวกข้าพะเจ้าจำเป็นต้องได้ขึ้น ของจากเธือนี้ก แล้วหาบหามขึ้นสินค้าขึ้นไปทางเพื่อปะมาม ๘๗๐๐ ขากย่าง ในละ ห่างกางทางนี้เต็มมีไม้แป้นติดใส่กิกไม้ใหญ่ต้น ๑ บอกเป็นพาสาลาวและพาสาขเมม ว่าที่นี้เป็นแถมดินลาวจุกันกับขเมม ".

สามสัตวัดที่ผ่านมาหลังจากวันอุสท้อยกายไปเขตมีมแถม ลาวกับขเมมก็ยัง เป็นของเก่าอยู่. เมื่อของสินค้าได้ถูกขนขึ้นไปเพื่อแก้วลี่ผีแล้ว พวกโถยสามก็พากัน มาลากแก่ดิวเธือขึ้นลี่ผีอีก ขึ้นมาร่อมแปะเกาะขะถำ อึ่งธงก่าธูขะถำ อึ่งยู่แปะคอม

พะเพ้ง ท่ามผ่ามล้ำหมื่นเอลา ๑๔ อัม และเมื่อเอลาพอกมื้มาเถิงเมืองเก่าจำปาสัก ก่มีนเอลาทั้งพิดเกือบ ๔ เดือม นับแต่จากพมิมเป้มมา ท่ามอัมอุสท้อบก่าอ่าเป้ม ทางกองมจากจำปาสักหาอังเกี (Honcker) คำอ่าอังเกีมี้ คิงแม่มอังก้อัดอุ้งเป้ม กุงของพระเจ้าแผ่มดิมขเมมสมัยบุราม ในสัตอัดที่ ๑๓ พี้คาธ์ลัมดาผู้มื้งได้ก่าอ่า " อังก่เป้มเคหะสะถามพิลิกใหง่และงาม อุ้งพอกแอ้สปายอม และพอกป้อกตูแกรงก่ อ่ากุงโธม ".

เมื่อพี้คาลาวธ์ลัมดาตายจำปาสักขึ้มไปแล้อ พอกธาสถอมลาวต้อมรับท่ามอัม อุสท้อบเป้มย่างดีและท่ามอัมอุสท้อบเองก่ได้ปะจับปะแจงต้อมรับเจ้าเจ้าเป้มย่างดี และบางที้มก่ได้ยายของขอัมให้แก่เจ้าเจ้าอีก พอกพี้คาลาวธ์ลัมดา จำต้องได้ผ่าม ความหง้ยากอีกในกามเดิมทางเพาะจำเป้มได้ใจ้เวลา ๑๕ มื้ เพื่อจะขึ้มแก้งเขม ธาถ ในที้มระยะทางมี ๑๓๕ กิโลแมถ ได้มีกามลากถึงเธ็อขึ้มแก้งหูายค้ง และขุ่ม เคื่องขึ้มเธ็อเจ้าออกหูายค้ง ต่ำมไปลำน่ำของ่เป้มพื้มพูมห้งดีและกามเดิมทางก่สะดอก.

ที่ทาถพมิมพอกธ์ลัมดา ได้ไปไห้อพระสิ่งผู้ใหง่อิง ๑ อุ้งเป้มผู้ปักคองห้องถุ่มนั้ม และได้เอ่าแอ่มแยงเคมพระสิ่งมื้มอัม ๑ ท่ามอัมอุสท้อบเพิ่มได้บันยายไอ้ในพ้ง สีเพิ่มอ่า " พอกเธ่าบ่มีคามจำเป้มจะไปเคมของสิ่งมื้มให้เพิ่มดอก แต่อ่าในเมื่อ เธ่ามาย่กในปะเทดมี้แล้อ เธ่าต้องสะแดงติอ่าเธ่าต้องมับถิธีดคองปะเพมีมี้ " สะเพาะทาถพมิม ท่ามอัมอุสท้อบบ่ได้ก่าอหรังจักย่างในบันทึกกามเดิมทางของเพิ่ม.

ในอัมต่ำไป ท่ามอัมอุสท้อบได้บันทึกไอ้อ่า " ในตอมคำ่พายใต้แสงสอ่างของ เดือม ท่ามอัมอุสท้อบได้มาธอดเมืองละคอมอุ้งคิมทังหูายเอ้าอ่า เป้มเมืองใหง่และ มีอุสงถังไก เมืองละคอมใหง่ก่อ่าเมืองพมิมเป้ม ๑ เท่า " เมืองละคอมเป้มที่ย่ำ ของเจ้าอิง ๑ อุ้งพาให้มีอุสงก้อางขอาง ย่อองจัม อุ้งพอกธ์ลัมดากับพักพอกจะได พิบพี้อองจัมในข่างพ้า, ที่ละคอมในเอลามื้มกำลังเธ็ดขุม อุ้งกิงกับระถูใบไม้หูมย่ำปะ เทดต่างแกง และพอกธ์ลัมดาก็ได้ถูกเอ็มไปห่องอบขุมถ้อย.

ท่ามอัมอุสท้อบได้บันยายไอ้อ่า : " ข่จำเป้มจะเล่าเธื่องขุมมี้โดยละองูด พอกเธ่าได้ไปฟังเทดที่อัด ต่ ๆ ไปเอลาทางคืมมาเถิงแล้อ พอกเธ่าได้เข้มข้างไฟ ดอกย่างจิบงาม. อิที่เธ็ดขุมก่แม่มอิที่ดงอกัน ที่เธ็ดย่ำปะเทดขเมม ต่ำมไปพอกเธ่า

ก็ได้พากันไปทรอในภาวเมือง ใต้คอามสอางแจ้งของเดือม พอกเราทรอลำบากยากที่สุด เพาะอาบอมใดก็มีแต่คิม เป้นทุมเป้นพูเต้มคะโยงคะเยงบ่เป้นพ้ายากเบ่ง " เถิงอา เป้นพี่คาอุสัดในต้อเองก็ดี ท่ามอัมอูสท้อบได้ท่าวอไออีก่อา " เมืองละคอมมี่เป้นเมืองของมะนุดในโลก อิ่งตีาอยู่ในสะพุายบูธามที่ตุลาดทองคำมีมากมาย และธาคาก็ถืกถ้อย " ในขันทีกภามเดินทางของ ท่ามอัมอูสท้อบ กรอกับเมืองละคอม มีเรื่องมีงเป้นที่พาสังเกด คือาท่าม อัมอูสท้อบได้ขันทีกไวอา " มีทางเส้นมีง ที่จากฝั่งแม่น้ำของไปหาปะเทดอามา อิ่งมีละยะเดินทาง ๔๔ อัน, คักแม่อาคิงจะแม่นฤมีมีอิ่ง พอกอาวจีมได้ขรมบอกไอ้อา ในสัตอักที่ ๓ มีทางเส้น ๑ จากเมืองอีมมาหาธาอุอา มาจัก อันตัม (Wentan : Vientiane) อิ่งยู่ติดกับอายแดนกับปะเทดขเมมดรอ มี ตามท่ามอัมอูสท้อบได้ขันทีกไอ้มั้มอา พี่คาแกอเพือมาขายไพให้ธาสดอมอามาจักลาว ปีละสามเที่อ และอี้แผ่มผ้า เอิาทวาง และมีแรด คิมเมืองปะเทดของเอิา เพาะสิ่งเท้าหมี่เป้นยาสำลับอาวแกอเพือและจีม. ท่ามอัมอูสท้อบเดินทางตามน้ำของเลี้อยไป โดยบ่มีคอามลำบาก เพาะแก่งธอมบ่มีและอี้มมาธอดอองจันย่างบ่ใอ้เอลามามปามใด.

ที่เมืองคุกเสมาอามาดของเจ้าอุอีดอองจันลิงมา พิบพอกเราอยู่ที่มั้ม อิ่งบ่ห่าง จากอองจันปามใด. พอกเพิ่มพิจาระมา และตอดถูเมื่อคอามของสามอิ่งท่ามผู้อาธาอุ ทามธำลันดาที่อิมถูเมอุถืมามั้ม, ทามตอดมี่เธัดไปตามขมิบปะเพมีทางธาอุทามอามาจักลาวในสมัยมั้ม. เธื่องทอดสาม ท่ามอัมอูสท้อบบ่ยอมให้ทอดเด็ดขาด เพาะท่ามบ่ยากให้พังสีอกจากมีของเพิ่ม และท่ามต้องทามถอายสามด้วยติมเอง เมื่อเป้นเช่นมี่, ท่ามอัมอูสท้อบ พ้อมด้วยอาธำลันดาที่ถืกเชิมเอิาเธื่อพระที่มั้ง อิ่งมีพองพี่พาสาดยู่ทางและฟอกคำด้วย, มีสีพายด้วยกัน ๔๐ คิม มีอิกขมาดถูอกันกับเธื่อพระที่มั้งหูายลำที่เดิมตามมา เพื่อให้หรูด สอมเธื่อของพี่คาลาวและธำลันดามั้มยู่ตามหัง พอกธำลันดาได้พากันพักยู่สาลาแห่งมีงที่เพิ่มจัดรับต้อมเอิาเจ้า.

คอามยากที่เกิดขึ้มละหว่างท่ามอัมอูสท้อบและอาดยาสิดธาอุอัง บ่มีพรงแต่เธื่อง สามเท่ามั้ม ยังมีอีกเธื่องมีง อิ่งเป้นเธื่องสำคัมอีกได้เกิดขึ้มคือาหลังจากเสมาอามาด ได้พิจาระมาเห้มอาเคื่องต้อมขันมากาม ที่พมะท่ามอัมดีอาแมมสิ่งมาขายบังคิมหูมมั้มบี่ พรงพ่ และก็มีทามเจธะจาขัดมและขัดขูดลิงทังสองฝ่าย ได้มีตักมย่างยืดยาวโดยบ่คำมีงเถิงคอามสิกปิกของทามขัดม อิ่งเสมาอามาดลาวจะต้องได้รับพูดมำสอมมีง ใม

ເຄື່ອງບັນນາກາມນັ້ນ, ๑ามาจักลาวในสมัยนั้น คิงบ่ตำแต้มต่อกรัลดาในเรื่องฤแลว แปงอาถ และในเรื่องหาผิมรายได้ ก่รอเรื่องมีบันทึกของท่ามอัมอูสท้อยได้ลิงไว้มับ ได้ทูายพ้าภะถาถ เรื่องต่มเคื่องบันมากามมีก็ติกลิงกันได้ในที่สุถ ในเมื่อท่ามอัมอูส ท้อยได้เอิาก้องส่อง (Longue-Vue) ทำถ้อยเวิม และแผ่มแผทูายไม้ต่มอีมอีก อุ่งเปันธาคาทั่วผิถ ฝ๐๐ สะตาแอ้ม ๔ (600,8 staël) พอกรัลดาได้ถีก่อา บ่แม่มพ้อย ทั่วจากต่มเคื่องบันมากามมีแล้อ. ถ้อยอำมาถเจ้ามายผู้ใหง่ของพระบาถสิมเด็ถพระเจ้าย่ทิอ. แต่อันนั้นมา พ้คาธ่ลดาจิงได้ขายสินคาเอิาผิถ และได้อีเอิาคั่งเอิายามเอิาอิ้มเอิ้าเต้มเรือ ของสินคาเข้าามี แม่มอามาจักลาวเปันผู้ผลิกผิม ได้ทูายและจำพ่ายขายในสมัยนั้น ในจำพอกทูายก่อาผู้ในโลก.

ท่ามอัมอูสท้อยและพักพอกมาเถิงอรุงจัม ในโอกาถขุมเถือม ๑๔ ที่ หาถทูองเจ้าแผ่มถิมลาวได้ธับต้อมท่ามอัมอูสท้อยที่หาถทูอง.

ท่ามอัมอูสท้อยได้บันทึกไว้อ่า " ต้อมเช้าอันที่ ๑ฝ โมอม หาวสำนักพ่ระราชอัวสิ่วช้าวมาทูายถือเพื่อจะธับต้อมเอิาสามของท่าม มายผิมถีอาแมม สามนั้น เอิาใส่ในฐูบคำทูังช้างโตที่ ๑ ที่ย่างไปก่อมพู้ พอกข่าพะเจ้าขี่ช้างค่มละโต พอก่ข่า พะเจ้าได้กายไปต่พ้าพระราชอัว ทั่วสองฝากข้างหาว มีทะหามยืมเป้นแถวแล้อ พอก ข่าพะเจ้ามาหาวเบื้องทูังของพระราชอัว ยู่เหิงทูังช้างเรือเห้นเมืองอุ่งมีกำแพงอ้อม สูง ปะมามเค่งถือคิม ที่กำลังขี้ทูังช้าง. เมื่อทูรอเบิ่งจากทูังช้างลงบ่มากำแพงนั้น มีคองใหง่ อุ่งเต้มไปถ้อยม่าบ่สะอาถ ทั่งมีต้มหง้าเกิดเต้มท่อบ่ธิเอมนั้น. จากากำ แพงไปปะมาม ๑ ส่อม ๔ ของไม พอกพู่เราไปเถิงบ่อมที่พระบาถสิมเด็ถพระเจ้า มะหาอุ๊อิถ ละได้อุ่งกะธุมารับสาม. พอกเราได้ลิงจากทูังช้าง ได้เข้าไปในที่พัก อุ่งได้จัดแปงไอ้ต้อมรับพอกข่าพะเจ้า เพื่อจะล่ถ่าให้เพิ่มธงกเข้าเผ้า ๑๑มผามของ พอกข่าพะเจ้านั้น บันถาพอกเสบาอามาถกำมีผามของพอกเพิ่มคีกัน และมีบ่อมสำลับ ทะหาม, สำลับช้างและม้า มีสรุงคีกคิ้มและไป ๆ มา ๆ สับสิมกันหรุบได้อาแม่มกอง ทับของเจ้า อ๋ลังเอิ (Prince d'orange:). พอกข่าพะเจ้าล่ถ่าอุ่อโมง ๑ แล้อ เจ้าอุ๊อิถสะเด็ถสะถุกยู่เหิงทูังช้างเผือกกำกายมาต่พ้าผามของพอกข่าพะเจ้า พอกข่า พะเจ้ากำเธ็ถคีพอกอิ้มได้มังคเข้าลิงปิ้นพ้าไปหาวแหะบอม พระอิงอุ่งปากิดยังพู้ม ๆ อายุอาถพรุ่ง ๖๕ ปีเท่านั้น. ต่พ้าช้างเผือกมีทะหาม ม๐๐ คิม ถือปิ้มย่างก่อม ทูัง ช้างเผือกมีช้างอีกทูายโต บันทูาทะหาม ถัดไปมีมอีกมีพอกถิมตรี ถัดมีมอีกมีทะหาม

๔๐๐๐ คิม ถัดทะหามมื้มอีกมีข้าวๆ ๑๗ โต มีมะเหสี ๕ ๑๖ ฮิมาด้วย เมื่อเวลาทะยอมแห่ทายไปแล้ว พวกข้าพะเจ้าทับคิมมาหาที่พักของข้าพะเจ้า ย่ามาม่ำใดพระธาตุอัวไก่สิ่วพาผามใหร่ ๒ อัม มาให้ ในมื้มมีเคื่องกินและอาหามที่แต่วแล้ว:

เวลาตอมบ่าย ๔ โมว พวกข้าพะเจ้าถูกเชิมไปเข้าเผ้าพระเจ้ามะหาอุ๊อด. พวกข้าพะเจ้าไปฮาบทูมเจ้าอุ๊อดโดยกายไปสมามใหร่อัม ๑ มีกำแพวหิ้มออมและมีป่องๆ เพื่อเป้มย่อมยิงปืนใหร่. กางสมามมีมีหาดใหร่อัม ๑ ทัวสูงยู่เทิงจอมโอบคำและมีลาย ตามเพิ้มเว้าอ่าคำมื้มพัทาได้ ๙ หาบ คิมลาวทุกคิมเข้าหาที่มี มีทูบทรมบูชาหาด เมื่อพวกข้าพะเจ้าเข้ามั่งยู่ที่มีมปะมามม้อยมึ่ว ก็เห้มคิมเอิาเคื่องต่อมขัมมาหามมื้มได้เอิาวางไอ้ ต้พาสิมเด้ดพระเจ้าปะมาม ๑๗ ขาดย่าง ยู่เทิวสาดย่างยี่มีหรัวปิก, ต่ำไปพวกข้าพะเจ้าได้รับทูบทรมเพื่อมถั่ว เตอียา (อุ้ม พะยา) ทูกคำ (Thévinia Lanckan) ได้เตือมให้พวกข้าพะเจ้าซาบแล้วอ่า หามไปฮาบทูมพระเจ้าแผ่มดิม ต่องได้ถิ ทูบทรม พวกข้าพะเจ้าได้ย่างรอบหาดโดยถิทรมด้วย สองมีแมบเข้าทัม พวกข้าพะเจ้าได้ไปต้พาพระเจ้าแผ่มดิม อุ๋งมีทะหาม และมีเจ้ามาย ผู้ใหร่มำใมสิมม้อยอัม ๑ พวกข้าพะเจ้ามั่งคุเข้ายู่เบื้องหัวเคื่องต่อมรับขัมมาหามมื้ม พวกข้าพะเจ้าได้ฮาบยังคิมโดยเอิาพ้าผาหาทิ้มลิงแหบดิม มี เห็ว ถัดมื้มสามของมาย พิมก็ได้ถิกอ่ามโดยพิทีให้ทรงดสิมทับทรงดติยิดของท่ามมายพิม ต่ำไปมะหาดเลัดได้มารับเอิาทรมจากมีข้าพะเจ้า ต้มื้มพวกข้าพะเจ้าก็ได้หรับเข้าไปต่มอีกปะมาม มิ-๔ ขาดย่าง แล้วที่มื้มพวกข้าพะเจ้าก็ได้มั่งคุเข้าอีกแต่พระเจ้ายู่ทิอได้จำให้พวกข้าพะเจ้าได้หรับเข้าไปใก้ ๆ อีก พวกข้าพะเจ้าก็ได้หรับเข้าจิมแปะธาตุสำนักของพระอิวเมื่อเวลาพวกข้าพะเจ้าได้หรับเข้าไปใก้ ๆ แล้ว พวกข้าพะเจ้าได้ฮายบังคิมเอิาทิอกิ้มลิงดิมอีก ยู่ใมละยะ ๓-๒ ขาดย่าง แล้วพระอิวอุวิงกะธุมาถามโดยให้อาดยาสิด เตอียา (อุ้มพระยา) เป้มผู้แปให้อ่า "ท่ามมายพิมสะบายดีบ่แล้วอ่าพระอิวอุวิงดีพระทัยเป้มอัมมาก ใมอัมที่พวกข้าพะเจ้ามายฮามฮามฮาบบังคิมทูมมี้ เถิงแม่ว่าปะเหดของท่ามมายพิมยู่ไกพระมะคอมองจัมเอ้มมื้มก็ตาม พระอิวอุวิงกะธุมาโผดบอกให้อุาบอ่า พระอิวอุวิงปะสิวแต่วธาตุทุกไปฮอบใจมำท่ามมายพิม เพื่อฮ้ให้ท่ามมายพิมกะธุมาฮามพังสีฮาบฮายอีก เพื่อฮ้ให้พวกท่ามมายพิมติดต่ำไมตรีกับปะเหดล้ามข้าว พระอิวอุวิงจะพ้พระทัยต่อมรับทูดของท่ามมายพิม จะมาในสะถามทูดถามค่าถิสะถามใดก็ดี ก็ยิมดีต่อมรับ "พวกข้าพะเจ้าได้สะแดงคอามฮอบพระทัยย่างล้ม

ເຫຼືອຂອງພວກຂ້າພະເຈົ້າຖວາຍພຣະອົງໂດຍຂາບທູນວ່າ " ທ່ານມ່າຍພົມຈະດີໃຈທີ່ສຸດ ເມື່ອ ໄດ້ຊາບຂ່າວກ່ານເທອມຣັບຂອງພວກຂ້າພະເຈົ້າຈາກພຸຣະອົງ ທ່ານຈະດີໃຈທີ່ສຸດທີ່ຈະຈັດການຕິດ ຕໍ່ສັມພັນທະໄມຕຣີ " ຕໍ່ມ້ນໄປ <u>ເຕວີຍາ</u> ກໍໄດ້ບອກພວກຂ້າພະເຈົ້າວ່າ " ພຣະອົງເຣົາຈະ ມຸຍາດໃຫ້ພວກທ່ານລາໄປໄດ້ " ແລະພຣະອົງໄດ້ຊົງຕື່ມ ຂໍໃຫ້ພວກທ່ານມຳຄວາມໂຄຣົບໄປ ຍັງທ່ານມ່າຍພົມພ້ອມດ້ວຍຄວາມອວຍພອນ ອາຍຸ ອັນໂມ ສຸຂັງ ພະລັງ ອາຍຸຍືນຍາວ ສຸກກາຍ ສະບາຍໃຈໃຫ້ມີເຕຊານຸພາບ ແລະຊະນະຜາຍແຜ ຂາເສີກສັດຕຸ່ຕົ້ນທະວີຂຶ້ນເຖີ " ຕອນພວກຂ້າພະເຈົ້າກາຍບັງຄົມທູນລາ ພຣະອົງຊົງພຣະກະຣຸນາໂຜດພຣະຣາຊທານເຄື່ອງຕ້ອນ ໃຫ້ພວກຂ້າພະເຈົ້າທຸກຄົນແລ້ວ ເຊີນພວກຂ້າພະເຈົ້າໄປຊົມການແຂ່ງຂັນຫຼາຍປະເພດມີຕົ່ນອຍ ຟົ່ນຄ່າຍ ແທງທວກ ໄລ..

ຫຼັງຈາກການແຂ່ງຂັນທຸກ ๆ ແນວ ທຸກ ๆ ຜູ້ແຂ່ງຂັນກໍໄດ້ຮັບລາງວັນເປັນແຜ່ນແພ ເມື່ອເວລາຕາເວັນຕົກມະຫາດເລັກເອົາສາດມາປູໃນເດີ່ນແລ້ວ ເອົາຕະກຽມມາໄຕ້ ມີນາງນັກ ສົ່ນ ๔ ນາງ ມີເຕ່ຜູ້ສາວ ๆ ນ້ອຍ ๆ (ຄົງຈະແມ່ນນາງລະຄອນ) ນຸ່ງເຄື່ອງແປກປລາດອອກ ມາຟ້ອນເປັນເວລາ ๑ ຊົ່ວໂມງ ແລ້ວທຸກຄົນກໍໄດ້ຮັບຄ່າລາງວັນເປັນຜ້າຍຽງຜູ້ລະສອງຜືນ ສີ ຂາວແລະເຫຼືອມ ຕົ້ນໄປມີຜູ້ຍິງຜູ້ ๑ ອອກມາຟ້ອນອີກ ມີທ່າງ່ົ້ນຫຍຸ້ງຢູ່ປາຍນີ ທ້າຍສຸດມີການ ຈຸດບັ້ງໄຟ ພວກຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ຂາບບັງຄົມທູນລາ ແລະພວກຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ກັບມາທີ່ພັກກັບທ່ານ ເຕວີຍາ ຕາຫອມ (ພະຍາຕາຫອມ) ພວກຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ນອນຢູ່ທີ່ພັກທີ່ຜ່ານເດີ່ນເຊ້ນດຽວກັນ ກັບເຈົ້ານາຍຜູ້ໃຫຽ່ ແລະພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ທ່ານເຕວີຍາ ໄດ້ບອກໃຫ້ພວກຂ້າພະເຈົ້າວ່າ ດິນມານມາແລ້ວ ພຣະເຈົ້ານະຫາຊົ໊ດບໍ່ໄດ້ຕອນຮັບທູດຢ່າງໃຫ້ກຽດເປັນພິເສດແບບນີ້ ພຣະອົງ ບໍ່ເຄີຍຊົງກະຣຸນາໂຜດໃຫ້ທູດຕ່າງປະເທດເຂົ້າໃກ້ສຳນັກຂອງພຣະອົງດັ່ງທີ່ໄດ້ເຮັດຕໍ່ທ່ານມັນ ຜູ້ສທ້ອບນີ້.

ສາມສີ່ວັນຫຼັງຈາກພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າໄດ້ຮັບຕ້ອນຢ່າງມີກຽດ, ພວກຣໍລັມດາ ໄດ້ໄປເບິ່ງບຸນໄຫຼເຮືອໄຟທີ່ນ້ຳຂອງ ທ່ານມັນຜູ້ສທ້ອບໄດ້ກ່າວວ່າ ພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າ ກໍໄດ້ສະເດັດມາເພື່ອນກັນ ໂດຍສະຖິດຢູ່ເທິງສລຽງຄຳ ພວກຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ໄປນັ່ງຢູ່ໃນຜ່ານຊ້ຍ ໃກ້ ๆ ກັບຜ່ານຊ້ຍຂອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ບໍ່ນານທີ່ໃດບຸນນັ້ນກໍເຣີ່ມຕົ້ງຕົ້ນຂຶ້ນ ຢູ່ກາງນ້ຳຂອງ ເພິ້ນໄດ້ຄາດຫ້າງອັນນຶ່ງ ມີສີ່ເສົາເຮັດດ້ວຍໄມ້ໄຜ່ຜູກຕິດ ๆ ກັນ ສູງທ່ໍ່ກັນກັບເສົາກຳປັ່ນຢູ່ທະ ເລ ຜູ້ຊາຍ ๔ ຄົນໂດດລົງນ້ຳຕາມ ๆ ກັນພ້ອມຕລົກໃຫ້ຄົນຫົວອຶກ. ອັນທີ່ພ່າໃຫ້ປວງຊົນຊື່ນ ອົກຊື່ນໃຈທີ່ສຸດ. ພວກ ๔ ຄົນທີ່ໂຕນນ້ຳນັ້ນອາດຈະໄດ້ຮັບຄວາມເຈັບອັນຕະຣາຍຢ່າງໃດຢ່າງ ນຶ່ງກໍເປັນໄດ້.

ເມື່ອເວລາຄ່ຳມືດເຂົ້າແລ້ວ ເຮືອໄຟ ๘๐๐ ລຳປະດັບດ້ວຍແສງໄຟຮຸ່ງລ່ອງມາຕາມນ້ຳຂອງ ນອກນັ້ນມີເຮືອໄຟອີກ ๓ ລຳ ເຮັດເປັນຮູບທາດ ๔ ລ່ຽມເຕັມໄປດ້ວຍແສງໄຟອີກ ທັງພິດເປັນໜ້າເບິ່ງໜ້າແຍງແປກປລາດທຽບໄດ້ວ່ານ້ຳຂອງຖືກໄຟໄໝ້ ເມື່ອເວລາເຮືອໄຟກາຍໄປພົ້ນແລ້ວ ຈຶ່ງມາມປະມາມເຄິ່ງຈຸ້ອໂນງພວກພຸ້ເຮົາກໍກັບຄືນມາເຮືອນ ພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າແລະຂຸນນາງກໍກັບເມືອຕັ້ງດຽວກັນ."

ເມື່ອເວລາຂຸນເລິກເສັດສັບແລ້ວ ສິນຄ້າພວກຮໍລັມດາເປັນຕົ້ນ ຄື ແຜ່ນແພ, ແຫວນ, ແວ່ນ ກໍຖືກຊື້ຂາຍຈົນໜົດ ທ່ານວັນວຸສທ້ອບ ແລະພັກພວກຢາກຈະກັບຄືນ ແຕ່ຍາກທີ່ສຸດ ມີແຕ່ທ່ານວັນວຸສທ້ອບກັບຄືນຄືນດຽວ ປະລູກນ້ອງໄວ້ເພື່ອເກັບເງິນຄ່າສິນຄ້າ ທ່ານວັນວຸສທ້ອບໄດ້ກ່າວວ່າ ພວກທີ່ລ້ຳຄ່າເກັບເງິນນີ້ ກໍບໍ່ມີຮອກຫຽງໃນລະຫ່ວາງ ຝ ເດືອນຂ້າງໜ້າ ມີແຕ່ຊອກຫາກິນແລະນອນເພື່ອນກັບຄຸນແມ່ໃນວັດ, ຄຶກຶຣິຍາດີ ບໍ່ເຮັດຄວາມເສັຽຫາຍຫຽັງ ໃນເຣື່ອງການມາຂອງທ່ານວັນວຸສທ້ອບທີ່ນະຄອນວຽງຈັນ ທ່ານໄດ້ກ່າວເຖິງເຣື່ອງການຄ້າຂາຍພິເສດອີກ.

ກ່ຽວເຣື່ອງນີ້ທ່ານວັນວຸສທ້ອບໄດ້ອອກຄວາມເຫັນວ່າ ການຕັ້ງຮ້ານສິນຄ້າຂອງພວກຮໍລັມດາທີ່ວຽງຈັນ ຖ້າຈະໄດ້ຜົນດີກໍແຕ່ວ່າການຍາດແຍ່ງກັບພໍ່ຄ້າໄທ ພໍ່ຄ້າພະມ້າ ແລະພໍ່ຄ້າແກວຕົ້ງແກ ຈຶ່ງເຄີຍມາຄ້າຂາຍຢູ່ເມືອງນີ້ແຕ່ນານແລ້ວ ໃນເຣື່ອງການຂາຍຍາມ ແລະຄັ້ງພວກຊາວລາວແລກປ່ຽນຢ່າງແພງກັບຂອງຕ່າງປະເທດໂດຍຮູ້ຖືວ່າສິນຄ້າລາວສູງ ພວກພໍ່ຄ້າຕ່າງປະເທດທີ່ກ່າວມານີ້ ມາທາງຄົມເປັນຕົ້ນວ່າ ຜ່ານເມືອງໄທ. ທ່ານວັນວຸສທ້ອບໄດ້ຄາດຄະເນວ່າ ຖ້າເຮົາມາຕັ້ງຮ້ານສິນຄ້າຢູ່ວຽງຈັນແລ້ວ ເຮົາສາມາດແຂ່ງຂັນໄດ້ໃນເມື່ອເຮົາມີຫຼັກການຄ້າພົ້ນເກົ່ນທີ່ຂະເມນ.

ເມື່ອງຈາກການສັງເກດໃນການຄ້າຂາຍທີ່ວ່ານານີ້ ທ່ານວັນວຸສທ້ອບໄດ້ກ່າວເຖິງພູມີສາດຂອງລາວ ທ່ານໄດ້ບອກວ່າມີເຂດແດນຕິດກັບໄທ, ພະມ້າ, ຈີນ ຕົ້ງເກ, ອານາມ ນອກນັ້ນທ່ານໄດ້ກ່າວໄວ້ເພື່ອນກັນວ່າ ໄດ້ມີສາຍສັມພັນທະໄມຕຣີກັບປະເທດໃກ້ຄຽງ ແລະຕອນສຸດທ້າຍທ່ານໄດ້ກ່າວເຖິງກະຊວງທະບວງກົນລາວ ແລະຂ້າຣາຊການຊັ້ນຜູ້ໃຫຽ່ທີ່ເປັນຫົວໜ້າອີກ. ແຕ່ໃນຈຳພວກບັນດາຜູ້ໃຫຽ່ທີ່ກ່າວນັ້ນ ມີແຕ່ພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາເທົ່ານັ້ນທີ່ເຮົາພໍ່ຮູ້ຈັກໄດ້ໂດຍຄັກແນ່ຕາມພົງສາວະດານລາວ. ໃນສມັຍການປົກຄອງຂອງທ່ານວັນວຸສທ້ອບນັ້ນ, ເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາມີອາຍຸ ๔๒ ປີ ແຕ່ທ່ານວັນວຸສທ້ອບໄດ້ບອກໄວ້ວ່າພຣະອົງມີອາຍຸ ๔๓ ປີ ພຣະອົງເປັນເຈົ້າຊີວິດອົງສຸດທ້າຍທີ່ເຂັ້ມແຂງທີ່ໄດ້ປົກຄອງທັງໜົດໃນລ້ານຊ້າງພ້ອມທັງວຽງຈັນ ແລະຫຼວງພຣະບາງອີກດ້ວຍ.

ตามพิงสาวะดามลาว พระอิงได้ขึ้นสเวียรากแต่ ๑๗๓๓ เถิง ๑๗๔๔ ในละหว่าง ๕๓ ปี แต่พระอิงบ่ค่อยปากิด พระอิงให้ฝูงประชาทอมได้เห็นเลื่อย ๆ. มีผู้ใหญ่สำคัม มิ ท่าม อิงบ่แม่มเจ้อเจ้าได้ถืกแต่งตั้งให้เป็นผู้อุดอ่วยในทามปกคองบ่าวไพร่าสถอม ตางพระเม่ดพระทัมพระอิง. สิ่งที่เป็นพาสะกุดใจของชาวธ์ลัมดา อัมมีงอีกแม่มคอามจะเธิมและสำคัมที่สุดของพระพุทสาสมาในสมัยนั้ม ท่ามอัมอูสท้อบได้กาวอ่า ขัมดาพระสิงในสมัยนี้ม ท่ามบอกว่า " มิข่ายก่วาทะทามในกองทัยของพระเจ้าแผ่นดิมเยัรระมัมชำ" พระสิงเข่าม้ันสอมให้ธาสถอมว่า พระผู้เป็มเจ้าของพวกเฮามาแต่เทิงฟ้า และธูบที่เฮาเห็มนั้มกำได้เธัดตามที่ผู้ก้สางได้เห็มด้อยตาติมเอง. พวกพระสิงเข่าม้ันเผิงพ่ใจหูายกับธูบเข่าม้ัม ทังได้เว้าว่า "พระผู้เป็มเจ้าของเธ้าม่ีคอามสักสิดหูายก่วาพระผู้เป็มเจ้าของประเทดไท, ของประเทดเขมม และประเทดอื่ม ๆ" และได้ก่าวอีกว่า อัดอาจาธามของเฮือเจ้าใหญ่และจิบงามก่วาประเทดอื่ม ๆ, ว่าทามสึกสาเล่าธงมีคอามสำคัมก่วาประเทดอื่ม ๆ ด้อยเทดนี้หุก ๆ ปีมีพระสิงมาจากประเทดเขมมและไท อิงมาย่สึกสาย่ได้ ๑๐ ปี หื ๑๔ ปี ก่อมจะได้สำเธัดในทามธงมือชาม่ิง.

สิ่งที่ก่าวในข้างเทิงม่ีมีคอามจิง เพาะว่าคุมพ่มาธิมี (Père de Marini) เห่งสาสมาภธิสตงมที่ได้ผามมาองจัมสมัยนั้ม กำได้ยืมยัมเถิงคอามสำคัมของพุทสาสมาเพื่อมกัม แต่สะเพาะต่อของท่ามอัมอูสท้อบ ท่ามได้เอ่ือในแง่ห้ว่า ทามธงมในพระพุทสาสมาห้องจัมมีทามเสธิสะดอกหูายก่วาคอามสำคัมของพระพุทสาสมาหูายก่วาเห่งอื่ม.

อัมที่ ๘๐ เดอาม ๑๗๔๑ ท่ามอัมอูสท้อบได้จาทองจัมไปประเทดเขมม ทามทับคิมมี่ลำยากเต้มที่ เพาะเป้มระถูมำ้แห่ง มอกมั้มยังมีข่าวเล่าลือจะมีสิงคามเขมมและลาว อิงได้สั่งทะหามมาประจำอายแดม มิห้ะหามทักและกอด ท่ามอัมอูสท้อบสองเท้อ แต่เท้อใดกำมีสิบสอมถ่มมามท้ายสุดชาวเธ้อลาวที่ไปส่งท่ามอัมอูสท้อบได้ไปแต่บะให้ท่ามยู่ห้วัด โบธาม ห้วัดบาจอง ยู่ชองแต่ง. ในอัมที่ ๑๑ อาอธิม ๑๗๔๔ ท่ามอัมอูสท้อบกำได้ไปเถิงที่บริสัดร้ามค่าของเพิ่มที่เม้องละแอก (Lovêk) ตามเดิมย่างปอดพัย.

ผู้ธองของท่ามอัมอูสท้อบ ๔ คิมอิงยังยู่องจัมกำได้ถือบัมหิภะจำอัมเอ้ามดงอกัม แต่อาทามบัมหิภะจำอัมมั้ม บ่มีธาคาสูงห่ของท่ามอัมอูสท้อบ แต่เถิงย่างใดกำดี

ເຮົ້າຮູ້ສຶກວ່າບັນທຶກບາງຕອນກໍ່ສຳຄັນຢູ່. ຄືວ່າການຂາດສັນພັນທະໄມຕຣີລະຫວ່າງລາວແລະຕ່າງແກວ ການບັນທຶກເຖິງຂຸນປ່າໃໝ່ທ້ວງຈັນ ແລະການບັນທຶກຖຶ່ງພຣະຣາຊບັນລັງລາວໄດ້ຕອນຮັບຖານຣະວັງຣະແວງຢ່າງບໍ່ໄວ້ເນື້ອເຊື່ອໃຈຣາຊທູດໄທ ແລະສຸດທ້າຍມີການບັນທຶກຂອງການມາວຽງຈັນຂອງຄຸນພໍ່ກຣິສຕຽນປັອກຕຸຍແກ ๔ ຄົນ ຜູ້ທີ ๑ ຄືງແມ່ນຄຸນພໍ່ <u>ເຕີເລີຢະ</u> (Père de Leria) ຖືງໄດ້ມອບບັນທຶກນັ້ນໃຫ້ຄຸນພໍ່<u>ມາລີນີ</u> (Père de Marini) ບັນທຶກນັ້ນມີເນື້ອຄວາມດັ່ງນີ້ "ຄຸນພໍ່ທັ້ງສອງອົງນັ້ນໄດ້ເອົາພາຂາວນ້ອຍສອງຕົວມາຖວາຍພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລາວ, ກະຕ່າຍຕົວ ๑ ແລະເຄື່ອງອື່ນ ๆ ອີກ" ແຕ່ວ່າການວ່າທ່ານໃນການຢ້ຽມຢາມວຽງຈັນຂອງພວກຄຸນພໍ່ສອງທ່ານນີ້ ບໍ່ມີຄ່າສູງເທົ່າພວກຣໍລັນດາທີ່ຂຽນວ່າ "ພວກຄຸນພໍ່ນອນຢູ່ທີ່ເຮືອຂອງເຂົາເຈົ້າເອງຊື່ ๆ ແລະບໍ່ຮູ້ຈັກວ່າເວລາໃດສົມເດັດພຣະເຈົ້າຈະຊົງກະຣຸນາຮັບໃຫ້ເຂົ້າເຝົ້າພຣະອົງໄດ້"..

ໃນເດືອນອາຈຸດ ๑๗๔๔ ນ້ຳຂອງຂຶ້ນເຕັມຝັ່ງ ຊາວຣໍລັນດາເດີນທາງກັບຄືນເມືອດ້ວຍເຮືອຊົງບັນທຸກສິນຄ້າພ້ອມດ້ວຍພຣະຣາຊສານ ແລະເຄື່ອງບັນນາການສຳລັບທ່ານນາຍພົນຕີອາແມນ ທີ່ເມືອງ ບັຕຕາເວັ (Batavia) ພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າບໍ່ສາມາດສົ່ງຣາຊທູດໄປນຳເທື່ອ ເພາະວ່າເວລານັ້ນສັນພັນລະຫວ່າງລາວກັບຂແມນກຳລັງເຄັ່ງຕຶງ. ການລ່ອງນ້ຳຂອງບໍ່ມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກແລະການບັນທຶກການເດີນທາງຂອງທ່ານຜູ້ຮອງຂອງທ່ານອັນຊຸສທ້ອບບໍ່ໄດ້ໃຫ້ຄວາມກະຈ່າງແຈ້ງຫຽັງຕື່ມກ່ຽວກັບພູມີປະເທດລາວ.

ວັນທີ ฝ ອິກໂຕບ ๑๗๔๔ ເຮືອສິນຄ້າຈຳພວກນັ້ນກໍ່ຜ່ານເມືອງປັດຈອງລົງໄປຖຶ່ງເຂັ ເຂດໃຕ້ສຸດຂອງປະເທດລາວ. ວັນທີ ๔๔ ອິກໂຕບ ກໍໄປເຖິງລະແວກ.

ຫຼັງຈາກການມາທີ່ປະເທດລາວຂອງພໍ່ຄ້າຊາວຣໍລັນດາໃນສມັຍນັ້ນ ຕໍ່ມາອີກຣວດ ๑๐๐ ກ່ວາປີກໍ່ບໍ່ມີຊາວຢຸຣົບໃດ ๆ ມາອີກ ແລະຊາວຣໍລັນດາກໍ່ບໍ່ໄດ້ມາອີກເຊັ່ນດຽວກັນ; ສິ່ງສຳຄັນກໍ່ຄືແຜນທີ່ຂອງຊາວຣໍລັນດາຂີດຂຽນໄວ້ນັ້ນ, ບໍ່ເຄີຍເຫັນນັກແຕ້ມແຜນທີ່ຊາວຕ່າວັນຕົກຜູ້ໃດສົນໃຈອີກ. ອາດຈະເປັນດ້ວຍວ່າ ປະເທດລາວມີພົລເມືອງໜ້ອຍ ແລະການເຂົ້າມາຫາກໍ່ເປັນການລຳບາກ ເພາະບໍ່ມີທົ່ມທາງໃກ້ທະເລ, ບໍ່ເປັນຈຸດສຳຄັນແກ່ຊາວພໍ່ຄ້າເອີຣົບ ພວກນີ້ຕົດຕໍ່ແຕ່ປະເທດທີ່ຢູ່ແຄມທະເລ ຖຶ່ງເຂົ້າໄດ້ຜົລໄມ້ຂາຍ ຕໍ່ມາອີກ ຄືໃນປີ ๑๗๙๓ ເທົ່ານັ້ນ ຈຶ່ງມີການມາຂອງຄນະພວກຝຣັ່ງເສດ ຖຶ່ງມີທ່ານ <u>ດູດາ ເດີລາເກຣ</u> ແລະ <u>ຝຣ້າອິດ໌ກ໌ກາກເມ</u> (Doudart de Lagrée Français Garnier) ເປັນຜູ້ນຳພາໄດ້ຂຶ້ນມາຕາມລຳນ້ຳແມ່ນ້ຳຂອງການມາຂອງພວກນີ້ກ່ອນວຽງຈັນຕລອດເຖິງເມືອງຫຼວງພຣະບາງອີກ.

๔-/ <u>ทามเดิมทางของคุณพ่อมารินี (Père de Marini)</u>.

ปื้มของคุณพ่อมารินีอ๋วยแปเป้นพาสาฝรั่ง ในปี ๑๗๗๗ อ๋วยมีอ๋อาผิวสาอะถาม ใพ่ และแปกของอามาจักติ๋งแกงและอามาจักลาว " Histoire Nouvelle et Curieuse des Royaumes du Tunquin et de Lao " อ๋วยได้มาเผียแผ่เป้นพาสาอิตาลี ในปี ๑๗๗๘ ผู้แต่งปื้มสะบับนี้แม่นคนอิตาลี เกิดอู่เมืองแจน (Gênes) ที่ได้เถิงแก่กัมที่มากาว (Macao: ปะเทดจีน) โรมอายุได ๗๔ ปี. ก่อมีปื้มหือนี้เป้นต้นต๋ำที่ก่วยกับอามาจักลาว และเป้นปื้มที่มีปโยดมากที่สุด เพาะได้ให้ความกะจ่างแจ้งของปะเทดลาวในสมัยนั้นย่างดี, เถิงแม่นอาผู้แต่งปื้มหือนี้ บ่ได้บอกไอ้ว่า เพิ่นเอ๊าเรื่องมาจากใส. แต่เราคิดว่าในเมื่อบ่มีคนชาวต่างปะเทดผ่ามมาในอาม่าจักลาวในสมัยนั้น เรื่องเหล๊านั้นคงเอ๊ามาจากคุณพ่อ เลริยะ (Père de Leria) เพาะว่าคุณพ่อผู้นี้ ได้มาในอามาจักลาวตั้งแต่ ๑๗๔๑ เถิง ๑๗๔๗, คุณพ่อผู้นี้ได้พักอู่ที่องวังจันถิมมาม แต่ปากิดว่าความบ่มียุมชุมชอย จากพระสิงอ๋งคะเจ้าทั่งหลายพาให้ทามพักอู่ที่องวังจันของเพิ่นเป้นทามยาก. ทามแปเป้นพาสาฝรั่งเสดของปื้มของเพิ่นนี้ได้แปแต่สะเพาะเมื่อความ ของปื้มอันที่มีสิ่งที่ก่วยกับผิวสาอะถาม และพูมีสาดของปะเทดเหล๊านั้น บ่เว้าเถิงทามขยายเผียแผ่สาสมาทีริสตง.ในเอเชียตาเอ้มออกไทในสมัยนั้น สิ่งที่ทามจะเพิ่มต่อไปนี้แม่นต่อที่ก่วยกับทามเป้นอู่ของอามาจักลาว.

<u>ก่วยกับความรู้สึกแปก ๆ ใพ่ ๆ ก่วยกับพระธาของอามาจักลาว :</u>

(ความย่างใหง่, ความอุดมสมบูม และ ทำลังทะหาม)

" ในจำพวกอามาจักที่เข้มแขงทั่งหลาย ของปะเทดอาเซียตาอันออกมีปะเทดนึงอ๋วยบ่มีใผรู้จักและเล่าสู่กันฟัง ที่ปะเทดเอิริบ, ปะเทดนั้นเอิาเอิ้นกันว่า ปะเทดลาว ซึ่งความนึงว่าอามาจักล้ามย่วง (Royaumes de Langiens) (แม่นอามาจักล้ามข้างพอกเฮาดูอนี้) ปะเทดนี้อู่ไกทะเลปะมาม มี๐๐.ไม แต่ที่ดเหือหาที่ดใต้แต่ ๑๔ ดีกรี เถิง ๔๘ ดีกรี เค้งค่อว่าปะเทดนี้อู่ในแผนที่โลก บ่อมจุด ๒ ดีกรี, ญี่ที่เค้งของลาติจุด (latitude) และปะเทดนี้อู่ในละยะ ๕๐๐ ไม ฮอบเส้ โดยใหญ่ว่า ดีกรี ๑ มี ๒๐ ไม ในตามลิวจิจุด (longitude) บ่ไดคากคะเนไอ่อาว่ามีกว้างที่ใด เพาะว่าปะเทดนี้มีพูเขาสูงอ่อมหาตาม ฮมาดตาดินมีแต่ ๑๕๐ ไม แม่นปะเทดนี้ที่ราบพรูปะกอบดวยดินดี และสิ่งทั่มมะชาณามาปะทามที่เป้นปโยดแก่ชีวิดสิ่งเหล๊านี้ เกิดขึ้นอย่างสมบูมพูมสุก.

ນອກຈາກພູເຂົາທີ່ເປັນຮົ້ວຮອບປະເທດເພື່ອປ້ອງກັນຕໍ່ສັດຕູຕ່າງປະເທດ ພູເຂົາແລະ ປ່າດົງພົງໄພ ຈຶ່ງມີໄມ້ຫຼາຍຊະນິດ ຈຶ່ງຊ່ວຍຜົລເນື່ອງຂາຍອອກໃຫ້ປະເທດໃກ້ຄຽງ ປ່າໄມ້ນັ້ນ ๆ ກໍເຮັດໃຫ້ທ້ວມາແລະສວນມີຝຸ່ນດີສຳລັບຜົລປູກ ປ່າໄມ້ທັງຫຼາຍເຫຼົ່ານັ້ນລ້ວນແຕ່ມີລຳໄມ້ໃຫຽ່ສູງ ๆ ປູຕາມຕີນພູ ເປັນພູທັງໜົດເປັນຮົ້ວອອມແຜ່ນດິນຂອງລາວ ເມື່ອເບິ່ງຄັກ ๆ ແລ້ວກໍປະກົດວ່າ ຕົ້ນໄມ້ນີ້ຄືກາມະມຸດປູກໂດຍສະເພາະ ເພື່ອເປັນກຳແພງອອມປະເທດ ແລະເປັນເນື້ອມຸ່ມ ເພື່ອ ຖຶດດຶ່ງຕ້ານຍັນຍໍ້ໃຫ້ນ້ຳຝົນທີ່ຕົກຈາກພູເຂົາຢ່າງຮ້າຍແຮງອັນທີ່ຈະນຳຄວາມເສັຽຫາຍມາສູ່ຜົລ ປູກຂອງຣາສດອນ້ຳຍໍ້ມີປ່າໄມ້ດົງໃຫຽ່ຂອງພູເຂົາເຫຼົ່ານີ້ທີ່ຫ້າມປ່າມກ່ານ້ຳຖ້ວມ ແລ້ວ, ກໍ ອາດຈະບໍ່ມີການເກັບກ່ຽວເຂົ້າຢ່າງງອກງາມ ເພາະວ່າຣະດູຮ້ອນກໍຮ້ອນຫຼາຍ, ແຕ່ເມື່ອຣະດູ ຝົນມາເຖິງແລ້ວ ພວກຣາສດອນ້ຳກໍຕັ້ງໂຕ່ງນ້ຳໄວ້ຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງໃຜລາວ ເມື່ອເວ ລາຝົນຕົກມາກຫຼາຍນ້ຳນັ້ນກໍບໍ່ຢູ່ບ່ອນເກົ່າ ບໍ່ໄດ້ພາໃຫ້ເປັນນອກເປັນໜອງ ແຕ່ກໍໄຫຼລົງຕະຄອງ ຮ່ອງນ້ຳໄປຫາມາຫ້ວຍ ນ້ຳເຊ ທີ່ໄຫຼລົງໃສ່ນ້ຳຂອງ ຈຶ່ງຣາສດອນຂຸດແບ່ງອອກເປັນຕະຄອງ ຮ່ອງນ້ຳຈຶ່ງພໍເດີນທາງເຮືອໄດ້ເພື່ອປໂຍດຂອງການປູກຝັງ.

ນ້ຳຂອງ

ແມ່ນ້ຳ**ໃຫຽ**ແມ່ນີ້ ຈຶ່ງນັກແຕ່ງແຜນທີ່ສມັຍເກົ່າ ຫຼືໃໝ່ທີ່ຍັງບອກບ່ອນບໍ່ຄຶກຕ້ອງຄັກແມ່ ນ້ຳນັ້ນໄດ້ອອກບໍ່ນາຈາກໜອງ**ເລີກແຫ່ງ**ນຶ່ງ ຢູ່ໃນ**ແຂວງ**ຢູນານໃກ້ກັນກັບແດນຈີນ ນ້ຳນີ້ເມື່ອໄດ້ໄຫຼ ອອກຈາກແຂວງນຶ່ງຂອງຈີນແລ້ວ ກໍໄຫຼຜ່ານມາຕາມຣອມພູເຂົາແຄບ ๆ ເມື່ອກາຍພູແລ້ວເວລາ ຣອດທ້ວດິນພຽງ ນ້ຳນີ້ກໍຂຍາຍອອກ ໂດຍຜ່ານໄປຫຼາຍຫ້ວເມືອງ ຈຶ່ງພາໃຫ້ຣາສດອນໄດ້ອາຍ ໄດ້ໃຊ້ ໂດຍບໍ່ຮັບຄວາມສົກປົກຫຽ້ງເລີຍຈາກພວກນີ້. ນ້ຳຂອງໄດ້ຮັບແມ່ນ້ຳນ້ອຍຫຼາຍແມ່ ຕາມສາຍທາງທີ່ນັ້ນຜ່ານໄປ ໃນເວລາກາຍໄປໄດ້ ๔๐ ຄືຫຼື ໄກຈາກຂັ້ນໂລກເບື້ອງເໜືອ ແລະເວລາກາຍຈາກດິນລາວໄປແລ້ວນ້ຳຂອງກໍຮັບກຳປັ່ນໄດ້ ມັນຍັງແບ່ງອອກເປັນ ๔ ແຫ່ງ ອີກ ຄື ແຫ່ງ ๑ ໄປປະເທດ ເປກູ (ພະມ້າ) ເບື້ອງຕາວັນຕົກ ເພື່ອຈະຕົກໃສ່ອ່າວບັງກາລີ (Golfe du Bengala)(๑) ແຫ່ງ ๑ ໄດ້ຜ່ານລົງທາງໃຕ້ໃນລະຫ່ວ່າງຕີນພູ ພາໃຫ້ມີແກ້ງ ແລະໃຫ້ມີນ້ຳຕົກຕາດ ນ້ຳຂອງແຕ່ເໜືອຕລອດໃຕ້ ໄດ້ແບ່ງປັນດິນລາວໃຫ້ເປັນ ๔ ແຄ້ວນໃຫຽ່ ๆ ບໍ່ແຕກຝັ່ງຈັກເທື່ອ ເພາະວ່າແຄມຂ່ວງສູ່ ນ້ຳນັ້ນກໍບໍ່ຂຶ້ນເຖິ ๆ ແມ່ນຍາມນ້ຳມາກຫຼາຍກໍຕາມ.

(...) ນ້ຳຫ້ວຍຫຼາຍສາຍເຕັມດ້ວຍນ້ຳຝົນ ເມື່ອຣອດຣະດູຝົນທີ່ເຣີ່ມແຕ່ເດືອນ ຝ ໄປ ບາງທີນ້ຳນີ້ກໍເກີດມາຈາກນ້ຳຫ້ວມ ທີ່ເປ່ຍຢູ່ພູທີ່ເຍດ ນ້ຳຂອງກໍມາກຫຼາຍລະຫ່ວ່າງເດືອນ ເສັ້ຍຕາມໄປຫາເດືອນຈ້ວງວິເຢ ເຖິງເຊັ້ນນີ້ນ້ຳດີ ການທ່ອງທ່ຽວທາງເຮືອແພມາວ່ານ້ຳບໍ່ມີຍາມ ຂາດລະຍະໄດ້.

ພວກທີ່ເຈົ້າເຮືອຂຶ້ນເນືອທາງເໜືອ ຊຶ່ງປ່ານກັບກຳລັງນ້ຳ, ມີຄວາມລຳບາກຍາກ ແຄ້ນເຫຼືອທີ່ສຸດ ເພາະວ່າມອກຈາກຈະໄດ້ລາກແກ່ດຶງເຮືອແລ້ວ ຍັງໄດ້ຕາກແດດອັນແຮງກ້າ ເພື່ອມດັ້ງໄຟເຜົ້າ ເຖິງດັ່ງນັ້ນກໍດີ ເຂົ້າກໍຄືກັນວ່າ ຄວາມທຸ້ງຍາກອັນນັ້ນບໍ່ພາໃຫ້ເຂົ້າທໍ້ຖອຍ ຫຼືເປັນສິ່ງຂັດຂວາງໃນການທ່ອງທ່ຽວຂອງເຂົ້າເຈົ້າເລີຍ ພວກເຮົາເຫັນວ່າມີຄວາມລຳບາກ ທີ່ສຸດໃນການເດີນຕາມລຳນ້ຳອັນຮ້າຍຂາດຂອງລຳແມ່ນ້ຳຂອງນີ້ ແຕ່ວ່າເມື່ອເຫັນວ່າແມ່ນ້ຳຂອງ ໄຫຼແຮງ ພວກຊາວເຮືອແພຈະລະເລີງໃຈກໍບໍ່ໄດ້ ເພາະວ່າຂນາດເຮືອທີ່ເຮົາປ່ະລ່ອງຕາມລຳ ພັ້ງນັ້ນ, ບໍ່ແມ່ນແຕ່ພໍຮຽງໄຫຼໄວເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ນັ້ນເປັນເພື່ອນລູກໜ້າທີ່ເຮົາຍິງໄປນັ້ນ ຖ້າຜິດພັ້ງ ໄປເມື່ອໃດແລ້ວ ເຮືອນັ້ນກໍຈົມລົງພື້ນພິດທັງຄົນແລະສິ່ງຂອງອີກດ້ວຍ ໂດຍບໍ່ຫວັງວ່າຈະເອົາຊີ ວິດຕົນເອງລອດໄດ້ ຊ້ຳກໍເຊັ້ນດຽວກັນ ດັ່ງນັ້ນ ຈຳຕ້ອງຍອມຕໍ່ກຳລັງອັນແຮງຂອງນ້ຳນີ້ ເມື່ອ ເວລາເຮົາໄປຮອດເຂດແດນທີ່ແບ່ງສອງອານາຈັກ (ລາວແລະຂແມນ) ເຮົາຈຳເປັນຕ້ອງເອົາ ສິ້ນຄ້າອອກຈາກເຮືອນ້ອງເບາະເຮືອອອກແລ້ວເອົາເຄື່ອງໃສ່ກອງມແກ່ໄປ ໃນລະຍະທາງປ ະມານ ນ ไมล์[๔] ແລ້ວກໍຫວິດບ່ອນຍາກ, ~~ແຕ່ວ່າ~~ພວກເຮືອຍັງຈະໄດ້ດຶງແລະປ່ອຍເຮືອເປົ່ານັ້ນ ຄ່ອຍ ๆ ລົງຕາມແກ້ງແລະຕາມຮ່ອມນ້ຳອັນຫັນດາມອີກ. ແຕ່ຕົ້ນແກ້ງໄປຮອດທ່າ ກຳປັ້ນຕ້ອງ ໃຊ້ເວລາຣະຫ່ວາງ ๑๐ ວັນ.

ໂຄງການທີ່ສເນີຕໍ່ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ

(...) ນິຄຸມພໍ່ຟຸ່ນ ໄດ້ສເນີໂຄງການຕໍ່ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນກ່ຽວເຮື່ອງການຈັດນ້ຳ ໃນບ່ອນຮ່ອມແກ້ງໃຫ້ເປັນຕອນ ๆ ໄປ. ເພື່ອຈະຕ້ານນ້ຳແລະເປ່ງໃຫ້ສເນີກັນ ເພື່ອໃຫ້ການ ທ່ອງທ່ຽວສະດວກ ແຕ່ພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າຢູ່ຫົວຮຸ້ນາເຫັນວ່າ ຈົ່ງຢຸ່ວ່າຈະໄດ້ຜົນໃນ ການຄ້າຂາຍໃສ່ແຜ່ນດິນ. ແຕ່ວ່າພຣະອົງຊົງເປັນຫ່ວງໃນຄວາມສຽ້ບສຸກຂອງພຣະຣາຊອານາເຂ ໃນດ້ານການເມືອງແລະການທະຫານ ເພາະວ່າແກ້ງເຫຼົ່ານັ້ນກໍເປັນການຕ້ານຕໍ່ຕ້ານສັດຕູ ຖ້າ ເຮົາທຳການເຮັດໃຫ້ໄປມາສະດວກດີແລ້ວ ກໍຄືກັນກັບເອົາຂໍກະແຈເມືອງປ່ອນໃຫ້ສັດຕູ ເພາະວ່າ ຖ້າເຂົາຢາກມາຣຸກຮານຢ່າງໃດເຂົ້າກໍມາໄດ້ງ່າຍ ๆ .

ວ່າດ້ວຍເຂົ້າ

(...) ເຂົ້າຈົ່ງປູກຢູ່ໃນປ ะเทดนี้ ແມ່ນງ່ານຫ່ານ ຮ່ອມຈະປຽບທຽບບໍ່ໄດ້ ມີຣົດແລະ ມີກິ່ນຫອມພິເສດ-ບໍ່ແມ່ນມີແຕ່ເຂົ້າ, ເຄື່ອງຂອງອື່ນ ๆ ກ່ວາມໄປຕາມ ๆ ກັນ ມີຮ່ອມນຶ່ງທີ່ ເຂົ້າປູກເຂົ້າຫອມ ຄົງແມ່ນທ້ອງຖິ່ນທີ່ຢູ່ພາກຕາເວັນອອກຂອງພຣະຣາຊອານາຈັກແລະເຂົ້າ

---

(๑) ຮ່ອມນີ້ຄຸມພໍ່ໄດ້ຄິດຜິດ ເພາະແມ່ນ້ຳຂອງບໍ່ໄດ້ຕ້ານປ ะเทดพะมาจักร่อม.

(๔) ไมล์นึ่งมี ๑๙๕๔ แมัด.

ຄາດຄະເນວ່າໃນຈຳພວກປະເທດຕ່າງ ๆ ໃນຕາເວັນອອກໄກມີມີເຕ່ຍອນດຽວນີ້ທີ່ຈະມີເຂົ້າ ຫອມແບບນີ້ (...)

ອ່າ ດ້ວຍປາ

(...) ນ້ຳຂອງແລະນ້ຳມ້ອຍທີ່ຕົກໃສ່ນ້ຳຂອງ ມີປ່າຢ່າງມາກມາຍແລະຫຼາຍຊຸ່ມຶດ ແລະບາງຊຸມຶດກໍໃຫ່ຽທີ່ສຸດ, ๔ ຄົນ ຫາມປ່າຊຶ່ງເຫັນວ່າກ້ວ ອ ລົ້ມທີ່ສຸດກໍຍັງຈະຫາມຍ້ໍ ໄດ້.

ການຕົກປ່ານ້ອຍກໍມີແຕ່ເປັນຣະດູ ແລະຣາຄາປ່າກໍຖືກ ๆ ປ່າໜ້າຮອຍລ໊ອ ຕ໋ເງິ ມ່ລ໊ອ ມ໋ງເທົ່ານັ້ນ(๑ (ເງິ ມ ອີ ຕ ລີ) ພວກຣາສ ອມເອົາເກືອເອົາຍເຮັດປ່າແດກ, ປ່າເຄັ ມ, ປ່າຢ່າງ ຄິ ບ້ ານ ເຮົາເຮັດປ່າອົ ງ ຈ ວ, ປ່າຣ ອ ງເຄັ ມນັ້ ນ ເພື ່ ອປະກອບເປັ ນ ອ າ ຫ ານ ຂ ອ ງ ເ ຂ ື ອ ເ ຈ ົ ້ າ. ຢ ູ ່ ທ ີ ່ ນ ີ ້ ຣ າ ກ າ ດ ກ ໍ ບ ໍ ່ ຮ ້ ອ ນ ເ ຮ ັ ້ ວ ເ ທ ົ ່ າ ໃ ດ ພ ໍ ປ ານ ກ າ ງ, ຍ ັ ງ ຢ າ ກ ວ ່ າ ເ ຢ ັ ນ ກ ວ ່ າ ຢ ູ ່ ປ ະ ເ ທ ດ ຕ ິ ງ ແ ກ ງ ແ ກ ອ ເ ພ ື ່ ອ ອ ີ ກ ອ ້ ໍ ອ ຶ ່ ງ ພ າ ໃ ຫ ້ ຄ ົ ນ ທ ັ ້ ງ ຫ ຼ າ ຍ ມ ີ ສ ຸ ຂ ພ າ ບ ດ ີ (...)

ພຣະມະຄອນວັດແລະພຣະຣາຊວັງ

ເມືອງສຳຄັນຶ່ງພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າສະຖິດຢູ່ຕາມປົກກະຕິນັ້ນ ຢູ່ກາງພຣະຣາ ชานาจักปะมาม ๑๒ ดีฏี จากขอบโลก พระมะคอนนั้นธรรว่าล้านช้าง ( ) ข้างมึ่งมีกำแพงสูงอ ม ແ ລ ະ ຕ ະ ຄ ອ ງ ໃ ຫ ຽ ເ ລ ີ ກ ອ ອ ກ ข้างมึ่งมีน้ำของตันอันเป็นบ่อมหำบังสัตตุได้ดี พระราชวังอึ่งก็สร้างอย่างมีระบบและมีลวดลายอันเพราะสมนั้นงามเต็มที่. ยู่ไกล ๆ เราก็พูดเห็นยอดมันมีความจิงยู่ว่าพระราชวังนี้ก้วางที่สุด และคันว่าเรา บ่สังเกตดัก ก็จะมีบ่อว่าเป็นเมืองนึ่งก็ได้เพราะอ่าคมยู่ในนั้นมีมากมายหลายล้น ห้องขันทีของสมเด็ดพระเจ้า มีประตูรันคอดเป็นลอดลายงามที่สุด มอกนั้นก็มีหลายห้องอีกงามเกือบเท่า ๆ กัน, และก็มีอีกห้องนึ่งใหญ่ก้วาง, ไม้อึ่งใช้ปูกพระราชวังนี้เป็นไม้ที่แพงแก่มดี ทังมอกและทังในของฝามีลอดลายงามที่สุด และฝอกคำอันที่พาให้รู้สึกว่า เอาแผ่นคำแท้ ๆ ไปประดับใส่ มอกจากนั้นเมื่อเราเข้าไปในเดิมพระราชวังอึ่งก้วางขวางหลาย มีเรือนปูกลวมกันเป็นแถว ๆ สำลับพวกเสมาและมายทะหาม.

ถ้าจะให้ขาพะเจ้าบรรยายทุกสิ่งทุกอย่างอึ่งประกอบพระราชวังนี้ ถึงคุมค่าสูงของพระราชวัง, ห้องนอนทังหลาย, สวนอาดุทยานและอีกหลายอย่างกวงกับพระราชวัง, แล้วขาพะเจ้าคิงจะต้องขวนขึ้นหัวใหญ่เพิ่ม ๑ อีกต่างหาก.

---

(๑) ม้ำพัลิมึ่งก็กับ เคิงกีโลกราม ...

ข้ามเธ็อม

ๆคทะสะถามของเจ้าใหฺ่มายโต (Seigneurs) และของพวกเสดถิ์ม สูงและงามที่สุด เธ็ดด้วยไม้ มิฐูบคอัดลายใส่ฮูายหู้พ้อยตามพาทะมะเจ้าของ และ ฆาพะเจ้าฃ้อ้าตามคอามจิงอีท่อา สอมพวกไพ่มอยธาสดอมบ่ไก้ยู่เธ็อมงามดั่งนั้ม เลียเป้มเธ็อมสูง แต่เบิ่งแล้วเพื่อมธ้ามมุงหฺ้า หฺู้บก๋อาไก้ มิเตพธะสิ่งอิ่งคะเจ้า อิ่งไก้ยู่ดีแด่ เพาะอาพวกนี้มีอำมาถปฺกอัดด้วยดินจี่ และด้วยหิ้ม.

ผิลเมิอง

เมื่องจากดินดีและสิ่งที่เป้มปโยดแก่อีวิดก๋มีมากมายย่างฮุดิมสิมขูม ผิลเมิอง ของพธะธาอุอามาจักก๋มีฬายเต้มที่ ตามสำมะโนคิอที่เพิ่มเอิาในเอลานั้ม มีอายสะ ก้มห้ามห้าวถือาอุดธับใอ้ในกองทับไก้นั้ม มีหาแสม คิม มอกจากผู้เถ้าผู้แก่อึ่งมีมาก มายแต่ยังแขงแธงยู่ มีธอดผู้เถ้าธอดร้อยปีก็ยังสามาถนับเอ้าในอายสะก้มไก้ ถ้า ต้องกามเอลาจำเป้มป้องก้มปะเทด. ฃาพะเจ้าฃ้อ้าตามคอามจิงอีท่อา ผิลเมิอง ปะเทดนี้มักคอามสงิบและบ่มีคอามอุำมิอุำมามในกามใอ้อาอุด เธ็องมีอาถ่ามาจาก คอามแม่ใจของเอิาเจ้า เพาะพูมปะเทดของเอิาเต้มไปด้วยพูผาป่าเลิก, โสกเหว อิ่งอ้อมธอบไอ้ทุกด้าม เพื่อต้ามหามสัดพูอีก, เอิามีคอามอุธอุามในกามแต่งยาเบื่อ พ้อแต่ถิ่มใส่ตามลำน้ำพธงเลักน้อยยาพิดนั้มก็สามาถทำลายสัดตูไก้ (...)

ธิดคอาปะเพนี และ อัทมะทัมของลาอ

ผิลเมิองมีฃนิบทัมมธมอันดีเมื่องมาจากทัมมะอาดปะกอยใหมาแต่เดิม. เอิา เจ้าเป้มคิมเอ้ามิอหิอน่อม, สอมง่าย, สลาด และ ปกติแล้อมักคอามสงิบและมักผัก ผอม เชื่อเจ้าพ้ใจต้อมธับอุาอต่างปะเทด โดยบ่มีคอามฃี้ธะแองสิงสัยหฺ้งเลีย เธื่อเจ้าปะผิดติอต่อุาอต่างปะเทดย่างละม่อมละไมเป้มย่างดี มีคอามซื่สัดสุจธิดบ่ มักส้โกงก่ธอกับฉับสิมบัด หู้ สิ่งใดก็ตามอึ่งไก้จากอุาอต่างปะเทด เคื่องของผู้อื่ม เมื่อเอิาเก้บไก้และเมื่อเจ้าของเดิมมาทักท้วงธะก้องฃอคืมเอิาก็สิ่งใอ้โดยดีโดยบ่ คิดเอิาค่ารักสาแต่ย่างใด พ้แต่ไก้ธับคอามฃอบอกฃอบใจเท่านั้มก็เป้มพ้ เอิาถือามาว่า ใจอันดีมีคุมค่าหายกว่าสิมบัดอื่ม ๆ .

ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ແລະຣັຖບາມ໌ພຣະຣາຊອາມາຈັກ

ເຈົ້າຊີວິດມີອຳນາດເດັດຂາດເໜືອກົດໝາຍ ບໍ່ຮັບຮູ້ຜູ້ໃດວ່າສູງກວ່າພຣະອົງ ພຣະອົງ ມີສິດເດັດຂາດໃນການປົກຄອງພົລເມືອງແລະໃນດ້ານສາສນາ ດິນແລະນ້ຳເປັນຂອງພຣະອົງ ຜູ້ດຽວ ພຣະອົງຈະຍົກເຫດອ້າງໃຫ້ໃຜກໍ່ສຸດແລ້ວ ແລະພຣະອົງເປັນເຈົ້າກັມມະສິດ ສິ່ງທີ່ເກີດມາຈາກຣາສດອນ ບໍ່ມີໃຜຈະສືບມູນມັ້ນໄດ້ຈະເຮັດສັນຍະໃຫ້ກັນກໍ່ບໍ່ໄດ້ ໄດ້ຍິນເພີ່ນ ເວົ້າວ່າ ຈຸບສົມບັດອົງເຊື້ອສາຍກະສັດແລະເຊື້ອເຈົ້າແມ່ນມາຍຫາມາໄດ້ໃນຊີວິດດ້ວຍການຊົ່ວ ຫ້າດ້ວຍປັນຍານັ້ນ ຈະເຫດອ້າງເປັນມູນໃຫ້ແກ່ລູກກໍ່ບໍ່ໄດ້ (๑) ຕຳແໜ່ງການເງິນຂອງຄັງແລະ ສັກດິນາຂຶ້ນກັບສົມເດັດພຣະເຈົ້າທັງໝົດ ພຣະອົງເອງເປັນຜູ້ແຈກຢາຍໝົດຕາມພຣະທັຍຂອງພຣະ ອົງ ແລະບາງທີພຣະອົງກໍເອົາຄືນເຖິງເວລາກ່ຽວກັບຜູ້ທີ່ເຖິງແກ່ກັມ ເມື່ອໃນຄອບຄົວນຶ່ງ ๆ ມີພໍ່ແມ່ຕາຍໄປລູກໄດ້ຮັບແຕ່ເຄື່ອງເຮືອນຂອງຊາມເທົ່ານັ້ນ ເຈົ້ານາຍຂ້າຣາຊການເຖິງແກ່ກັມ ໄປ ລູກສືບໄດ້ແຕ່ເຄື່ອງເຮືອນຂອງຊາມເທົ່ານັ້ນ ອັນນຶ່ງເຮືອນມໍຣະດົກອັນມີຄຸນຄ່າສູງ ດິນ ໄຮ່ ດິນນາ ຄຳ ເງິນສົດ ແລະອາວຸດຍຸດທະພັນຊຶ່ງເປັນຂອງເຊົ້າເຈົ້ານັ້ນ ໄພຈະເອົາກໍ່ບໍ່ໄດ້ ໃຜ ๆ ຈະເປັນເຈົ້າກັມມະສິດຕ່ອນດິນທີ່ໂປ້ມືກໍ່ບໍ່ໄດ້ ເພິ່ນພຽງແຕ່ອະນຸຍາດໃຫ້ພຣະສົງອົງຄະ ເຈົ້າມີສິດເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນທີ່ເພິ່ນຢູ່ເອງປະຈຸບັນເທົ່ານັ້ນ.(๔) ທາງຝ່າຍເຈົ້ານາຍ ພຣະ ເຈົ້າແຜ່ນດິນກໍປັນດິນໃຫ້ຕາມເໝາະສົມ ພວກນີ້ເມື່ອໄດ້ຮັບສິດປໂຍດເມື່ອດິນແລ້ວກໍໃຫ້ຣາສດອນ ພົລເມືອງຢູ່ ພວກຣາສດອນທີ່ຢູ່ນັ້ນໄດ້ເອົາຜົນປໂຍດດ້ວຍການເກັບກ່ຽວເປັນລະຍະເທື່ອລະ ນຶ ປີ ๔ ປີ ຕົ້ນແບ່ງເຄິ່ງໃຫ້ຂ້າຣາຊການໄດ້ເປັນໄປໃນທຳນອງອັນລະມໍອມລະໄມທີ່ສຸດ ການຜິດ ຄຽງແລະການຄຽດຮ້ວຕໍ່ກັນແລະກັນປາກົດວ່າບໍ່ມີເລີຍ ຄຸນພໍ່ສາສນາກຣິສຕຽນຫຼາຍທ່ານໄດ້ມາ ຢູ່ນຳ ພວກປວງຊົນຊາວລາວໄດ້ຫຼາຍປີມາແລ້ວ ບໍ່ປາກົດວ່າພວກນີ້ໄດ້ຮູ້ໄດ້ເຫັນໄດ້ຍິນວ່າພວກ ລ່າວຜິດກັນຫຼືວ່າບໍ່ຄືກ້ອງປ່ອງດອງກັນຂ້າພະເຈົ້າຂໍເວົ້າຕາມຄວາມຈິງວ່າ ນອກຈາກພວກຣາສ ດອນລາວຜົລເມືອງລາວ ນັກຢູ່ໃນຄວາມສງົບຍັ່ງມີ, ກົດໝາຍພົ້ນເມືອງອຶກ ຊຶ່ງຄັດເຄ້ັງທີ່ສຸດຄ້ຳ ຜິດກົດໝາຍແລ້ວກໍເອົາກັນໄປໃໝເອົາເງິນກັນໂລດ; ບໍ່ແມ່ນແຕ່ສະເພາະແຕ່ພວກຄົນທີ່ຄຽດແຄ້ນ ຮ້າຍຄ່ຳຕໍ່ຜູ້ອົ່ນເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ພວກທີ່ສະແດງຕົ້ນຕໍ່ປວງຊົນໃຫ້ຮູ້ສຶກວ່າມີຄວາມພົ້ນປນາດຕໍ່ບຸກຄະລະ ຜູ້ໃດຜູ້ນຶ່ງ ຫຼືສະແດງວ່າຕົ້ນດ້ວຍຄວາມອວດອ້າງ ກໍຍັ່ງປັ່ນໃໝເພື່ອນກັນ ເມື່ອມີເຣື່ອງເຊັ່ນ ນີ້ແລ້ວ ພວກກະທຳຜິດຍົກຍອມໄປເສັ່ງຄ່າປັ່ນໃໝໂລດໂດຍບໍ່ຕ້ອງການຂຶ້ນໂຮງສານ.

ສັກດິນາອັນສຳຄັນແລະສູງສຸດມີ ๒ ຕຳແໜ່ງ ຕຳແໜ່ງທີ ๑ ແມ່ນຕຳແໜ່ງຂອງມະຫາ ອຸປຣາດ(ຫຼືຣອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ : Vice Roi Général) ຊຶ່ງມີໜ້າທີ່ຊ່ຳກັບການປົກ ຄອງແຜ່ນດິນຮ່ວຍເຈົ້າຊີວິດໃນທຸກເວລາ ແລະໃນທຸກດ້ານ. ມະຫາອຸປຣາດນີ້ ມີສິດຣຽກ

ເສນ່ານາປະຊຸມ ເມື່ອເຈົ້າຊີວິດເຖິງສັວັຣຄົດ ມະຫາອຸປຣາດເປັນຜູ້ວ່າພ້າທີ່ການແທນພຣະເຈົ້າ
ແຜ່ນດິນ ຈົນກ່ວາມີການຣາຊາພິເສກພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນອົງໃໝ່ຂຶ້ນສເວີຍຣາດແທນ ໃນສະຄາມ
ນີ້ເສນາອາມາດທຸກຄົນຕ້ອງຟັງຄວາມເພິ່ນ ນອກຈາກເຈົ້ານະຫາອຸປຣາດແລ້ວຍັງມີ ກ ອຸປຣາດ
(Vice-Roi) ອີກ ທີ່ປົກຄອງຢູ່ ກ ເຂດ ໃນທ່ວພຣະຣາຊອານາຈັກ. ຜູ້ໃດກໍມີສິດ
ເທົ່າກັນ ແຕ່ອຸປຣາດທັງ ກ ນີ້ ກໍ່ບ່ໄປຢູ່ເຂດໃຜມັນດອກ ເພິ່ນພາກັນເຕົ້າໂຮມຢູ່ໃນພຣະນະ
ຄອນ ເພື່ອເປັນທີ່ປຶກສາໃຫ້ສົມເດັດພຣະເຈົ້າເພື່ອປະກອບຂຶ້ນເໜືອນຄນະຣັຖບານ ສ່ວນການ
ກໍາກັບການປົກຄອງແຕ່ລະເຂດແທ້ ๆ ນັ້ນ ແຕ່ລະອຸປຣາດກໍ່ສົ່ງແຕ່ຜູ້ຮອງໄປປົກຄອງ ຈຶ່ງມີສິດ
ປົກຄອງຝ່າຍພົລເຮືອນແລະຝ່າຍທະຫານອີກ.

ເຂດຕ່າງ ๆ ເຫຼົ່ານີ້ມີກອງທະຫານຮັກສາ ເຂດ ມີນາຍທະຫານຣົດແລະນາຍທະຫານ
ນ້ຳ ຈຶ່ງມີນາຍທະຫານຂອງກອງທັບເປັນຜູ້ບັງຄັບບັນຊາ ແລະຈຶ່ງຂຶ້ນກັບອຸປຣາດຂອງເຂດໂດຍ
ກົງ ຈຶ່ງເປັນຜູ້ມີສິດໃນເຂດນັ້ນຕ່ໍາທຸກ ๆ ກອງທະຫານ ແລະຂຶ້ນຕ່ໍໃສ່ພຣະບາດສົມເດັດພຣະເຈົ້າ
ຢູ່ຫົວໂດຍກົງອີກ ພົນທະຫານທັງໝົດຢູ່ກົມຍອມປະຊາຊົນແຂວງໃຜລາວ ໂດຍບ່ກ່ຽວເຖິງພຣະຄັງ
ມະຫາສົມບັດພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ເຖິງເຊ່ນນັ້ນກໍດີພົນທະຫານກໍ່ຍິນຍອມຮັບໃຊ້ເພື່ອຜົນສ່ວນໃຫ່ຽ
ຂອງພຣະຣາຊອານາຈັກ ໂດຍບ່ຄິດຢາກຫັກທ້ອງເອົາປໂຍດຕົນ,

ອຸປຣາດອົງປົກຄອງເຂດໃດກໍມີທຸກສິ່ງທຸກຢ່າງເປັນການໃຫ້ກຽດສັກດິ໌ມາຂອງເພິ່ນ,
ມີທະຫານປະຈໍາເພື່ອປົກປັກຮັກສາເພິ່ນເປັນສ່ວນຕົວ, ສ່ວນພຣະຣາຊວັງ, ເມື່ອມີທະຫານແລະ
ກຽດອັນສູງຂອງແຕ່ລະອຸປຣາດແລ້ວ ກໍ່ມັບ່ອາການສ່ວາຣາສີໄດ້ຕົ້ມຂຶ້ນອີກ. ໃນພຣະຣາຊວັງ
ມີເສນາອາມາດຢ່າງຫຼວງຫຼາຍຈຶ່ງພວກມີ້ຮັບໃຊ້ຢູ່ໃນພຣະຣາຊວັງ ລ້ຳຄ່ໍາຕ່ໍາແໜ່ງເປ່ົ້າຫ່ວ່າງກໍມີ
ເພື່ອຈະຂໍຮັບປໂຍດຈາກສົມເດັດພຣະເຈົ້າ ການຈົ່ງປະທານສິດປໂຍດນີ້ ຕາມປົກຕິທາງພຣະ
ຣາຊວັງອາສັຍກໍ່ນິດປົກາມແລະຄວາມກ້າຫານສລ່ວສລາດຂອງຜູ້ຮອງຂໍຮັບສິດປໂຍດນັ້ນ ແຕ່
ໂດຍມາກແລ້ວຄວາມຮັກໃຄ່ແລະພໍພຣະທັຍຂອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນນັ້ນນີ້ຄຸນຄ່າສູງກ່ວ່າສິ່ງອື່ນ ๆ
ແຕ່ຜູ້ແຂງຂັນຮັບສິດປໂຍດນັ້ນ ຈະຊໍ່ານານຊ່ຽວຊານປານໃດກໍ່ຕາມ ຄົນຊ້ໍາຍ້ໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມຮັກໃຄ່
ຈາກພຣະທັຍຂອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນແລ້ວກໍ່ມັບ່ອ່ຽຍາກ. ເຣື່ອງນີ້ຍ່ມີແຕ່ໃນລາວດອກ ຢູ່ແຫ່ງ
ອື່ນກໍ່ດ້ວຍກ່ຽວກັນ. ນອກຈາກນະຫາອາມາດແລະອາມາດຊົ້ນຜູ້ໃຫ່ຽນີ້ແລ້ວ ຍັງມີ້ຂ້ຣາຊການ
ອີກຫຼາຍຈໍ່ານວກ ຈຶ່ງໃຜກໍ່ມີ້ພ້າທີ່ຕ່າງ ๆ ກັນເພື່ອຈະບ່ໃຫ້ຫຼ້ງກັນວ່າໃຜເປັນໃຜ ແລະສັກດິ໌ນາ
ໃດຕ່ໍ້ນໃດນັ້ນ ໃຫ້ເບ່ິງຊຸບເງິນຫຼ້ຄ່ໍາຈຶ່ງເປັນຮູບຂນາດຕ່າງ ๆ ກັນຈຶ່ງນະຫາດເລັກຖ້ໄປນ່ໍາຫ້ຽ
ເພິ່ນເມື່ອເວລາຖ້ກວັນຊຸນມຸນຊຸ້ນ ຊຸບເຫຼ້ານັ້ນຈຶ່ງມີລັກສນະໃຫ່ຽນ້ອຍຕ່າງ ๆ ກັນ ພາໃຫ້ສັງ
ເກດສັກດິ໌ນາເປັນຂັ້ນ ๆ ໃຫ່ຽນ້ອຍແຕ່ລະບຸກຄົນ ນະຫາອຸປຣາດອົງທີ ๑ ຫ້ຼືຜູ້ເປັນຮອງພຣະເຈົ້າ

ແຜ່ມດິນ ມີສິດປໂຍດແລະສັກດິ໌ມາຫຼາຍກ່ວາຜູ້ອື່ນ ເມື່ອມີການແຫ່ກະບວນທີ່ປະກອບດ້ວຍຊ້າງ, ມ້າ ມະຫາອຸປຣາດຜູ້ນັ້ນມີສິດຂີ້ນສະຖິດເທິງຫຼັງຊ້າງອຸ່ງຖືກປະດັບດ້ວຍເຄື່ອງເຈ້ຍັ້ນງາມ, ການແຫ່ກະບວນດ້ວຍຊ້າງນ້ັ້ນ ມີເລ້ືອຍດອກ ເຈ້ົ້ານະຫາອຸປຣາດຈະໃຊ້ສິດຂ໌ີເທິງຫຼັງຊ້າງເລ້ືອຍກ໋ໍ ໄດ້ ບາງທີມີກະບວນແຫ່ໂດຍທາງຍາວເຈ້ົ້ານະຫາອຸປຣາດໄດ້ສະຖິດຂ໌ີ້ນເທິງສະລ່ຽງອັນມີລວດ ລາຍງາມດີປະດັບດ້ວຍແຜ່ມແພເງ໋ມ ແພຄ໋ໍາມີນະຫາດເລັກອຸ່ງມຸ່ງເຄື່ອງແບບງາມທ໋ີ່ສຸດຫ໋ານໄປ ອ໋ານາດຜູ້ອ໋ື່ນແລະຂ໋ານຣາຊການທຸກ໋ານ ທຸກ໋ານ ທຸກ໋ານ ໄດ້ຍ໋ານທ໋ານ ຕ໋ານ ທ໋ານ ທ໋ານ ທ

ຫຼາຍປະເທດອີກ ຊຶ່ງຮັ່ງມີແລະມີເດຊານຸພາບຫຼາຍກໍຍັງຈຳເປັນຂຶ້ນກັບພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຄືນຢູ່ ຂ້າພະເຈົ້າຂໍເວົ້າຕາມຄວາມຄິງວ່າ ນັກປວັດສາດໃຫຽ່ ๆ ໄດ້ຢືນຢັນວ່າ ເຈົ້າຊີວິດລາວໄດ້ຂຶ້ນກັບເຈົ້າຊີວິດຕ່ີງແກ ໄດ້ຖວາຍເຄື່ອງບັນນາການໃຫ້ທຸກ ๆ ປີ, ເຣື່ອງນີ້ຂ້າພະເຈົ້າຍັງຢາກມີຂໍ້ສົງສັຍຢູ່. ๑າດຈະແມ່ນໃນສມັຍກ່ອນ ๆ ນັ້ນ ๑າດມີແທ້ ເພາະເຈົ້າຊີວິດລາວ, ພະມ້າ ສຍາມ ແລະຕ່ີງແກ ກໍຍັງຈຳເປັນໄດ້ຮັບຮູ້ເຈົ້າມະຫາຈັກພັດຈິນເປັນເຈົ້າຊີວິດຂອງຕົນເປັນເວລາດົນນານແລ້ວ.

ພວກນັກປວັດສາດເຫຼົ່ານັ້ນຍັງໄດ້ຂຽນໄວ້ວ່າ ແຕ່ໃນປ່າງກ່ອນເຈົ້າຊີວິດລາວໄດ້ຖວາຍເຄື່ອງບັນນາການແກ່ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຈີນ ເຊັ່ນດຽວກັນກັບພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທ ແລະພະມ້າ ແລະຕ່ີງແກງເຊິ່ງຮັບຮູ້ເດຊານຸພາບຂອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຈີນ ແຕ່ວ່າໃນປັດຈຸບັນນີ້ເມື່ອພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລາວ ໄດ້ຊຸ່ງເຫັນວ່າປ່າໄມ້ພູເຂົ້າຫ້ວຍຮ່ອງແລະເຫວເປັນກຳແພງເພື່ອປ້ອງກັນທີ່ດີຂອງພຣະຣາຊອານາຈັກແລ້ວ ກໍເລີຍບໍ່ຍອມຂຶ້ນກັບໃຜ ກຳລັງຄົນທີ່ຫ້າວຫັນຂອງລາວເອງ ພ້ອມດ້ວຍຄວາມອຸ່ນເຫຼືອຂອງເຜົ່າຣາສດອນຕາມພູເຂົ້າພວກລາວສາມາດຕ້ານທານສັດຕູໄດ້ແລະຢູ່ກິນໂດຍອິສຣະເສຣີ ຊຶ່ງເຂົ້າຕ້ອງການໄດ້ແລ້ວແລະຊຶ່ງເຂົ້າມີຢູ່ໃນເວລານີ້.

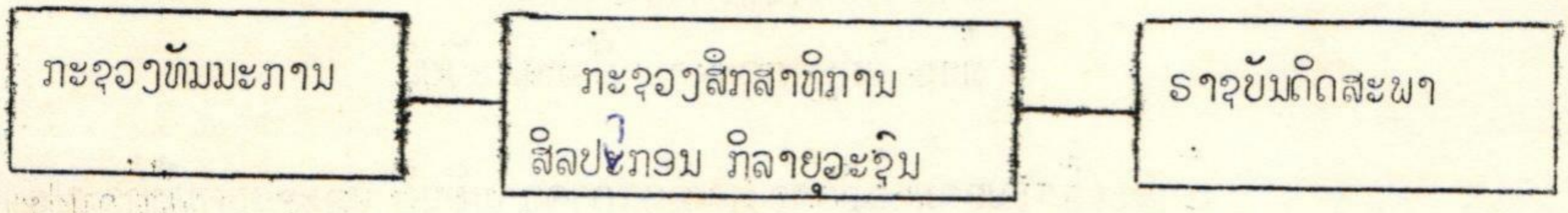
ສຸດ

- ຄຳເພົາ ພອນແກ້ວ ແປ
- ຈັນທ໌ ອິນທຸພິລາດ ຮ່ອຍກອດສຳນວນລາວ

๑๐-๑๐-๗๑

ຄນະກັມມະການກາງ ເພື່ອຄົ້ນຄ້ວາ ປັດສາດລາວ

--:-**********:-:--

- ກົມບູຮານະຄະດີ
- ກົມສິລປະກອນ
- ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາດ
- ວັນນະຄະດີ

ປະທານ : ຄຳເພົາ ພອນແກ້ວ,

ຮອງປະທານ : ພູ ຣາຊພິມ,

ເລຂາທິການ : ຄຳແພງ ເກຕວົງ
ບຸນທັກ ພົມມະຣາດ

ທັມມະການຄົ້ນຄ້ວາ : ສີລາ ວີຣະວົງ
ສຳຣິດ ບົວສີສັວັດ
ແກ່ນຈັນ ສີຣິວັດ
ຄຳ ຈຳປາແກ້ວມະນີ
ຈັນ ອິນທຸພິຣາດ

<u>ສຳນັກງານຄົ້ນຄ້ວາ</u> : <u>ຕັ້ງຢູ່ກົມບູຮານະຄະດີ</u> (ກະຊວງທັມມະການ)

ความนึกคิด ในงานสัมมะนา ปัวัดสาดลาว (ของเจ้า คำพัน วิงทิดธัตมะ

ท่าน ปะธานที่เคารับ

ท่าน นักปูาดอาจาน ที่รักและนับถือ

ข้าพะเจ้าในฐานะผู้มีชาวโส อ่สแดงความยินดี และขอบคุมต่ท่านปะธาน ที่ได้มีความกะรุนาเอื้อเผื้อเชื่อเชิมให้ข้าพะเจ้ามาร่วม สัมมะนาปัวัดสาดลาว ครั้งนี้ ก่อข้าพะเจ้าอ่สแดงความอุมเอิย และย่องย่อสระเสิมบันดา ท่านนักปูาดอาจาน ที่ได้บันละยายปัวัดสาดลาวของเรา ตั้งแต่ อันจัม มาเถิง อันสุก มีนี้ อมพาให้ข้าพะเจ้ามีความพากพูมใจย่างย่ิง หาที่ละปรยบ่ได้ ที่มาฟังคำบันละยายนี้ เพาะปัวัดสาด เป้นอีชาอันสำคันของชาด เป้นมันระถีภอันมีค่าของชาด เป้นอีชาอันหายากที่สุด ถ้าบ่มีปัวัดสาดแล้ว ก็เพื่อมว่าบ่มีชาด. ข้าพะเจ้าผู้นึ่งเป้นผู้ชอบรักชอบธรรมชอบชาม ชอบแต่งแต่บ่ชาบชาย.

ท้ายสุดนี้ ข้าพะเจ้าข่อวิงวอมคุมพูะสีธัมมะไตฺ อิงสักสิด ในสาทิลโลกา มาคุมครองปักปักรักสาท่าน ปะธาน และท่านนักปูาดอาจานตลอดผู้มาเป้นที่ปีกสา และมาร่วมสัมมะนา และมาฟัง จิ่งปูะสบแต่ความสุก ความจเริน อายุยืนนาน กะเสนสุข สำราม มีราสไพ ไร้โรคาพาท ปาสคาทอุปสักอันตรายท้างปวง ยู่เย้นเป้นสุข ถวยอุโพคะสมบัถ บ่ริวาระยิส แม่นท่านนึกคิดสิ่งใด ข่อให้เป้นผิลสำเร็จ โดยถ้วงคำปาถนา ทุกปะการด้วยเดอสี มีอายุวันโมสุขังพะลัง ไอยันตุพะวัง ไอยะนังคะลัง ถ้วนี้เทิ้น.

อรุงจัน, วันที ๑ ตุลา ๑๗๓๑

เจ้า คำพัน ธัถตะมะวิาทิถ

ສຮຸບລາຍງາມສັມມາປັ ດສາດລາວ

๑- <u>ລະຍະສັມມາ ປັ ດສາດ</u> : ລະຍະກາມສັມມາ " ປັ ດສາດ " ໄດ້ໃຊ້ເວລາມຶ່ງ໑າທິດ ຄື ແຕ່ວັນທີ ๔๕ ກັນຍາ ຫາ ๑ ຕຸລາ ค.ส. ๑๗๓๑.

๘- ເຂົ້າຮ່ວມສັມມາ : - ສາທຸເຈົ້າຄຳພັ ວົງກິດຣັ ຕນະ ແລະ ๑າຈາມສົມຈິ ป.ງິ ເປັ ນທີ່ ປຶ ກສາ.

- ๑າຈາມຜູ້ ບັ ນຍາຍ ມີ ສິ ບ ທ່ານ, ครูอาจารย์ ກັ ມທິ ຍິ ມ ແລະ ວິ ທຍາລັ ຍ ຊາວ ເ ອ ັ ດ ເ ທ ົ ງ.
- ຜູ້ ສັ ງ ເ ກ ດ ກ າ ມ - ເ ຂ ົ ້ າ ຮ ່ ວ ມ ນ ຳ ດ ວ ຍ.

๓- <u>ກ າ ມ ໄ ຂ ແ ລ ະ ກ າ ມ ດ ຳ ເ ນ ິ ນ ສ ັ ມ ມ າ</u> : ຫ ຼ ັ ງ ຈ າ ກ ທ ່ າ ນ ຮ ອ ງ ນ າ ຍ ົ ກ ຣ ັ ຖ ມ ົ ນ ຕ ຣ ີ , ຣ ັ ຖ ມ ົ ນ ຕ ຣ ົ ວ ๆ ກ າ ມ ກ ະ ຊ ວ ງ ສ ຶ ກ ສ າ ທ ິ ກ າ ມ , ສ ິ ລ ປ າ ກ ອ ມ ແ ລ ະ ກ ິ ລ າ - ຍ ຸ ວ ະ ຊ ຸ ມ ກ ່ າ ວ ປ ະ ກ າ ດ ໄ ຂ ແ ລ ้ ວ ກ າ ມ ສ ັ ມ ມ າ ກ ໍ ດ ຳ ເ ນ ິ ນ ໄ ປ ຕ າ ມ ລ າ ຍ ກ າ ມ ຄ ื :

๑/-ດ ິ ນ ແ ດ ນ ສ ຸ ວ ັ ນ ມ ะ ພ ຸ ມ ป ะ ເ ท ด ເ ถ ິ ง ส ม ั ย ๑ า ม า จ ั ก ส ี โ ค ด ต ะ ย ๑ ง ບ ั ນ ธ ะ ย า ย โ ด ย ท ่ า ม ม ะ ห า ค ำ จ ำ ป า แ ก ้ ว ม ะ ม ิ .

๘/-ท ำ ເ ม ิ ด ช า ว ล า ว ເ ถ ิ ง ส ม ั ย ธ า ช ุ ก า ม พ ร ะ เ จ ้ า ฟ ้ า ง ุ ม ບ ั ນ ธ ะ ย า ย โ ด ย ท ่ า ม ม ะ ห า ส ี ล า ว ิ ธ ะ ว ิ ง .

๓/-ธ า ช ุ ก า ม พ ร ะ เ จ ้ า ส า ม แ ส ม ไ ท ເ ถ ิ ง ธ า ช ุ ก า ม พ ร ะ เ จ ้ า โ พ ท ิ ๑ ๑ ๑

๗/- สมัยลาว เป้นหิอเมิ๋องอิ้ม ๒๑ๆ ฝิ้ร๋งเสถ
ขัมระยาย โดย ท่าม คำเผิา พอมแก้อ.

๑๐/- สมัยลาวอิสระ
ขัมระยาย โดย ท่าม สุัม วิไลสาม.
พยาหอม สุมดารา.

๔- <u>ขัมหาที่ยิกอิ้มพิจาระมา</u> : ในละยะสัมมาขัมหาต่าๆ ๆ ได้ยิกอิ้มมาพิจาระมา มีดังนี้ คิ :

๑/- <u>ขัมหาสับ สีลาเลก และ สีลาจาริก:</u>
สับสีลาจาริก และสีลาเลก ได้มำมาพิจาระมาเบิ่งเถิงความแป และ ความพายของสับ ที่ปะขุมเข้หม่าสับ "สีลาเลก" นั้น เพาะสิมเพิ่อใช้สำลับเอกสาม ที่ถือรวมได้มาจากทางอิจาโบราม วัดฤ.

๘/- พิจาระมาสับ "สิโคตบอๆ" เข้หม่า มาจากเค้าสิโคตปูระ, แล้วแผงเป้น สิโคตะขูม และ สิโคตะบอๆ.

๓/- <u>พิลเมิ๋องาสิโคตะบอๆ</u> : ส่วมคิมพื้นเมิ๋องเป้นคิมจากใดนั้ม เข้หม่าจะรู้ใช้คกแม่ได้ยาก เมิ๋องจากภามคิ้มค้อาทางด้ามโบราม วัดฤขัมจะเริ่มพร้อมกับพุมิพากสอมนี้. แต่สัมมิถามว่าคิมเผ้าดร้อ คิงเป้นคิมขายเผ้า แต่สอมขายเป้นคิม โอสโตร-เจเจ้อ อัมมิลาวเหิงเป้นอะขุม ถ้าสัมมิถามตามโบรามวัดฤพิมีปูปั้วัดจุขัม โดยสะเพาะ พระพุทรูบ-รูบปั้ม,รูบคัวก เข้าที่นี้เข้หม่าของสัย สิโคตบอๆ มีต่างกับสัยของ เพาะรูบขัมิลิมาสมะสิทร้ม เพิ่อมิลักสมะสอมใหร้ของจิตกัมขาวของ - แต่เป้นรูบพอไขขายกว่า.

๔/- <u>ขายฝอๆ</u> : สับว่า "ขายฝอๆ" มาจากเค้าของ "ขัยอระมัม" หร้เป้น ขัยขูม และปรมเป้นขัยบอๆ เมิ่อเจ้ากที่มีในสัยนั้มมีความสัมพันกับของ จาริกเทดกาม และของนี้กปรมเป้น <u>ขายฝอๆ</u>.

๕/- <u>ขัมหาคำว่า ลาว - ไท - มาก - ล้านช้าง</u>
ที่ปะขุมได้อะทิบายสับเข้าที่สัมมิถามว่า :

<u>ลาว</u> : แปว่า ใหร้ - บ่เมมคิมใหร้ - แต่พายเถิงคิมขาย.

ไท : ไท่ = ไท้ = ทรม: ไถ้ = แถม พายเถิงผีฟ้าผีแถม ผู้ที่สูง

มาก: พายเอิาลาวพอๆแส (อามาจัก บ่ามเจ้า)

ยัก : พายเอิา - คิบ่าๆเผ่า - สะเพาะลาวแล้อ ยักแม่มพอกลาว เ

ฝ/- อุ่ตาๆ : อุ่ตางเห้มว่า ต้างอิ้มตามเทดทามปั่มสอมใหรู้ดาง :

- อุมะคาม : เมื่องจากทาม มีอุยอุมะสิาตามอยา ทองท้บลาว ใม สมัยพระเจ้าแห่มคำ เวลาริบท้บทองท้บแกว ใม ค.ส. ๑๔๗๔.

- สุ้มมะบ้มล้า : ก่แม่ม (พระเจ้า)แห่มคำ(สุ้มมะค้คำบ้มล้าง: แห่ม แห่มคำ) ย้อมแปคำมูมมาเป้มคำเค้า เมื่องจากว่า เค้าปาลีสัมสะกริด เป้มพาสาบ้มทิก พระพุทคำสอม เป้มทัสการะบูชา.

- ขูาพระบาง : ต้างอิ้มย้อมว่า เอิาพระบางปะถิดสะถามไว้ใม ค.ส. ๑๔๗ บ้มเอง.

ก/- อิดทิพิมขเมมใมลาว : ที่ปะชุมรู้สึว่า อิดทิพิมของขเมม ปากิดม้อยใม เมืองลาว ทรงใส่ความสัมพัม ละหว่างลาว แล ขอม ที่ ขเมม อ้มมีขูองขูาย โดยสะเพาะแล้อสัมย เจ้าฟ้างุ่ม ก่มี ขเมม มาขูองขูาย.

เรื่องนี้ เมื่อแลกความคิดเห้มแล้อ เห้มว่า ค่าม โบราณคะถี ย้งบ่ห้มขยายพรงพ่ เพื่อจะรู้ไค้คักแม่ แต่ขูายแห่งก่มีเสถสัมยามอิดทิพิมไว้ยู่ คือสีลาเลก ที่ ขายฟอง-รูบคัด-รูบปั้ม และอุ่สะถามที่ต่างๆ ติอ ใมเขดวงจัม คือ :

- สะพ้งทอง: สะพ้ง พาสาขเมม แม่ม สะ
- สะพ้งม้ : ม่ -"- ว่อ
- สะพ้งเลม: เลม -"- อี้ต่ม
- สะพ้งเมิก: เมิก -"- สีเข้
- ปักแรถ : ประ -"- ขอกของ

๒/- <u>ອິດທິພົນຂອງລ້ານນາ</u> :

ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າ ໂພທິສາຣະຣາດ ແລະ ເຊດຖາທິຣາດ ໂດຍສະເພາະ ຄົງມີ ອິດທິພົນດ້ານວັທນະທັນລະຫວ່າງສອງອານາຈັກ ເມື່ອງຈະມີຄວາມສັມພັນກັນ ຫຼວງຫຼາຍ ເພາະເປັນສມັຍທີ່ໂຣມເປັນອານາຈັກຄຣອ - ດົງກາມສ້າງຕ່າງ ๆ.

<u>ທີ່ຊຽງໃໝ່</u>	<u>ທີ່ວຽງຈັນ</u>
ພຣະເຈດີຫຼວງ	ພຣະທາດຫຼວງ
ພຣະເຈົ້າຕື້	ພຣະອົງຕື້ .....

๓/- <u>ຊື່ ແລະ ທ່ວນຫຼ້ພຣະບາງ</u> :

ການທີ່ເຄີຍເຊື່ອກັນວ່າ ພຣະບາງ ໄດ້ຫຼ້ຮ້ອຍທີ ລົງກາ ນັ້ນເຫັນວ່າມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງຫຼາຍປະການ :

- ໂດຍສະເພາະແລ້ວຮູບຮ່າງ ບ່ເໝືນລັກສນະຂອງຊາວລົງກາ ແລະທຽບໃສ່ສມັຍແລ້ວ ເຫັນວ່າ ບ່ເໝືນເພາະສມັຍທີ່ວ່າງອົງນັ້ນບ່ທັນມີ ພຣະພຸທຮູບ ເທື່ອ ດ້ວຍ ເຊື່ອກັນວ່າ ການປັ້ນຮູບ ພຣະພຸທເຈົ້າຕ່ອງເປັນຍາບ - ສມັຍດົງກາວນີ້ ມີແຕ່ປັ້ນຮູບແທ່ນ ແລະຮອຍພຣະບາດເທົ່ານັ້ນ ອີກປະການນຶ່ງ ຄຳວ່າ "ບາງ" ບ່ເໝືນຕາມເຊື່ອວ່າເອົາວັດຖຸຕ່າງໆ ຕິດບ່ອນໜາບ່ອນບາງ ແຕ່ຄົງເໝືນ "ພຣະປ່າງ" ຄື ປ່າ ຫຼື ທ່າ ຂອງພຸທຮູບ - ພຣະບາງ ເໝືນພຣະພຸທຮູບ"ປ່າທ້ານຍາດ"

ຄວາມເຊື່ອ ຫຼື ຄຳວ່າ ຫຼ ຢູ່ລົງການັ້ນ ອາດເປັນຍ້ອນຄວາມເຊື່ອຖືວ່າຂອງມາຈາກ ອິນເດັຽ ຫຼື ລົງກາ ແລ້ວ ເປັນຂອງສັກສິດັ້ນເອງ.

ຕາມ ປ້ວັດສາດ ລົງກາ ສມັຍນຶ່ງ ຂຍາຍອິດທິພົນອອກເຖິງພາກພື້ນເອເຊັຽ ຈົນກະທັ້ງວ່າ ອານາຈັກສຣີວິຊັຍ (ຢູ່ ຢູ່ມາຕຣາ) ກໍເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງລົງກາ - ອາດສາມາດວ່າ ພຸທຮູບຕ່າງ ๆ ສ່ວງຢູ່ເມືອງຂຶ້ນຂອງລົງກາ ກໍຖືວ່າເປັນຂອງລົງກາ ແທ້ນັ້ນກໍເປັນໄປໄດ ມີບາງຄົນຄິດວ່າ ຄຳວ່າ "ບາງ" ມາຈາກ ແຍ່ງຫຼືບາງຂອງຄຳວ່າ ແຍ່ງຄອມ ຫຼື ບ່ງຄອມ - ແຕ່ນ້ມີເປັນພຽງຄຳສົມມຸຕິຖານຢູ່ອີກ.

๔- <u>ວັຕວິເຄາະປ້ວັດສາດ ແລະ ພິ່ງສາວະດານ</u> : ສົມມາໄດ້ຕີຄວາມໝາຍ ຄືໃຫ້ຄົ້ນຄ້ວ້າ ໄປທ່ວງປ້ວັດສາດລາວ ອັນມີຄວາມກ້ວ້າງຂວ້າງ ເພື່ອໃຫ້ຮູ້ເຖິງຄວາມເປັນມາຂອງລາວ ທຸກ ແງ່ ຄື ດ້ານເສດຖະກິດ ປະເພນີຣີດຄອງ, ສິລປະກັມ ເພາະເຫັນວ່າ ເຖິງປັດຈຸບ້ນ ຄວາມເປັນຂອງເຮ່ົາໄດ້ບ້ນທຶກໄວ້ ແຕ່ທ່ວງພິ່ງສາວະດານັ້ນເປັນພຽງການເປັນມາຂອງຣາຊວົງລາວເທ່ົານ້ນ.

ฝ- ภามแบ่ายยุภ :

- ได้ยิภเอิาบับหาภามแบ่งยุภ ที่ สับยะอๆ ปัดสาถโลภ และ ลาว มาพิจาระนา คิตามปัดสาถสากิม ได้ถืภแบ่างอๆภเป้ม ฝิ ยุภ ภ่อมปัดสาถ (ถืภถำบับ) สาม ยุภ :

๑/- สับยหิมเก่า

๔/- สับยหิมฮัด

๓/- สับยหิมไพ่

- ยุภปัดสาถลาว สาม ยุภ :

๑/- สับยสีโคถตะบอๆ - ภอม ค.ส. เถิๆ ค.ส.ภ๐๐

๔/- สับยเสถปุระ - อายฝอๆ แต่ ภ๐๐ -- ๑๓๐๐

๓/- สับย้ายลาอ

ปาๆ (ป่าๆ) พอๆแส

ปางลาอล้ามอาๆ

ปางสามอามาจัภ

ปางเอ็อมเอภธาถ (เส้อเอภธาถ)

ปางๆ ปัถจุบับ

ภ- อิเคาะภามต้าอี่ :

- ได้ยิภบับหา "ปัดนามภอม" ทั้งบุภคิม และ สะถามหิ่มา พิจาธะมา คิให้ถืภต้องตามภาละ สับยแท้ และ ตามสะถามที่ผู้บ่อมจิงแท้ ติอย่าๆ :ภรอภับอี่บุคิม พระเจ้าแผ่นดินลาว มี นามภอม ในสับยภ่อมว่า :

- ขุม ติอย่าๆ ขุมบ่อิม ขุมล่. สับย่ฒา เอิ้มว่า :
- ห้าว ติอย่าๆ ห้าวลอๆ ห้าวลิ ห้าวฟ้าย่าม.
- พยา ติอย่าๆ : พยาฟ้าๆุม พยาสามแสมไห
- พระเจ้า ติอย่าๆ : พระเจ้าสุริยะวิๆสา.

- อี่ภรอภับสะถามที่ : คิออภหาเค้าที่พาให้ใส่อี่เมิอๆ ที่ สะถามที่ต่าๆ ๆ ทั้งที่ผู้พอมภาละสับย ต้องต้มใส่อี่ถวย.

ติอย่าๆ : เมื่อยิภเอิาอี่ องๆคำ มาพิจาระนา ได้เห็นว่า อี่องๆคำ เป้มถวย ยหสาถเจ้าฟ้าๆุม ที่สั่งให้ยิๆ ภะสุมคำ เข้าใส่ปาใผ่อม เมิองนั้ม เห็นว่าเป้มไปบ่ได้เผาะองๆศได้มีมาภอมแลอ คิมีผู้ในสีลาจาริภะอๆ

ພຣະເຈົ້າຊຸນຣາມຄຳແຫ່ງ (๑๘๗๘).

๗/- <u>ໄດ້ວິເຄາະວິຈັຍເຫດຜ່ານ</u> : ໄດ້ຊຳຣະຄວາມຂັດແຍ່ງ ໃນເຫດການຕ່າງ ๆ ຕາມຫຼັກວິຊາປັດສາ ເຖິງຂັ້ນປີກຍ່ອຍ ເພື່ອຄວາມລະອຽດ <u>ຄືຕົວຢ່າງ</u> ໄດ້ຫາເຫດຜົນຕ່າງ ๆ ກ່ຽວກັບພຣະຄຣູໂພນສະເນັກ ເຖິງຂັ້ນພາໃຫ້ສຣຸບຄວາມສັນນິຖານໄດ້ວ່າ ພຣະຄຣູບໍ່ເມ່ນຄົນເຊື້ອຊາດລາວ ແຕ່ອາດເປັນຄົນເຊື້ອຊາດ ຂອມ ຫຼື ຂເມນ.

๙/- <u>ເພື່ອຄວາມຮັກປັດສາດລາວ</u> :

๗.๑. ສັນນາສເນີໃຫ້ແຜ່ຜາຍ ປັດຍັນພະບູຣຸດສຳຄັນ (ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນແລະນາຍທະຫານ) ເພື່ອໃຫ້ເກັນເປັນຕົວຢ່າງອັນດີອັນຈະພາໃຫ້ປຸກຄວາມຮັກຊາດແລະເປັນຄະຕິເຕືອນໃຈໃຫ້ເກັນເຖິງຄວາມເປັນມາຂອງຊາດ. ເມື່ອຮູ້ຮັກເຫດການໃນປັດສາດກໍຈະພາໃຫ້ຮັກປັດພ້ອມດ້ວຍ.

๗.๔. <u>ເພື່ອຄືປັດສາດເປັນຂອງສຳຄັນ</u> ໃນໂຮງຮຽນຄວນຕົ້ນເລກທະວິຄຸນ (Coefficient) ຂອງຂແມງວິຊາປັດສາດ ເພື່ອໃຫ້ນັກຮຽນມີຄວາມສົນໃຈແລະບໍ່ເສັຽປໂຍດໃນການຮຽນ.

๗.๓. <u>ພາຍເຫດ</u> ; ທີ່ປະຊຸມເຫັນວ່າ ຄົນລາວບໍ່ນັກ ພັງສີທີ່ເປັນພາສາລາວ ອັນພາໃຫ້ຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບປັດແລະວັທນະທັນຂອງຊາດນັ້ນມີນ້ອຍຖອຍລົງ ອາດເປັນດ້ວຍເຫດສອງປະການ ຄື :

- ອາດການຂຽນພາສາລາວ ຍັງບໍ່ທັນມີນວນເຖິງຂັ້ນມາຕຖານ.
- ບາງທີ ຍ້ອນຄົນສ່ວນໃຫ່ຽ ບໍ່ເຂົ້າໃຈພາສາລາວເລີກແລ້ວ ແລ້ວຄືເມື່ອໃນໃຈຄວາມບໍ່ມີຄຸນຄ່າແລ້ວ ບໍ່ພາໃຫ້ສົນໃຈໃນສິ່ງທີ່ຂຽນເປັນພາສາລາວ.

๑๐- ກ່ອງປະຊຸມເຫັນວ່າ ໃຫ້ຕັ້ງຄນະກັມມະການຖາວອນ ເພື່ອຄົ້ນຄ້ວາ ແລະ ແຜ່ຜາຍປັດສາດລ່ວ ໂດຍໃຫ້ປະກ່ອບດ້ວຍ :

- ອະນຸກັມມະການ ວັມມະກັມ
- -"- ເຫດການຕ່າງ ๆ
- -"- ໂຍຣາມຄະດີ

ສ່ວນລາຍລະອຽດນັ້ນ ໃຫ້ຄນະກັມມະການຜ່ງປັດຈຸບັນ ເປັນຜູ້ພິຈາຣະນາ.

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ເລກທີ ____/ປສລ

ສັນມະນາ: "ປັດສາດລາວ"
ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມ ກະຊວງສຶກສາ (ຊັ້ນ ๔)
ວັນປະຊຸມ: ๔๕ - ๔๗ ກັນຍາ ๑๙๗๑
ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ຈຸດປະສົງຂອງ ສັນມະນາ ປັດສາດລາວ

ດ້ວຍວ່າ ການສອນ ປັດສາດລາວ ຢູ່ໃນໂຮງຮຽນປະຖົມ, ມັທຍົມ, ວິທຍາໄລ ແລະສະຖາບັນຕ່າງໆ ໄດ້ຮັບຄວາມຜິດເຄືອງເປັນອັນມາກ ຍ້ອນການຂາດອຸປກອນ ເພື່ອຄົ້ນຄວ້າ, ຂາດປຶ້ມປັດສາດລາວ ອັນເປັນຮາກຖານ ແລະຮັບຮູ້ເປັນທາງການ ເພື່ອໃຫ້ເອົາໃຊ້ຢ່າງສົມບູນ ຕາມຫຼັກສູດຂອງກະຊວງ ສຶກສາ.

ທາງກະຊວງສຶກສາ ຈຶ່ງເຫັນດີໃຫ້ຈັດຕັ້ງສັນມະນານີ້ຂຶ້ນ ເພື່ອ :

- ຄົ້ນຄວ້າພາສາຕ່າງໆຂອງປັດສາດລາວ
- ປັບຣະຍາຍແມ່ແມວທາງໃຫ້ບົນດາອາຈານລາວ ທີ່ສອນວິຊານີ້ ຢູ່ຕາມໂຮງຮຽນ ແລະສະຖາບັນຕ່າງໆ ທີ່ຈະເຂົ້າຝັງໃນສັນມະນາ.
- ຈັດໃຫ້ມີເອກສານຄູ່ມືໃຫ້ອາຈານດົງກ່າວ
- ຈັດຕັ້ງ ຄນະກັມມະການກາງອັນຖາວອນ ເພື່ອຄົ້ນຄວ້າຕໍ່ໆໄປ ເພື່ອສົ່ງເສີມການສອນ ປັດສາດລາວ.
- ພະຍາຍາມພິມປຶ້ມ ປັດສາດລາວ ເຫຼັ້ມຮາກຖານ ແລະແບ່ງ ເປັນຕອນ ແລະສໄມຕ່າງໆ.
- ຈັດຫໍສມຸດ ຫຼືສ່ວນນຶ່ງຂອງຫໍສມຸດແຫ່ງຊາດ ກຽມເກົ່າແຕ່ເອກ ສານຄົ້ນຄວ້າ ປັດສາດລາວ.
- ສ້າງຄວາມສົນໃຈໃຫ້ແກ່ປວງຊົນຊາດລາວ ໃນການຮັກສາ ແລະສົ່ງເສີມ ປັດສາດຂອງຊາດ.
- ສລຸບຄວາມແລ້ວ ເພື່ອໃຫ້ມີຮູບຮອຍໄວ້ໃນການຄົ້ນຄວ້າ ປັດສາດລາວ ຕໍ່ໆໄປ ເພື່ອຄວາມສະດວກຂອງການສອນ.

๓. ຄນະກັມມະການ ສັນມະນາ

ຄຳເພົາ ພອນແກ້ວ

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ສັນມະນາ "ປວັດສາດລາວ"

ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາ
(ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ: ວັນທີ ๘๕-๘๗ ກັນຍາ ๑๙๓๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

═══════

ເລກທີ ๘ /ປສລ

ລາຍຊື່ຄນະຜູ້ຊ່ຽວຊານ ດ້ານປວັດສາດລາວ
ທີ່ຈະຂັນຮະຍາຍ

-----xxxxxxx-----

ก. ທີ່ປຶກສາ:

๑. ເຈົ້າຄຳພັນ ວົງກິດຣັຕນະ

๔. ພຍາ ຜຸຍ ປັນຍາ

๓. ພຍາ ສຸກັນ ວິໄລສານ

๔. ๑າจาม สิมจิม วุ๊ม

ค. ผู้สังเกตการณ์:

๑. ນາງສາວ ກິມ

๔. ທ່ານ ตริม

๓. ท่าน ยุน ๑๑มพิม

ข. คมะขันธะยาย:

๑. ມะหาสีลา ວິຣะวົງ

๔. ມะหา ແก่นจัน

๓. ມะหา สำธิด ขิวสีสวัด

๔. ມะหา จัน ๑ินทุพิราด

๕. คำเพ็า พอมแก้ว

๗. คำจัน ปะถะดิด

ก. บุมพัท พิมมะราด

ฉ. สุลัว ເถถวงสา

ฌ. คำแพง ไทถวง

ปะทานทองประชุม: { จะคัดเลือกเอา.
เลขานุการ : {

247 VII
ห้องสมุดดิจิทัล

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ສັມມະນາ: "ປວັດສາດລາວ"

ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາ
(ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ: ๘๕- ๘๗ ກັນຍາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ເລກທີ່ ມ /ປສ

ເອກສານຕ່າງໆເພື່ອຄົ້ນຄ້ວາ (๑)

- ປະວັດຕິສາດຊາດລາວ	ເຈົ້າຄຳພັ້ນ ວົງກິດຣັຕນະ
- ປະວັດ ວົງພ້າ ຣາຊຕະກຸມ	ເຈົ້າຄຳພັ້ນ ວົງກິດຣັຕນະ
- ພົງສາວະດານລາວ	ມະຫາສີລາ ວີຣະວົງ
- Le Laos moderne	ຄຳເພົາ ພອນແກ້ວ
- Lutte pour l'indépendance	ກະຕ່າຍ ຕ. ສະໂສຣິດ
- Le Laos	ກະຕ່າຍ ດ.ສະໂສຣິດ
- Histoire de Champassak	Archimbault
- Les dates historiques du Laos	ຄຳຈັນ ປຣະດິດ
- ປະວັດການຫຼຸດຂອງລາວ	ຄຳຈັນ ປຣະດິດ
- ຕຳນານຫຼວງພຣະບາງ, ເມືອງພວນແລະຈຳປາສັກ (ພົງສາວະດານແຫ່ງພຣະຣາຊອານາຈັກລາວ)	ກະຊວງສຶກສາ
- ຄຳພີທັມສາດບູຮານ	ມະຫາສີລາວີຣະວົງ
- ຄວາມເປັນມາຂອງລາວ	ອຸ່ນຄຳ ພົມວົງສາ
- ພຣະຣາຊປະວັດສົມເດັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງ	ມະຫາສີລາ ວີຣະວົງ
- ພຣະພຸທຮູບປາງຕ່າງໆ	ພຍາຜຸຍ ປັນຍາ

(๑). ລາຍຊື່ສມຸດຕ່າງໆນີ້ ບໍ່ຄົບຖ້ວນ.ຂໍໃຫ້ທ່ານຜູ້ຮຽງຊາມຈົ່ງຕື່ມໃສ່ອີກເພື່ອສະເນີຕໍ່ກອງປະຊຸມ ຕຣຽມສັມມະນາ ທີ່ຈະມີຂຶ້ນໃນວັນທີ ๔ ສິງຫາ ๑๙๗๑ ນີ້ ທີ່ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາທິການ ເວລາ ๙ ໂມງ.

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ເລກທີ ๔ /ປສລ

ສັນນະນາ: "ປັດສາດລາວ"
ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາ
(ຊັ້ນ ๔)
ວັນປະຊຸມ: ๘๕ - ๘๗ ກັນຍາ ๑๙๗๑
ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ສັນນະນາ ເຣື້ອງ "ປັດສາດລາວ"

ຣ ຽ ນ

ທີ - ອ ຽ ງ ຈັ ນ -

ທ່ານ ທັນຍິ,

ເພື່ອຕຽມການຈັດສັນນະນາ ເຣື່ອງ "ປັດສາດລາວ" ທີ່ຈະໃຫ້ມີ ຂຶ້ນ ແຕ່ວັນທີ ๘๕ ຫາ ๘๗ ກັນຍາ ๑๙๗๑, ຂ້າພະເຈົ້າ ໃນນາມຂອງກະຊວງສຶກສາ, ຂໍເຊີນ ທ່ານ ເຂົ້າຮ່ວມປະຊຸມ ໃນວັນທີ ๘๗ ສິງຫາ (ຊ) ๑๙๗๑ ເວລາ ๗ ໂມງເຊົ້າ ທີ່ຫ້ອງປະຊຸມຂອງກະຊວງສຶກສາ ຊັ້ນ ๔ ຕາມລາຍການດັ່ງນີ້ :

- ຕິກລົງວັນ ສັນນະນາ
- ຕິກຸລົງ ຫົວຂໍ້ທີ່ຈະບັນຣະຍາຍ
- ແຕ່ງຕັ້ງຄນະກັນນະການຄວບຄຸນ
- ຈັດຫອງແຈກສານຕ່າງໆ
- ເຣື່ອງອື່ນໆ

ໂດຍຄວາມເຄົາຣົບຢ່າງສູງ,

ພ້ອມນີ້ໄດ້ຝາກແຈກສານຂ່າວ
ກ່ຽວກັບການສັນນະນາ.

ຄຳເພົາ ພອມແກ້ວ
ປຣະຣິຍາໂທ ຝ່າຍ ພູມີສາດ ແລະ ປັດສາດ
ອະທິບໍດີກົມປະຖົມສຶກສາ ແລະ ການສຶກສາຜູ້ໃຫຍ່,

- ພາຍເຫດ : ຖ້າຂັດຂ້ອງເຊີນຕິດຕໍ່ໂທຣະສັບ ๘๘๑ມ ຕໍ ๑๑ຫ.
- ຣຽນ ທ່ານຣັຖມົນຕຣີກະຊວງສຶກສາທິການ "ເພື່ອເຊີນຊາບ ຕາງລາຍງານ"

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ເລກທີ ๕ /ປສລ

ສົມມະນາ: "ປວັດສາດລາວ"

ລາຍຊື່ ຫົວຂໍ້ ບັນຣະຍາຍ ແລະອາຈານຜູ້ຊ່ວຍວຸ້ມ

ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມ ກະຊວງສຶກສາ

(ຊັ້ນ ๔)

ຮັບ ບັນຣະຍາຍ

ວັນປະຊຸມ: ๔๕ ກັນຍາ-๑ ຕຸລາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

---

๑. ດິນແດນສຸວັນນະພູມປະເທດ ເຖິງສມັຍອາມາຈັກສີໂຄດຕະບອງ

ບັນຣະຍາຍ ໂດຍ ທ່ານ ມະຫາ ຄຳ ຈຳປາແກ້ວມະນີ

๔. ກຳເນີດຊາດລາວ ເຖິງ ສມັຍຣັຊກາມພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ

ບັນຣະຍາຍໂດຍ ທ່ານ ມະຫາ ສີລາ ວິຣະວົງ

๓. ຣັຊກາມພຣະເຈົ້າສາມແສນໄທ ເຖິງ ຣັຊກາມພຣະເຈົ້າໂພທິຊະຣາດ

ບັນຣະຍາຍ ໂດຍ ທ່ານ ຄຳຈັນ ປຣະຕິດ

๔. ຣັຊກາມພຣະເຈົ້າໄຊເຊດຖາ

ບັນຣະຍາຍ ໂດຍ ທ່ານ ມະຫາ ແກ່ນຈັນ ສີຣິວັດ

๕. ແຕ່ຣັຊກາມພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ເຖິງ ພຣະຄຣູໂພນສະເນັກ

ບັນຣະຍາຍ ໂດຍ ທ່ານ ມະຫາ ຈັນ ອິນທຸພິຣາດ

๗. ສມັຍ ສາມອາມາຈັກລ້ານຊ້າງ (ແຕ່ໄຊວົງເວ ເຖິງພຍາສີຣິບຸນຍະສານ)

ບັນຣະຍາຍໂດຍທ່ານ ມະຫາສີລາວິຣະວົງ

๗. ຣັ ກາມພຣະເຈົ້າ ອະນຸ

ບັນຣະຍາຍ ໂດຍ ທ່ານ ມະຫາ ສຳຣິດ ບົວສີສວັດ

๘. ສມັຍລາວ ເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງສຍາມ

ບັນຣະຍາຍ ໂດຍ ທ່ານ ຍຸນ ອ່ອນ ພົມ

๙. ສມັຍລາວ ເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງ ຝຣັ່ງເສດ

ບັນຣະຍາຍ ໂດຍ ທ່ານ ຄຳເພົາ ພອນແກ້ວ

๑๐. ສມັຍລາວອິສຣະ

ບັນຣະຍາຍ ໂດຍ ພຍາ ສຸກັມ ວິໄລສານ

ຕິກລົງຢູ່ຫ້ອງປະຊຸມຕຣົງສົມມະນາ

ເມື່ອວັນທີ ๘ກ-ຍ-๑๙๗๑

ປະທານຫ້ອງປະຊຸມ: ຄຳເພົາ ພອນແກ້ວ

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ສັນນະນາ: "ປວັດສາດລາວ"

ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມ ກະຊວງສຶກສາ
(ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ: ๑๕ ກັນຍາ-๑ ຕຸລາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ສເນີແບ່ງສໄມຕ່າງໆຂອງປວັດສາດລາວ

๑.- ສໄມດຶກດຳບັນ. (Préhistoire)

- ແຕ່ ດຶນແດນ ສຸວັນພູມປະເທດ (- ๒๐๐ ກ່ອນຄຣິດສັກຣາດ) ຈົນເຖິງ
ອານາຈັກ ສີໂຄດຕະບອງ (+ ๒๐๐ ค.ส.)

๘.- ສໄມບູຮານ. (Histoire ancienne)

- ແຕ່ ອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງ (+ ๒๐๐ ค.ส.)
ເຖິງ ຂຸມບູຣິມ (๑๑๐๐)

ม.- ສໄມກາງ.- (Histoire Moyen Age)

- ແຕ່ ຂຸມບູຣິມ (๑๑๐๐)
ເຖິງ ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ (๑๓๕๐)

๔.- ສໄມໃໝ່.- (Histoire Moderne)

- ແຕ່ ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ (๑๓๕๐)
ເຖິງ ສົ້ງເສດຖິກຄອງ (๑๙๗๓)

๕.- ສໄມປະຈຸບັນ.- (Histoire Comtemporaire)

- ແຕ່ ສົ້ງເສດຖິກຄອງ (๑๙๗๓)
ເຖິງ ປະຈຸບັນ.

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ເລກທີ ກ /ປສລ

ສັນມະນາ: "ປ້ອງກັນສາເຫດລາວ"

ຄັ້ງປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມ ກະຊວງສຶກສາ
(ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ: ๘๕ ກັນຍາ-๑ ຕຸລາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ລາຍຊື່ ຄນະຜູ້ຊ່ວຍວຸ້ນຄ້ານປ້ອງກັນສາເຫດສາເຫດລາວ ທີ່ເປັນ
ກັນມະການ ຮ່ວມສັນມະນາ ປ້ອງກັນສາເຫດລາວ

ກ. ທີ່ປຶກສາ

๑. ເຈົ້າຄຳພັ້ນ ວົງກິດຣັຕນະ
๔. ພຍາ ຜຸຍ ປັນຍາ
๓. ອາຈານ ສົມລິນ ວົງ
๔. ທ່ານ ພູວົງ ພົມມະສອນ

ຄ. ຄນະສັງເກດການ

- ທ່ານ ໂອຖິຕຣົນ
- ນາງສາວ ທາງນິນກົນ
- ທ່ານ ສາລີ ຄຳສີ

ຂ. ຄນະບັນຣະຍາຍ

๑. ພຍາ ສຸກັນ ວິໄລສານ
๔. ອາຈານ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງ
๓. ອາຈານ ມະຫາແກ່ນຈັນ ສີຣິວັດ
๔. ອາຈານ ມະຫາຈັນ ອິນທຸພິຣາດ
๕. ອາຈານ ມະຫາຄຳ ຈຳປາແກ້ວມະນີ
๖. ອາຈານ ມະຫາສຳຣິດ ບົວສີສວັດ
๗. ທ່ານ ຄຳຈັນ ປຣະດິດ
๘. ທ່ານ ຄຳເພົາ ພອນແກ້ວ
๙. ທ່ານ ບຸນອອນພົມ

ง. ຄນະກັນມະການກາງ

ປະທານ : ທ່ານ ຄຳເພົາ ພອນແກ້ວ

ເລຂານຸການ : ຄຳແພງ ເກຕວົງ
ບຸນທັນ ພົມມະຣາດ

24/VII
ห้ามจำหน่าย

ສັມມະນາ: "ປວັດສາດລາວ

ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາ (ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ: ๘๕ ກັນຍາ-๑ ຕຸລາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ລາຍຊື່ ເອກສານຕ່າງໆ (ຕໍ່)

* - ແຫລມ ອິນດູຈີນ ໂບຮານ ຂອງສຖຽນ ໂກເຊຸສ
* - ເຣື່ອງຂອງຊາຕໄທ ຂອງ ອາຈານ ຄຣິຟຕັນດ້ອດ
* - ປວັດຮັຊການທີ ນີ (ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທ)
- ປະວັຕການ ແຂວຜົ້ງສາລີ ຂອງ ເຈົ້າຄຳຟັ້ນ ວົງກິດຣັຕນະ ໂຮງພິມວຽງກຸງ ພ.ສ. ๒๕๐๔
- ເລົ່າເຣື່ອງລາວໄທ ໜູຄຳ ພິມວົງສາ . - ๑๙๗๒
- ພະມຫາບຸຣຸດລາວ-ຣັຖບຸຣຸສລາວ ກິຕຕິຣາຊພິງສ໌ - ๑๙๗๐
- ປັຕຟຸມທີ ມະຄອນຄ ขุบผามุวง - ๑๙๗๐
- ຊາລຂອງ ຄຳວັນປຣະດິດ - ໜູຄຳ ພິມວົງສາ - ๑๙๗๐
- ພະມຫາກະສັດວົງສຳຄັນຂອງລາວ-ກະຊວງໂຄສນາການ ๑๙๗๐
- ພິງສາວະດານລາວ (ສໄມທົ່ວເມືອງຂຶ້ນ) ยุม๑๑มพิม ๑๙๗๑
- Place Historique du Laos en Asie : Khamchan PRADITH 1968
- Les Amis du Royaume Lao 1970
- La Revue Française le Laos (N° spécial) 1967
- France Asie Royaume Lao (N° spécial) 1956
- A short history of Viet Nam : Ng. Van Thai 1958
- Temples of Laos : Khamchan PRADITH 1969
* - ນິທານຂຸນບໍຣິ ๓ ສະບັບ ເປັນອັກສອນທັມ
* - ພິງສາວະດານລ້ານຊ້າງ (ຈາກພິງສາວະດານສະບັບຄວາມສຳຄັນ ຂອງໜ່ວງວິຈິຕວາທະການ
* - ພິງສາວະດານຫຼວງພຣະບາງ (ຈາກປະຊຸມ ພິງສາວະດານໄທ)
* - ເຣື່ອງສອບສວນພິງສາວະດານລ້ານຊ້າງ (ພາສາໄທ)
* - ຈົດໝາຍເຫຕໝໂຫມໄທ (ໃນປະຊຸມພິງສາວະດານໄທ ເຫຼັ້ມ ນ)
* - ເຣື່ອງເມືອງມະຄອນຈຳປາສັກ (ປະຊຸມພິງສາວະດານໄທ ພາກ ๓๐)

- ผิวสาอะถามหลั่วงวงจัม (เอิ้วอิ้วเป้นเจ้าฮัตถิยะฮวมไว้ แต่ปี ค.ส. ๑๓๔๗)
* - ผิวสาอะถามอะยุทยา ตอมที่ ๑
* - ผิวสาอะถามโยมิก
* - ผิวสาอะถาม มอม, พะม้า, ฮเมม (จากปะชุมผิวสาอะถามฮองพ้วงอิจิตอาทะ
* - ตำมานเมืองพอม และตำมานเมืองยะโสทอม
* - เรื่อง เมืองฮวงแสม (ในปะชุมผิวสาอะถามไท พาก ฝ่า๑)
- ตำมานฮุมเจ็อง หี ห้าวฮุง
- ตำมานพระทาตสีสองรัก เมืองด่ามข้าย
- ตำมานทาตโพมเมืองท่าแฮก
- ตำมานทาตพะมิม หี ฮุรังคะมีทาม
- ตำมานพระแก้ว,พระบาง,และพระพุทสีหิง
- เรื่องจัมทะพามิถ
* - ปะชุมผิวสาอะถามไท พาก ๔๔ เรื่องเมืองหิอพันหั้วห้าหั้วหิก
* - ผิวสาอะถามไทธัฮถามที่ ๑ และ ที่ ๘ ฮองพระยาหิพากอมอิ้ว
* - ปอัตไทอิสาม ฮองมายพันตำธอจตธิ สิงถาม รัถมิมตรีฮ่อยอ่าถามทะฮองมะหาดไท
* - สำเมิาพระธาฮุสาธและสุพะอัทสธ ระหว่าง พระเจ้าขุมยะสาธ เจ้าแผ่มดินอยู่ย้ม กับ เจ้าตากสิม เจ้าแผ่มดินไท มีไปมาหาสู่กัม (จากพังสีพระธาฮอิจาม)
* - เรื่องฮาดไทเดิม ฮองพระยาอามุมาธธาฮุทิม
* - เรื่องฮาดไทในยุมาม ฮองอาจารยุคธิฟัมดอด พิสอมสาสมาอะเมธิกา
* - ผิวสาอะถามฮาดไท ฮองพระบ๋ธิทามเทพหามี
* - จิดพายเทดถามเดิมทางผ่านปะเทดลาวฮองท่ามอัมอุสทอบพุดถามค้าโธลัง
* - ฝั่งฮวาแม่น้ำฮอง ฮองมายเติม สิงทะสะถิต (ผาสาไท)
* -ปอัดสาด และ อัมมะคะถิลาว ฮอง ส. สีสาม.

---

* - พายว่า พิมเป้นติอักสอมไท แต่เมื้อคอามเป้นผาสาลาว.

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ສັມມະນາ: "ປ້ອັດສາດລາວ"

ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາ
(ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ: ๔๕ ກັນຍາ-๑ ຕຸລາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ເລກທີ ๑๐ /ປສລ

ธ ง ม ท่าม .....

ເຣື່ອງ : ຕຣງມ ສັມມະນາ "ປ້ອັດສາດລາວ"

ຫຼັງຈາກໄດ້ເປີດກາມປະຊຸມ ເພື່ອຕຣງມສັມມະນາ "ປ້ອັດສາດລາວ" ຄັ້ງວັນທີ ๔ ສິງຫາ ๑๙๗๑ ແລ້ວນີ້, ຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍສແດງຄວາມດີ້ກດີໃຈເປັນ ຢ່າງຍິ່ງ ທີ່ເຫັນທ່ານສະແດງຄວາມສົນໃຈເປັນຢ່າງດີ ໃນກາມຮັບເອົາຫ້ອຂໍ້ຕ່າງໆ ທີ່ຈະປັນຣະຍາຍ ພ້ອມທັງຈະຈັດຕຣງມຄົ້ນຄ້ວ້າ ຂຽນບົດປັນຣະຍາຍ ທີ່ກ່ຽວກັບຂໍ້ ຂອງທ່ານ ເພື່ອນໍາໄປໄ້ໃຊ້ໃ:ໄ້ ໃນໂຮງຮງນມັທຍົມ ແລະວິທຍາລັຍຕ່າງໆ. ພ້ອມກັນນີ້, ຂ້າພະເຈົ້າ ຈິ່ງຂໍຖືເປັນກງດຢ່າງສູງ ຂໍຂອບ ໃຈຕໍ່ທ່ານ ທີ່ ທ່ານໄດ້ພຍາຍາມໃຫ້ຄວາມຮ່ວມໄມ້ຮ່ວມມື ເພື່ອໃຫ້ແຜນກາມ ສັມມະນານີ້ ເຖິງ ຈຸດປະສົງທຸກຢ່າງ - ແມ່ນອມແລ້ວ່ າ ຖ້າຫາກຂາດຄວາມສັ ກໃຈຂອງທ່ານ ຢ່າງເຄ່ັ ງຄັດ ສັມມະນາ "ປ້ອັດສາດລາວ" ທີ່ໄ້ ຕ້ິກລ ິ ງ ຕ ັ ້ ງ ຕ ົ ້ ມ ແ ຕ ່ ວ ັ ນ ທ ີ ่ ๔๕ ກັນຍາ (ฝ) ເຖິງວັນທີ ๑ ຕຸລາ (๑๐) ນີ້ ກໍຈະ ບ ໍ ່ ໄ ້ ຣ ັ ບ ຄ ວ າ ມ ສ ะ ດ ວ ກ.

ດ ັ ່ ງ ນ ີ ້ ຂ ້ າ ພ ะ ເ ຈ ົ ້ າ ຈ ິ ່ ງ ຂ ໍ ร ้ ອ ง ร ง ม ม ายั ง ท ่ า ม จ ่ ง ค ิ ด ถ ึ ง ค ว า ม ส ำ ค ัม ข อ ง ก า ม ส ัม ม ะ ม า ม ี ้ ด ว ย ເ ພ ร ะ ເ ป ັ ม ค ั ้ ง ແ ร ก ท ี ่ จ ะ ผ า ใ ห ้ ไ ้ ร ั บ ฮ ื ่ ส ง ว อ ัน ด ี ข อ ง ค ม ะ ท ้ ง ป ว ง.

ส ่ ง ม า พ ้ อ ม น ี ้ :
- ๑๑ก ส า ม ล ก ท ี ่ ๕-ฝ-ก.

ส ่ อ ม ๑๑ก ส า ม ต ่ ไ ป จ ะ ส ่ ง ใ ห ้ อ ี ก.

ว ง ว ม ผ ม ะ ท ่ า ม ร ั ฐ ม ิ ม ต ร ี ก ะ ช ว ง ส ึ ก ส า ท ิ ก า ม
"ເ ພ ื ่ อ ๑ ิ ม ข า บ แ ล ะ ต า ล า ย า ม "

ວ ง ว ั ม, ว ั น ท ี ่ ๔ ก ั ม ย า (ฝ) ๑๙๗๑

ป ะ ท า ม,

ค ำ ๑ ิ ้ ง พ อ ม แ ก ้ อ

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ສົມມະນາ : "ປົວັດສາດລາວ"

ຫ້ອງປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາ (ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ : ๘๕ ກັນຍາ-๑ ຕຸລາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ : ພາສາລາວ

ເລກທີ ๑๘ /ປສລ

ธ ง ม ท่าม .....

ເຣື່ອງ : ขับละยาย ในวันสัมมะนา "ปัวัดสาดลาว"

ຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍຖືເປັນກຽດຮຽນທ່ານວ່າ ກ່ຽວກັບການຂັບລະยายปัวัดสาด ของท่านต่ากองปะชุมในวันที่ ๘๕ กันยา ๑๙๗๑ จะมาเถิง มี้, ข้าพะเจ้ายากขໍ้ร้องต่ท่านได้พยายามจัดพิมขุดขับละยายนั้นให้ได้ย่าง น้อย ๒ พ้าอี้นไป และขໍ้ให้เก่องไปพ้อม มิ๐ หา ๔๐ สะบับ.

ถ้าหากท่านขาดผาหามะในการจัดพิมแล้ว ก็ให้ท่านจัดส่งขุดขับระยายของท่านนั้นไปให้ข้าพะเจ้าก่อนวันที่ ๔๐ กันยา (ฆ) ๑๙๗๑ มี้โลด.

หวังย่างยิ่งว่า ท่านคิงให้คอามร่อมไม้ร่อมมือปันย่างดี พ้อมนี้ได้ส่งลายการของปะชุมมาให้.

ວຽງຈັນ, ວັນທີ ฝ กันยา (ฆ) ๑๙๗๑

ปะหาม,

คำเผิา พอมแก้ว

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ເລກທີ ๑๗ /ປສລ

ສັມມະນາ: "ປ້ວັດສາດລາວ"

ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາ (ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ: ๘๕ ທັນຍາ-๑ ຕຸລາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ขัมขี ลายชื่ ข้าธาตุทาม ภูมัมหยิม และ ภูมผิภาัดครู ๆ จะเข้าร่วม สัมมะนาป้วัดสาดลาว ค้ังวันที่ ๘๕-ฆ-ภ๑

--**********--

ເລກລຳດັບ	ຊື່ ແລະ ນາມສະກຸນ	ທີ່ ປະ ຈຳ ການ	ພາ ຍ ແ ດ
๑	ທ່ານ ສຸດ ໄສມະນີ	ວິທຍາລັຍ ຫຼວງພຣະບາງ	ຜູ້ອຳນວຍການ
๘	- ນຸມມາກ ມະນີຍົດ	ວິບຣິມครู ບ້ານເກີ່ມ	-"-
๓	- ພູອາມ ປຣะจันสีทิ	ມัหยิม แกวกอก	-"-
๔	- ผูทอิม แก้วอ้วง	- ไชยะบูธิ	-"-
๕	- สีบอย จุมปราดิด	- สาธะอัม	-"-
๗	- สิมจิม อิดามาลิ	- ห้วยซาย	-"-
ภ	- จัม ผูมสวัด	ວิทยาลัย ปากเซ	.ອาจารยสอน
๘	- จันถมอม หลวงธาตุ	ມัหยิม ปากจัม	-"-
ฆ	- ลิยาว	- ซำหอง	-"-
๑๐	- ผู	- จำปาสัก	-"-
๑๑	นางสาว อ้วงละคอม	ວิทยาลัย ฟ้างุ่ม วรงจัม	-"-
๑๘	ท่าม ขุมมิ สุภบัมดิด	-"-	-"-
๑๗	- ขู ปาพาสธาง	-"-	-"-
๑๙	- ขิอทอง มีธะสิด	-"-	-"-
๑๕	- ปัม จันทะอ้วง	ມัหยิม บ้ามเกิม	-"-

.... // .....

๑๕	! ທ່ານ ຈັນ ອິນທຸພິຣາດ	! ວິທຍາລັຍ ວຽງຈັນ	!	ອາຈານສອນ
๑๗	! ນາງສາວ ກິ່ງເດືອນ	! ວິທຍາລັຍຄຣູ ວຽງຈັນ	!	-"-
๑๘	! - ຈຸນ ສີຫາວົງ	! -"-	!	-"-
๑๙	! ທ່ານ - ອຸນເຮືອນ ແກ້ວດາຣາ	! - ປາກເຊ	!	-"-
๘๐	! - ຄຳຮຸ່ງຕຣີ	! - ປາກເຊ	!	-"-
๘๑	! - ມະຫາ ຄຳຮ້າງ ສີຫາວົງ	! - ປາກເຊ	!	-"-

ວຽງຈັນ, ວັນທີ ๑๕ ກັນຍາ (ລ) ๑๙๗๖

ອະທິບໍດີກົມປະຖົມສຶກສາ ແລະ ກາມສຶກສາຜູ້ໃຫ່ຽ,

<u>ສຳເນົາ</u>: ຣຽນ
- ຣຽນ ທ່ານອະທິບໍດີກົມມັທຍົມສຶກສາ
- ທ່ານອະທິບໍດີກົມຝຶກຫັດຄຣູແລະຄົ້ນຄ້ວາກາມສຶກສາ

" ເພື່ອຊາບ"

ຄຳເພົາ ພອມແກ້ວ

ກະຊວງສຶກສາທິການ

ສັມມະນາ: "ປັດສາດລາວ"

ທີ່ປະຊຸມ : ຫ້ອງປະຊຸມກະຊວງສຶກສາ (ຊັ້ນ ๔)

ວັນປະຊຸມ: ๘๕ ກັນຍາ -๑ ຕຸລາ ๑๙๗๑

ພາສາໃຊ: ພາສາລາວ

ສັມມະນາປັດສາດລາວ

ເອກສານເພື່ອຄົ້ນຄວ້າ

ເລກທີ ๑๔ /ປສລ

ปัดสาดอีสาม ..... เติม วิพาก พิจมะกิด

ເຫັ້ມ ๑

ພາກ ๑ - ลุมน้ำมูนตอนต้น

ນະຄອນຣາຊສີມາ ๗

ເມືອງໄຊຍະພູມ ๘๔

ພາກ ๘ - ลุ่มน้ำมูนตอนสาง

ນະຄອນຈຳປາສັກ ๓๕

ອຸບົນຣາຊທານີ ๑๑๓

ກຽເທບຊຍາຍອຳນາດຈາມຫາມປົກຄອງ. ๑๕๗

ສຸຣິນ - ສີສະເກດ ๑๗๓

ຊຊມ ๑๗๓

ພາກ ๓ - ลุมน้ำชี

ຮ๑ຍເ๑ດ ๘๐๑

ສັ້ນນະພູມ ๘๓๐

ນະຫາສາຣະຄາມ ๘๔๘

ກະມະລາສັຍ ๘๔๘

ກາລາສິນ ๘๔๗

ພາກ ๔ ลุมน้ำของ

ອຸດຣທານີ ๘๗๗

ຣຕນະວ້າປີ ๘๗๐

ໜອງຄາຍ ๘๗๔

ນະຄອນພະນົມ ๘๗๓

ສະກົລນະຄອນ ๘๗๗

ຂອນແກ່ນ ๓๘๔

ເມືອງເລີຍ ๓๓๓

ພາກ ผ๓อก

ກະບົດເຈົ້າອະນຸວົງ ๓๕๕

25/VII

ห้ามจำหน่าย

ສັນນະນາປໍ້ດສາຄສາ
ເອກສານເພື່ອຄົ້ນຄ້ວ້າ

ປໍ້ດສາຄ ອີ່ສານ ..... ເຖ ວິພາກ ພິຈນະກິດ

ເຫັ້ມ ๔

ບິດທີ່ ๑ - ລັກສະນະການປົກຄອງກອນການປະຕິຮູບ ..... ໜ້ານ
๔ - ການປະຕິຮູບການບໍ່ຣິຫານ ๔๐๔
๕ - ຫົວເມືອງລ່າວກາວ ๔๕๔
๔ - ຣະບົບເທສາພິບານ ๔๕๔
๕ - ລັກສະນະຈັດເຂດການປົກຄອງຕາມຣະບົບເທສາພິບານ ๔ภ๗
๗ - ມົນທົນລາວກາວ ๕๐๕
ภ - ກະບົດຜີຖ້ວຍຜີບຸນ ๕๕๗
๙ - ປະເທດປ່ຽນແປງມາມົນທົນ ๕๗๙
๗ - ການສເດັດຕຣວດຣາຊການຂອງເຈົ້ານາຍ ๕๗๗
๑๐ - ພຣະສາສນາ ๗๑๔
๑๑ - ປະເພນີບ້ານ ๗๗๓
๑๔ - ๑ານາເຂດຫ້ວງພຣະບາງ ຝ່ັງຂວາ ນະคอมลำปาสัก ภ๑๙

พาก ผนวก

ບິດທີ່ ๑ - ທຳນຽມຂຸນນ້ານ້ຳພຸຊາ ภ๔๑
๔ - ภิงสุม ผ้ຽງเสถ ในพากตะวันออกสຽงเหนือ ภ๔๕
๓ - ການສຳຣວດແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະແກ່ງ ຫ້ີ ภ๔๗